

Львівський державний університет
внутрішніх справ

МЕНЕДЖМЕНТ І БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

12 травня 2020 року

Л ь в і в
2020

УДК 005.3+351.862.4

М 50

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
вченою радою факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 12 травня 2020 р. № 10)

Упорядник

Г. З. Леськів,

кандидат технічних наук, доцент,

завідувач кафедри менеджменту

факультету управління та економічної безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Менеджмент і безпека: теоретичні та прикладні аспекти : мате-
М 50 ріали науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 12 травня
2020 р.) / упоряд. Г. З. Леськів. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 264 с.

Висвітлено наукові тези про актуальні питання виявлення, запобіган-
ня новітнім викликам і загрозам безпеці людини, суспільства і держави,
що постали нині перед людством, котрі потребують переосмислення, нових
підходів до їх вирішення та особливої уваги усіх правоохоронних органів.

The scientific and topical issues of identifying, preventing the latest
challenges and threats to human security, society and the state are researched,
these challenges are now faced by humanity, need to be rethought and demand
new approaches to their solution and special attention of all law enforcement
agencies.

УДК 005.3+351.862.4

Опубліковано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2020

ЗМІСТ

<i>Ревак І. О.</i> Перспективи використання концепції «антикрихкості» у дослідженнях економічної безпеки	9
---	---

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

<i>Бабець І. Г.</i> Тінізація ринку транспортних послуг в Україні: регіональний аспект	13
<i>Байда Б. Ф.</i> Перспективи розвитку в'їзного туризму в Україні	16
<i>Висоцька І. Б.</i> Covid-19 – загроза світовій економіці.....	19
<i>Волошин О. Р., Галайко Н. В.</i> Тіньова економіка як загроза національній безпеці країни.....	21
<i>Воронка О. З.</i> Соціально-економічна роль та значення кадрового потенціалу на підприємствах у ринковому середовищі	24
<i>Гачак-Величко Л. А., Целюх І. М.</i> Збройні сили України – гарант забезпечення національної безпеки України	27
<i>Гельжинська І. М., Гельжинський І. О.</i> Шляхи вдосконалення механізму державного регулювання підприємницької інноваційної діяльності.....	30
<i>Гобела В. В.</i> Економічна та екологічна системи: проблеми взаємодії в умовах пандемії Covid-19	32
<i>Долинський С. В., Богданов В. М.</i> Підходи до реалізації інноваційного потенціалу підприємства	35
<i>Живко З. Б.</i> Особливості злиття та реструктуризації фірм	39
<i>Завербний А. С.</i> Управління енергетичною безпекою в умовах глобалізування: проблеми та перспективи	42
<i>Зось-Кіор М. В., Артеменко Г. П., Рудик В. В.</i> Реалізація функції контролю в управлінні еколого-економічним розвитком підприємства	45

<i>Кісілевська М. А., Миськів Г. В.</i> Протидія незаконному збагаченню як важлива складова у боротьбі з корупцією.....	47
<i>Кісіль А.-Н. Р., Михаліцька Н. Я.</i> Забезпечення розвитку людського капіталу України та доведення його до стандартів ЄС.....	50
<i>Коваль Г. В., Чорний Ю. І.</i> Позитивні аспекти публічного управління в Республіці Польща	53
<i>Коваль Г. В.</i> Основні завдання та принципи державного управління процесами запобігання та реагування надзвичайними ситуаціями в Україні.....	56
<i>Ляшенко О. М.</i> Безпекова діяльність в умовах деглобалізації.....	59
<i>Ляшенко П. А.</i> Ключові аспекти соціальної безпеки ОТГ в умовах коронакризи.....	62
<i>Малій П. І., Леськів Г. З.</i> Пріоритети розвитку брендів як ринковий інструмент маркетингової діяльності.....	65
<i>Миськів Г. В.</i> Наслідки скорочення трудової міграції для національної економіки	67
<i>Михаліцька Н. Я.</i> Світовий досвід легалізації тіньової економіки.....	71
<i>Оробчук М. Г., Була В. Р.</i> Конкурентоспроможність вітчизняних метизних підприємств в умовах глобалізації та цифрової економіки	74
<i>Папп В. В., Касинець О. В.</i> Інноваційні підходи в діяльності туристичного бізнесу.....	77
<i>Столяренко О. О., Береза І. І.</i> Стратегія розвитку підприємств-виробників паперово-канцелярської продукції в сучасних умовах	80
<i>Сьома Б. Б.</i> Антикризове управління як інструмент вирішення проблем в умовах глобальних надзвичайних ситуацій	82
<i>Хомів О. В., Адамська І. О.</i> Соціальна складова національної безпеки України.....	85
<i>Чех М. Б., Леськів Г. З.</i> Основи управління інноваційним розвитком підприємства	89

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

<i>Аніловська Г. Я.</i> Діяльність органів державного управління в контексті зниження тінювих грошових потоків.....	92
<i>Блага Н. В., Крилова С. В.</i> Проблеми розвитку підприємств на шляху до реалізації належного рівня економічної безпеки	95
<i>Бойко І. В., Літвін Н. М.</i> Тестування концепцій інноваційного продукту, як маркетинговий метод забезпечення економічної безпеки.....	99
<i>Вивроцький Н. Я., Михаліцька Н. Я.</i> Управління інноваційним розвитком системи економічної безпеки підприємства.....	102
<i>Вовчук Х. Б., Хіцяк М. В., Копитко М. І.</i> Основи стратегічного управління у страхових компаніях.....	105
<i>Дмитренко В. І.</i> Загрози розвитку підприємств будівельної галузі	107
<i>Зайло О. А., Верескля М. Р.</i> Класифікація загроз фінансово-економічній безпеці підприємств.....	110
<i>Заплатинський В. М.</i> Дисципліна «корпоративна безпека» в системі підготовки фахівців з менеджменту	113
<i>Кінах Р. П., Михаліцька Н. Я.</i> Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в процесі стратегічного управління.....	115
<i>Копитко М. І., Ільків Ю. І.</i> Система економічної безпеки інноваційно-активних підприємств: теоретичний та прикладний аспект функціонування	117
<i>Левків Г. Я., Пасічник Н. Б.</i> Управління конкурентним потенціалом підприємств	122
<i>Марушко Н. С., Ключник С. М.</i> Механізм протидії шахрайству в системі внутрішнього контролю	125
<i>Марченко О. М., Пашкевич В. А.</i> Вдосконалення маркетингової діяльності автосервісних підприємств в Україні	128

<i>Матляк В. В., Михаліцька Н. Я.</i> Управління конкурентоспроможністю в системі економічної безпеки підприємства	131
<i>Мігус І. П.</i> Взаємозв'язок між транспарентністю та рейдерством з позицій економічної безпеки	134
<i>Огірко О. І., Дуняк Н. О.</i> Теоретичні аспекти управління інформаційною безпекою підприємства	137
<i>Подра О. П., Скариш В. В.</i> Удосконалення маркетингової діяльності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки.....	140
<i>Подра О. П., Струк Л. М.</i> Використання сучасних методів управління ризиками в діяльності страхових компаній з метою забезпечення економічної безпеки	143
<i>Пушак Я. Я., Завербний С. А.</i> Мотиви злиття та поглинань суб'єктів господарювання	145
<i>Роженко О. В.</i> Алгоритм стратегічного управління забезпеченням економічної безпеки підприємницьких структур на основі бізнес-моделювання	148
<i>Рудий Т. В.</i> До питання формування політики інформаційної безпеки в інформаційних системах підприємств	150
<i>Сеник В. В.</i> Деякі організаційні аспекти забезпечення безпеки установ і підприємств.....	153
<i>Сімак В. Р., Пантелєєв М. М.</i> Недобросовісна конкуренція як загроза економічній безпеці підприємства.....	156
<i>Сумець О. М.</i> Загальний підхід до формування системи управління економічною безпекою підприємства.....	158
<i>Хомин О. Й.</i> Керівник та лідер в системі забезпечення безпеки	162
<i>Цепінь П. І., Воронка О. З.</i> Функціонування кадрової безпеки підприємства в умовах впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.....	165

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Верещак А. Р., Верещак І. Р., Живко З. Б.</i> Теоретичні підходи до розуміння функцій лідера	168
---	-----

<i>Вінічук М. В.</i> Нормативно-правове регулювання фінансової політики України.....	171
<i>Дужак О. В., Недяк Т. О.</i> Профілактика падіння малюків з вікон багатоповерхівок.....	174
<i>Дунець Л. М.</i> Комунікативна безпека професійної діяльності працівників поліції.....	177
<i>Зачосова Н. В.</i> Ризики для інтелектуально-кадрової безпеки закладів вищої освіти.....	180
<i>Кобилаш А. С., Верескля М. Р.</i> Теоретичні основи забезпечення надійності персоналу.....	183
<i>Кухарська Л. В., Вольних А. І.</i> Мотивація у вивченні іноземної мови.....	186
<i>Малишевська О. М., Кузьменко Т. К., Дужак О. В.</i> Профілактика травмування громадян в зоопарках	189
<i>Михайлів М. М., Янчик І. В., Живко З. Б.</i> Особливості управлінського впливу	192
<i>Окопський С. А., Верескля М. Р.</i> Мотивація персоналу як один із важливих інструментів розвитку підприємства.....	195
<i>Олександров А. В., Дужак О. В.</i> Безпеківі заходи щодо тримання собак та вихулу їх в громадських місцях	197
<i>Саф'яник Ю. І., Копитко М. І.</i> Основні шляхи забезпечення економічної безпеки підприємств.....	200
<i>Сеник С. В.</i> Проблеми публічного адміністрування в економічній сфері	203
<i>Скуменко А. О., Дужак О. В.</i> Дитяче автокрісло як фактор дорожньої безпеки дитини.....	205
<i>Токар А. А.</i> Удосконалення психологічної підготовки поліцейських.....	208

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

<i>Бондарчук В. В., Муцко В. І.</i> Регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання у розрізі зменшення загроз фінансовій безпеці держави.....	212
--	-----

<i>Вагіль Л. М., Миськів Г. В. Кіберзлочинність та її прояви в Україні</i>	215
<i>Гірка О. Р., Висоцька І. Б. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму</i>	218
<i>Горбан І. М. Система моніторингу фінансових потоків підприємства</i>	220
<i>Греян А. А., Павліна М. М. Фінансова безпека суб'єктів господарювання на сучасному етапі</i>	223
<i>Григорішин Н. О., Миськів Г. В. Місце монетарної безпеки у фінансовій безпеці держави</i>	226
<i>Дума Н. В. Тінізація вітчизняного сектору економіки</i>	229
<i>Кадала В. В., Хайлова Т. В., Гузенко О. П. Осучаснення системи оцінювання фінансової безпеки суб'єктів господарювання</i>	232
<i>Коваль Я. С. Формування трьохрівневої системи економічної безпеки банківських установ України</i>	236
<i>Козій І. С. Сучасний стан фінансової безпеки України</i>	239
<i>Маслюк Д. В. Фінансова безпека підприємства як одна зі складових фінансової безпеки України</i>	241
<i>Нагірна О. В. Кіберзлочинність як загроза фінансовій безпеці України</i>	244
<i>Наконечна Н. В. «Антикризовий бюджет» для України</i>	247
<i>Пацула О. І., Федак О. Р. Фінансова діагностика та напрями забезпечення фінансової стійкості підприємства</i>	250
<i>Подра О. П., Шведа О. Б. Визначення загроз фінансовій безпеці підприємства</i>	254
<i>Тарановський П. І. Національна поліція як гарант суспільної безпеки</i>	256
<i>Турбін Д. О., Нуськов В. В. Щодо створення єдиного органу фінансових розслідувань</i>	259
<i>Алфавітний показник та реєстраційні номери сертифікатів учасників конференції</i>	262

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ «АНТИКРИХКОСТІ» У ДОСЛІДЖЕННЯХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Інтерпретація сутності поняття «економічна безпека» базується на кількох постулатах. По-перше, основою економічної безпеки є принцип антропоцентризму: людина, її потреби, інтереси та цілі – епіцентр економічного розвитку. По-друге, економічна безпека – історичне та динамічне явище. Аспекти економічної безпеки супроводжували людину протягом усієї історії. Це підтверджує те, що розвиток цього явища тривалий час у різних країнах супроводжувався виокремленням загальних, інваріантних ознак економічної безпеки, а саме поняття зазнавало змін і постійно еволюціонувало. По-третє, економічна безпека належить до внутрішньо-суперечливих понять, які широко обговорюються в науковому та діловому світі. Концепція «економічної безпеки» як частини національної безпеки у науковому та практичному житті є відносно новою, і спроби знайти єдиний науковий підхід до визначення природи цієї економічної категорії досі не вдається. По-четверте, економічна безпека – це багаторівневе і багатогранне явище з визначеною просторовою структурою.

З урахуванням системного підходу економічну безпеку можна вважати сукупністю взаємопов'язаних структурних елементів з вертикальними (мега-, макро-, мезо- та мікро) та горизонтальними (зовнішньоекономічна, макроекономічна, виробнича, енергетична, фінансова, інвестиційна, інноваційна, продовольча, демографічна, соціальна, інтелектуальна безпека) рівнями.

Системний аналіз, що зародився в природничих і соціальних науках, в даний час успішно використовується у дослідженнях технічних і гуманітарних наук, вдало застосовується на практиці державними службовцями, менеджерами, керівниками. Один із засновників загальної теорії систем П. фон Берталанфі визначив систему як сукупність взаємодіючих елементів.

Н. Талеб вводить у науковий обіг поняття «філостохастичної системи» – системи, що стає міцнішою за умови введення невеликої дози крихкості (ламкості). Поділяючи думку автора про стимулюючу дію помірної кількості стресорів, або гормезису, припускаємо, що будь-яка система стає стресостійкою або інфрагільною (неламкою).

У той же час фахівці з теорії безпеки, вивчаючи систему безпеки, роблять акцент на таких властивостях, як: стабільність, тобто тривале підтримання конкретного постійного стану; стабільність – здатність системи нормально функціонувати та протистояти дестабілізуючим факторам; живучість, або здатність діяти під впливом зовнішніх атракторів; відносна незалежність – здатність системи функціонувати без зовнішньої підтримки; цілісність, тобто сприйняття системного утворення як єдиного цілісного об'єкта.

Сучасні дослідження підтверджують, що використання системного підходу дає найкращі результати. Тому в багатьох випадках поняття «система» використовується на інтуїтивному рівні і служить своєрідним вираженням для таких загальних понять, як набір, цілісність, складений з частин, порядок, що поєднує в собі багато елементів.

У нашому розумінні система, з одного боку, символізує порядок, що ґрунтується на цілеспрямованому розташуванні всіх компонентів в ієрархії чи логічному підпорядкуванні, а з іншого – динамічна, самоорганізована, багатфункціональна структура, компоненти якої взаємодіють і зумовлюють синергетичні ефекти.

Об'єктивна закономірність процесу створення та функціонування будь-якої системи включає декілька послідовних аспектів. Перш за все, слід вивчити природу системи, щоб з'ясувати її внутрішній стан та тип (наприклад, закритий чи відкритий, абстрактний чи конкретний, статичний чи динамічний, централізований чи децентралізований, сумативний чи активний). По-друге, визначити мету та основні завдання, розкрити функції, охарактеризувати порядок їх функціонування та розвитку. По-третє, з'ясувати структурні компоненти системи, встановити взаємозв'язки та взаємозалежності між ними, визначити ієрархію рівнів тощо. По-четверте, охарактеризувати основні якості та характеристики системи, зосередити увагу на можливих формах її прояву, таких як цілісність, сумісність, адаптація, еволюція, здатність до самоорганізації чи вдосконалення, вразливість та крихкість тощо.

З урахуванням концепції «антикрижкості» систему економічної безпеки можна представити як таку, що відповідає таким властивостям:

1. Система економічної безпеки – це штучна, відкрита і динамічна система, в якій відбувається постійний динамічний рух і приплив зовнішньої енергії може відчуватися у вигляді позитивних факторів і руйнівних імпульсів, таких як загрози та небезпеки. У той же час система економічної безпеки є активною, оскільки всі її елементи постійно взаємодіють між собою та сприяють створенню нових інтегральних якостей. Слід також зазначити, що всі штучні системи є відкритими, тобто піддаються суб'єктивним законам, принципам та правилам.

2. Система економічної безпеки здатна ефективно протидіяти негативним проявам і руйнівним факторам та гарантувати економічну безпеку, реалізуючи інформаційну, профілактичну, аналітично-прогностичну та ін. функції. Інформаційна функція полягає у наданні суб'єктам економічної безпеки повної та достовірної інформації про стан об'єктів безпеки та ймовірність виникнення реальних та потенційних загроз для вжиття відповідних заходів. Превентивна функція пов'язана із застосуванням комплексу профілактичних заходів, спрямованих на запобігання або мінімізацію економічних втрат, спричинених реальними загрозами. Аналітично-прогностична функція спрямована на аналіз управлінської інформації, виявлення проблем, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей та тенденцій системно негативних явищ, відображення об'єктивної ситуації та прогнозування перспектив економічного розвитку. Розвиток (або автопоез) системи економічної безпеки пов'язаний з її ймовірною якісною зміною та здатністю генерувати нові риси, не властиві компонентам системи, і, таким чином, набувати нових властивостей. Емерджентність є результатом синергетичних зв'язків між компонентами системи, які забезпечують більший загальний ефект, ніж сума ефектів системних компонентів. Під впливом деструктивних чинників система економічної безпеки стає стресостійкою, або антикрижкою.

3. Структурно система економічної безпеки представлена низкою взаємопов'язаних елементів, які разом з цілями та принципами утворюють органічну єдність. Щодо рівнів ієрархії, то в системі

економічної безпеки, як і в будь-якій іншій системі, можна виділяти підсистеми.

4. Система економічної безпеки є інтегрованою, сумісною з іншими системами, адаптованою до навколишнього середовища, яке постійно «кидає виклики» її стійкості. У той же час система економічної безпеки є мінливою у часі, оскільки з часом вона може набувати нових особливостей та характеристик, змінювати пріоритети, цілі та завдання та виконувати функції, що є актуальними в певний період часу.

Ревак І. О.,

д. е. н., проф.,

декан факультету управління

та економічної безпеки

Львівського державного університету

внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Бабець І. Г.,

*д. е. н., професор, професор кафедри міжнародних
економічних відносин та маркетингу
Запорізького інституту економіки та
інформаційних технологій*

ТІНІЗАЦІЯ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

За розрахунками Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України рівень тіньової економіки у 2018 р. склав 30% від обсягу офіційного ВВП, що на 2 в. п. менше за показник 2017 р. і є найнижчим, починаючи з 2009 року [1]. У послугах транспорту, складського господарства та кур'єрської діяльності у 2018 р. порівняно з попереднім роком спостерігалось зростання тіньового сектору з 35% до 38% від обсягу ВДВ цього виду економічної діяльності (ВЕД). Разом з цим, у середньостроковій перспективі відбулося зниження рівня тінізації цього сектору послуг (з 42% у 2014 р. [2]), що відповідає загальній тенденції детінізації економіки України за висновками Міністерства.

Київським міжнародним інститутом соціології проведене дослідження тіньової економіки України за методологією, яка базується на основі даних вибіркового опитування підприємств із застосуванням підходу мікро-макро моделювання. Результати дослідження свідчать про збільшення рівня тінізації економіки України з 46,8% у 2017 р. до 47,2% у 2018 р. При цьому, у всіх регіонах спостерігалось зростання рівня тіньової економіки в середньому на 1,5% за винятком Півночі та Центру, де відбулося значне скорочення (на 4,3%) [3].

Зважаючи на певну неузгодженість розглянутих вище результатів досліджень, проведених фахівцями різних установ, та відсутність

інформації про рівень тіньового сектору на регіональних ринках транспортних послуг розраховуємо коефіцієнти тінізації економічної діяльності «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» за регіонами України. Коефіцієнт тіньової економіки цього виду діяльності визначимо за методом збитковості підприємств, розрахувавши середнє значення мінімального та максимального коефіцієнтів тіньової економіки як частки від ВДВ.

За результатами нашого дослідження виявлено зниження рівня тіньової складової в економічній діяльності транспортних, логістичних та поштових послуг у більшості регіонів України у 2018 р. порівняно з 2013 р. (рис. 1). Винятком є Луганська область і м. Київ, де відбулося зростання коефіцієнта тіньової економіки в цьому ВЕД майже вдвічі, що обумовлене істотним збільшенням збитків порівняно з прибутком підприємств. Так, у Луганській області збитки підприємств зменшилися до 785,3 млн грн у 2018 р. (з 1099,2 млн грн у 2013 р.), проте, вони у 29 разів перевищили прибутки, що, поряд із зменшенням обсягів ВДВ у 4 рази, обумовило зростання рівня тінізації транспортних, складських та поштових послуг.

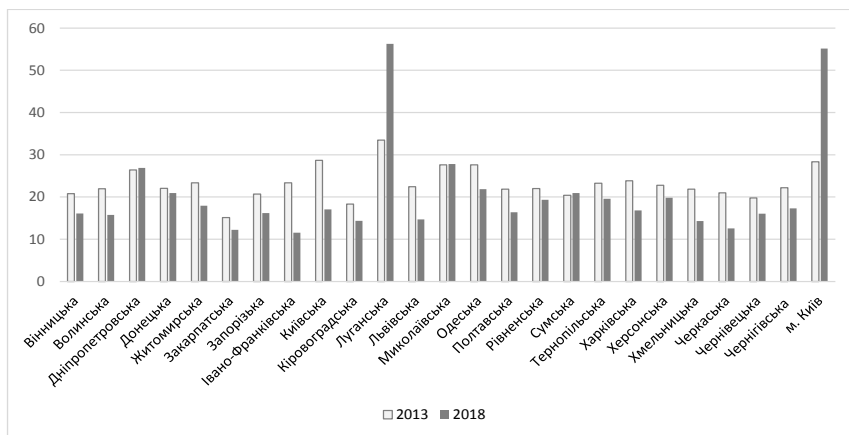

Рис. 1. Рівень тінізації ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» в регіонах України, % від ВДВ

У м. Києві зростання рівня тіньового сектору в транспортних послугах обумовлене значним збільшенням обсягів збитків

підприємств: у 2013 р. прибутки перевищували збитки у 1,1 раза, а у 2018 р. – збитки були більшими за прибутки утричі і порівняно з 2013 р. вони зросли майже у 20 разів. Такі істотні темпи зростання обсягів збитків при відносно невеликих темпах збільшення кількості збиткових підприємств (133% у 2018 р. відносно 2013 р.) свідчать про тіньові прибутки частини цих підприємств, що робить їхню подальшу діяльність вигідною для багатьох осіб, задіяних в незаконних операціях.

Незначне зростання рівня тіньового сектору в транспортних послугах у 2018 р. порівняно з 2013 р. спостерігалось у Дніпропетровській (+0,5 в. п.), Миколаївській (+0,2 в. п.) та Сумській (+0,5 в. п.) областях. Найнижчий рівень тінізації транспортних послуг – в Івано-Франківській області. У 2018 р. співвідношення збиткових підприємств до прибуткових становило 0,2 (у 2013 р. – 0,5), а збитки у діяльності підприємств перевищили прибутки лише в 1,3 раза, тоді як у 2013 р. – у 8,4. Крім цього, в Івано-Франківській області за досліджуваний період відбулося збільшення ВДВ удвічі.

Таким чином, результати оцінки рівня тінізації ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» дозволяють зробити висновки про зменшення тіньового сектора на ринку транспортних послуг в більшості регіонів України, що відповідає загальній тенденції в економіці країни згідно з розрахунками Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2018 році. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>.
2. Тенденції тіньової економіки в Україні у 2014 році. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Download?id=6d4dea98-c4b3-4642-a383-edbadbf60e73>.
3. Тіньова економіка в Україні. Результати дослідження 2019 року. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=897&page=1>.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

За останні роки в нашій країні можна відстежити порівняно швидкий розвиток різних компонентів туристичної інфраструктури. Підґрунтям туристичного розвитку є інвестиції та ефективність від їхнього впровадження.

Постає необхідність ретельного дослідження питання особливостей розвитку в'їзного туризму в Україні, виявлення основних чинників, які мають вплив на формування в'їзного туризму в країні.

Кореляційний аналіз проведено задля встановлення взаємозв'язків поміж такими показниками, а саме: кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну, витрати держави на розвиток інфраструктури та капітальні інвестиції в туристичну сферу (фінансові джерела розвитку туризму), інфляція (індикатор, що є системно відбиває наслідки соціально-економічної фінансово-монетарної політики держави); кількість колективних засобів розміщення (табл. 1).

Таблиця 1

Показниками розвитку сфери туризму в Україні за 2010–2017 рр.

Роки	Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну, од.	Витрати держави на розвиток інфраструктури, млн. грн.	Капітальні інвестиції в туристичну сферу, млн. грн.	Кількість колективних засобів розміщення, од.	Інфляція, %
2010	21203327	7987	2000	4673	109,1
2011	21415296	9059	3010	4710	104,6
2012	23012823	7926	4863	4747	99,8
2013	24671227	2704	4083	5138	100,5
2014	12711507	3298	2022,4	4572	124,9
2015	12428286	3575	1920,7	4341	143,3
2016	13333096	608	2100	4256	112,4
2017	14229642	1103	2200	4115	113,7

Джерело: складено на основі [3]

Для проведення аналізу в'їзного туризму в Україні проведено розрахунок коефіцієнта кореляції між показниками (табл. 1), результати якого представлено в кореляційній матриці показників (табл. 2).

Таблиця 2

Кореляційна матриця взаємозалежності показників

	Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну	Витрати держави на розвиток інфраструктури	Капітальні інвестиції в туристичну сферу	Кількість колективних засобів розміщення	Інфляція
Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну	1	x	x	x	x
Витрати держави на розвиток інфраструктури	0,547	1	x	x	x
Капітальні інвестиції в туристичну сферу	0,746	0,405	1	x	x
Кількість колективних засобів розміщення	0,845	0,405	0,646	1	x
Інфляція	-0,806	-0,292	-0,649	-0,549	1

Джерело: складено автором

Результати кореляційного аналізу засвідчили високий взаємозв'язок між кількістю іноземних громадян, які в'їхали в Україну та капітальними інвестиціями в туристичну сферу (0,746).

Капітальні інвестиції у сферу туризму постають вагомими витратами для створення нових, здійснення реконструкції, технічного переозброєння вже діючих основних фондів, що мають пряме і побічне відношення до туризму. Такі інвестиції скеровуються у придбання, будівництво, реконструкцію, модернізацію, формування необоротних активів та необхідні для фінансування капітального будівництва різного призначення. Тому капітальні інвестиції є важливим чинником розвитку сфери туризму України. Рівень капітальних інвестицій у

сферу туризму України є ще недостатнім. На цю сферу припадають у середньому 4,5 % від загального обсягу усіх інвестицій [2, 4].

Між кількістю іноземних громадян, які в'їхали в Україну та витратами держави на розвиток інфраструктури виявлено пряму залежність та середній зв'язок ($r=0,547$) взаємозв'язок.

Інвестування держави повинно відбуватися в рамках важливих інвестиційних проектів, наприклад формування транспортної інфраструктури, будівництво потужних об'єктів та споруд, підготовка інфраструктури систем життєзабезпечення для реалізації проектів освоєння нових рекреаційних територій тощо. Державно – приватне партнерство доцільно реалізовувати у концесійних проектах, що дає змогу залучати приватні інвестиції у великі проекти та вирішує низку законодавчих неузгоджень [2].

Між кількістю іноземних громадян, які в'їхали в Україну та кількістю колективних засобів розміщення виявлено пряму залежність та високий зв'язок ($r=0,845$) взаємозв'язок. Кількість колективних засобів розміщення туристів в державі за вказаний час відчутно зменшилась. У порівнянні із 2013 р. майже на 1000 одиниць стало готельних підприємств. Ключовою причиною постає насамперед політична, а також соціально-економічна ситуація, яка призводить до зростання проблем у фінансових становищах готелів. Аналіз одержаних результатів засвідчує потребу у відновленні інвестування в цю сферу.

Також, між кількістю іноземних громадян, які в'їхали в Україну й інфляцією виявлено тісну обернену залежність ($-0,806$). Це свідчить про те, що зростання інфляції в країні призводить до зниження туристичних потоків до нашої держави. Така залежність поміж зазначеними показниками трактується тим, що інфляція значною мірою постає барометром розвитку соціально-економічних тенденцій у країні.

Висновки. Значущість чинників, які мають вплив на сферу туризму та їх взаємозв'язок мають схильність до трансформацій. В умовах шалених економіко-політичних змін, нестабільності та криз, управлінські рішення щодо розвитку в'їзного туризму, системи менеджменту туризму загалом повинні ґрунтуватись на врахуванні чинників, що мають вплив на розвиток туристичної інфраструктури,

детермінант туристичного попиту. Такий погляд на розвиток сфери туризму дасть змогу формувати нові ідеї, відкривати затребувані нині інноваційні орієнтири діяльності, створювати інтеграційні об'єднання з метою поступу туристичної діяльності, задоволення туристичних бажань споживачів, ведення туристичного бізнесу, отримання прибутків.

Список використаних джерел

1. Смолій В. А., Федорченко В. К., Цибух В. І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. Київ: Слово, 2006. 372 с.
2. Корнева Д. А. Проблеми розвитку інфраструктури туризму. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzvdpu/geograf/2008_15/industrialnuu%20tyuzm.pdf (дата звернення: 3.09.2019).
3. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.08.2019).
4. Yurynets Z., Bayda B., Petruch O. Country's economic competitiveness increasing within innovation component. *Economic Annals – XXI*. 2015. Вип. 9–10. P. 32–35.

Висоцька І. Б.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

COVID-19 – ЗАГРОЗА СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Економічна безпека держави є важливою складовою національної безпеки. Забезпечення економічної безпеки є надзвичайно важливим, оскільки саме економічна безпека є матеріальною основою для всіх інших складових національної безпеки. Як відомо, кінець XX – початок XIX ст. характеризується посиленням процесів глобалізації, що створює нові виклики та загрози національній економіці. Найбільш актуальними викликами глобалізації, які створюють численні загрози економічній безпеці держави, є такі: нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі

та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу; розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг; поширення кризових явищ; експансія передових країн світу; дефіцит ресурсів для розширеного розвитку [1].

Пандемія, спричинена вірусом COVID-19, стала поштовхом для прояву світової фінансової кризи, яка назрівала роками. Світові лідери неодноразово заявляли про необхідність перегляду міжнародних економічних взаємозв'язків. Так, Емануель Макрон зазначає, що капіталізм «деградував», оскільки ми самі породжуємо ті прояви нерівності, урегулювати які потім не здатні [2]. Тобто коронавірус став лише каталізатором, що оголив давно існуючі проблеми світової економіки, а саме:

1. Взаємозалежність національних економік. Порушення товарних потоків, закриття транспортного сполучення, блокування економічної активності у зв'язку із введенням карантину стали причиною для зниження ділової активності. Так, у Китаї, який перший протистояв епідемії, індекс PMI промисловості скоротився на рекордні 35,7% [3]. В Україні у зв'язку з карантинном за перші три тижня тимчасово призупинили свою діяльність 29% компаній, тоді як 6% вже повністю закрили свій бізнес, частина сфер бізнесу залишилася зовсім без доходів, третина власників бізнесу (переважно мікро-), заявляють про падіння доходів на 90–100% з початку карантину і вже звільнили до 50% штату співробітників тощо [4].

2. Послаблення ролі держави. Процеси глобалізації відмежовували держави від виконання певних функцій на користь транснаціональних корпорацій. Пандемія зробили ці функції знову потрібними. Щоправда, не всі держави здатні виконувати навіть такі функції як планування, управління та контроль.

3. Відсутність ефективних механізмів глобальної взаємодії. Реальна загроза показала нездатність світових лідерів діяти злагоджено в інтересах не окремої країни, а людства в цілому. Лідери держав діють виключно і національних інтересах (про що свідчать випадки неузгодженого закриття кордонів, відмова приймати хворих, сплачувати внески до ВООЗ, придбання за готівку медичних товарів і т. д.).

Безумовно, пандемія COVID-19 створює нові безпрецедентні виклики світовому співтовариству та світовій економіці. Вирішення

окреслених проблем можливе за умов співпраці, що буде базуватися на нових засадах – пріоритетом повинно стати не збагачення, а подолання бідності; не захоплення ресурсів, а збереження існуючих; а конкуренція, а кооперація та координація.

Список використаних джерел

1. Левчук О.В. Економічна безпека України в контексті глобалізаційних викликів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. № 8. С. 59–64.
2. Макрон заявив, что «капитализм деградировал и сошел с ума». *Ведомости*. 23 серпня 2019. URL: <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2019/08/23/809516-makron>
3. У Китаї обвалився індекс ділової активності. *Економічна правда*. 1 березня 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/03/1/657608/>
4. Грігол КАТАМАДЗЕ. У цю кризу бізнес чекає від влади зниження важкого податкового тягаря. URL: <https://appu.org.ua/main-news/grigol-katamadze-u-czyu-krizu-biznes-chekae-vid-vladi-znizhennya-vazhkogo-podatkovogo-tyagarya/>

Волошин О. Р.,

к. фіз.-мат. н., доц.,

доцент кафедри економіки та економічної безпеки

Львівського державного університету

внутрішніх справ

Галайко Н. В.,

старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки

Львівського державного університету

внутрішніх справ

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

Тіньова економіка – це складне соціально-економічне явище, що є сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності з метою отримання прибутку шляхом

приховування доходів й ухилення від сплати податків. Поширення такого явища як тіньова економіка веде до зниження ефективності державної політики, утруднення, а подекуди – й неможливості регулювання економіки ринковими методами із застосуванням інструментів грошово-кредитної та податкової політики [1, с. 46].

Тіньова економіка має три складові: неформальну, приховану і підпільну (кримінальну) економіку. Неформальну економіку утворюють нерегламентовані виробництво товарів і надання послуг; прихована економіка – це легальне виробництво та продаж не облікованих товарів і послуг; підпільна (кримінальна) економіка – заборонені види діяльності (корупція, наркоторгівля тощо). Тіньова економіка існує у будь-яких економічних системах. За непрямими оцінками в тіньовому секторі економіки світу створюється понад 9 трлн. дол. доданої вартості, що становить понад 20% ВВП світової економіки. Тіньовий сектор постійно поширює зв'язки з легальним сектором економіки, негативно впливає на всі аспекти суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та гуманітарну сфери, міжнародні відносини з іншими країнами [2, с. 29]. Серед основних причин, які гальмують процеси детінізації економіки України, є: системні вади податкової політики; відсутність повноцінного ринкового середовища; високий рівень корупції та некомпетентність державних службовців; нестабільність інвестиційного та підприємницького клімату; недостатній захист інвесторів; нестабільне політичне середовище та ін. [3].

Згідно з проведеними оцінками експертів щодо визначення масштабів «тінізації» економіки в Україні, можемо спостерігати, що у різні періоди часу відбувається коливання темпів поширення тіньової економіки. Рівень тіньової економіки у 2018 році склав 47,2% від загального обсягу ВВП та 46,8% у 2017 році. За регіонами рівень тіньової економіки у 2018 році розподілився таким чином: Південь – 44,7%, Захід – 47,6%, Схід – 46,1%, Північ/Центр – 45,9%, м. Київ – 45,7%. Порівнюючи з 2017 роком, можемо спостерігати, що за всіма регіонами спостерігається зростання рівня тіньової економіки в середньому на 1,5%, за винятком Півночі та Центру, де спостерігається значне скорочення аж на 4,3%. Найбільш тінізованими секторами економіки є роздрібна торгівля та будівництво, де масштаби тіньової

економіки перевищують 50%, хоча, на відміну від інших секторів, саме тут у 2018 р. відбулося зниження рівня тіньової економіки у порівнянні з 2017 р. [4].

Ernst & Young провела дослідження у 33 країнах світу, серед яких Чеська Республіка, Польща, Словенія, Словаччина, Хорватія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Сербія та інші країни. Історично рівень тіньової економіки серед зазначених країн коливався від 10,1% до 26,9% від обсягу ВВП. За результатами дослідження української економіки, 846 млрд. грн. або 23,8% від офіційного ВВП за 2018 рік перебуває в тіні, з них: 19,7% ВВП (702 млрд. грн.) становить готівкова тіньова економіка; 4,1% ВВП (144 млрд. грн.) – домашнє виробництво товарів для власного кінцевого використання, тобто негрошова тіньова економіка [5].

Як бачимо, для України на сучасному етапі її розвитку масштаби тіньової економіки виступають суттєвою загрозою національним інтересам країни й національній безпеці в цілому. Оскільки, при розмірах тіньового сектору у 30% ВВП настає критична межа, перевищення якої свідчить про функціонування у країні відтворювальної системи тіньових економічних відносин.

Аналізуючи політику держави стосовно зниження рівня тіньової економіки в Україні, необхідно зазначити, що вона має фрагментальне спрямування. Тому необхідно розробити методологію вирішення проблеми зменшення масштабів тіньової економіки, серед ключових напрямів якої можна виділити: ідентифікація оптимального рівня тіньової економіки; розробка та реалізація підходів для боротьби з ухиленням від сплати податків; створення сприятливого інвестиційного клімату; формування та реалізація програми детінізації економіки; активізація державної політики в напрямку стимулювання попиту на продукцію вітчизняного виробництва; забезпечення дієвої системи мотивації та стимулювання суб'єктів господарювання до роботи у легальному секторі економіки; проведення комплексних заходів щодо боротьби із корупцією.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С. Теоретичні засади детінізації економіки України. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. № 1. 2014. С. 46–53.

2. Борщук Є., Ліпенцев А., Заверуха М. Теоретико-прикладні основи детінізації економіки України. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. Вип. 43. 2015. С. 29–35.
3. Варналій З. С. Детінізація економіки як чинник забезпечення національної безпеки України. *Науковий вісник*. Вип.1. 2009. С. 3–20.
4. Рівень тіньової економіки в Україні становить 47,2% від ВВП. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2797596-riven-tinovoï-ekonomiki-v-ukraini-stanovit-majze-polovinu-vid-vvp.html>.
5. Дослідження тіньової економіки в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>.

Воронка О. З.,

*к. е. н., викладач кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ У РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Формування кадрового потенціалу сучасного підприємства є одним з основних факторів інвестиційного розвитку економіки, оскільки створення реального потенціалу живої праці, знань і навиків, що охоплює безпосередньо все підприємство, трудовий колектив і кожного індивіда поступово стає найбільш цінним та важливим активом організації. Головна мета формування кадрового потенціалу підприємства полягає в забезпеченні його необхідними трудовими ресурсами, які здатні ефективно вирішувати завдання та досягати поточних і стратегічних цілей організації.

Кадровим питанням присвятили свої дослідження багато вітчизняних і зарубіжних вчених: Н. Андрєєвої, О. Балацького, Т. Білорус, І. Джаїн, М. Долішнього, Л. Жукова, А. Жулавського, В. Кислого, Є. Лапіна, Г. Мартіна, І. Рябова, О. Теліженка, С. Харічкова, І. Шляхто, В. Жигалова, І. Рогачева та інших. Водночас аналіз наукових праць

показав, що визначення сутності кадрового потенціалу підприємства та його складових потребує подальших досліджень і систематизації.

Кадровий потенціал – це трудові можливості підприємства, здатність персоналу до генерування ідей, створення нової продукції, його освітній, кваліфікаційний рівень, психофізіологічні характеристики і мотиваційний потенціал. В загальному плані сутність кадрового потенціалу відображає якісну і кількісну характеристики трудового потенціалу постійних, перш за все кваліфікованих працівників підприємства. Кадровий потенціал може розглядатися і у вузькому сенсі як тимчасові вільні або резервні місця, які потенційно можуть бути зайняті фахівцями в результаті їх розвитку і навчання. Управління кадровим потенціалом повинне сприяти впорядкуванню, збереженню якісної специфіки, вдосконаленню і розвитку персоналу [2].

Виникнення поняття «кадровий потенціал» пов'язане з посиленням ролі людського чинника в діяльності підприємства. Це поняття економісти і соціологи застосовують сьогодні для характеристики терміну «людський чинник» в об'ємному вираженні як в масштабах усього суспільства, так і в рамках окремих виробничих колективів. У загальному вигляді «кадровий потенціал» представляє собою використання людського чинника підприємства у вигляді безперервного, динамічного процесу, що характеризує приховані і явні можливості його персоналу [3].

Елементами кадрового потенціалу підприємства є:

- кількісні показники (склад, структура персоналу, чисельність зайнятих на підприємстві, середній вік працівників, середній стаж роботи на підприємстві, динаміка плинності кадрів, середня заробітна плата робітників, фахівців, керівників, її співвідношення з відповідними виплатами на підприємствах-конкурентах).

До кількісних показників кадрового потенціалу також відносять кількість робочого часу, можливого до відпрацювання в нормальному рівні інтенсивності праці (межі можливої участі працівника в роботі);

- якісні характеристики персоналу (стан здоров'я, працездатність, рівень освіти, професійні знання та навички, рівень кваліфікації, практичний досвід, компетентність, інтелектуальні й творчі здібності, професіоналізм, прояв трудової та інноваційної активності);

- наявні та потенційні можливості працівників;

– наявність якісної системи управління персоналом – кадрової політики [1, с. 138].

Розвиток потенціалу організації є комплексною функцією відділу з управління персоналом та HR- служби загалом, а також передбачає постійні капіталовкладення у підвищення кваліфікації, розвиток нових навичок та здобуття знань не лише у одній конкретній сфері, а й у суміжних з обраною сферою діяльності. Тобто компанія має проводити заходи, що підвищують конкурентоспроможність працівників підприємства, а, відповідно, й конкурентоспроможність організації загалом [3].

Економічний потенціал будь-якої країни, як і кожної галузі, залежить від ряду факторів. Одним з них є людські ресурси, які є найбільш кошовною і важливою частиною продуктивних сил суспільства. У цілому ефективність виробництва залежить від кваліфікації персоналу, його розміщення і використання, що впливає на обсяг і темпи приросту виробленої продукції, використання матеріально-технічних засобів. Адже, усе в остаточному підсумку залежить від кадрового потенціалу, кваліфікації, вміння і бажання співробітників працювати. Саме кадровий потенціал, а не устаткування і виробничі запаси, є наріжним каменем конкурентоспроможності, економічного росту й ефективності. Управління кадровим потенціалом є складним і довготривалим процесом, під час якого і здійснюється набуття, використання і розвиток навичок, знань і вмінь працівників.

Список використаних джерел

1. Довбенко В. І. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / В. І. Довбенко, В. М. Мельник. 2-е вид., випр. і доп. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. 232 с.
2. Іваницька С. Б. Кадровий потенціал підприємства: фактори формування та використання. ДКС-центр. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2405>.
3. Ковальська А. І. Економічна сутність кадрового потенціалу та його роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 12.

Гачак-Величко Л. А.,

викладач циклової комісії

з гуманітарних дисциплін відділення підготовки

Військового коледжу сержантського складу

Національної академії сухопутних військ імені П. Сагайдачного

Целюх І. М.,

Начальник Військового коледжу

сержантського складу Національної академії

сухопутних військ імені П. Сагайдачного

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ – ГАРАНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасна ситуація в системі міжнародних відносин та характер внутрішньополітичних та соціально-економічних процесів в Україні визначають необхідність підвищення ефективності державної політики забезпечення національної безпеки.

Агресія Російської Федерації проти України засвідчила, що в гарантуванні системи забезпечення національної безпеки Української держави важливу роль відводиться такому суб'єкту, як Збройні Сили України. Міністерство оборони України як центральний орган виконавчої влади спеціальної компетенції забезпечує проведення в життя державної політики у сфері оборони і який покликаний гарантувати захист України від зовнішньої збройної агресії (ст. 17 Конституції України) [1, с. 6].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Збройні Сили України» Збройні Сили України – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності. Аналізуючи даний закон, а також Закон України «Про оборону України», можна виділити такі завдання Збройних сил у забезпеченні національної безпеки, як:

- відсіч та запобігання збройній агресії та збройному конфлікту;
- здатність до переведення на воєнний стан;

- ліквідація збройного конфлікту;
- забезпечення готовності населення і території держави до оборони.

У інформаційній сфері збройний напад Російської Федерації на Україну називають різними термінами, такими як: «гібридна війна», «неоголошена війна», «прихована війна», «таємна війна», «війна керованого хаосу» тощо. Такий підхід є спробою словесно відобразити специфіку розв'язаної Росією війни, яка за методами свого ведення відрізняється від традиційних класичних війн. А можливо, це спосіб уникнути використання точного і юридично вивіреного терміна «агресивна війна». З огляду на масштабний і складний комплекс проблем, які виникли внаслідок російської збройної агресії проти Української держави, захист її національних інтересів має здійснюватися на підставі розуміння того, що Росія веде проти України тотальну війну, війну на знищення української державності, української нації та вестиме її навіть після зупинення застосування збройних сил, продовжуючи гуманітарну агресію, спрямовану на руйнацію України як такої держави «мирними» засобами [2].

Слід зазначити, що оборонна політика формується на основі загальної політики держави і пов'язана насамперед зі створенням, розвитком і використанням воєнної організації для відсічі та запобігання збройній агресії та збройному конфлікту з метою захисту національних інтересів. Головним завданням у цьому контексті постає прогноз основних воєнно-політичних тенденцій у світі та навколо кордонів Української держави, оцінка реальних і потенційних загроз національним інтересам України, обґрунтування показників економічного розвитку країни на середньострокову та довгострокову перспективу для визначення очікуваних оборонних бюджетів [3, с. 216].

Важливим внеском у формування нової оборонної політики української держави слід вважати прийняття Верховною Радою України низки законів, зокрема: «Про основи національної безпеки України», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», «Про боротьбу з тероризмом», «Про Збройні Сили України», «Про оборону України», «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», а також Указ Президента України від 08 червня 2012 р. «Про рішення Ради національної безпеки і

оборони України» від 08 червня 2012 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України». Ці законодавчі акти спрямовані на створення належної сучасної правової бази з метою перетворення Збройних Сил України на новітню, мобільну, озброєну сучасною технікою армію, не обтяжливу для суспільства і яка спроможна захистити суверенітет, її національні інтереси, територіальну цілісність від будь-яких зовнішніх загроз. Потрібно зазначити, що з проголошенням 24 серпня 1991 р. незалежності Україна прагнула розвивати з Російською Федерацією добросусідські відносини та розглядала її як стратегічного партнера і аж ніяк у якості потенційного ворога. Проте розв'язана Росією збройна агресія проти суверенітету та територіальної цілісності України поставила на порядок денний необхідність принципової переоцінки основних положень і пріоритетів Воєнної доктрини України, Законів України «Про основи національної безпеки України» та «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики». Отже, практика засвідчує, що при трансформації української оборонної політики у якісно новий стан, що повинен відповідати викликам та загрозам ХХІ ст., констатуємо, що при формуванні стратегії програмних дій українська влада повинна вжити рішучих дій, спрямованих на системне відродження та реформування Збройних Сил України, всього сектору національної безпеки держави та його належне та постійне фінансування.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – С. 532.
2. Василенко В. Збройна агресія Росії проти України: геополітичний та національний виміри / В. Василенко // Юридичний вісник України. – 2014. – № 42 (1007). – 18–24 жовтня.
3. Оборонна політика України : матеріали Міжнар. конф. 19 вересня 2003 р., Київ / Національний ін-т проблем міжнародної безпеки, Женевський центр демократичного контролю над Збройними Силами. – К. : НІПМБ, DCAF.
4. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 08 червня 2012 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України».

Гельжинська І. М.,
*здобувач вищої освіти спеціальності «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Гельжинський І. О.,
*здобувач вищої освіти спеціальності «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємництво та держава є важливою складовою національної інноваційної системи. Інноваційна компанія керується насамперед чинниками ринкового середовища, коли інноваційна діяльність дає їм можливість бути конкурентоспроможними та отримувати прибуток.

Завдання держави – розвивати інноваційну інфраструктуру разом із стимулюванням попиту на інноваційні товари та послуги. Основним законом, що регулює інноваційну діяльність в Україні, є український закон «Про інноваційну діяльність».

Сьогодні приватні інвестори (так звані «бізнес-ангели») та фонди венчурного капіталу можуть фінансувати інноваційні проекти, особливо стартапи, які здатні фінансувати довгострокові інноваційні проекти з високим рівнем ризику. В Україні ринок венчурного капіталу тільки починає формуватися, тоді як в ЄС, США та Китаї венчурний капітал є основним джерелом фінансування інноваційного розвитку бізнесу.

Найбільша перешкода для інвесторів в Україні все ще залишається високим рівнем корупції та слабкою судовою владою. Так, у 2017 році Україна посіла 166 місце у світовому рейтингу за індексом економічної свободи, заробивши лише 48,1 бала та наблизившись до Анголи та Сурінаму [1].

Використовуючи досвід країн ЄС, Україні потрібно розширити види економічної діяльності, що інтегрують статистичну звітність про

інновації, запровадити показники оцінки українського інноваційного потенціалу у регулярній державній звітності та загалом – постійно адаптувати систему статистичного спостереження за інноваційною діяльністю до умов міжнародного ринку.

Україні потрібно вивчити досвід високорозвинених країн, які використовують широкий спектр інструментів для стимулювання бізнес-інновацій. Зокрема, податкові кредити та повернення податків стали широко використовуватися в країнах ЄС. Ірландія, Данія та Великобританія стягують збори в розмірі витрат на придбання техніки, обладнання та будівництво лабораторії розвитку [2].

Ми згодні з думкою науковців, які підтримують прийняття Інноваційного кодексу в Україні. Це дозволить Україні розробити та інтегрувати стратегію інноваційного розвитку України та механізми її реалізації в одному нормативному документі для регулювання відносин суб'єктів національної інноваційної системи. Країни, що здійснюють інноваційний розвиток, визнають людський капітал найціннішим нематеріальним активом.

Аналізуючи інноваційну діяльність компаній в Україні, ми помітили, що розподіл інноваційних компаній по регіонах не є рівномірним. У більшості регіонів переважає розвиток ресурсів, а сировина становить значну частину експорту. Місцеві органи влади не консультуються з громадянами щодо бюджетів, і їх графік порушень [3].

Для подолання цих та інших проблем та забезпечення сталого розвитку регіону регіональна політика повинна сприяти взаємодії національних органів влади, наукових установ, громадськості та бізнесу. Слід організувати спеціалізовані виставки, круглі столи, семінари, бізнес-інкубатори та інші інноваційні структури, організувати змагання між новаторами.

Тому Україні потрібно перейти від номінальної заяви про потік інноваційного розвитку до фактичної реалізації. Маючи достатній ресурсний потенціал та багатогалузеву інфраструктуру, Україна повинна повністю перейти на інноваційний шлях розвитку та створити відповідну законодавчу базу та ефективні механізми її реалізації. Нова інноваційна модель розвитку повинна базуватися на ефективній взаємодії між вищою освітою, обізнаністю громадськості, конкурентоспроможною наукою, бізнесом з високими технологіями.

Список використаних джерел

1. Index of Economic Freedom. The Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org>.
2. Гончаренко О. А. Законодавче забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності в державах – членах ЄС. *Право та інновації*. 2015. № 1. С. 55–61.
3. Кваша Т. К., Лях Л. В. Визначення пріоритетів інноваційної діяльності та моніторинг результативності цих пріоритетів: світовий досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 12. С. 59–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_12_16.

Гобела В. В.,

*старший викладач кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ЕКОНОМІЧНА ТА ЕКОЛОГІЧНА СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Початок XXI століття виявився сповненим випробувань. Світову спільноту спіткала низка потрясінь: глобальна економічна криза 2008 р., так звана «Арабська весна» 2010–2011 рр., збройні конфлікти в Грузії, Лівії, Сирії, анексія Криму Російською Федерацією, посилюються прояви тероризму, що проявляється у формуванні квазі-державних, сепаратистських утворень: Ісламська держава, ДНР, ЛНР. І ось тепер світ бореться з пандемією COVID-19. Причинами цієї пандемії називають різні фактори, версії спалаху та поширення COVID-19 доволі різноманітні, найпоширеніші з них такі: вірус був штучно синтезований та вийшов з під контролю людини; вірус є наслідком надмірного та безвідповідального втручання людини в природні екосистеми. Останнє твердження викликане аналізом причин масових епідемій та пандемій (вірус Ебола, лихоманка Західного Нілу, хвороба Лайма) – передача збудника захворювання від тварин до людини.

На думку американського вченого та письменника Д. Кваменна більшість вірусів останніх років мають антропогенне походження. Людина

втручається в природу все інтенсивніше, руйнування природних екосистем, особливо тропічних лісів, призводить до масової міграції тварин, в результаті чого патогени переходять від тварин до людини та поширюються різноманітні віруси [1]. Загалом же можна констатувати: чим активніше людство намагається опанувати природу, тим масштабнішими є негативні наслідки такої діяльності, як для людини, так і для природи.

В світлі цих подій, цілком справедливо набуває актуальності теза про необхідність запровадження карантину для природних екосистем. Тобто обмеження доступу людини до річок, морів, океанів, лісів, тощо, без крайньої на те необхідності [2]. Адже втручання людини в природні екосистеми завдає їм непоправимих збитків. Попри прогнозовані катастрофічні наслідки пандемії COVID-19 для людства та світової економіки, варто зауважити, що карантинні обмеження призвели до покращення екологічної ситуації.

Зокрема, науковці зауважили, що зупинка економіки Китаю призвела до очищення повітря майже на чверть всього за місяць, в США рівень викидів скоротився на понад 30%, в деяких містах зник смог, в європейських країнах простежується аналогічна тенденція, скоротились викиди в атмосферу, повітря стало значно чистішим, очистились природні водойми, зокрема канали Венеції, міста «позеленішали» [3]. Людство для боротьби з пандемією отримало своєрідний природний «бонус», у вигляді чистого довкілля. На жаль, ціна яку воно заплатило за відновлення довкілля вимірюється десятками тисяч людських життів. Настав час задуматись про те, як можна мирно співіснувати з природою не тільки під час пандемії.

Однак покращення екологічної ситуації відбувається на фоні кризових явищ у світовій економіці та загальної рецесії. Відповідно тенденція зниження обсягів забруднення матиме місце недовго, оскільки поступове завершення карантинних обмежень спричинить активізацію економічної діяльності та призведе до зворотних наслідків – збільшення викидів та забруднення довкілля через нарощування обсягів промислового виробництва. Необхідно вирішувати, яким шляхом відновлювати економіку аби зберегти довкілля. Слід врахувати попередній досвід відновлення економіки після кризи 2008–2009 рр., коли посткризовий рівень забруднення перевищив докризовий. Причиною цього стало значне нарощення споживання вуглецю для відновлення

економіки та, як наслідок, значне зростання обсягів забруднення довкілля та викидів парникових газів. Людство отримало очевидну можливість розпочати нову сторінку в своїй історії – переорієнтувати виробництво та споживання на низьковуглецеві технології, активізувати використання відновлюваних ресурсів та енергетики, запроваджувати ідеї рециклінгу та «кругової» економіки, сприяти розвитку біоніки, інженерної екології та екологічного дизайну [4].

Саме тому виникає необхідність розглянути можливі наслідки пандемії COVID-19 для економічної та екологічної системи:

1. Глибока економічна та екологічна криза. Нераціональні заходи щодо відновлення економіки можуть призвести до посилення кризових явищ в економічній системі. Також можна припустити, що після завершення пандемії люди усвідомлять: вирішення проблем клімату та глобальних екологічних проблем занадто «дороге» задоволення, оскільки потребує пожертвувати звичним та комфортним способом життя. Наслідком цього може бути тотальне нехтування ідеями екологічної економіки та остаточна індустріалізація економіки, що прискорить екологічну катастрофу планетарного масштабу.

2. Відновлення економіки та посилення екологічної кризи. Активне стимулювання відновлення промисловості призведе до зростання антропогенного впливу на природу. За такого перебігу подій настання нових катаклізмів – це лише питання часу.

3. Відновлення економіки та покращення екологічної ситуації. Цього можна досягти шляхом інвестування в економіку на принципах сталого розвитку та екологізації економіки.

Таким чином для України вибір напряму відновлення економіки після подолання пандемії COVID-19 є доволі актуальним. Слід працювати над створенням стратегії відновлення економіки екологічно безпечним шляхом.

Список використаних джерел

1. Quammen D. Spillover: Animal Infections and the Next Human Pandemic. New York : W.W. Norton & Company, 2012. 592 p.
2. Не паніка, а здоровий глузд. Чому карантин – можливість жити екологічно? The-village : веб-сайт. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/eco>.

3. Коронавірус лікує планету. 5 Chanell : веб-сайт. URL: <https://www.5.ua/svit>.
4. Гобела В. В. Теоретичний аналіз екологізації як суспільно-економічного феномену. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2019/44.pdf (дата звернення: 08.10.2019).

Долинський С. В.,

*к. е. н., доцент, професор кафедри економіки та менеджменту
Карпатського інституту підприємництва
Університету «Україна»*

Богданов В. М.,

*здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
центру післядипломної освіти,
заочного та дистанційного навчання,
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний вітчизняний ринок інновацій передбачає створення реальних умов для переходу економіки на інноваційно-інвестиційну модель розвитку та «впровадження механізму диференційованого пільгового оподаткування підприємств залежно від рівня їх інноваційної активності, стимулювання науково-дослідних і дослідно-конструкторських установ і організацій до введення в господарський обіг нематеріальних активів, утворення галузевих інноваційних фондів».

Освоєння підприємствами нових технологій та інновацій потребує об'єктивної оцінки параметрів і характеристик їхнього потенціалу, які мають важливе значення при здійсненні інвестиційної діяльності шляхом розробки і реалізації нової інноваційної стратегії розвитку. Тому реалізація нової інноваційної стратегії розвитку і повноцінне використання інноваційного потенціалу в інтересах оновлення виробництва – реальний шанс для України досягти рівня високотехнологічної розвиненої держави.

Характерною особливістю України є й те, що вона має вищий рівень інноваційного потенціалу порівняно з виробничим. Проте економічна криза призводить до скорочення використання досліджень інноваційних процесів. Тому без допомоги і підтримки держави вітчизняний інвестор не здатний фінансувати великі інноваційні проекти, навіть якщо вони мають гарантований успіх.

Світовий досвід свідчить, що форми і методи розвитку конкуренції в інвестиційно-інноваційній діяльності суттєво змінилися. Держава активно сприяє розробці програм щодо залучення і використання інвестицій, бере участь в управлінні процесами і ризиками в інноваційній діяльності. Вплив держави спрямовується на максимальну підтримку власного інноваційного потенціалу, провідних наукових і конструкторських центрів, а також на забезпечення реалізації науково-технічної політики, що відповідає світовому рівню. Це означає, що Україна має обрати такі напрями розробки «високих» технологій, для реалізації яких у державі вже створено реальні передумови та є відповідний науково-технічний потенціал для виходу на передові позиції світової науки і техніки.

Механізм створення та поширення нововведень має три загальні складові, характерні майже для всіх країн: систему державної підтримки фундаментальних і пошукових досліджень; різні форми та джерела фінансування і непрямого стимулювання досліджень; підтримку малого інноваційного підприємництва.

Заходи державного регулювання інноваційної діяльності повинні бути спрямовані на всебічне заохочення підприємництва та приватної ініціативи.

Інструментами державної підтримки стимулювання реалізації інноваційного потенціалу підприємств є пряме бюджетне фінансування та державні замовлення на розробку та виробництво інноваційних продуктів, технологій та послуг. Так, у США та Японії на законодавчому рівні передбачено виділення коштів міністерствами та відомствами із своїх бюджетів на проведення підприємствами науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у пріоритетних галузях. До інструментів стимулювання можна віднести забезпечення інноваторів фінансовою та технічною допомогою, у тому числі створення наукових і технологічних інституцій, які реалізують функцію інфраструктури інноваційного процесу.

Активна державна інноваційна політика зумовлює активізацію фундаментальних і прикладних наукових досліджень, удосконалення інфраструктури галузей народного господарства і регіонів. У зв'язку з цим в Україні необхідно сформувати механізм ефективної інноваційної діяльності для розвитку економіки.

Як свідчить досвід розвинених країн, основними напрямками впливу інвесторів, ділових і урядових фінансових установ на процеси в інноваційній сфері є планування, фінансово-кредитне регулювання, стимулювання, правовий порядок і організація виробничої діяльності.

Докорінне реформування виробництва в Україні неможливе без проведення великомасштабних інституціональних та організаційно-економічних перетворень. Здійснення структурних зрушень в економіці України передбачає активне перепрофілювання багатьох підприємств, формування нових коопераційних зв'язків, що забезпечують можливість реалізації перспективних науково-технічних програм розвитку виробництва.

Однак відсутність системи і програмного забезпечення стратегії інвестиційної діяльності вважається основною причиною повільного розвитку інноваційного потенціалу підприємств в Україні. Крім того, існують й інші причини, а саме: неопрацьованість методик та механізму управління інноваційною діяльністю на рівні підприємств, що зумовлює несприйнятливості підприємств до інновацій.

Отже, аналіз сучасного стану економіки України показує, що необхідно удосконалювати механізми управління інноваційною діяльністю підприємств на основі впровадження нових технологій управління. В нашій країні набув поширення *контролінг* — методика управління інноваційно-інвестиційною моделлю розвитку підприємств, спрямована на вивчення тенденцій розвитку мікро- і макросередовища підприємств, виявлення резервів і удосконалення координації систем управління інноваційною діяльністю з використанням нових інформаційних технологій і сучасних методів прийняття рішень для забезпечення реалізації інноваційного потенціалу підприємств.

Важливим є і той факт, що підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств до рівня, якого вимагають ринкові відносини, значною мірою залежить від обраної стратегії управління в сучасних умовах підвищеної ризикованості фінансових ринків та зростання

загального рівня ризикованості найефективнішого ведення стратегії скоординованого (інтегрованого) управління реальними інноваційними проектами підприємств. При опрацюванні стратегічних напрямів інноваційної діяльності підприємств у світовій практиці ця стратегія розглядається як єдиний раціональний підхід до управління фінансами підприємств, спроможний забезпечити їх виживання у висококонкурентному ринковому середовищі.

Внутрішні чинники інноваційного ризику складаються, за літературними джерелами, з чотирьох груп:

- формування стратегії управління інноваційною активністю;
- принципи інноваційної діяльності підприємств;
- інвестиційні ресурси та їх використання в інноваційній діяльності;
- кадровий потенціал інноваційної діяльності.

Як зазначається в економічній літературі, близько 90 відсотків неефективних капіталовкладень у здійснення інноваційної діяльності підприємств пов'язані зі слабким менеджерським потенціалом.

Джерелами інноваційного ризику є також такі чинники: відсутність професійного досвіду у керівництва підприємств, достатніх економічних знань, належного досвіду в сфері інновацій, фінансові прорахунки, недостатня пристосованість (маневреність) підприємства до змін навколишнього ринкового середовища тощо.

Слід зазначити, що різноманітні ризики здебільшого взаємопов'язані, зміни одних викликають зміну інших. Більшість з них впливають на результати економічної діяльності і потребують аналізу як на якісному, так і на кількісному рівнях.

Список використаних джерел

1. Сиротинська Н. М. Сутність інноваційного потенціалу промислових підприємств / Н. М. Сиротинська // Економічний простір. – 2011. – 55. – С. 255–260.
2. Особливості сучасних інноваційних процесів підприємств сфери послуг [Текст] / Т. В. Гринько // Держава та регіони. Сер. : економіка та підприємництво. – 2013. – № 1. – С. 106–109.

Живко З. Б.,

*д. е. н., проф., професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗЛИТТЯ ТА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ФІРМ

Злиття, рейдерство або недружні поглинання, а то й силове захоплення підприємств, вже стали звичними способами ведення бізнесу на теренах нашої держави. Така ситуація, як стверджують аналітики, ймовірно призведе до того, що будь-яке підприємство може стати об'єктом рейдерської атаки або економічного шантажу і, в результаті, економіка країни позбавиться інвестиційної привабливості, а більшість приватних підприємств – впевненості в майбутньому та особистій безпеці.

Зауважимо, що в країнах з розвинутою економікою добросовісний набувач та інвестор захищається державою. У нас же такий захист провокує скуповування краденого, тобто захищається той підприємець, який володіє власністю у результаті його рейдерських атак. Максимум, що може одержати колишній власник підприємства – матеріальну компенсацію [1]. Тому, вкрай необхідним стає введення в законодавство країни статті, в якій би обумовлювались докази «чистоти» придбання майна новим власником.

У зарубіжній науковій літературі поняття «злиття» та «поглинання» тісно переплітаються як компоненти одного процесу. Злиттям називається об'єднання двох корпорацій, внаслідок якого виживає тільки одна з них, а інша припиняє існування. Компанія – ініціатор злиття, у яку вливається інша, не змінює назву, а лише перереєструє статут з урахуванням організаційних змін. Інша розбіжність у трактуванні понять пов'язана із сутністю процесу злиття. Зміна організаційно-правової форми підприємства- правонаступника можлива двома варіантами (рис. 1). Останнім часом процеси злиття стають об'єктивною необхідністю для забезпечення економічної ефективності для виживання окремих підприємств в умовах посилення конкурентної боротьби та поширення кризових явищ. Саме велика конкуренція на

ринках і призводить до об'єднання активів декількох компаній з метою створення нової компанії та утримання своїх позицій.

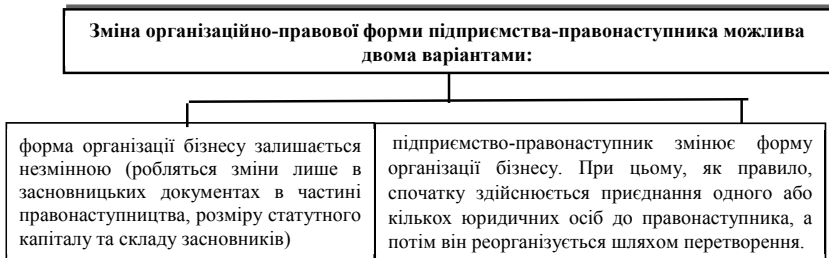

Рис. 1. Варіанти зміни організаційно-правової форми підприємства

Так, при злитті компанія, що поглинає, приймає активи і зобов'язання тієї, яку поглинають. У цьому контексті поглинання розглядається як перший етап злиття, а реорганізація – як другий і завершальний.

Злиття може передбачати різні структурні реорганізації компаній. Для ідентифікації структурних змін у процесі злиття в зарубіжній науці використовуються такі поняття: 1) *Статутне злиття*, за якого об'єднуються статутні фонди двох корпорацій. У деяких наукових працях цей вид злиття називається злиттям форм, тобто об'єднанням, внаслідок якого товариства, що злилися, припиняють самостійне існування в якості юридичних осіб і платників податків. 2) *Підлегле злиття*, за якого цільова компанія стає дочірньою або частиною дочірнього підприємства материнської компанії. Цей вид злиття належить до найпоширеніших видів інтеграції і в російській науковій школі називається злиттям активів. Існує також визначення *злиття активів* – це об'єднання з передачею в якості внеску до статутного фонду прав контролю над товариствами, що об'єднуються, і збереження діяльності й організаційно-правової форми останніх. 3) *Зворотне підлегле злиття*, за якого дочірня компанія ініціатора злиття вливається в ціль. Процес, внаслідок якого відбувається об'єднання двох компаній і утворення нової, називається консолідацією. Результатом консолідації є виключення з переліку підприємств двох компаній, які виявили бажання об'єднатися, та реєстрація нової юридичної особи, яка утворилася шляхом їх об'єднання. Однак щодо сутності корпоративної консолідації в економічній літературі теж немає єдності.

Форма майбутньої реорганізації підприємства визначається насамперед причинами та мотивами, що спонукають власників та керівництво підприємства до реорганізації. Розрізняють наступні напрямки реорганізації (рис. 2):

Рис. 2. Напрямки реорганізації підприємств

При управлінні підприємством слід пам'ятати, що процеси перетворення можуть мати позитивні та негативні риси цих змін [1]. Не важливо, який вид реорганізації вибере керівництво фірми, у результаті укрупнення можуть спостерігатись ефект синергії або дисинергії. Добре, коли передбачений результат буде підкреслювати узгодженість функціонування частин, що відображається в поведінці системи як цілого, тобто «спільна дія» призведе до бажаного результату. Але які будуть дії, якщо отриманий результат отримає ефект дисинергії. Необхідність вивчення характеру застосування заходів реорганізації за формою і дає можливість розглянути майбутні ризики фірми.

Кожен вид реструктуризації залежить від стану підприємства на момент виникнення необхідності впровадження змін та умов оточуючого середовища. Останнім часом процеси злиття стають об'єктивною необхідністю для забезпечення економічної ефективності для виживання окремих підприємств в умовах посилення конкурентної боротьби та поширення кризових явищ. Саме велика конкуренція на ринках і призводить до об'єднання активів декількох компаній з метою створення нової компанії та утримання своїх позицій.

Список використаних джерел

1. Живко З. Б. Рейдерство: фермент ринкової економіки. Монографія. Львів: ТЗОВ «Ліга-Прес», 2009. 272 с.

Завербний А. С.,

*д. е. н., доц., доцент кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності*

*Національного університету
«Львівська політехніка»*

УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Загрози для енергетичної безпеки України носячи системний характер, особливо активізувалися протягом 2014–2020 рр. у зв'язку із ворожими діями РФ. Для ефективного протистояння даним загрозам необхідним є формування системи управління енергетичною безпекою шляхом використання інноваційних рішень, розроблених на базі передових досягнень енергетичної, економічної та інших галузей науки, а також практичного досвіду у сфері енергетичної безпеки [1].

Проведене дослідження показало, що вченими виділяється, як правило, три підходи щодо формування системи управління будь-якими процесами (в т. ч. й енергетичною безпекою): функціональний, динамічний, предметний [2].

Система управління енергетичною безпекою при функціональному підході передбачатиме реалізування п'яти основних функцій управління, при предметному – система управління встановлює об'єкти (безпосередньо самі об'єкти, потужності, ресурси (матеріальні, інформаційні, фінансові, енергетичні тощо), види діяльності), при динамічному – однією із основних умов його використання виступає потреба в застосуванні результатів аналізування діяльності аналогічних об'єктів.

Динамічний та предметний підходи є більшою мірою прив'язаними до окремих проєктів, тому для формування системи управління енергетичною безпекою, як комплексним об'єктом доцільно здійснювати на засадах функціонального підходу. Тобто, розглянувши дані підходи до управління енергетичною безпекою, можемо констатувати, що саме функціональний забезпечуватиме цілісність системи. При цьому необ-

хідним є застосування всіх п'яти функцій, оскільки «упущення» хоча би однієї може призвести до зниження рівня ефективності управління енергетичною безпекою.

Зокрема можна привести приклад реалізування енергетичної стратегії (розробленої ще у 2006 р.) [3]. Розроблення і прийняття довгострокового плану були надзвичайно необхідними для гармонійного розвитку економічної безпеки країни. Однак, коли постало питання реалізування даної стратегії в Україні, виявилось, що більшість із стратегічних(прогнозних) показників (індикаторів) так і не було досягнуто. Однією з причин стала відсутність детального аналізування цих індикаторів, контролювання щодо досяжності їх протягом реалізування стратегії. Крім того цілі енергетичної стратегії не повністю узгоджувалися з іншими напрямками державної політики. Щодо основних причин низького рівня ефективності реалізування стратегії відносяться такі: неповне врахування основних тенденцій розвитку світового господарства (енергетичної галузі), не врахування високомонополізованих ринків основних енергетичних продуктів, їх непрозорість, низький рівень орієнтування на екологію та диверсифікування джерел енергії.

Завершальна ж функція системи управління енергетичною безпекою – регулювання дозволила би своєчасно корегувати розроблену стратегію в залежності від змін факторів зовнішнього/внутрішнього (а не очікувати аж до 2013 р. при розробленні оновленої стратегії (до 2035 р.) [4].

Задля удосконалення системи управління енергетичною безпекою України доцільними є наступні кроки:

- формування системи управління енергетичною безпекою України має здійснюватися на основі застосування функцій управління (планування, організування, мотивування, контролювання, регулювання);
- процес планування енергетичної безпеки має обов'язково враховувати глобальні, регіональні результати енергетичної сфери в країні та світі;
- сформовану стратегію доцільно чітко деталізувати через тактичні плани (адже до 2035 р. ймовірність змін є надзвичайно високою);
- організування енергетичної безпеки має сприяти децентралізуванню, демонополізуванню енергетичної, забезпечувати високий рівень конкурентноздатності;

- мотивування енергетичної безпеки доцільно здійснювати на рівні держави (стимулюючи заходи спрямовані на енергозбереження, підвищення рівня енергоефективності, захисту довкілля);
- контролювання енергетичної безпеки потрібно здійснювати постійно, зокрема й щодо відповідності енергетичної безпеки сучасним вимогам;
- регулювання енергетичної безпеки має своєчасно вносити корективи у планування, інші функції управління.

Список використаних джерел

1. Захаров, О. І., 2012. Управління знаннями в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ 1, с. 39–47.
2. Кузьмін, О. Є., Подольчак, Н. Ю. та Матвіїшин, В. Є., 2011. Управління та зниження рівня ризиків енергозабезпечення підприємств. Львів: Міські інформаційні системи.
3. Кабінет Міністрів України, 2013. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Енергетична стратегія України на період до 2030 р.» від 24.07.2013 р. № 1071. [online] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>.
4. Кабінет Міністрів України, 2017. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» від 18.08.2017 р. № 605-р. [online] Доступно: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245234085.

Зось-Кіор М. В.,

*д. е. н., доц. професор кафедри менеджменту
Полтавської державної аграрної академії*

Артеменко Г. П.,

*здобувач вищої освіти
Полтавської державної аграрної академії*

Рудик В. В.,

*здобувач вищої освіти
Полтавської державної аграрної академії*

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЇ КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У процесі управління еколого-економічним розвитком підприємства виникає безліч не передбачених системою управління ситуацій і невизначеностей. Для усунення всіх відхилень від намічених цілей, а також для досягнення планових показників реалізується функція контролю. Керівники підприємств починають здійснювати функцію контролю з моменту, коли ними сформульовані цілі і завдання.

Розробка теоретичних положень управління, спрямованого на стійкий еколого-економічний розвиток підприємств, потребує творчого поєднання передових досягнень, прийомів та підходів сучасного менеджменту, а також урахування окремих концептуальних положень, розроблених останнім часом. Контроль – це вид управлінської діяльності, за допомогою якого керівництво підприємства визначає, наскільки правильні його управлінські рішення, а також напрями здійснення необхідних заходів. Контроль – одна з найважливіших управлінських функцій. Якщо не визначати мету та не доводити її до своїх підлеглих, то й нема що організовувати, кого мотивувати та контролювати [1]. Взаємозв'язки, що існують між економічною системою та навколишнім природним середовищем, свідчать про те, що національна економіка є цілісною еколого-економічною системою [2].

У межах формування адміністративно-контрольних інструментів необхідно удосконалювати природоохоронне законодавство з урахуванням орієнтира на сталий розвиток, проаналізувати і в разі необхідності переглянути екологічні нормативи та стандарти, методи та інструменти прогнозування, планування та програмування природоохоронної діяльності, систему ліцензування, проводити екологічний моніторинг, екологічну експертизу проектів, екологічний аудит, екологічну сертифікацію.

До основних ознак еколого-економічних систем, які повинні бути враховані при формуванні системи управління, належать:

- відкритість;
- високоорганізованість і впорядкованість;
- самоорганізація і здатність до розвитку;
- динамічність;
- масштабність [3, с. 166–167].

Отже, в межах кожного підприємства необхідно розглядати як управлінський, так і внутрішній контроль. Управлінський контроль є проміжною ланкою між управлінським обліком і менеджментом підприємства та є дійовим інструментом менеджменту з позиції досягнення стратегічних завдань всередині підприємства. Внутрішній контроль спрямований на надання впевненості користувачам фінансових звітів щодо відповідності таких звітів встановленим нормам та правилам.

Список використаних джерел

1. Поняття, види і зміст контролю. URL: <https://studopedia.org/14-21860.html> (дата звернення 06.04.2020).
2. Сутність та основні завдання еколого-економічного аналізу діяльності підприємства. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/1/126.pdf> (дата звернення 06.04.2020).
3. Загорський В. С. Концептуальні основи формування системи управління сталим розвитком еколого-економічних систем. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 336 с.

Кісілевська М. А.,

*здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-11
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Миськів Г. В.,

*д. е. н., доцент,
завідувач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ЗБАГАЧЕННЮ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Злочини незаконного збагачення стали предметом серйозних дебатів щодо здійснення належного правосуддя упродовж тривалого періоду часу. Визначення кримінальної відповідальності за «незаконне збагачення», надає державам змогу переслідувати корумпованих державних службовців та конфісковувати активи, набуті корупційними шляхами.

Питання про криміналізацію незаконного збагачення в Україні особливо загострилось з прийняттям Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC), яка містить ст. 20 «Незаконне збагачення» такого змісту: «За умови дотримання своєї конституції та основоположних принципів правової системи кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати» [1].

Актуалізація процесів боротьби з корупцією в Україні обумовила пошук шляхів гармонізації українського антикорупційного законодавства зі світовими зразками. Поспіхом незаконне збагачення було криміналізовано і в Україні шляхом доповнення КК ст. 368 ч. 2. Однак ця стаття не стала інструментом у протидії корупції, оскільки жодного обвинувального вироку так і не було винесено стосовно службових осіб, у яких було виявлено істотну різницю між задекларованими (офіційними) доходами та їх активами (у тому числі витратами) [2].

Ухвалене в лютому 2019 року рішення Конституційного Суду України щодо визнання статті про незаконне збагачення такою, що не відповідає Конституції, фактично декриміналізувало один із ключових злочинів, задля боротьби з якими створювали нові антикорупційні органи. Як наслідок, НАБУ і САП змушені були закрити повністю 27 кримінальних проваджень і ще 38 – в частині ст. 368-2 Кримінального кодексу України. Саме в межах закритих проваджень детективи Національного бюро досліджували походження доходів та майна народних депутатів України, прокурорів, суддів, посадових осіб центральних органів влади.

Санкція за незаконне збагачення передбачала позбавлення волі на строк від двох до 10 років із конфіскацією майна. Однак через рішення КСУ цю загрозу для корумпованих чиновників ліквідовано. Поновити досудове розслідування за вже викритими фактами незаконного збагачення (у разі повернення відповідної статті до КК України) неможливо, адже закон не має зворотної сили.

Зазначене рішення КСУ збіглося в часі з активізацією роботи НАБУ і САП із викриття фактів незаконного збагачення. Показово, що серед авторів відповідного подання були особи, стосовно яких детективи НАБУ вже здійснювали розслідування за ст. 368-2 КК України (рис. 1).

Рис. 1. Топ-5 категорій осіб, чиє незаконне збагачення розслідувало НАБУ на момент визнання Конституційним Судом України статті про незаконне збагачення такою, що не відповідає Конституції України [3]

Отже, одним із критично важливих питань у дебатах, що тривають, є сумісність незаконного збагачення, як складу злочину, з засадами прав людини, а також занепокоєння з приводу наявного нібито перекладення тягаря доказування на сторону захисту. При цьому, досвід кількох країн, які подолали ці виклики, показує, що встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення може бути здійснене із забезпеченням повної поваги до прав обвинуваченого.

Вважаємо, що протидія незаконному збагаченню державних посадових осіб дозволить скоротити корупцію в державі, скоротити обсяги грошових потоків, які виводяться за межі держави, переважно в офшорні зони, а також підвищити ефективність та цільовість використання бюджетних коштів. Однак така протидія вимагає політичної волі та міцної законодавчої бази.

Список використаних джерел

1. Лінді Музіла, Мішель Моралес, Маріанне Матіас. Отримати повне уявлення про державних службовців: Керівництво з ефективного фінансового декларування. 2017 р. С. 18–25.
2. Киричко В. М. Законодавчий вірус у системі КК України: визначення і актуалізація проблеми на прикладі ст. 368/2 КК «Незаконне збагачення». Проблеми законності. 2016. Вип. 133. С. 142–151.
3. Звіт Національного антикорупційного бюро України за I півріччя 2019 р. Офіційний веб-сайт НАБУ, I півріччя 2019 р. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-pershe-pivrichchya-2019-roku>

Кісіль А.-Н. Р.,
*здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Михаліцька Н. Я.,
*к. н. держ. упр., доц.,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ ТА ДОВЕДЕННЯ ЙОГО ДО СТАНДАРТІВ ЄС

Необхідною умовою для забезпечення майбутнього процвітання держави є стабільне економічне зростання та соціальний розвиток за рахунок інвестування людського капіталу для здійснення корисної праці та доведення його розвитку до стандартів ЄС. Під людським капіталом розуміється рівень знань та навичок людей, що сприяє розвитку національного багатства держави. Якщо попит на знання та уміння зростає, то відповідно підвищується якість людського капіталу, і навпаки, якщо не використовувати навички та знання людей, то суспільство деградує.

Взаємодія з ЄС передбачає співробітництво у різних сферах соціально-економічного розвитку та адаптацію до стандартів Співтовариства. Україна отримала можливість часткового доступу до діяльності окремих програм і інститутів. Стратегія ЄС для розвитку освіти та навчання є важливим для України, адже спрямована на підвищення конкурентоспроможності через охорону довкілля, економічне оновлення і вдосконалення соціальної сфери. Реформи у освіті сприяють переходу до економіки, яка основана на знаннях і суспільство спрямоване на розвиток людських ресурсів.

На теперішній час Україна бере участь у таких програмах Європейської комісії:

1. Програма «Темпус» – це освітня програма Європейського Союзу, яка підтримує модернізацію системи вищої освіти та створює простір для співпраці в країнах-партнерах ЄС через університетські проекти і спрямована на добровільне наближення систем вищої освіти в країнах-партнерах до здобутків розвитку вищої освіти в державах-членах ЄС. Розмір гранту фінансової підтримки ЄС від 500 000 € до 1 500 000 €, що складає 90 % загального бюджету проекту, мінімум 10 % співфінансування партнерства, тривалість проектів до трьох років [1].

2. Програми «Erasmus» та «Erasmus Mundus» – освітні програми ЄС, спрямована на активізацію міжнародного співробітництва та підвищення мобільності серед студентів, викладачів, науковців європейських університетів та вищих навчальних закладів третіх країнах на всіх континентах. Студенти старших курсів і науковці з різних країн, включаючи Україну, мають змогу отримувати стипендії від ЄС для продовження навчання або проведення наукових досліджень у країнах ЄС.

3. «Програма Жана Моне». Ціль наряду Жан Моне в рамках Програми ЄС Еразмус плюс: активізувати євроінтеграційний дискурс; сприяти досконалості євроінтеграційних студій; залучати заклади вищої освіти до дослідження євроінтеграційних процесів; поширювати ідей Об'єднаної Європи.

4. Програма «Еразмус+» є новою програмою, що прийшла на заміну попередніх освітянських міжнародних програм. Закладена в основу програми ідея полягає у формуванні концептуально нових підходів держав-членів ЄС з метою якісного оновлення систем освіти, підвищення продуктивності вищих і професійно-технічних навчальних закладів, забезпечення якісної вищої освіти та професійної підготовки фахівців, що відповідали б потребам європейського ринку праці. Програма Erasmus+ надаватиме можливість отримати більше стипендій, а також фінансуватиме забезпечення більш активної мобільності, міжнародного партнерства та спільних науково-дослідних проектів.

5. Програма «Молодь в дії» – головні цілі, покладені в цю програму: підтримувати громадянську активність молоді загалом і її активність як громадян Європейського Союзу зокрема; розвивати солідарність

і толерантність серед молоді, зокрема, задля плекання соціальної згуртованості в Європейському Союзі; плекати взаєморозуміння між молоддю різних країн; сприяти якісному розвитку систем підтримки активності молоді та потенціалу організацій громадянського суспільства у сфері молодіжного життя; підтримувати європейську співпрацю у молодіжному середовищі.

6. Програмі ЄС «Креативна Європа» – це рамкова програма Європейського Союзу, спрямована на підтримку культурного, креативного та аудіовізуального секторів. З 2014 до 2020 року на підтримку європейських проєктів було виділено 1,46 мільярди євро. Метою програми є розвиток сектору культурних і креативних індустрій в країнах Європи, посилення конкурентоспроможності європейської аудіовізуальної продукції, а також забезпечення промоції і захисту культурного та мовного розмаїття [2].

Україна має значні можливості щодо розвитку людського капіталу у співпраці з ЄС у сфері освіти, науки, культури. Участь України в політиці ЄС дає можливість визнання українських дипломів про вищу освіту, прийому фахівців на роботу, визнання досягнень наших спеціалістів та співробітництва.

Для покращення розвитку людського капіталу та доведення його до стандартів ЄС необхідно: підвищити якість освіти; сприяти зацікавленості молоді здобувати професійно-технічну освіту; здійснювати заходи щодо скорочення рівня безробіття, зовнішньої та внутрішньої міграції, впливу висококваліфікованих кадрів; підвищувати мотивацію працівників; усувати проблеми в галузі охорони здоров'я; розвинути модель інноваційного розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Програма «Креативна Європа». URL : <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/creative-europe>.
2. Europe 2020 headline indicators on education URL : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_indicators_-_education

Коваль Г. В.,

*д. н. держ. упр., завідувач кафедри
гуманітарних дисциплін і соціальної роботи
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності*

Чорниш Ю. І.,

*провідний фахівець відділу персоналу
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності*

ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

В Україні активно впроваджується процес реформування державної служби. Тому дослідження та втілення міжнародного досвіду в сфері публічного управління для нашої держави є вельми актуальними. Позитивна оцінка міжнародними експертами адміністративної реформи у Польщі, а також певна схожість вихідних умов державного будівництва Польщі та України викликають спокусу якомога повніше використати польський досвід в українських умовах [2].

Питання організації та функціонування державної служби в Польщі досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями, а саме: Є. Грибоножко, Х. Дейнега, М. Лахижа, А. Лукашук, С. Мазур, І. Поліщук, Є. Сокальська, С. Сорока, А. Чаркіна та інші.

Польська Республіка є демократичною правовою державою, що здійснює принципи суспільної справедливості. Влада вибору в Польській Республіці належить народові, який через своїх представників або безпосередньо виконує владу. Органи публічної влади діють на підставі і в межах права. Політичний устрій Польської Республіки визначений Конституцією Польської Республіки, ухваленій Національним Зібранням 2 квітня 1997 р. Згідно з її змістом Польська Республіка є парламентською республікою і реалізовує принципи суверенітету народу, незалежності і суверенітету держави, законної демократичної держави, громадянського суспільства, поділу влади на три гілки, плюралізму, легалізму, суспільної ринкової економіки,

а також вродженої гідності людини. Республіка визначена також як унітарна держава [1].

Так як Польща належить до демократичних держав, то найважливішими її рисами є: незалежність усього народу, суверенітет держави, а також демократичний вибір влади. Черговими важливими ознаками є плюралізм, поділ влади на три гілки, свобода слова, віросповідання. Підставою для такого устрою служить ринкова економіка, що спирається на вільну конкуренцію. Повагу гідності людини гарантує Конституція. Польща є унітарною державою, що означає поділ на воєводства, керує якими центральна влада. Законодавчу владу представляють сейм та сенат, виконавчу владу - Президент Польщі та Рада Міністрів. Суди і трибунали здійснюють судочинство.

Успіхом реформи державної служби у Польщі вважається функціональне доповнення самоврядування на рівні гміни – самоврядуванням на рівні повіту. Іншим важливим здобутком адміністративної реформи є зменшення кількості воєводств та запровадження регіонального рівня самоврядування [2].

Розвиток професійного потенціалу в галузі публічного управління в Польщі також має позитивні тенденції і характеризується такими ключовими принципами: розробкою стратегічної політики управління кадровими ресурсами (інвестиції в людський розвиток через професійне навчання та підвищення кваліфікації управлінських кадрів; встановлення гнучкої системи управління людськими ресурсами, яка б відповідала вимогам кадрового добору, тренінгової системи та системи професійного розвитку, щоб кадри могли легко адаптуватися до мінливих потреб публічного управління); встановленням системи управління ефективністю діяльності державних службовців, що забезпечує комплекс мотивацій та винагород за підвищення ефективності роботи; покращенням системи прийняття рішень з метою забезпечення повного набору навичок і можливостей для державних службовців [3].

Найважливішими позитивними змінами в органах публічної влади Польщі, за період реформ є: якісні зміни у відносинах між політикою та адміністрацією (виділення політичних посад, державних службовців); впровадження домінування територіального принципу над галузевим (децентралізація процесу прийняття рішень, завдань та коштів, об-

меження розмірів державного апарату); детальне регламентування процесу прийняття рішень; збільшення прозорості та відкритості у діяльності органів влади різних рівнів; перехід від кількісних до якісних критеріїв оцінки діяльності органів виконавчої влади; запровадження у процес прийняття управлінських рішень механізмів суспільного діалогу; створення гарантій належної поведінки чиновників; розроблення технічного завдання та управління проектами, спрямованих на модернізацію та удосконалення діяльності апарату органів державної влади; ведення реєстру державних та адміністративних послуг [4].

Незалежність державної служби гарантується ст. 153 Конституції Республіки Польща. Саме в цій статті зазначено, що для забезпечення професійного, надійного, позапартійного і політично нейтрального виконання зобов'язань держави в органах публічного управління повинен діяти корпус державної служби. Конституція Польщі визначає право вступу на державну службу, яке мають всі громадяни та вказує, що прем'єр-міністр відповідає за працівників, які працюють в урядовій адміністрації. Слід зазначити, що державному службовцю при виконанні його посадових обов'язків забороняється публічно проявляти свої політичні погляди, формувати політичні партії та брати участь у їх діяльності.

Ще одним із позитивних моментів у функціонуванні державної служби Польщі є запровадження програми «Приязна адміністрація», завдяки якій здійснено низку заходів: створено інформаційні кіоски з поширення електронної оперативної інформації про послуги адміністрації та вакантні місця в них; створено інформаційний центр цивільної служби, що зробив більш доступною інформацію про діяльність адміністрацій, послуги й компетенцію органів державної влади та їх працівників, можливості розвитку цивільної служби; упроваджено в академічному середовищі інформацію про напрями розвитку та проблеми органів державної влади, організацію презентацій і конференцій тощо; розповсюджено практичний довідник, що містить інформацію та пропозиції щодо проблемних питань діяльності адміністрації, набору, навчання кадрів, розвитку комунікацій.

Отже, для України дуже корисним може бути міжнародний досвід публічного управління. Зокрема, слід звернути увагу на позитивні аспекти публічного управління Республіки Польщі.

Список використаних джерел

1. Система державного управління Республіки Польща: досвід для України / авт.-уклад. Х. М. Дейнега ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2010. – 48 с. – (Серія видань з міжнародного досвіду державного управління).
2. Мосора Л. С. Досвід організації державної служби в Польщі: орієнтири для України. [Електронний ресурс]. – Режим посилання:http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/36.pdf
3. Polischuk, I. V. (2015) «Mekhanizmy rozvytku profesijnoho potentsialu derzhavnykh sluzhbovtziv u Pol'schi», Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia, vol. 1, pp. 315–322.
4. Barantseva, K. K. (2012) Derzhavna sluzhba: zarubizhnyj dosvid ta Ukraina: [Navchal'no-metodychni materialy], DPS Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Коваль Г. В.,

*д. н. держ. упр., завідувач кафедри
гуманітарних дисциплін і соціальної роботи
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності*

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМИ СИТУАЦІЯМИ В УКРАЇНІ

Сучасні вимоги побудови держави в Україні висувають на порядок денний багато актуальних питань, серед яких особливе місце посідають питання державного управління процесами запобігання та реагування надзвичайними ситуаціями. Завдання, що стоять перед країною, зумовлюють необхідність підвищення ефективності й суттєвого переосмислення ролі державної служби надзвичайних ситуацій та реформування державних органів усіх рівнів.

Державне управління являє собою цілеспрямований, організуючий, регулюючий вплив держави, за посередництвом відповідних органів та посадових осіб, на суспільні процеси, діяльність, свідомість і

поведінку громадян; має чітко визначені цілі та завдання [1]. Для забезпечення конституційних гарантій та прав людини на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, пожеж, стихійного лиха органи державного управління здійснюють комплекс соціальних, економічних, законодавчих, виховних, протиепідемічних, санітарно-гігієнічних та інших попереджувальних заходів, що в цілому і визначає «цивільний захист». Мета цивільного захисту, як системи заходів, спрямованих на захист населення від НС, визначена в Законі України «Про правові засади цивільного захисту»:

- реалізація державної політики, спрямованої на забезпечення безпеки та захисту населення і територій, матеріальних і культурних цінностей та доквілля від негативних наслідків НС у мирний час та в особливий період;

- подолання наслідків НС, у тому числі наслідків НС на територіях іноземних держав відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, визначає і головні цілі державного управління процесами запобігання та реагування на НС [3]. Цілі державного управління процесами запобігання та реагування на НС з мінімальними затратами і максимальними результатами можуть досягатись тоді, коли потенціал держави включений у їх реалізацію, коли люди знають цілі державного управління і поділяють їх, беруть участь у їх реалізації, відчують співвідношення результатів реалізації цілей зі своїми потребами та інтересами. Раціональне й ефективне державне управління вимагає поєднання цілей, засобів і методів їх реалізації, оскільки лише воно створює кругообіг у системі державного управління, породжує до нього довіру суспільства, людей і стимулює управлінські процеси [2].

Принципи державного управління – це закономірності, відносини, взаємозв'язки, керівні засади, на яких ґрунтуються його організація та здійснення і які можуть бути сформульовані в певні правила [2]. Значна кількість принципів державного управління вимагає окреслення підходів до їх систематизації. Відповідно до зазначених підстав систематизації розрізняють три групи принципів державного управління: загальносистемні, структурні та спеціалізовані. До загальносистемних принципів належать: принцип об'єктивності управління; демократизму; правової впорядкованості; законності;

розподілу влади; публічності; поєднання централізації і децентралізації [1].

Таким чином, основні завдання державного управління у сфері захисту населення від НС визначають процес її функціонування в цілому та здійснюється на загальносистемних принципах, а саме: пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я людей і довкілля; безумовного надання переваги раціональній та превентивній безпеці; вільного доступу населення до інформації щодо захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру; особистої відповідальності і піклування громадян про власну безпеку, неухильного дотримання ними правил поведінки та дій у НС техногенного та природного характеру; відповідальності у межах своїх повноважень посадових осіб за дотримання вимог закону; обов'язковості завчасної реалізації заходів, спрямованих на запобігання виникненню НС техногенного та природного характеру та мінімізацію їх негативних психосоціальних наслідків; урахування економічних, природних та інших особливостей територій і ступеня реальної небезпеки виникнення НС техногенного та природного характеру; максимально можливого, ефективного і комплексного використання наявних сил і засобів, які призначені для запобігання НС техногенного та природного характеру і реагування на них [3].

Отже, головними для суспільства є створення, підтримання і поліпшення умов для вільної, спокійної, безпечної життєдіяльності людей, налагодження раціональних взаємовідносин між особистістю, суспільством і державою.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні : навч. посіб. / В. Б. Авер'янов. К. : Юрінком Інтер, 1998. 432 с.
2. Мельник А. Ф. Державне управління: навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, Ф. Ю. Расіна, Л. Ю. Гордієнко. К. : Знання, 2004. С. 21–73.
3. Про правові засади цивільного захисту : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1859-IV. Режим доступу : zakon.nau.ua/?uid=1084.1.55&title.

Ляшенко О. М.,
д. е. н., професор,
директор ННІ Менеджменту та освіти дорослих
ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

БЕЗПЕКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ДЕГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Світова архітектура безпеки зазнала незворотних змін з карколомною швидкістю: «броунівський рух» глобалізаційних процесів перетворився на жорсткий ізоляціонізм. Так розпочалася ера деглобалізації. Глобалізація передбачала нівелювання ролі кордонів на шляху міжлюдських, інформаційних, економічних обмінів, але, окрім, безумовно, позитивного впливу цих процесів на розвиток світового господарства, відкривала й «браму» для загроз. Як наслідок – сучасні міжнародні системи безпеки були не в змозі покладатися на державні кордони як засоби стримування загроз або локалізації їх джерел в окремих регіонах чи державах. Однак зворотній процес, тобто де глобалізація, зробила безпекотворчість ще уразливішою, зумовивши поглянути на безпекову діяльність під принципово новим кутом зору.

Безпекова діяльність – це форма активного ставлення суб'єктів безпеки до безпекової дійсності, зміст якого полягає у проведенні в ній відповідних змін на основі засвоєння та розвитку безпекової культури. Тобто це діяльність, спрямована на протидію загрозам, відновлення діяльності з метою захисту корпоративних інтересів, збереження цілісності процесів чи системи на основі засвоєння та розвитку безпекової культури [1]. Вочевидь, запропоновані авторами безпекові механізми – попередження загроз до початку її виникнення або реалізації; виявлення загроз; ліквідації загроз та відновлення діяльності, стану та відшкодування збитків – в умовах деглобалізації мають зазнати суттєвих змін.

Формування нової парадигми безпекової діяльності передбачає не тільки переосмислення усталених уявлень, а й розробку нових концептуальних засад, адекватних сучасним реаліям. Однак унаслідок зламоподібної мінливості умов функціонування такі засади апіорі є відносно стійкими. Отже, ієрархія системотворчих видів безпеки

покликана одночасно бути і продуцентом, і гарантом захисту інтересів об'єктів кожного системотворчого виду безпеки. Проте наразі захист інтересів об'єктів безпеки, може містити у собі потенційні загрози для того чи іншого об'єкта безпеки. Класичний приклад сучасності – примат біологічної безпеки є загрозою для економічної і соціальної безпеки. Як наслідок – усталена вісь безпеки перетворилася на какофонію небезпек.

Глобальна безпека як чинник міжнародних відносин, вплив якого мав універсальний характер, і врахування котрого в діяльності міжнародного співтовариства та в зовнішній політиці окремих держав призводило до радикальних змін у поведінці акторів міжнародних відносин, до трансформації самої сутності проблеми, в умовах спричиненої коронакризою деглобалізації потребує концептуального перегляду принципів функціонування міжнародних та національних інститутів, що відповідають за безпеку.

Традиційно система міжнародної безпеки, перш за все, означала підтримання миру. Однак, останнім часом це правило практично сходило нанівець: в умовах глобалізації питання самоідентифікації багатьох країн поставало дуже гостро, внаслідок чого погіршувався не лише стан безпечної діяльності самих країн, але й відбувалося «розгойдування» системи міжнародної безпеки. Натепер, за часів де глобалізації, воєнний вимір небезпек здебільшого поступився немілітарним засобам, як-от економічним. Однак, на перебігу збройної агресії РФ проти України цей процес поки що не дався взнаки.

Безпекова діяльність посідає особливе місце у структурі міжнародної інформаційної політики, оскільки суперечності сучасного етапу міжнародного розвитку наразі досягли такого рівня і гостроти, що поставили під загрозу існування інтелектуального суспільства. Однією із найсучасніших та водночас найжахливіших загроз є активізація використання інформаційної зброї, до арсеналу якої належать не технічні та інші заходи, методи, технології, спрямовані на встановлення контролю над інформаційними структурами, втручання у роботу інформаційних мереж та комунікацій з метою знищення або модифікації даних, а також дезінформація, маніпулятивний вплив на формування громадської думки, втручання у прийняття рішень на усіх щаблях ієрархії, а також застосування засобів впливу на свідомість,

психологічний стан не лише політичних, військових структур, спецслужб, але і широких верств населення.

Аксіологічність стала іншою принциповою особливістю безпекової діяльності. Так, національна безпека не просто перестала бути абстракцією, вона стала світоглядною цінністю суспільства, оскільки від цього наразі залежить його виживання. Безпекотворчий світогляд є системою ціннісної орієнтації в системі національної безпеки. У такому контексті гармонізаційний підхід до розуміння економічної безпеки, розглянутий у [2], стає засадничим.

Отже, безпекотворчий світогляд є сполучною ланкою між національною та індивідуальною безпекою. Безпека людини – це можливість доступу до різних видів благ та можливість вибору (альтернативи) при реалізації своїх потреб та інтересів, а також впевненість у наявності таких можливостей у майбутньому. Загрозою безпеці людини є позбавлення таких можливостей у різних формах прояву та способах дії. Так, наразі низька якість життєзабезпечення людини та суспільства, які характеризуються як бідність або відсутність достатку, визначається не стільки кількістю благ, скільки можливістю отримати до них доступ. Тому, формування сучасної культури безпекової діяльності *new normally* має послуговуватися принципами не стільки захисного підходу, скільки комплементарного, з домінуванням гармонізаційного.

Список використаних джерел

1. Безпекова діяльність: системний підхід / В. І. Франчук, П. Я. Пригунов, С. І. Мельник // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. – 2017. – Вип. 1. – С. 154–163.
2. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія / О. М. Ляшенко. – 2-ге вид., переробл. – К. : НІСД, 2015. – 348 с.

Ляшенко П. А.,
*к. е. н., провідний економіст
відділу проблем міжрегіонального співробітництва
Інституту економіко-правових досліджень
Національної Академії Наук України*

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ОТГ В УМОВАХ КОРОНАКРИЗИ

Коронакриза стала драйвером створення нової реальності світу, докорінно змінивши умови економічного розвитку України та вибір способів управління таким розвитком. Водночас, проблематика забезпечення соціальної безпеки наразі стала надзвичайно актуальною. Головною відмінною рисою такого перебігу подій постало домінування впливу саме соціальних чинників на сутність, способи й умови економічного розвитку як України в цілому, так і її регіонів та об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

Неспростовними доказами такого впливу є те, що наразі в Україні суттєво перевищено пороговий рівень безробіття: «за оцінками Торгово-промислової палати України, рівень безробіття сьогодні становить 13,7–15,4%. Це найвищий показник за останній 15 років. За місяць карантину кількість безробітних в Україні зросла на 1–1,3 млн та становить 2,5–2,8 мільйонів людей» [1]. Крім того, суттєва частка працездатного населення зазнала раптової бідності. З методологією ООН, бідними вважаються ті громадяни, добові видатки яких складають менше 14 дол. США. В Україні в цю групу нині входять 80 % населення. Інакше кажучи, «ціна» соціальних загроз захмарно зростає, і тому «вартість» зусиль задля протидії таким загрозам починає бути непомірною.

Коронакриза не лише підсилила інтенсивність загроз, але й змінила причинно-наслідкові зв'язки між безпековими та соціальними аспектами. Відтак протидія загрозам соціальній безпеці постала у фокусі управління економічним розвитком не лише на державному та регіональному рівнях, але і «спустилася» на рівень ОТГ. Насамперед це зумовлено активізацією процесів децентралізації та її назагал вельми позитивними

наслідками, як-от: збільшення ступенів свободи при ухваленні рішень у процесі регіонального управління, підвищення фінансової незалежності, зростання соціальної відповідальності тощо. Тому наразі доцільно визнати необхідність формулювання поняття соціальної безпеки ОТГ, сутність якого пропонується розтлумачити як форми метастабільного стану соціально-економічної системи ОТГ, що досягається внаслідок флуктуацій параметрів такої системи, котрі змінюються шляхом переходу з одного стійкого стану в інший стійкий стан під впливом зовнішніх та/або внутрішніх чинників, внаслідок чого приводять до умовної стійкості системи.

Водночас, слід підкреслити, що уможливлення досягнення навіть умовно-стійкого стану ускладнюється багатьма об'єктивними зовнішньо та внутрішньополітичними процесами, у коловороті яких наразі перебуває Україна. Відповідно відбуваються суттєві зміни й у науковій царині. Зокрема центр уваги науковців поступово зміщується від вивчення суто економічних або соціальних процесів у бік компліментарностей, тобто конвергентних сфер і економічної та управлінської наук, соціальної та безпекознавчої тощо. У практичній площині показовим є міжнародний досвід обговорення цих процесів [2].

Отож, фрейм соціальної безпеки ОТГ в умовах корона кризи має декілька ключових аспектів комплементарного типу, як-от:

управлінсько-прогностичний – прорахування сучасних можливих ризиків та втрат, визначення видатків, від яких можна відмовитись, аби не допустити колапсів у громаді, створення стабілізаційних фондів (наприклад, для комунальних підприємств), скероване на визначення не лише «запасу міцності», але резервування запасів для подальшого розвитку. Водночас, голови ОТГ мають чітко виконувати рішення, які приймаються на центральному рівні та забезпечувати таке функціонування громад, яке дозволить продовжити їхню післякарантинну життєдіяльність з найменшими втратами;

соціально-інфраструктурний – об'єкти масштабної інфраструктури (стадіони, центри мистецтв, бібліотеки тощо), а також об'єкти традиційної інфраструктури будуть потребувати переобладнання, аби сприяти соціальній дистанції для запобігання поширенню інфекційних захворювань;

економічно-розвивальний – мають бути визначені «ключові гравці» ОТГ у післякарантинній фазі, адже деякі з них наразі піддаються

більшому ризику, ніж інші: Такі галузі, як транспорт, туризм, творче мистецтво будуть вражені найсильніше, в той час як електронна комерція, поштовий зв'язок, галузь охорони здоров'я, харчова промисловість, сільськогосподарське виробництво – будуть зростати;

культурно-мистецький – це аспект креативної економіки, вибудований на «енергії» художніх галерей, музеїв, театрів та музичних майданчиків – разом з артистами, музикантами та акторами, які їх «живлять» – також піддається великій небезпеці. ОТГ мають співпрацювати з різними рівнями влади, приватним сектором та філантропіями, аби віднайти фінансування.

Об'єднувальним елементом наскрізного типу для такого фрейму є **комунікативний аспект**, головною метою якого має бути специфічна роз'яснювальна функція, скерована на м'яке подолання спротиву невідворотнім загальним змінам, результативне управління конфліктами та формування нової культури он-лайн комунікацій.

Вибудова такого фрейму спирається на запропоноване розуміння соціальної безпеки ОТГ, підлягає масштабуванню та може бути підґрунтям для зміцнення соціальної безпеки як регіонів, так і держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Кількість безробітних в Україні за час карантину зросла на 1–1,3 мільйонів людей – ТПП. Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2020/04/16/659462/>
2. How Our Cities Can Reopen After the COVID-19 Pandemic. A 10-point preparedness plan for our communities [PM Magazine, May 2020] By Richard Florida and Steven Pedigo | May 1, 2020 | ARTICLE // Режим доступу : <https://icma.org/articles/pm-magazine/how-our-cities-can-reopen-after-covid-19-pandemic>

Малій П. І.,
*здобувач вищої освіти спеціальності «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Леськів Г. З.,
*к. т. н., доц., завідувач кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БРЕНДІВ ЯК РИНКОВИЙ ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Успішний бренд – це поєднання продуктів, що відповідає функціональним потребам споживача та доданий вартості, що дає споживачеві відчуття цінності товару відносно його конкурентів, швидка передача ринкової інформації, щоб створити вплив на прийняття рішення. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин вимогливий споживач реагує не так сильно на товар та її якість, наскільки на бренд товару і все, що з ним зв'язано [1].

З часу незалежності українська економіка зазнала значних структурних перетворень. Це через розвиток ринку та розширення економічних відносин. Сучасний споживчий ринок стає все більш складним і насиченим конкуруючими брендами, марками та рекламними зображеннями. Щороку на ринку з'являються нові товари, щодо яких споживачі не можуть належним чином оцінити або сформулювати власні ідеї. Добре відомо, що українському споживачеві властива емоційність та демонстративність у виборі певної марки. Емоційне задоволення нераціональне, але це може вплинути на вибір пропозиції товару.

Дослідження уподобань та потреб у виборі продукції надає підприємствам додаткову інформацію про методи та інструменти для підтримки та впливу на переваги клієнтів. Продукти масової культури повинні не тільки мати унікальну особливість і сприяти їх масовому виробництву, але й «залучати» увагу, інтерес споживачів та створювати

віру в те, що цей продукт є елементом самовираження. Масова культура, соціальні потреби та ставлення, стереотипи формують реальність бренду. Зміст масової культури полягає в поглибленні процесів споживання, а саме у створенні попиту. Що стосується бренду, споживач купує не стільки товарів, скільки самовизначення, підтвердження його амбіцій, уявлення про себе, свій статус та соціальне визнання. Зрештою продають споживачеві себе, своє уявлення про себе, ким він може і хоче бути.

Продукт масової культури, з одної сторінки, має бути щось унікальне, особливе, який робиться без особливих зусиль, впізнаватися і виділятися серед них, що дозволило б йому просуватися. Крім того, він повинен збудити уяву, щоб занурити споживача в уявний світ.

Це через виникнення інтенсивних і негайних заворушень, а здебільшого товари робляться в рекламних роликах, виходячи з цього, стимули повинні бути такими, що відповідають стійкій структурі інтересів, ідей, вражень, мотивації та переконання масового споживача.

Для того, щоб визначити та охарактеризувати основні шляхи вдосконалення бренду в маркетинговій системі, необхідно вивчити основні характерні проблеми та слабкі сторони місцевих брендів та шукати рішення.

Незважаючи на перешкоди та недоліки в Україні, бренд впроваджувався та розвивався вже понад 15 років.

Є світові бренди вартістю мільярдів євро, створені поколіннями роздрібних торговців протягом десятиліть. У той же час ринок української торгової марки розвивається досить повільно, враховуючи вітчизняні особливості та відсутність поняття «бренд» на пострадянському ринку. В Україні необхідно розвивати та створювати локальні та глобальні бренди, формувати імідж української марки у світі. На світовому ринку міцність і потужність світових брендів незаперечні і мають велику капіталізацію активів, що прирівнює вартість бренду до бюджетів країн.

Торгова марка в Україні повинна бути зроблена з розумінням того, що кожен бренд відрізняється, унікальний і на відміну від будь-якого іншого. Сильну емоційну перевагу ще потрібно встановити та виразити, а характер марки повинен бути цікавим та сильним. Бренд бере на себе роль більш важливої і відчутної сфер діяльності

у соціально-економічній та культурний розвиток України. На заході марка давно назріла та зайняла потрібне місце і забезпечила для себе успішний розвиток. На розробку бренду впливають у цілому тенденції та особливості, які зумовлені соціокультурними процесами та менталітетом певної країни.

Список використаних джерел

1. Махнуша С. В. Оцінка ринкових позицій бренду та визначення стратегічних орієнтирів його розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2010. № 1. С. 21–27.

Миськів Г. В.,

*д. е. н., доц., завідувач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

НАСЛІДКИ СКОРОЧЕННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Важкі наслідки пандемії 2020 року, спричиненої COVID-19 (коронавірусом), для світової економіки в цілому та для окремих національних економік вже передбачають усі небайдужі економісти. Те, що карантинні заходи негативно вплинуть на усі сфери національних економік – це однозначно, однак достовірно не можна спрогнозувати глибину майбутньої економічної кризи та її вплив на соціальну сферу. Дослідимо вплив скорочення потоків трудової міграції через карантинні заходи на стан національної економіки та соціальну сферу держави у короткостроковій перспективі.

Із січня 2010 року до червня 2012 року Міжнародна організація з міграції (МОМ) зафіксувала 1,2 млн українців, тобто 3,4% населення у віці від 15 до 70 років, котрі працювали за кордоном [2]. Станом на кінець 2018 р. за даними Міністерства соціальної політики України, за кордоном працювали 3,2 млн українців [6]. На кінець 2019 року, за підрахунками фахівців, за кордоном працювало близько 4 млн. українців.

Трудовій міграції українців сприяють намагання європейських країн (таких, як Польща, Чехія, Німеччина) спростити процедуру працевлаштування. Підвищеним попитом користувалися висококваліфіковані робітники (газозварювальники, токарі, слюсарі вищого розряду), а також фахівці в галузі фізичних, математичних, хімічних наук, ІТ-сфери, медичні працівники тощо.

Звісно, що негативним наслідком для економіки України упродовж усіх років поживавленої трудової міграції, був відтік осіб працездатного віку, які могли працювати на Батьківщині, розвивати національну економіку та сплачувати податки до державного бюджету. Однак емігранти компенсували державі свою відсутність значними потоками грошових переказів, які вони надсилали сім'ям в Україні.

Оскільки достовірно невідома кількість трудових мігрантів з України, а відповідні відомства лише називають приблизні цифри працюючих українців за кордоном, то НБУ та МОМ не можуть вирахувати точної суми грошових переказів трудових мігрантів в Україну – розбіжності сягають подекуди декількох мільярдів доларів. Зокрема, у 2017 р. за розрахунками НБУ обсяг грошових переказів мігрантів в Україну сягнув 9,3 млрд. дол., що становило понад 8% ВВП. Водночас, за даними МОМ у 2017 р. заробітчани переказали 12,1 млрд. дол., що становило майже 11% ВВП України [4].

За даними Світового банку, обсяги переказів українських трудових мігрантів у 2018 р. оцінювали у 14 млрд. дол. За оцінками НБУ вони у 2018 р. становили 10,88 млрд. дол. [5].

У 2019 р. НБУ прогнозував, що заробітчани перекажуть в Україну 12,6 млрд. дол. Однак за результатами 2019 р. Україна виявилась найбільшим отримувачем грошових переказів у Європі та центральній Азії: трудові мігранти переказали 15,8 млрд. дол., що становило близько 10% ВВП України [1].

Тобто трудові мігранти виявилися серйозними фінансовими донорами економіки України. До прикладу, прямі іноземні інвестиції в країну у 2019 р. становили 3,07 млрд. дол. [7], що вп'ятеро менше переказів заробітчани. А в рамках співробітництва з МВФ Україна за 24 роки отримала 32,9 млрд. дол. США [3] – сума, яку заробітчани переказали на Україну упродовж 2017–2019 рр.

Однак сучасна криза та безробіття у зв'язку з пандемією спричинить серйозне скорочення надходження валюти: на час карантину в Україну повернулося близько 2 мільйонів наших громадян, які перебували на заробітках [8], що за прогнозами Світового банку призведе до скорочення переказів на понад 27%. Експерти також передбачають, що українським трудовим мігрантам, яких за кордоном залишилося ще щонайменше 2 мільйони осіб, цьогоріч буде важко знайти роботу. Адже через пандемію влаштуватись на сезонні роботи стало дуже складно.

Водночас, варто зазначити, що під час сезонних робіт попит на українських заробітчаних за кордоном настільки великий, що іноземні уряди готові оплатити для них чартери. З такими пропозиціями дипломатичні відомства зверталися до українського МЗС. Однак Уряд України не планує сприяти мігрантам у виїзді закордон, а розглядає їх як «надзвичайно кваліфіковану, навчену в Європі робочу силу, яка має високу продуктивність, хорошу технологічну, професійну підготовку», та планує їх зберегти [8].

Задля утримання заробітчаних в Україні, Уряд планує, у першу чергу, створити нові робочі місця через розширення програми «Велике будівництво» і, разом з тим, – кредитувати малий та середній бізнес за дуже вигідними умовами за програмою «Нові гроші».

Звісно ж, основним стимулом, щоб залишитися жити й працювати в Україні, повинна стати заробітна плата. Наразі в Європі вона суттєво вища від української, навіть за найменш кваліфіковану роботу. Саме це спонукає до пошуку місця праці багатьох українців за кордоном та дає їм змогу утримувати сім'ї, які живуть в Україні.

Як бачимо, в межах держави грошові надходження від заробітчаних виявилися дуже суттєвими. Ці кошти дають змогу сім'ям трудових мігрантів сплачувати комунальні послуги, забезпечувати належний рівень життя батьків пенсійного віку, дітям – отримувати освіту у ЗВО, оплачувати безліч послуг соціальної сфери та споживчих товарів. Національна економіка на сьогодні залежна від переказів трудових мігрантів, це важливе джерело доходів держави. Водночас – це питання соціальної стабільності та елементарного виживання багатьох українських родин. В один момент цей механізм змінити не вдасться лише створивши місця праці та забезпечивши доступ до дешевих кредитів. Повинна відбутися зміна менталітету та сформуватися

відчуття потреби державі. А інакше – певні верстви населення опиняться за межею бідності, що у свою чергу спричинить додаткове фінансове навантаження на державний бюджет через зростання соціальних виплат.

Список використаних джерел

1. COVID-19 Crisis Through a Migration Lens. Доповідь Світового банку. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/989721587512418006/COVID-19-Crisis-Through-a-Migration-Lens>
2. Міграція в Україні факти і цифри. Міжнародна організація з міграції (МОМ) Представництво в Україні. URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf
3. Міжнародний валютний фонд. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mvf>
4. НБУ: обсяг грошових переказів від заробітчан може бути вищим, ніж показує статистика. URL: <http://finbalance.com.ua/news/NBU-obsyah-hroshovikh-perekaziv-vid-zarobitchan-mozhe-buti-vishchim-nizh-pokazu-statistika>
5. Перекази трудових мігрантів у світі перевищують обсяги інвестицій URL: <https://hromadske.ua/posts/perekazi-trudovih-migrantiv-u-sviti-perevishat-obsyagi-investicij-svitovij-bank>
6. Понад 3 млн українців працює за кордоном на постійній основі. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2752271-ponad-3-mln-ukrainciv-pracue-za-kordonom-na-postijnij-osnovi-minsocpolitiki.html>
7. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
8. Уряд не планує сприяти заробітчанах повернутися на роботу за кордоном/ URL:https://24tv.ua/uryad_ne_planuye_spriyati_zarobitchanam_povernutisya_na_robotu_za_kordonom_shmigal_poyasniv_prichini_n1330469

Михаліцька Н. Я.,
*к. н. держ. упр., доц.,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Беручи до уваги сучасну ситуацію в Україні, можна говорити про те, що вітчизняні контролюючі органи, що відтепер володіють новими повноваженнями, даними їм законом, повинні розуміти, що ці повноваження мають застосовуватися чесно і відповідально (responsibly). У противному випадку їхні дії будуть мати негативні наслідки не тільки для практичної й оперативної діяльності, але і для фундаментальних принципів, що повинні захищатися законодавством про попередження і протидію легалізації «брудних» доходів.

Основний висновок полягає в тому, що фінансовий моніторинг в Україні має бути спрямований не тільки на документування фактів легалізації, але і на розкриття інших економічних злочинів. Досвід Сполучених Штатів показує, що інформація, отримана в ході фінансової розвідки, може ефективно використовуватися для боротьби з корумпованістю чиновників, для виявлення фактів присвоєння власності, зловживання службовим становищем, шахрайства і так далі [1].

З метою протидії корупції ефективна імплементація досвіду тих країн, які займають провідні позиції в рейтингу Світового банку щодо здійснення підприємницької діяльності. В той же час, для зниження рівня тінізації і корупції в системах реєстрації власності, оподаткування та адміністрування податків в ряді країн світу були реалізовані такі заходи, як: використання електронної бази даних про обтяження, надання кадастрової інформації в режимі онлайн, введення прискорених процедур фіксованих платежів за переоформлення власності, інституціоналізація процедури самостійного нарахування податків, введення системи подання податкових документів і сплати податкових платежів в електронному вигляді, введення принципу оподаткування одним податковим балом і т. д. [2].

Антикорупційні заходи держави мають місце і при введенні відповідальності для юридичних осіб за порушення законодавства. Наприклад, у Франції застосовують такі дієві і пропорційні санкції, як: штраф; ліквідація юридичної особи; остаточна або на термін до 5 років заборона здійснювати один або декілька видів економічної діяльності; ув'язнення до 5 років посадових осіб підприємств; заборона на певний термін співпраці з державними підприємствами, установами, організаціями; заборона до залучення заощаджень населення; конфіскація предметів, які використовувалися для вчинення злочинних дій; афішування прийнятого судового рішення або поширення компрометуючої інформації про порушника через ЗМІ [3]. Більш того, серед інструментів протидії тінізації економіки є застосування принципу люстрації доходів і витрат або презумпції невинуватості [4, с. 83–85]. Тобто, відповідно до цього принципу, саме особа підтверджує легітимність джерел походження коштів, а не держава повинна доводити правомірність походження доходів громадян і юридичних осіб. Відповідна процедура застосовується і щодо доходів осіб, отриманих за рахунок доступу до державного майна, екстерналій капіталу, фінансів, природних ресурсів. Для цього в США існує законодавча норма про легітимність джерел походження стартового і інвестованого капіталу, покарання економічної злочинності і корупції, конфіскації майна і коштів легально працюючих підприємств, але створені за кримінальні доходи (рекет, шахрайство, розкрадання державного майна і фінансових ресурсів і т. д.). Тому наслідки трансфертного ціноутворення істотні і тому в багатьох країнах світу застосовуються дієві засоби протидії. Положення законодавства щодо обмеження трансфертного ціноутворення впроваджені в усіх країнах Організації економічного співробітництва і розвитку, жорсткі правила трансфертного ціноутворення існують також в Індії і Китаї. Перспективним напрямком також є вдосконалення системи спостереження і обліку доходів громадян. Зокрема, це досвід США, де ведеться облік не стільки доходів, як витрат громадян. У свою чергу документи, що підтверджують витрати домогосподарств подаються до податкових органів для отримання часткового відшкодування при оплаті комунальних послуг або отриманні соціальної допомоги [5].

З огляду на позитивний досвід зарубіжних країн, С. А. Барановим [6, с. 24–25] рекомендовано кілька шляхів, спрямованих на зменшення масштабів цього явища. Зокрема, запропоновано, використовуючи *досвід США*, посилити роль державних спеціальних служб з контролю над поширенням тіньової економіки в країні і їх взаємодією з державною структурою в цілому. У США співробітники служб безпеки, таких як ФБР і ЦРУ, дуже часто працюють в відомих американських концернах і корпораціях, тим самим контролюючи їх діяльність. Використовуючи *досвід Німеччини*, пропонується оптимізувати податкову систему. Так як в Україні високі ставки і кількість податків і платежів, високі ставки відрахувань з фонду заробітної плати, важкий механізм обчислення розмірів податків і т. д., підприємства намагаються уникнути оподаткування. Якщо в країні невисокий рівень оподаткування, відсутні або зведені до мінімуму адміністративні бар'єри, прозора і проста процедура створення, реорганізації і ліквідації підприємств – мотивація підприємців до приховування своєї діяльності в тіні зводиться до мінімуму.

Таким чином, для зменшення рівня тіньової економіки в Україні у зміцненні економічної безпеки держави необхідно ретельне вивчення досвіду розвинених економік світу, що дозволить підходити до цього процесу системно і комплексно та розробити чіткі заходи протидії тіньовому сектору економіки. Окрім цього актуальними є дослідження світового досвіду, спрямованого на боротьбу з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та можливості його застосування в Україні.

Список використаних джерел

1. Москаленко Н. В. Досвід США щодо побудови системи запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Фінанси, учет, банки*. 2014. Вип. 1. С. 209–214.
2. Ведение бизнеса 2014: понимание регулирования деятельности малых и средних предприятий. Вип. 11. Международный банк реконструкции и развития / Всемирный банк, 2013. URL: <https://russian.doingbusiness.org/ru/reports/global-reports/doing-business-2014>
3. Мокій А. І., Флейчук М. І. Підвищення ефективності інституційного середовища як чинник детінізації економіки: Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/716/>

4. Тишук Т. А., Харазішвілі Ю. М., Іванов О. В. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання : аналіт. доп. за заг. ред. Я. А. Жаліла. К. : Вид-во НІСД, 2011. С. 83–85.
5. Тишук Т., Іванов О. Державне регулювання трансфертного ціноутворення в Україні як засіб протидії впливу капіталу: *Аналітична записка*. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/739/>
6. Баранов С. А. Зарубежный опыт борьбы с тендизацией экономики. Актуальные проблемы современности: наука и общество, 2015. №3. С. 21–25.

Оробчук М. Г.,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

Була В. Р.,

*здобувач освітнього ступеня магістр
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ МЕТИЗНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Вітчизняна металургія як галузь є однією із найбільших експортерів України та постачальником сирочини, металопродукції для інших видів економічної діяльності. Виробництво метизів (стандартизованих металевих виробів широкого призначення) залежить від загальних тенденцій глобалізації ринку металопродукції, якими є: загострення міждержавної конкуренції через постійне зростання обсягів металовиробництва і їхнє перевищення обсягів споживання металу; докорінна зміна географічної структури виробництва і споживання металопродукції (основний центр – азійський регіон на чолі з Китаєм); підвищення спроможності галузі до генерації і впровадження інновацій: сталь дедалі частіше стає частиною ланцюжків доданої вартості і постійним матеріалом циркулярної економіки [1].

Статистика свідчить, що протягом 2013–2015 рр. індекси виробництва металопродукції знижувалися, а починаючи з 2016 р. почали зростати, але мізерними темпами. Через істотне падіння обсягів виплавки сталі, у 2018 р. за даними Worldsteel Україна втратила місце в десятці найбільших металовиробників, посівши 13 позицію і пропустивши вперед Італію, Іран і Тайвань [2].

Не зважаючи на зменшення обсягу вітчизняного експорту металопродукції протягом 2013–2018 рр. на 40 % (викликане зниженням конкурентоспроможності вітчизняних постачальників металовиробів на зовнішніх ринках), Україна знаходиться на чільних позиціях. Український експорт металопродукції переважає імпорт більш, ніж у 7 разів. Проте, негативною тенденцією є падіння експорту металопродукції і зростання імпорту: так, протягом 2015–2017 рр. експорт знизився на 14,5 %, а імпорт зріс на 37,1 % [3].

Конкурентоспроможність вітчизняних метизних підприємств погіршується через: малий обсяг прямих іноземних інвестицій та недостатньо активну інноваційну діяльність; значне нарощення виплавки сталі з низькою собівартістю Китаєм; збільшення обсягу експорту напівфабрикатів та імпорту готової продукції з Індії; зниження рівня споживання металопродукції на внутрішньому ринку; використання застарілого обладнання та технологій (знос основних засобів в галузі становить понад 50 %); енерго- та ресурсомісткість технологію виплавки сталі.

Отже, сучасне становище метизних підприємств України на світовому ринку металопродукції не задовольняє стратегічні інтереси нашої держави, що зумовлює посилення їхньої маркетингової діяльності, насамперед, формування ефективної системи маркетингових комунікацій. Аналіз цієї системи найбільших підприємств галузі показав, що вони активно використовують такі її інструменти як прямий маркетинг, рекламу, PR. Проте, можливості інтернет-комунікацій використовуються недостатньо.

В умовах цифрової економіки та діжиталізації суспільного життя, професійна аудиторія спеціалізованих металургійних інтернет-ресурсів за експертними оцінками зростає, більш ніж на 40% у рік [4]. Підвищення конкурентоспроможності метизних підприємств зумовлює, на наш погляд, розвиток системи маркетингових інтернет-комунікацій:

вдосконалення функціонування веб-сайтів (у напрямі повноти інформаційного наповнення, орієнтації на закордонного партнера, інтернет-продажу, оперативності зворотнього зв'язку); забезпечення присутності на бізнес-порталах, у соцмержах, блогах; використання банерної реклами та пошукової оптимізації.

Отже, перспективними напрямками підтримки та посилення конкурентоспроможності вітчизняних метизних підприємств є: пріоритетний розвиток внутрішнього ринку металопродукції з метою забезпечення стабільного збуту виробів з металу вітчизняних виробників та зменшення їхньої залежності від зовнішніх ринків; інтенсифікація інноваційної активності українських метизних підприємств у сфері металургійних технологій з метою зниження ресурсо-, енергомісткості та негативного впливу на довкілля; захист вітчизняного виробника металопродукції митними обмеженнями імпорту готових виробів з металу; активізація маркетингової діяльності, розвиток системи маркетингових інтернет-комунікацій; зосередження на цільових ринках.

Список використаних джерел

1. Економічний огляд металургійної галузі України. URL: <https://rating.zone/ekonomichnyj-ohliad-metallurhijnoi-haluzi-ukrainy/>
2. STEEL STATISTICAL YEARBOOK 2019 URL: Concise version <https://www.worldsteel.org/en/dam/jcr:7aa2a95d-448d-4c56-b62b-b2457f067cd9/SSY19%2520concise%2520version.pdf>
3. Статистична інформація Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Окландер М. А., Литовченко І. Л., Ботушан М. І. Маркетингові комунікації промислових підприємств в умовах інформаційної економіки: монографія. К.: Знання, 2011. С. 236.

Папп В. В.,

*д. е. н., професор,
професор кафедри туризму та географії
Мукачівського державного університету*

Касинець О. В.,

*ст. викладач кафедри туризму та географії
Мукачівського державного університету*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Наш час характеризується швидкими змінами, ще більш швидкими потоками інформації і комунікацій, зростаючої швидкістю бізнесу. Швидкість змін настільки висока, що фахівці говорять про народження нової епохи, інноваційної за своєю суттю. Ринок туристичних послуг – це ринок вражень, емоцій і задоволення, сегментів на цьому ринку безліч, і головне, вчасно вловити тренд і вивчити запити аудиторії. Акцентуація уваги до забезпечення конкурентоспроможності пов’язана з сучасними тенденціями розвитку національної і регіональних економік в кризовій ситуації, коли господарські зміни спрямовані на скорочення тривалості виробничих і технологічних циклів. Подібні зміни можливі на основі впровадження інноваційних інструментів. Крім того, з метою забезпечення сталого розвитку бізнесу при динамічно мінливого зовнішнього середовища туристичні підприємства починають орієнтуватися на нові ринки і сегменти, на інноваційний шлях розвитку.

Інноваційність туристичного продукту проявляється в наявності постійно діючої системи пошуку туристських нововведень через новаторство, їх реалізації в умовах ринку туристичних послуг, економічної оцінки їх впровадження. Тоді інноваційний туристичний продукт з урахуванням умов ринку можна розглядати як підприємницький продукт в сфері регіонального туризму.

Під інноваційним туристичним продуктом розуміють комплекс нових туристичних послуг, сформований на базі освоєних нововведень

і технологій і спрямований на максимально повне задоволення попиту [3].

Інноваційний туристичний продукт не є ринковим суб'єктом (економічною системою). Він представляється сукупністю нових ідей і дій, спрямовані на їх втілення, результатом яких є новий унікальний турпродукт, реалізований на ринку туристичних послуг, якість і цінність якого повинні відповідати індивідуалізованим потребам клієнтів. Характерними рисами появи інновацій у туристичній діяльності для будь-якої країни є зростаючі потреби населення у знайомстві з життям в інших регіонах та отриманні нових знань; загострення конкуренції, зростання пропозиції; гармонійне поєднання привабливих умов відпочинку для повного задоволення потреб найбільш вимогливих туристів; перехід від економіки пропозиції до економіки попиту [2].

Основне значення для формування конкурентоспроможності інноваційного турпродукту набувають традиційні природно-кліматичні і рекреаційні фактори; специфічні туристські чинники; історико-культурні чинники; наявність пам'ятників культури світового значення, духовно-релігійних центрів, архітектурних, історичних і меморіальних комплексів. У той же час велике значення для забезпечення конкурентоспроможності мають і штучні фактори виробництва, до яких відносяться наявність розвиненої інфраструктури індустрії туризму та професійно-кадрові чинники, що відображають наявність в регіоні підготовленої в професійному плані до здійснення туристської діяльності.

Інтенсивність конкуренції стосовно до інноваційного турпродукту означає, що можливість успішної реалізації безпосередньо залежить від інтенсивності конкуренції на ринку туристичних послуг. Наявність сильних конкурентів і змушує покращувати якість інноваційного турпродукту, знижувати ціни, впроваджувати туристські інновації. Особливо важливим наявність таких конкурентів на початковій стадії розробки турпродукту.

Соціально-культурне середовище визначає склад соціальних умов, наявних у регіону, необхідних для реалізації інноваційного туристичного продукту. Місцеве населення повинно розуміти, що кожен турист несе з собою дохід до місцевого бюджету, нові робочі місця і, як наслідок, вигідний кожному місцевому жителю.

Маркетингові фактори конкурентоспроможності інноваційного турпродукту висловлюють цінність інноваційного турпродукту для споживачів. Здатність нового турпродукту, за своїми конкурентним параметрам перевершувати турпродукти конкурентів і, крім того, висловлюють імідж туристського підприємства – уявний образ, сформований у споживача на основі рекламно-інформаційного впливу.

Важливість інноваційності проявляється в тому, що збут конкурентоспроможного турпродукту забезпечує можливість формування грошового потоку. Маркетингові фактори можуть збільшити або зменшити кількість потенційних споживачів інноваційного турпродукту. Відповідно, імідж туристського підприємства опосередковано впливає на можливість просування інноваційного турпродукту. Дія такого внутрішнього фактора конкурентоспроможності як фінансової спроможності продукту повинно забезпечувати економічну стійкість підприємства і можливість отримання доходів від його реалізації. Всі фактори конкурентоспроможності інноваційного туристичного продукту діють комплексно, будучи взаємообумовленими і утворюючи в своїй взаємозв'язку цілісну систему чинників.

Таким чином, конкурентоспроможність інноваційного туристичного продукту як його невід'ємна властивість є важливою економічною категорією. Забезпечення конкурентоспроможності туристичного продукту вимагає великої уваги для забезпечення економічної ефективності підприємства в умовах конкуренції на ринку туристичних послуг, що, в свою чергу, безпосередньо впливає на розвиток туризму в регіоні та країні.

Список використаних джерел

1. Давидова О. Г. Особливості інноваційних процесів у сфері туристичних послуг // Проблеми науки. – 2013. – № 5. С. 19–24.
2. Михайліченко Г. І. Методологічні основи оцінювання інноваційного потенціалу туристичного підприємства // Економічний часопис. – 2013. – № 1–2. – С. 80–83.
3. Федулова Л. І. Інноваційні контури розвитку туризму: [Основні світові тенденції розвитку інноваційної діяльності туризму] // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 137–147.

Столяренко О. О.,
*викладачка кафедри економіки
та економічної безпеки
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Берега І. І.,
*здобувачка освітнього ступеня магістр
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ ПАПЕРОВО-КАНЦЕЛЯРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Виробництво паперово-канцелярської продукції не є основною сферою економіки України (його частка – лише 1 % усієї промисловості [1]), проте є важливою для суспільства. Окрім того, галузь посідає сьоме місце у промисловості за експортом продукції: близько 40 % целюлозно-паперової продукції експортується [1].

Слід зазначити, що целюлозно-паперова промисловість має значні перспективи розвитку як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках: виробництво целюлозно-паперової продукції у світі постійно збільшується; аналітики прогнозують щорічне зростання світового споживання картонно-паперової продукції в період до 2025 року у розмірі 2,1 %; а за показником споживання паперу та картону на одного жителя в рік Україна значно відстає від країн Європи [2].

Проте, в Україні протягом 2013–2019 рр. спостерігається скорочення виробництва основних видів паперово-канцелярської продукції. Зросло тільки виробництво дитячої продукції. Серед причин – зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників паперово-канцелярської продукції порівняно з імпортерами внаслідок високого зносу обладнання, використання застарілих технологій, нестачі власного капіталу для модернізації обладнання, дефіциту сировини.

Отже, актуальним завданням у сфері виробництва паперово-канцелярських виробів є ефективне стратегічне управління діяльністю підприємств, визначення та досягнення довгострокових цілей шляхом реалізації обраної стратегії, яка поєднує їхній внутрішній потенціал з сприятливими зовнішніми можливостями.

Формування та реалізація стратегії розвитку підприємств-виробників паперово-канцелярської продукції відбувається під впливом таких зовнішніх чинників як: несприятливі тенденції в економіці загалом; посилення конкуренції з боку іноземних компаній; зниження попиту на друковану продукцію в цілому; експансії загальнонаціональних лідерів на регіональні ринки; обмежені можливості для необхідного технічного переозброєння.

Слід зазначити, що ринок виробників паперово-канцелярської продукції є неоднорідним: десяток підприємств, як дотримуються стратегії лідерства на національному ринку та близько сотні підприємств, які прямують за лідерами на регіональних ринках. Щодо конкурентної стратегії, то загалом більшість виробників дотримуються стратегії диверсифікації у поєднанні з фокусуванням на цільових сегментах ринку.

На наш погляд, перегляд та вдосконалення стратегії розвитку потребують і крупні, і малі підприємства. Перші – щоб не допустити витіснення з ринку національних виробників імпортерами, а другі – щоб зберегти ринкову частку на регіональних ринках.

Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств-виробників паперово-канцелярської продукції дав змогу рекомендувати такі напрями удосконалення стратегій їхнього розвитку:

- технічне переозброєння та модернізація;
- впровадження інноваційних (екологічних) технологій та розроблення інноваційної продукції;
- розвиток власної системи заготівлі макулатури;
- підвищення якості продукції;
- фокусування на вільних, інвестиційно-привабливих нішах;
- розвиток збутової мережі;
- активізація маркетингової діяльності (брендинг продукції; клієнтоорієнтований підхід; ефективна система просування).

Стратегічними завданнями розвитку паперово-канцелярської галузі є:

- задоволення потреб внутрішнього ринку друкарським папером вітчизняного виробництва (тобто зменшення імпоротної залежності у цій сфері);
- формування та розвиток власної сировинної бази для виробництва;
- забезпечення дотримання міжнародних стандартів та високої якості продукції;
- підвищення конкурентоспроможності та нарощення експортного потенціалу целюлозно-паперової промисловості України.

Список використаних джерел

1. Скоробогатова Н. Є., Гурін Д. В. Конкурентоспроможність українських підприємств целюлозно-паперової промисловості в умовах індустрії 4.0. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6745> DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.202
2. Путінцева С. В. Сучасний стан і проблеми світового та українського ринків целюлозно-паперової продукції. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2016. № 1. С. 126–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtu_2016_1_20

Сьома Б. Б.,

*майор Збройних сил України,
викладач кафедри управління
повсякденною діяльністю військ
та тилового забезпечення
Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Сучасному суспільству притаманні кризові явища. Попри це термін «криза» є одним з найбільш складних для розуміння та має різні підходи до трактування. Етимологія слова «криза» сягає часів Древньої Греції, де воно означало – переломний момент, точка зміни. Згодом

цей термін почав використовуватися для різних сфер життєдіяльності. Найчастіше він застосовується в політиці, медицині та економіці, де він набув поширення, в більшій мірі, завдяки теоріям циклічного економічного розвитку.

Відповідно з'являється нова галузь у системі наук про управління – антикризове управління та виникає специфічний вид людської діяльності – антикризовий менеджмент, що передбачає реалізацію функцій управління в кризових ситуаціях[1]. Криза (кризова ситуація), як об'єкт антикризового управління, важлива ситуаційна характеристика функціонування будь-якого суб'єкта, наслідок вияву невизначеності в його внутрішньому та зовнішньому середовищах. Ознаки кризової ситуації: несподіваність, загроза важливим інтересам, цілям, цінностям і мінімум часу для реагування на неї, вжиття відповідних заходів. Кризовими ситуаціями є, зокрема, катастрофа, військовий конфлікт, стихійне лихо, пандемія.

Глобалізація суспільного розвитку створює можливості для цілісного та взаємозалежного розвитку світового господарства, оптимізації комплексного використання ресурсів, проте, з іншого боку – посилює конкурентну боротьбу між національними економіками, посилює експансію людини в екологічну сферу та загрожує світові глобальною екологічною кризою, суспільними катастрофами й катаклізмами.

Спалах нової коронавірусної інфекції COVID-19 призвів до прояву низки кризових явищ у багатьох державах. За лічені тижні дане захворювання переросло в пандемію та стало загрозою для Китаю, а згодом для решти країн, практично «зупинивши» світову економіку. Характерною особливістю даної пандемії є системний характер її впливу. Доволі рідко мають місце кризові ситуації, що пронизують всі галузі економіки та всі сфери життєдіяльності. Зокрема, потерпає від пандемії не тільки економіка та медицина, але й освіта, культура, туризм, спорт – вперше з часів другої світової війни скасовано проведення основних спортивних подій (Олімпійські ігри, чемпіонат Європи з футболу, тощо). Цілком справедливою, в даній ситуації, є поява нового терміну – коронакриза, який влучно характеризує ситуацію, що склалася. З іншого боку коронавірусну інфекцію COVID-19 можна розглядати як надзвичайну ситуацію.

Оскільки, відповідно до законодавства України надзвичайна ситуація – це обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, або іншою небезпечною подією, що призвела до виникнення загрози життю або здоров'ю населення [2]. Надзвичайна ситуація може трактуватися також як: порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єктах або територіях, спричинене аварією, катастрофою, епідемією, стихійним лихом, тощо, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат [3].

Враховуючи вищезазначені аргументи, пандемію коронавірусної інфекції COVID-19 цілком справедливо можна ідентифікувати як глобальну надзвичайну ситуацію. Саме тому актуалізується пошук шляхів протидії їй, адаптації суспільства до сформованих реалій та пошуку шляхів відновлення звичного способу життя людини. Отже кризи, спричинені процесами глобалізації, потребують відповідних міжнародних, національних, галузевих, регіональних програм і механізмів їх запобігання, пом'якшення регулювання й управління. Актуальним завданням антикризового менеджменту в умовах боротьби з пандемією коронавірусної інфекції COVID-19 є розробка та реалізація управлінських рішень, які з мінімальним ризиком за мінімуму додаткових засобів і за мінімальних негативних наслідків дають змогу досягнути поставлених цілей і очікуваного результату.

Реалізація цього завдання передбачає декілька етапів управління кризовими ситуаціями:

- 1) Діагностика й оцінка параметрів кризи.
- 2) Встановлення відхилення визначених параметрів ситуації від норм і стандартів.
- 3) Аналіз причинно-наслідкових зв'язків і прогнозування можливих напрямів розвитку кризи, оцінка масштабів імовірних витрат, визначення термінів і часу виходу із кризової ситуації.
- 4) Створення умов, за яких можливий зворотний вплив регулюючих чинників на стан і розвиток кризового явища.
- 5) Організація моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища.
- 6) Аналіз, обробка та оцінка інформації про кризову ситуацію[4].

Таким чином, антикризовий менеджмент є важливим управлінським інструментом, що ґрунтується на використанні найефективніших засобів менеджменту для забезпечення соціально-економічного розвитку України та протидії коронавірусній інфекції COVID-19.

Список використаних джерел

1. Гринько Т. В. Стратегія як інструмент антикризового управління на підприємстві. *Економіст*. 2013. № 8. С. 51–53.
2. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.04.2020 р. № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
3. Надзвичайна ситуація. Вікіпедія : веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Піцур Я. С. Антикризове управління в системі економічної безпеки : колективна монографія. / за заг. ред. Тринька Р.І. Львів, 2011р. 326 с.

Хомів О. В.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Адамська І. О.,

*здобувач вищої освіти групи МН-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Поняття «соціальна безпека» є комплексним та містить економічні, політичні, соціальні, духовні аспекти і відображає все, що впливає на середовище існування людини. Соціальна безпека пов'язана із стійкістю соціально-політичної системи до несприятливих впливів, з її здатністю до суспільної інтеграції та адаптації до умов, що змінюються.

Незважаючи на те, що економічна безпека слугує центральним

структурним компонентом у системі національної безпеки, вона здатна розвиватися лише в площині забезпечення процесу задоволення соціальних потреб. Соціальні потреби – це потреби в усьому, що є продуктом суспільного життя: соціально-економічній і політичній діяльності, духовному збагаченні, інтелектуальному розвитку, задоволенні естетичних, релігійних та інших соціальних почуттів. Тому пріоритетним завданням держави при здійсненні політики, спрямованої на економічний розвиток суспільства, є забезпечення високого рівня національної безпеки у соціальній сфері, функціональним призначенням якої є надання послуг соціального призначення. Важливим інструментом формування соціальної безпеки є дотримання соціальних стандартів якості та рівня життя. Держава повинна затвердити пріоритетними не мінімальні, а оптимальні соціальні стандарти, які мають забезпечити різним категоріям населення рівні соціальні можливості, перспективи горизонтальної і вертикальної мобільності та умови для саморозвитку. Соціальна безпека забезпечується в процесі трансформації суспільних, зокрема соціальних відносин. Основними складовими соціальної сфери, через які виявляється рівень забезпечення соціальної безпеки є добробут, рівень доходів населення, оплата праці, стан здоров'я, зайнятість, демографічна ситуація, соціально-класова диференціація, соціальний захист, пенсійне забезпечення [1].

Найявні загрози соціальній безпеці України спричинені низькою ефективністю та якістю державного управління соціальними процесами. Концепцією національної безпеки визначені основні напрями державної політики щодо питань соціальної сфери: виявлення та усунення причин, що призводять до різкого розшарування суспільства; вжиття заходів щодо протидії кризовим демографічним процесам; створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров'я; стимулювання розвитку та забезпечення всебічного захисту освітнього і культурного потенціалу країни; захисту прав споживачів.

Концептуальні засади реформування нормативно-правової бази соціальної безпеки необхідно розробляти на основі аналізу ефективності реалізації соціальних та економічних програм. У законодавстві України варто систематизувати такі складові соціальної безпеки, як соціальні інтереси, загрози та напрями її забезпечення. У чинних нормативно-

правових актах, що визначають державну політику у сфері соціальної безпеки, відсутня системність та наступність (логічний зв'язок цих актів із попередніми та наступними спорідненими актами). Отже необхідно у чинних нормативно-правових актах, що визначають державну політику у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, чітко окреслити пріоритети цієї політики, що сприятиме сприйняттю та реалізації її як єдиного взаємопов'язаного комплексу принципів та заходів та визначити показники результативності, які б дали змогу оцінити актуальний стан реалізації та ефективність державної політики [1].

Важливим є підвищення ефективності державного та регіонального управління соціальною безпекою. Для ефективної реалізації визначених напрямів забезпечення соціальної безпеки необхідно розробити механізм узгодження інтересів держави та регіонів, формування системи пріоритетних інтересів держави з урахуванням регіональних особливостей. Аналіз теоретичних засад забезпечення соціальної безпеки, визначення чинників її забезпечення дають змогу обґрунтувати шляхи забезпечення соціальної безпеки українського суспільства в аспекті таких важливих складових суспільних відносин, як економічні, соціально-класові, соціально-трудові відносини, соціальний захист та пенсійне забезпечення. Формування ефективного механізму забезпечення соціальної безпеки потребує розробки та вдосконалення концептуальних і правових основ її забезпечення. Разом з тим, забезпечення соціальної безпеки має бути спрямовано, в першу чергу, на недопущення соціальних руйнувань або таких негативних наслідків, що потребують для свого відновлення великих зусиль і тривалого часу [2].

Відомо, що українське суспільство, де практично всі люди відчують себе у небезпеці при такому тривалому стані, приречене на деформацію моральних та духовних цінностей, на відсутність перспектив для будь-якого розвитку (людського, соціального, економічного, екологічного), а також на ріст негативних суспільних явищ (корупція, тінізація). Держава у стані соціальної небезпеки втрачає лідерство у міжнародних порівняннях, змінює пріоритети серед сфер національної безпеки, віддає перевагу оборонним питанням, а досягання соціальної безпеки відкладається на невизначену

перспективу. На сьогоднішній день, експерти обумовлюють гостру необхідність поглибленого визначення причин виникнення вкрай небезпечного стану існування і для людини, і для суспільства та держави. Ретельне вивчення чинників, які впливають на соціальну безпеку, розкриває можливості якісної діагностики з подальшим визначенням пріоритетів щодо мінімізації ризиків, небезпек та загроз соціальній безпеці.

На даний час оптимальним вважається експертний метод побудови відповідних значень, що передбачає оцінку:

- рівня соціальної протестної активності населення (гострота і можливості вирішення конфліктів);
- рівня і якості життя (демографічний потенціал, зайнятість населення, освіта, криміногенна ситуація);
- ефективності використання людського капіталу [3].

Таким чином, соціальна складова національної безпеки протягом останнього є фундаментальною категорією, причому вона є більш актуальною і важливою, ніж традиційні політичні чи інші аспекти національної безпеки України, оскільки без соціуму саме поняття безпеки втрачає свій сенс. Сьогодні в українському суспільстві спостерігається загрозлива тенденція, коли окремі соціально-економічні стратегії та програми розвитку підпорядковуються специфічним інтересам еліт і корпоративних груп, які все менше кореспондують з об'єктивними національно-державними інтересами держави, що, не дивлячись на невисокий рівень масової активності, призводить до росту суспільного невдоволення та соціально-психологічного напруження.

Список використаних джерел

1. Онищенко, В. О., Чепурний О. В. Теоретичні аспекти формування соціальної безпеки. *Економіка і регіон: науковий вісник ПолтНТУ*. 2011. № 4(31). С. 3–9.
2. Баланда А. Соціальна складова національної безпеки України. *Демографія та соціальна економіка*. 2006. № 1. С. 166–172.
3. Кальницька М., Соціальна сфера України: чинники та функціональні особливості її розвитку. *Економічний дискурс*. 2017. № 2. С. 229–239.

Чех М. Б.,

*здобувач вищої освіти спеціальності «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Леськів Г. З.,

*к. т. н., доц., завідувач кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні недостатньо володіти певною кількістю ресурсів чи технологій, щоб бути конкурентоспроможними на ринку. Тільки компанії, які здатні своєчасно конкурувати після змін навколишнього середовища, пропонують сучасні інноваційні рішення та ефективно їх впроваджують, і можуть швидко виграти конкуренцію. За таких обставин найвищий рівень корпоративного управління стоїть перед особливо складним завданням – забезпеченням сталого розвитку підприємства.

Сьогодні інноваційний шлях розвитку є цілісним або навіть важливим визначення економічного зростання будь-якої країни світу. Досвід інших країн та вітчизняний досвід свідчать, що лише слідуючи інноваційному шляху розвитку бізнесу, вони можуть займати високі позиції на ринку надання якісної продукції та послуг.

Аналізуючи роботи українських вчених, ми виявляємо відсутність єдиного бачення щодо трактування сутності інноваційного розвитку компанії. Таким чином, С. Іляшенко визначає інноваційний розвиток підприємства як економічний процес, заснований на постійному пошуку та використанні нових шляхів та сфер реалізації потенціалу компанії у мінливому середовищі в межах обраної місії та прийнятої мотивації діяльності, пов'язаної зі зміною існуючих та створенням нових ринків [1].

Т. М. Пілявоз під інноваційним розвитком компанії розуміє процес цілеспрямованого, послідовного руху компанії до збалансованого

стану інновацій під впливом синергетичної дії зовнішніх та внутрішніх факторів, що визначають стабільність організаційно-функціональної системи компанії в умовах ринкової економіки, що характеризує якісний результат, досягнутий з точки зору інтенсивності та швидкості інновацій процесів в компанії [2].

На думку Мікітюка П. П., інноваційний розвиток компанії слід визначати як процесно орієнтовану регулярну зміну ситуації компанії, яка залежить від інноваційного потенціалу цієї компанії та джерелом якої є інновації, які створюють якісні нові можливості для подальшої ділової активності на ринку та досягають можливості пошуку нових. рішення, ідеї та винаходи [3].

Відповідно до підходу Подольчак Н.І., інноваційний розвиток підприємства – це ефективна реакція підприємства на виникаючі загрози втрати ринкової частки, постійного тиску з боку конкурентів, появи нових технологій, скорочення життєвого циклу товарів, регуляторних обмежень та зміни ринкових умов [4].

Варто згадати, що інновація як вид інтелектуальної діяльності значною мірою залежить від здатності активізувати, реалізовувати та розвивати інтелектуальний творчий потенціал колег у компанії, наявність сприятливого мікроклімату чи інноваційної культури.

Управління інноваційними підприємствами слід розглядати як інтегрований менеджмент інновацій, спрямований на створення та забезпечення економічного зростання за рахунок раціонального використання, зростання та розподілу інноваційного потенціалу, включаючи матеріальні, трудові, фінансові, інформаційні ресурси, з метою перетворення його на інноваційний капітал, здатний забезпечити інноваційний розвиток компанії.

Основою для інноваційного підприємства є наявність адекватних ресурсів для забезпечення такого процесу та можливість його здійснення, тобто наявність інноваційного потенціалу. Тому для побудови системи ефективного управління корпоративним розвитком спочатку необхідно провести комплексну оцінку наявного інноваційного потенціалу компанії та ефективності її використання.

Список використаних джерел

1. Ілляшенко С. М. Інновації у маркетингу і менеджменті : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Ілляшенка. Суми : Друкарський дім «Папірус», 2013. 616 с.
2. Пілявоз Т. М. Інноваційний розвиток підприємства як важливий аспект розвитку економіки. *Інноваційна економіка*. 2012. № 4 (30). С. 185–190.
3. Микитюк П. П. Інноваційний розвиток промислового підприємства. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12 (3). С. 339–343.
4. Подольчак Н. Ю., Блинда Ю. О. Інноваційний розвиток як елемент економічної безпеки підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 4 (20). С. 6–11. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No4/6-11.pdf>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Аніловська Г. Я.,

*д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЗНИЖЕННЯ ТІНЬОВИХ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Для ефективної протидії тінізації грошових потоків поряд із розробкою і впровадженням механізму державного впливу на зниження їх обсягу, необхідне відповідне інституційне забезпечення реалізації владних повноважень держави. Поряд із формуванням дієвої нормативно-правової бази, що є визначальною функцією законодавчої гілки влади, підвищенню ефективності боротьби з тіньовими грошовими потоками сприяє формування і налагодження співпраці відповідних центральних органів управління, а також громадських організацій.

В Україні дослідження діяльності державних органів управління, які формують фінансову політику, моніторять ситуацію і забезпечують впровадження механізмів детінізації економіки фактично відсутні. Основний акцент у наукових дослідженнях зосереджено на організації державного фінансового контролю в контексті формування і використання бюджетних ресурсів.

Зважаючи на широкий спектр державних органів, які протидіють тіньовим фінансовим потокам можна було б очікувати на нижчий рівень тінізації національної економіки. Однак, за опублікованим даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України низька ефективність держави у забезпеченні інституційних основ розвитку конкурентоспроможної економіки є

системним чинником тінізації економіки, які залишаються актуальними стримуючи економічний розвиток країни [1]. Як доказ цього Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України наводить інформацію:

- відповідно до Звіту про Глобальний індекс конкурентоспроможності (ГІК) 2018 ефективність державних та суспільних установ («Інституцій») залишається одним з найбільших конкурентних «провалів» економіки України (110 місце серед 140 країн). Низька позиція у рейтингу за даним субіндексом свідчить про те, що адміністративні та правові умови, в яких діють суб'єкти господарювання, залишаються несприятливими через незмінно високий рівень корупції, відсутність ефективної судової системи та належного захисту прав власності;

- високий рівень корупції – за даними рейтингу «Індекс сприйняття корупції 2018» за рівнем корупції Україна посідає 120 місце із 180 країн;

- низька ефективність функціонування органів судової системи – рівень незалежності судової влади та рівень ефективності правової системи в арбітражному врегулюванні оцінюються міжнародними експертами низько (відповідно на 117 і 103 місцях у рейтингу ГІК 2018) [2, 1, 3].

Ще одним яскравим прикладом низької ефективності діяльності органів державного управління в контексті зниження тіньових грошових потоків є неузгодженість дій при оцінці рівня тіньової економіки в Україні. Дану оцінку окрім Мінекономрозвитку здійснюють ще й державні органи статистики відповідно до власних нормативних документів. Як наслідок, завдяки різним підходам до оцінки виникають розбіжності в оцінці рівня тіньової економіки, відповідній кваліфікації злочинів і передання інформації про них не до тих органів, в компетенції яких лежить їх розслідування, що загалом робить таку діяльність малоефективною (ріст витрат на адміністрування).

Одним із найефективніших контролюючих органів, який стримує розповсюдження тіньових схем є Держаудитслужба, яка в грудні 2019 року реорганізована у Офіс фінансового контролю. Єдиним застереженням є те, що діяльність даного органу розповсюджується лише на бюджетну сферу.

Упродовж січня – грудня 2019 року проведено понад 10,7 тис. заходів державного фінансового контролю (у тому числі понад 1,5 тис. ревізій та перевірок, майже 8,8 тис. моніторингів закупівель, 449 державних фінансових аудитів) на підприємствах, в установах та організаціях різних форм власності [4]. Проведені контрольні заходи засвідчили, що і надалі залишається досить розповсюдженою негативна практика використання державних ресурсів з недотриманням вимог законодавства.

Аналіз діяльності адміністративних структур у сфері детінізації грошових потоків засвідчив, що в Україні відсутній єдиний орган, який забезпечує формування і ефективне функціонування механізму державного впливу у цій сфері. Окремі вибіркові функції, подекуди без наділення реальними владними повноваженнями, здійснюють Державна служба фінансового моніторингу, Офіс фінансового контролю, Державна фіскальна служба, Рахункова палата України, Національний банк тощо.

В експертних колах користуючись політичною доцільністю жваво обговорюється питання створення ще одного центрального органу в доповнення до діючих НАБУ, ДБР, Держфінмоніторингу та інших, що вимагає додаткових фінансових ресурсів і, відповідно, в сучасних умовах є проблематичним. Відповідно новостворений центральний орган, як засвідчує український досвід щодо створення інших антикорупційних структур, потребує значного часового проміжку для забезпечення початку своєї повноцінної роботи і частково буде дублювати функції інших органів.

Отже, зважаючи на недостатню ефективність діяльності адміністративних структур держави щодо зниження тіньових грошових потоків виникає необхідність активізації управлінських процесів покращення зв'язку і координації діяльності між даними органами, створення нового органу на регіональному рівні та налагодження роботи з громадськістю.

Список використаних джерел

1. Тенденції тіньової економіки в Україні у 2018 році. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України / Офіційний сайт. URL: <http://me.gov.ua/Documents/List>.

2. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом Глобальної конкурентоспроможності 2017–2018 / Економічний дискусійний клуб. Офіційний сайт. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny>.
3. Україна в рейтингу Doing Business – 2018. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/ukraina-v-rejtinge-doing-business>.
4. Державна аудиторська служба України / Офіційний сайт. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>

Блага Н. В.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Крилова С. В.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ШЛЯХУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НАЛЕЖНОГО РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Система економічної безпеки підприємства – це концептуальна категорія визначає стратегічну структуру управління ризиками та являє собою сукупність активів, предметів, функціональних елементів, прийомів оцінювання дії (процеси, процедури) для забезпечення економічної безпеки підприємства, що використовується організацією чи установою за повну гарантію безпеки. Ключовою основою ефективної економічної системи є безпекологія, наукове обґрунтування якої визначається узгодженістю із теоретико-методологічними засадами, конкретною економічною політикою підприємства та його безпеки, стратегією та концепцією економічної безпеки підприємства.

Варналій З. С. визначає такі особливості економічної безпеки: розвиток, стійкість, адаптованість, незалежність, інерція [1].

Основна мета проектування системи економічної безпеки підприємства базується на тому, щоб вбезпечити постійні та ефективні операції та забезпечити постійну ефективну роботу та продовжувати стійкий розвиток бізнесу з своєчасним виявленням, мінімізацією та попередженням внутрішніх та зовнішніх небезпек.

Досягнути цієї мети можливо за рахунок того, щоб вчасно були досягнуті функціональні цілі системи економічної безпеки організації:

1) забезпечення конкурентоспроможності та ефективності підприємства, його активність, фінансова стійкість, висока продуктивність;

2) створення ефективної організаційної структури економічного управління безпекою, створення власного бізнесу за допомогою служби економічної безпеки враховуючи виявлені ризики та загрози;

3) досягнення позитивної кваліфікації працівників, здійснювання інтелектуального потенціалу суб'єкта господарювання;

4) забезпечення правового захисту, технологічної незалежності та лідерства у галузі технологій, належної ефективності бізнес-інновацій, досліджень та розробок;

5) запобігання забрудненню навколишнього середовища, спричиненому господарською діяльністю;

6) уникнення проблем із використанням чистих технологій;

7) захист конфіденційної інформації та ділових таємниць, здобуток потрібного рівня інформаційного забезпечення компанії;

8) безпека персоналу, економічні інтереси, матеріальне майно та капітал.

Функціями системи є: попередня, аналітична, конкурентна розвідка, контррозвідка або внутрішній моніторинг, противенство рейдерству, моніторинг.

Система економічної безпеки підприємства, як правило, є стійкою до економічного становища компанії сьогодні та в майбутньому. Все, на що спрямовуються зусилля щодо ефективного захисту економічної безпеки, фактично є об'єктом захисту, керована підсистема [2].

Як і в будь-якій іншій сфері, економічна безпека має кілька проблем та небезпек. Основні проблеми економічної безпеки вітчизняних компаній включають наступне. По-перше, існує ринкова економіка, заснована на конкуренції це швидка, динамічна система, яка

є ризикованою. По-друге, Україна досі не має стабільних стандартів права на захист інтересів підприємців. По-третє, оскільки український ринок перебуває в зародковому стані, існує багато не опрацьованих механізмів.

Зазначимо основні проблеми, з якими стикаються підприємства на шляху до реалізації належного рівня економічної безпеки (рис. 1).

Негативний вплив на економічну безпеку може мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Мета якого виходить не з волі конкретної організації або його персонал і підпорядкований низьким результатам роботи підприємства в цілому або його ж працівників (в основному менеджери та директори) [3].

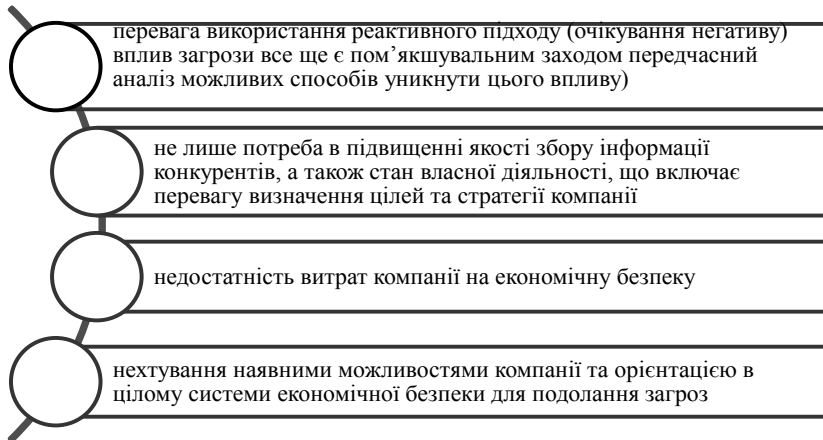

Рис. 1. Конститутивні проблеми розвитку підприємств на шляху до реалізації належного рівня економічної безпеки

Осередками заперечного впливу на економічну безпеку підприємств можуть фігурувати такі ознаки: зумисні чи неумисні вчинки фізичних та юридичних осіб; конвергенція об'єктивних обставин (форсмажор, інновацій тощо).

Зауважимо, що існує ряд причин, від яких залежить економічна безпека компанії: від кризових ситуацій та явищ в економіці, непередбачені зміни ринкових умов, соціальна напруженість, надзвичайні події, безконтрольні випадки, некомпетентність

менеджера, а також невиконання партнерами, постачальниками, замовниками своїх платіжних зобов'язань, поставки товару або зміни умов контракту.

Таким чином, система економічної безпеки - це багато структурний елемент національної безпеки, який складається з взаємозалежних і взаємопов'язаних компонентів: функціонально структурних, галузевих, регіональних, які взаємодіють з навколишнім середовищем з ціллю результативної діяльності системи загалом. Наскрізна робота основних підсистем економічної безпеки забезпечують стабільність достеменного та фінансового секторів, довготривалий економічний зріст та високу якість життя.

Механізм регулювання економічної безпеки повинен підкреслювати комплекс взаємопов'язаних та послідовних заходів управління організацією, розроблювання спрямувань законодавчої та регуляторної бази в контексті пріоритетності національних інтересів, постійний моніторинг загрозливих факторів, можливість їх своєчасного видалення та нейтралізації. Неприйняття відповідних заходів та розробка ефективних механізмів може призвести до краху всієї економічної системи, соціальних та національних катастроф.

Список використаних джерел

1. Варналій, З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: Монографія / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, С. О. Сасенко. – К.: Знання України, 2011. – 299 с.
2. Дуб Б. С. Система економічної безпеки підприємства: поняття та структура / Б. С. Дуб // Управление проектами и развитие производства. 2016. №4 (60). – С. 5–18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-ekonomichnoyi-bezpeki-pidpriemstvaponiyattya-ta-struktura>
3. Кримчук Н. О. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства / Н.О. Кримчук // Науковий блог. – Національний університет «Острозька академія». – 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2018/>

Бойко І. В.,
аспірант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Літвін Н. М.,
к. е. н., доцент
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ТЕСТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ, ЯК МАРКЕТИНГОВИЙ МЕТОД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Система економічної безпеки інноваційного підприємства представляє собою сукупність різних специфічних елементів. На сучасному етапі, при дослідженні такої системи все більш нагально постає необхідність розгляду її маркетингової складової, як невід'ємної компоненти цієї системи. Це зумовлено тим, що кожне ефективно працююче підприємство у довгостроковій перспективі повинно мати свою маркетингову стратегію. Але незважаючи на досить наочний для вітчизняної практики зв'язок питань між економічною безпекою і розвитком ринку, маркетинговий інструментарій забезпечення економічної безпеки не достатньо розглянутий [1]. Тому дослідження даної проблематики є дуже нагальним, так як правильна побудова стратегії з урахуванням всіх викликів, ризиків, загроз та небезпек, як зовнішнього так і внутрішнього середовища вже являє собою основну для подальшої розбудови системи економічної безпеки підприємства.

Вихідним моментом використання маркетингу в цілях забезпечення економічної безпеки є те, що жодне підприємство не може відчувати себе в економічній безпеці, якщо його продукція не затребувана ринком. Таким чином, релевантний маркетинговий прогноз, доцільна збутова політика, дієві заходи з просування продукції – все це ключові методи забезпечення економічної безпеки підприємства [1]. Одним з таких маркетингових методів зменшення загроз при розробці інноваційних продуктів може стати тестування концепцій.

Тестування концепції інноваційного продукту – етап у процесі розробки продукту, де ретельний опис товару, його атрибутів і переваг подається потенційним покупцям/ користувачам для оцінки їхнього ставлення та намірів до товару. Таке тестування може використовуватись на етапі розробки для перевірки успіху нової ідеї продукту перед її продажем. Аналіз концепцій часто використовується, як один крок у процесі розробки продукту [2].

Тестування концепції повинно містити напрямки та інструкції, необхідні для виявлення та передачі ключових переваг для продуктів та послуг, а також їх конкретних складових, таких як упаковка, реклама, підходи до продажу, інформація про товар, розповсюдження та ціноутворення. Тестування концепції визначає сприйняття, бажання та потреби користувачів продуктів і послуг та осіб, які приймають рішення. Підприємство-розробник інноваційного продукту можете інтегрувати кожен із цих аспектів у опитування респондентів при тестуванні концепції. Для впровадження на підприємствах доступні різноманітні формати опитування – тестування. Кожен крок в цьому напрямку допомагає мінімізувати ризик та максимізувати дохід при впровадженні на ринок всіх видів товарів та послуг.

Тестування концепції нового продукту формує та вдосконалює ідеї, щоб вони мали більший потенціал та меншу кількість загроз при просуванні товару на ринок. Зокрема, тести на концепцію можуть допомогти виявити такі загрози:

- неактуальність, або невідповідність нового продукту існуючим потребам споживачів;
- відсутність унікальної корисності в порівнянні з продуктами-конкурентами;
- невідповідність існуючим орієнтирам та звичкам, що мають споживачі;
- неготовність споживачів придбати інноваційний продукт з відповідними параметрами;
- невідповідність запланованої вартості продукту його показникам;
- негативність сприйняття товару споживачами в цілому [3, 4, 5].

Ще одна дуже важлива функція тестування концепції – пом'якшення фінансових загроз для виробника. Занадто дорого коштуватиме перетворення кожної ідеї на продукт, а запуск продукту, який не вдається, може призвести до величезних фінансових втрат та збитків. Концепція тестування дозволяє виробникам зосередити свої зусилля на новому продукті на ідеях, які мають найбільший потенціал для досягнення успіху на ринку. Таким чином, термін поняття «тестування» також іноді розглядається, як «доказ концепції» і означає життєздатність ринку та прогнозування частки ринку, які потрібні для капітального фінансування.

Отже, тестування концепцій дає можливість вдосконалювати продукт та збільшувати його відповідність до потреб ринку, зменшуючи при цьому загрози різного роду для інноваційного підприємства.

Список використаних джерел

1. Ганус С. М. Маркетинг как инструмент обеспечения экономической безопасности рыночной деятельности / С. М. Ганус // Экономические науки. – 2009. – №51. – С. 138–141.
2. Smith S. M. Fundamentals of marketing research / S. M. Smith, G. S. Albaum., 2004. – 896 с.
3. Aaker D. A. Brand portfolio strategy / David A. Aaker // Emerald Group Publishing Limited. – 2006.
4. Markowitz L. Best Measures for Choosing High Potential Consumer Goods Concepts [Електронний ресурс] / L. Markowitz, B. Fressart // Ipsos Point of View. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ipsos.com/en/dont-let-promising-breakthrough-innovations-die>.
5. Schwartz D. Concept Testing: How to Test New Product Ideas Before You Go to Market / David Schwartz., 1987.

Вивроцький Н. Я.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Михаліцька Н. Я.,

*к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічний успіх підприємства залежить від успішного управління процесом стратегічних змін за рахунок провадження інноваційної стратегії. На даний час управління інноваційним розвитком визначає підвищені вимоги до менеджменту в контексті змісту та методів управлінської діяльності.

Управління інноваціями підприємства носить цілеспрямовану систему заходів із зародження ідеї, освоєння новацій, впровадження на ринок нового продукту та комерціалізації інновацій. Ефективне використання ресурсів та можливостей, які пов'язані з використанням новітніх розробок, дають можливість суб'єкту господарювання запобігти ризикам та загрозам зовнішнього та внутрішнього середовища та сприяти підвищенню економічної безпеки.

Інновація – це результат творчої діяльності, який передбачає поєднання інтелектуального і виробничого потенціалу з метою отримання додаткового ефекту (економічного, соціального, науково-технічного тощо) шляхом задоволення потреб суспільства у більш досконалих, нових, прогресивних або значно кращих за своїми властивостями видів продукції, послуг, технологічних процесів, форм і методів організації управління у різних сферах суспільного життя [1]. На підставі визначень інновацій можна виділити п'ять основних груп: продуктова, технологічна, сировинна, організаційна, маркетингова інновація.

Економічний ефект впровадження інноваційної діяльності та диференціація, яку може отримати підприємство залежить від типу використання інновацій (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка ефективності інноваційних проектів підприємства

№ п/п	Тип інновацій	Вплив на захоплення ринку	Обсяги продаж	Рівень витрат на НДДКР	Темпи повернення інвестицій	Отримання конкурентних переваг
1.	Інновації спрямовані на модифікацію виробу	низький	середній	низький	середній	середній
2.	Інновації спрямовані на конструктивні зміни виробу	низький	низький	значний	низький	середній
3.	Інновації спрямовані на зміна споживчих властивостей виробу	середній	середній	середній	значний	значний
4.	Радикальні інновації	значний	значний	значний	середній	значний

Впровадження новачій на підприємстві є ефективною захисною реакцією на загрози та небезпеки зовнішнього середовища. Реалізація загроз призводить до втрат – економічним збиткам. Під економічним збитком розуміються збитки, що виражаються у втраті або погіршенні властивостей матеріальних благ [2].

Ефективна інноваційна діяльність підприємства сприяє формуванню конкурентних переваг, збільшенню темпів економічного росту та підвищенню конкурентоспроможності підприємства, що дозволяє йому успішно функціонувати на ринку та зміцнювати економічну безпеку (рис. 1).

Таким чином, ефективне використання ресурсів та можливостей, які пов'язані з впровадженням новачій, дають можливість суб'єкту господарювання запобігти ризикам та загрозам зовнішнього та внутрішнього середовища та сприяти зміцненню економічної безпеки.

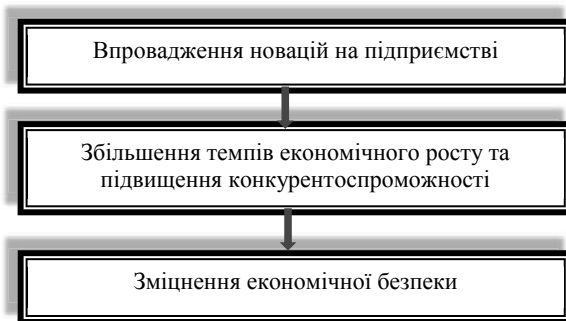

Рис. 1. Взаємозв'язок інноваційного розвитку та економічної безпеки підприємства

Список використаних джерел

1. Вовченко О. В. Перспективи залучення інвестицій з метою інноваційного розвитку вітчизняних високотехнологічних підприємств. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в Європейський науково-інноваційний простір* : матеріали XXIV Міжнародної науково-практичної конференції, 19–21 червня 2019 р. Київ-Одеса : Видавництво «Фенікс», 2019. С. 8–12.
2. Михаліцька Н. Я., Верескля М. Р., Вінічук М. В. Проблема інтегральної оцінки та прогнозування рівня економічної безпеки України. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Вип. 4 (6). С. 146–156.

Вовчук Х. Б.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Хіцяк М. В.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Копитко М. І.,

*д. е. н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

Стратегічний менеджмент використовувався організаціями при формулюванні стратегій. Загалом, стратегічне управління – це процес формулювання, вибору та реалізації стратегії для досягнення місій організацій або цілей, що супроводжуються аналізами внутрішніх та зовнішніх факторів [30]. Оскільки жоден бізнес не працює за необмеженими джерелами, досить часто компанія змушена приймати найбільш ефективну стратегію на певному функціональному рівні, щоб досягти максимальної її ефективності.

Стратегічний менеджмент – це науковий термін для стратегічного планування, який вважають за краще використовувати у світі бізнесу; проте стратегічне планування посилається лише на формулювання стратегії. Саєнко М. Г. описав стратегічний менеджмент як «... мислечтво та науку щодо формулювання, реалізації та оцінки міжфункціональних рішень, які дозволяють організації досягти своїх цілей» [1].

Важливим є те, що керівництво стратегічним управлінням має бути відкритим. Керівники повинні усвідомлювати зовнішні та внутрішні зміни та отримувати нові технології та нові концепції, щоб адаптуватися

до навколишніх змін. Стратегічне управління покладається на комунікацію та співпрацю між керівником та працівниками. Визнаючи, що керівники та працівники низького рівня – це люди, які знайомі з внутрішніми факторами та діяльністю організації, і які, нарешті, реалізують сформульовані стратегії, організації починають децентралізувати стратегічне управління. Керівники та працівники низьких рівнів повинні більш активно залучаються до процесів стратегічного управління.

Стратегічне мислення, головне завдання стратегічного управління, колись характеризувалося як внесок стратегічного планування. Стратегічне мислення має на меті допомогти менеджерам, які впливають на напрямок компанії, бути ініціативними та креативними.

Стратегічне мислення походить від військової практики. Найвища стратегічна книга – «Мистецтво війни», написана стародавнім китайцем, Суньцзу. У своїй книзі він наголошує на важливості позиціонування у військовій стратегії та виступає за розміщення армії як за об'єктивними умовами у фізичному середовищі, так і за суб'єктивними переконаннями інших конкуруючих суб'єктів у цьому середовищі [2].

Таким чином, стратегічне мислення повинно враховувати сильні та слабкі сторони компанії, товари та пропозиції, середовище галузі, ринку та споживача, конкурентів та заміників, постачальників та покупців.

Процеси стратегічного управління починаються зі сканування навколишнього середовища, де менеджери сканують зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на роботу організації. Тим часом, спираючись на внутрішній аналіз бачення та місію для організації, менеджер повинен поставити довгострокову мету, яку стратегія має досягти.

Після цього управління стратегією здійснюватиметься у трьох частинах: стратегічне формулювання, стратегічна реалізація та стратегічна оцінка [2].

Під час стратегічного формулювання менеджерам необхідно зрозуміти бачення та місію організації, встановити довгострокові цілі, визначити зовнішні можливості та загрози, проаналізувати внутрішні сильні та слабкі сторони та виробити альтернативні стратегії. Оскільки

всі ресурси для організації діяльності обмежені, менеджери часто не в змозі провести всі стратегії. Отже, формулювання стратегії вимагає від керівників вибору найкращої стратегії для організації, щоб впровадити стратегію до конкретного продукту чи послуги, ринку, ресурсів та технологій протягом тривалого періоду [3].

Після визначення стратегії, яку слід прийняти, менеджери переходять до етапу впровадження стратегії, де обрана стратегія повинна бути актуалізована. Іншими словами, низку програм або заходів слід визначити детальними діями та рухами.

Список використаних джерел

1. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: підручник Тернопіль: «Економічна думка», 2006. 390 с.
2. Нємцов В. Д., Довгань Л. Є. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. К.: КПІ, 2001. 557 с.
3. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2004. 699 с.

Дмитренко В. І.,

*к. е. н., професор,
професор кафедри економіки
Черкаського інституту пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля*

ЗАГРОЗИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Підприємства будівельної галузі є невід’ємною частиною національної економіки країни, дієвим індикатором її зростання чи занепаду. Діяльність галузі тісно пов’язана з іншими галузями, їхнім розвитком за рахунок будівництва виробничих потужностей, складських та офісних приміщень, логістичних та інженерних мереж.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, не можуть не впливати на економіку. Так, змінюються не тільки зовнішні фактори впливу такі, як політичний, макроекономічний, глобалізаційний, а й внутрішні орієнтири функціонування підприємств. Спостерігається

спрямування їх діяльності до векторів енергозбереження, що дозволяє економити внутрішні фінансові ресурси господарюючого суб'єкту та енергоефективності – тобто, максимально ефективного використання всіх наявних у розпорядженні ресурсів.

Серед загроз, що негативно впливають на розвиток підприємств будівельної галузі, слід відмітити такі:

- *відсутність інформаційного забезпечення будівельного ринку.* Інформація є розрізною, суперечливою, недостовірною, що створює перешкоди для реалізації проектів будівництва чи реконструкції, впровадження та використання новітніх технологій та матеріалів, інвестування. Перелічене негативно впливає на якість будівельних робіт та послуг. Також слід відмітити пряму залежність конкурентоспроможності виготовленої продукції від наявності якісного інформаційного потоку.

- *низький рівень кваліфікації фахівців.* Цей фактор тісно пов'язано як із загальним рівнем будівельної освіти, який останнім часом значно нижчий та має негативну тенденцію, так і з недостатнім зв'язком науки та практики, недосконалістю інформаційного забезпечення щодо новітніх розробок та досліджень з боку науки.

- *скорочення обсягів фінансування та кредитування.* У зв'язку з підвищенням ризиків внаслідок високої мінливості оточуючих умов, економічної та політичної нестабільності, трансформаційних процесів в економіці України значно скоротився обсяг фінансування та кредитування. Іноземні інвестори скоротили фінансовий потік, очікуючи більш стабільних умов та скорочення ризиків, що пов'язані з інфляцією, недоліками законодавчих документів. Вітчизняний приватний капітал майже не інвестується, основні стратегії його використання спрямовані на збереження та накопичення.

- *велика частка витрат в виробництві будівельної продукції та послуг припадає на матеріальні витрати та оплату тепло та енергопостачання.* Висока вартість матеріалів, що використовуються в виробництві, подорожчання тепло та енергоносіїв призводять до зростання собівартості продукції, послуг, товарів будівельного ринку. Обмежені фінансові можливості населення щодо отримання будівельної продукції та зростання вартості продукції викликають скорочення попиту та обсягу реалізації продукції.

- зростання частки збиткових підприємств та неефективність санаційних заходів, що проводяться на підприємствах. Сучасна економічна ситуація є несприятливою для інвестиційного процесу, в умовах обмеженості фінансових ресурсів існуючі проекти мають значні перешкоди в реалізації, та більшістю переходять до стану незавершених об'єктів, потребуючи залучення додаткових ресурсів на своє утримання та відволікаючи кошти з основної діяльності та процедури санації. Реалізація таких об'єктів є нерентабельною, підтримка їх у замороженому стані потребує значних вкладень [1].

Досліджуючи можливості виходу з кризи, слід відмітити пропозиції К. Спірідонової [2] щодо скорочення витрат на будівельних підприємствах за допомогою використання аутсорсингу. За її думкою, для раціоналізації діяльності будівельних підприємств та підвищення їх прибутковості необхідно частину процесів передати стороннім підприємствам. Автор також вважає доцільним впровадження цього напрямку для скорочення витрат підприємства та вирішення його функціональних проблем за допомогою фахівців із сторонніх організацій, однак слід враховувати, що не всі бізнес-процеси можна довірити на сторону.

Для будівельної організації важливим є не тільки отримання прибутку у короткостроковому періоді, а й довгострокова перспектива, що містить у собі як реалізацію проектів, так і отримання позитивного іміджу, розширення кола замовників, нарощування обсягу реалізованих послуг товарів тощо. Важливим напрямом для впливу є державна підтримка будівельної галузі. За думкою Петрищенко Н. А., «вибір механізмів реалізації антикризової політики держави в будівельній галузі повинен враховувати широкий і особливий спектр ризиків, що мають вплив на будівництво як процес, на галузь в цілому і міжгалузеві відносини» [3].

Також слід відмітити, що на зростання ефективності функціонування будівельних підприємств має прямий вплив впровадження новітніх інноваційних технологій, використання сучасних матеріалів, енергозберігаючі та енергоефективні заходи і технології.

Отже, нейтралізація зазначених загроз можлива за умови підтримки підприємств будівельної галузі з боку держави за допомогою створення сприятливого інвестиційного клімату, стабілізації економічної та соціальної складових.

Список використаних джерел

1. Кулікова Л. В. Сучасні тенденції розвитку будівельних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. № 8/2017.
2. Спірідонова К. Аналіз витрат підприємств будівельної галузі. *Економічний аналіз*. 2011. № 8.
3. Петрищенко Н. А. Аналіз стану будівельної діяльності у регіонах України. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 4 (20).

Зайло О. А.,

здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ

Верескля М. Р.,

к. пед. н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ

У сьогоднішній час питання забезпечення умов економічного зростання підприємства виходять на перший план. Загрози фінансово-економічній безпеці підприємств численні й багатопланові, що вимагає їх певної впорядкованості з метою встановлення дієвого контролю за можливістю перетворення цих загроз з потенційних в реальні та вжиття адекватних заходів щодо запобігання цим процесам. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства забезпечується цілеспрямованим впливом на виникаючі загрози, здатні вплинути на ринкові перспективи бізнесу і його вартість. Умовою якісного управління фінансово-економічною безпекою підприємства є визначення таких загроз, а результатом – їх нейтралізація і мінімізація.

У науковій літературі, стосовно фінансово-економічної безпеки підприємства загрозу її втрати визначають як:

- наявне чи потенційно можливе явище або чинник, що створює небезпеку для реалізації фінансових інтересів підприємства [1, с. 332];
- потенційні або реальні дії фізичних або юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності та здатні призвести до припинення його діяльності, або до фінансових та інших втрат [2, с. 120].

На думку І. П. Мойсеєнко та О. М. Марченко [3, с. 33–34], в узагальненій класифікації загроз фінансово-економічній безпеці підприємства доцільно виділяти такі класифікаційні ознаки: безпосередність впливу; ступінь сформованості; можливість виявлення; джерела виявлення; об'єкти, яким вони загрожують; масштаб можливого впливу на підприємство; вплив на певний вид діяльності; вид фінансово-економічних інтересів підприємства; тривалість; ймовірність реалізації; розмір ймовірних збитків; можливість передбачення; об'єктивність чи суб'єктивність зумовленості; ступінь їх суб'єктивного сприйняття.

Інші науковці, виділяють класифікаційну систему, яка дозволяє ранжувати загрози фінансово-економічній безпеці підприємства, і включає такі їх види [4]:

- за джерелом виникнення: зовнішні та внутрішні загрози;
- за об'єктом посягань: загрози фінансовим, матеріальним, інформаційним та трудовим (кадровим) ресурсам;
- за можливістю здійснення: реальні та потенційні загрози;
- за характером впливу: прямі та непрямі загрози;
- за характером причинно-наслідкового зв'язку: явні та приховані загрози;
- за характером виникнення: загрози, що виникають за об'єктивних обставин, та загрози, які є наслідком прийняття суб'єктивних рішень;
- за часовим періодом: поточні та довготривалі загрози;
- за тривалістю дії: тимчасові й постійні загрози;
- за рівнем ймовірності реалізації: загрози з високим, середнім та низьким рівнем реалізації;
- за розміром ймовірних збитків: загрози з допустимим, критичним та катастрофічним розміром збитків;
- за рівнем небезпеки: загрози, що призводять до втрати вартості або прибутку підприємства та переборні в короткостроковому,

середньостроковому та довгостроковому періодах, та загрози, що призводять до банкрутства підприємства;

- за формою збитку: загрози, реалізація яких завдає прямого збитку, та загрози, реалізація яких призведе до упущеної вигоди;

- за можливістю передбачення: прогнозовані та непередбачені загрози;

- за ступенем прогнозованості: загрози з високим та низьким ступенем прогнозованості;

- за можливістю попередження: загрози, які можуть бути попереджені, не можуть бути попереджені, та частково можуть бути попереджені;

- за стадіями підприємницької діяльності: загрози на стадії створення підприємства, загрози на стадії функціонування підприємства;

- за масштабами можливого впливу: загрози фінансовій безпеці підприємства в цілому, загрози фінансовій безпеці окремого структурного підрозділу, загрози фінансовій безпеці окремої господарської операції.

Список використаних джерел

1. Штангрет А. М. Методичні аспекти управління фінансовою безпекою підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техніч. праць*. 2013. Вип. 23.2. С. 328–335.
2. Підхонний О. М., Микитюк Н. О., Вознюк І. П. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності. URL: http://vlp.com.ua/files/20_29.pdf.
3. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посіб. Львів, 2011. 380 с.
4. Орлик О. В. Аналіз факторів впливу на економічну безпеку підприємств та методи захисту від загроз і нейтралізації їх наслідків. *Тренди та інновації в сучасній економіці: кол. монографія* / за ред. О. С. Іванілова. Харків: ХНУБА, 2015. С. 154–165.

Заплатинський В. М.,

*к. с.-г. н., поч. проф., доцент,
доцент Національного університету
фізичного виховання та спорту України,
професор Академії безпеки та основ здоров'я*

ДИСЦИПЛІНА «КОРПОРАТИВНА БЕЗПЕКА» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ

Поширення пандемії COVID-19 спричинила глобальний вплив на світову економіку, політику та соціум. Економічні наслідки пандемії на даному етапі важко оцінити. Пандемія стала катастрофою не тільки для окремих підприємств, але й для окремих галузей, зокрема туристичної, транспортної та інших.

Одним з висновків, який уже можна зробити, аналізуючи діяльність підприємств в період пандемії та карантинних обмежень – відсутність належного рівня компетентностей з питань кризового управління у топ-менеджменту багатьох компаній. Зважаючи на те, що кризи у економіці відбуваються періодично, а до них ще додаються кризи зумовлені природними чи соціальними причинами, знання з кризового менеджменту вкрай необхідні керівництву компаній.

Досвід підготовки менеджерів у деяких країнах Європи показує, що у низці університетів до освітніх програм включені питання кризового менеджменту та менеджменту безпеки. Крім того, в деяких університетах готують фахівців з менеджменту безпеки та фахівців з кризового менеджменту.

Зокрема, польські вищі навчальні заклади пропонують низку спеціальностей з питань безпеки, серед яких в даному контексті слід виділити такі:

- Внутрішня безпека (Bezpieczeństwo wewnętrzne).
- Технологія внутрішньої безпеки (Technologia bezpieczeństwa wewnętrznego).
- Безпека у бізнесі (Bezpieczeństwo w biznesie).
- Безпека та гігієна праці (Bezpieczeństwo i higiena pracy).
- Інженерія безпеки праці (Inżynieria bezpieczeństwa pracy).

- Інженерія безпеки (Inżynieria bezpieczeństwa).
 - Безпека для здоров'я (Bezpieczeństwo zdrowotne).
 - Управління і керівництво (Zarządzanie i dowodzenie).
- (Заплатинський В., Гайда В. 2019. – С. 19–23).

Було б дуже цікаво зробити порівняльний аналіз готовності підприємств до переходу на функціонування в умовах жорсткого карантину, ефективності діяльності та відновлення роботи підприємств після послаблення і відміни карантинних заходів в залежності від наявності компетентностей з питань кризового менеджменту у керівництва компаній.

В українських закладах вищої освіти (ЗВО) до навчальних планів підготовки менеджерів деколи вводять дисципліни з питань менеджменту безпеки, більшість з яких мають економічний ухил. У більшості цих дисциплін відсутня тематика щодо технічних та організаційних заходів безпеки.

Як наслідок довготривалих закордонних стажувань у словацьких та польських ЗВО, автором було запропоновано та успішно впроваджено в навчальний процес комплексну дисципліну «корпоративна безпека», в якій було поєднано найактуальніші питання забезпечення безпеки підприємств в сучасних умовах. В окремих темах даної дисципліни розглядалися питання прогнозування природних, соціальних, техногенних та військових ризиків, заходи їх попередження, протидії та функціонування підприємства в умовах кризових ситуацій. Пандемія COVID-19 показала, що цим питанням потрібно приділити більшу увагу. Варто зазначити, що крім пандемії, частина українських підприємств працює в умовах підвищених воєнних ризиків, що вимагає не тільки знання та розуміння ситуації, але й належної підготовки з питань менеджменту безпеки та кризового менеджменту.

Слід окремо відмітити, що дисципліни безпека життєдіяльності, основи охорони праці, цивільний захист, охорона праці в галузі чи їх поєднання можуть бути добрим підґрунтям для спеціальних дисциплін з менеджменту безпеки та кризового менеджменту.

Таким чином, при розробці стандартів освіти, освітніх програм та навчальних планів слід враховувати сьогоденні виклики безпеки та необхідність надання майбутнім менеджерам комплексу компетентностей для вирішення задач з управління в умовах високого рівня ризиків різного походження.

Список використаних джерел

1. Заплатинський В., Гайда В. Спеціальності та спеціалізації з питань безпеки в системі освіти Польщі // Друга міжнародна науково-технічна конференція «Перспективні технології для забезпечення безпеки життєдіяльності та довголіття людини»: Тези доповідей. – Одеса: ОНМУ. 2019. – С. 19–23.

Кінах Р. П.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Михаліцька Н. Я.,

*к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Під фінансовою безпекою розуміється здатність економічної системи (господарюючого суб'єкта) розвиватися відповідно до обраної стратегії, зберігаючи свою фінансово-економічну стійкість, ліквідність і здібність до розширеного відтворення. Головний принцип збереження фінансової безпеки – це контроль і балансування доходів та витрат економічної системи.

На збереження фінансової безпеки роблять значний вплив наступні чинники:

1. Внутрішні: кваліфікація облікового і фінансово-економічного персоналу; кваліфікація і навички вищого керівництва підприємства; юридичне забезпечення і експертиза договорів і контактів підприємства; ефективність системи внутрішнього контролю; касова, податкова і платіжна дисципліна; збутова і маркетингова стратегія підприємства.

2. Зовнішні: законодавча і нормативна база регулювання господарської діяльності; платоспроможність дебіторів; діяльність

(протидія) державних органів і органів місцевого самоврядування; активність кредиторів по затребуванню боргів; ефективні ділові відносини з фінансово-банківською системою (здатність або можливість залучати кредитні ресурси за мінімально можливою ціною); надійність партнерів і контрагентів.

Безпека – це також стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, організації, підприємства від потенційно і реально існуючих загроз, або відсутність таких загроз.

Фінансова безпека підприємства – це такий стан функціонування підприємства, який дозволяє:

- 1) забезпечувати фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;
- 2) здійснювати залучення та ефективне використання фінансових ресурсів;
- 3) ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробити заходи для їх вчасного усунення;
- 4) самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію;
- 5) понижувати ймовірність банкрутства;
- 6) застосовувати кількісні та якісні показники та порівнювати їх з граничними значеннями [1].

Наявність фінансово-економічної безпеки треба не тільки констатувати, але й чітко оцінювати її рівень. У випадку лише констатації безпеки підприємства неминуча суб'єктивність оцінки. При цьому кількісна оцінка рівня безпеки повинна виходити з показників планування, обліку і аналізу діяльності господарської діяльності підприємства. Варто зауважити, що наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 була затверджена Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [2]. Система показників фінансово-економічної безпеки включає коефіцієнти, розраховані на базі грошових потоків, які дозволяють виявляти резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів при розробці фінансової стратегії підприємства.

Таким чином, формування стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки є важливою умовою забезпечення стійкості, що відображає такий стан фінансів, при якому підприємство здатне стабільно розвиватися в умовах додаткового рівня ризику.

Список використаних джерел

1. Михаліцька Н. Я., Цвайг Х. І. Напрями забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Integrated business structures: models, processes, technologys (Chisinau, November 25, 2016)*. Chisinau, Republic of Moldova: Baltija Publishing, 2016. С. 72–74.
2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. *Наказ міністерства економіки України № 69 від 02 березня 2007 р.* URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME07222.html.

Копитко М. І.,

д. е. н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ

Ільків Ю. І.,

здобувач освітнього ступеня доктор філософії
Львівського державного університету
внутрішніх справ

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Наукові підходи до розуміння сутності системи економічної безпеки підприємства є дуже різними, ряд дослідників трактують дану категорію, як сукупність всіх елементів, які формують сферу забезпечення економічної безпеки на підприємстві, зокрема цілі, завдання функції, принципи та функціональні складові (Троц І. В. [1]). Дещо іншу структуру пропонують Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. [2] та Іващенко О. В., Четверіков П. М. [3], які формують її з функцій, принципів, механізму, об'єктів, суб'єктів політики економічної безпеки підприємства (ЕБП) та стратегії ЕБП. Даний перелік доповнюють загрозами професор Мігус (Шульга) І. П. [4] та професор Франчук В. І. [5]. Представники школи безпекознавства Львівського державного університету внутрішніх справ

Франчук В. І. та Живко З. Б. [6] пропонують до структури системи ЕБП включати засоби забезпечення економічної безпеки.

У зв'язку із наявністю різних поглядів на побудову системи ЕБП виникає необхідність формування оптимальної її структури для інноваційно-активних підприємств. З цією метою необхідно погодитися із твердженням Кульганік О. М., що система економічної безпеки усіх підприємств є індивідуальною, її структура та дієвість у значній мірі залежать від чинного законодавства, рівня забезпеченості суб'єкта господарювання матеріально-технічними та фінансовими ресурсами, від усвідомленості кожним працівником та керівником актуальності безпекової діяльності бізнесу, а також від рівня досвіду керівників служби безпеки підприємств [7]. Даний перелік особливостей можна доповнити активністю інноваційної діяльності, рівнем конкуренції в галузі, випуском специфічної оригінальної продукції, яка може бути об'єктом спрямування протиправних дій конкурентів, наявністю висококваліфікованих працівників, залучених до процесу розробки інноваційної продукції.

Як зазначає Локотецька О. В. система – це:

- сукупність елементів;
- наявність взаємозв'язків чи взаємозалежностей між її елементами;
- відображення поведінки та стану її елементів;
- результат впливу внутрішнього та зовнішнього середовищ;
- складна ієрархія, в якій кожна її ланка може формувати певну меншу систему (підсистему) [8].

З врахуванням зазначених Локотецькою О. В. особливостей системи, побудуємо модель системи економічної безпеки інноваційно-активного підприємства (СЕБІНП) – рис. 1.

У моделі елементами є суб'єкти економічної безпеки, об'єкти та функціональні сфери економічної безпеки, механізм безпекової діяльності. У системі суб'єкти економічної безпеки через використання механізму безпекової діяльності чинять вплив на об'єкти та функціональні сфери економічної безпеки. На функціонування системи економічної безпеки інноваційно-активного підприємства (СЕБІНП) впливають загрози та можливості зовнішнього і внутрішнього середовищ. Кожен суб'єкт господарювання має індивідуальну СЕБІНП, у зв'язку з цим перед її формуванням необхідно визначити

Рис. 1. Модель системи економічної безпеки інноваційно-активного підприємства

Примітка: —> – напрямок впливу

Джерело: авторська розробка на основі [7, 9–12]

та врахувати її особливості функціонування (рис. 2). В залежності від розмірів підприємства та масштабності інноваційної діяльності буде відрізнятися й ієрархія суб'єктів економічної безпеки.

Доцільно наголосити на тому, що окремі науковці [13–15] використовують формулювання «комплексна система економічної безпеки», вважаємо такий підхід помилковим, адже кожна система є комплексною, якщо вже вона створена. Жодне підприємство не формує систему економічної безпеки маючи на меті забезпечення безпеки у якійсь окремій сфері, наприклад інформаційній чи ресурсній. Формування системи економічної безпеки та забезпечення її ефективного функціонування є дороговартісним процесом, тому нерационально витрачати кошти якщо використовувати її в неповному обсязі.

Метою створення СЕБІНП є забезпечення максимально можливої поточної ефективної діяльності та формування можливості втримання (покращання) досягнутих показників у майбутньому шляхом своєчасного попередження, виявлення, мінімізації та запобігання внутрішнім і зовнішнім викликам, загрозам, ризикам та небезпекам, вона досягається шляхом створення умов для реалізації комплексу заходів безпекової діяльності, в яка передбачає комплекс наступних робіт: діагностичні, аналітичні, запобіжні, протидійні, координаційні, інтеграційні, гармонізаційні. Зазначена мета може бути досягнута шляхом досягнення функціональних цілей через виконання функцій та завдань.

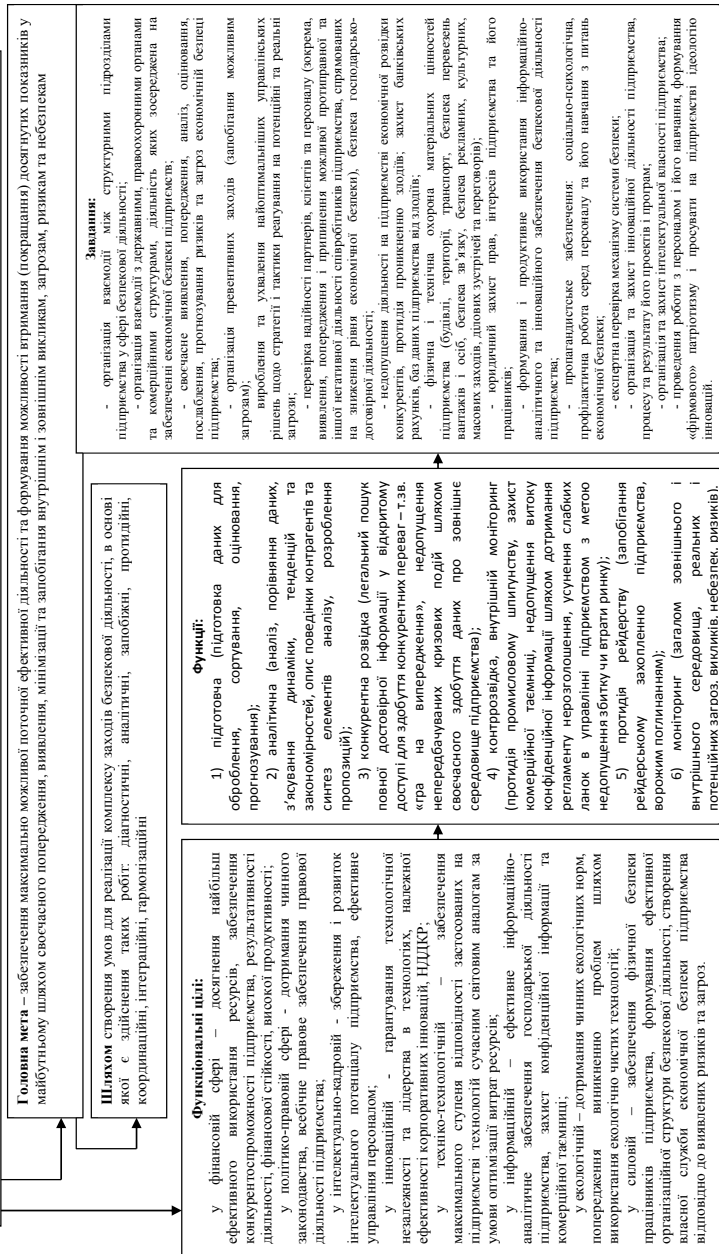

Рис. 2. Особливості функціонування системи економічної безпеки інноваційно-активного підприємства

Список використаних джерел

1. Троц І. В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки*, 2012. № 1 (59). Ч. 2. С. 223–227.
2. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. *Економічна безпека підприємства*: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
3. Іващенко О. В., Четверіков П. М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства. *Scientific researches and their practical application. modern state and ways of development* (October, 2012). URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/oct-2012>
4. Шульга І. П. Сучасні підходи до формування системи економічної безпеки акціонерного товариства. *Ефективна економіка*, 2010. №10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=366>
5. Франчук В. І. *Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки*: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 440 с.
6. Живко З. Б. *Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління*: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 260 с.
7. Кульганік О. М. Формування системи економічної безпеки виробничого підприємства. *Економічний аналіз*: зб. наук. Праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. Том 18. № 2. С. 161–165.
8. Локотецька О. В. Використання системного підходу при дослідженні економічної безпеки підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Зб. наук. праць. Тем. вип. «Технічний прогрес і ефективність виробництва», 2011. Вип. 8. С. 197–202.
9. Дуб Б. С. Система економічної безпеки підприємства: поняття і структура. *Управління проектами та розвиток виробництва*, 2016. № 4 (60). С. 5–18.
10. Птащенко Л. О. *Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства*: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2018. 320 с.

11. Рудковський О. В. *Формування та розвиток системи управління корпоративною безпекою підприємств*: дис. д.е.н.: 08.06.04 / Рудковський Олександр Володимирович. Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2017. 506 с.
12. Алькема В. Г., Літвін Н. М., Кириченко О. С. *Економічна безпека інноваційного підприємства*: навчальний посібник. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2015. 320 с.
13. Захаров О. І., Пригунов П. Я. *Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності*: навчальний посібник. К.: КНТ, 2008. 257 с.
14. Камлик М. І. *Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект*: навч. посібн. К.: Атіка, 2005. 432 с.
15. Долженков О. Ф., Жуковська Ж. О., Головченко О. М. *Особливості гарантування економічної безпеки підприємницької діяльності в ринкових умовах*: монографія. За ред. О. Ф. Долженкова. Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. 208 с.

Левків Г. Я.,

д. е. н., доцент,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ

Пасічник Н. Б.,

здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Конкурентоспроможність виробництва підприємств АПК – це здатність сформованої системи виробництва виготовляти та запропонувати на ринок конкурентоспроможну продукцію завдяки чому отримати належний рівень комерційного успіху.

Конкурентоспроможність виробництва підприємств АПК побудована на конкурентоспроможності технології, що використовується у

процесі виробництва товарів. Конкурентоспроможність технологій – можливість виготовити за певним рівнем технологічних процесів якісну та ефективну продукцію, здатність технології конкурувати з іншими технологіями. Критеріями конкурентоспроможності технологій є: мобільність, оптимальність рівня автоматизації процесів, мінімальні втрати ресурсів.

Ефективність визначених підходів до управління конкурентним потенціалом підприємств агропромислового комплексу визначатиметься такими результатами: зниженням витрат на постачання і збут; забезпеченням необхідності матеріально-технічними ресурсам; у встановлені терміни за диференційованими цінами; збільшенням обсягів реалізації продукції; збалансованою системою комунікацій; раціональним виробництвом з урахуванням потреб споживачів на ринку; оптимізацією асортиментної політики з врахуванням потреб регіону та ін.

Вважаємо, що методичні аспекти оцінки конкурентоспроможності підприємства слід розглядати у контексті загального процесу прийняття управлінського рішення, а використання певного методу повинно впливати з позиції зацікавленої сторони. Прийняття управлінського рішення реалізується в таких етапах: визначення проблеми, формування критеріїв оцінки, збір даних, обробка даних, прийняття рішення. Застосування такого підходу до оцінки конкурентоспроможності підприємства можливе за умови врахування суб'єкта, мети та об'єкта дослідження, а також можливостей суб'єкта щодо підготовки та обробки вихідної інформації.

Метод, заснований на теорії ефективної конкуренції. Відповідно конкурентоспроможним буде те підприємство агропромислового комплексу, робота його структурних підрозділів якого побудована найефективніше. Впливають на рівень ефективності таких підрозділів велика кількість чинників і ресурсів підприємства. В основі методу лежить оцінка чотирьох груп показників або критеріїв конкурентоспроможності.

До першої групи відносять показники, що характеризують ефективність управління виробничим процесом, рівень виробничих витрат, рівень експлуатації основних фондів, організацію системи праці на підприємстві, досконалість технологічних процесів.

Другу групу формують показники, що характеризують рівень управління обіговими коштами, потужність джерел фінансування, рівень кредиторської заборгованості, стійкість розвитку в майбутньому (коефіцієнти: автономії, платоспроможності, абсолютної ліквідності, оборотності оборотних засобів).

До третьої групи відносять показники, що характеризують, рівень ефективності збутової, комунікаційної і стимулюючої політики підприємства.

Четверту групу утворюють показники, що характеризують конкурентоспроможність продукції (якість товару і ціна).

Формування конкурентної переваги є основою для побудови ефективної системи маркетингового управління, завдання якої забезпечити для підприємства агропромислового комплексу належний рівень прибутковості та рівня комерційного успіху, вищого за значенням ніж у конкурентів.

Специфіка агропромислового бізнесу дає змогу виділити три основні сфери конкурентних переваг:

1. Організаційні (розмір підприємства, ефективність системи управління, потужність ресурсної бази, рівень фінансових ресурсів);
2. Функціональні, що реалізуються завдяки структурним одиницям організаційної структури;
3. Переваги, які ґрунтуються на взаємозв'язках із зовнішніми організаціями (співпраця з фінансовими колами, торговельними посередниками, конкурентами, постачальниками, громадськими та політичними організаціями).

Процеси формування конкурентних переваг взаємозумовлені та взаємопов'язані з процесами ефективного функціонування й розвитку агропромислового підприємства. Для того щоб залишатися рентабельним у довгостроковому періоді, підприємство агропромислового комплексу повинно постійно посилювати зовнішні конкурентні позиції: підтримувати постійне зростання обсягів продажів, збільшувати відносну частку ринку для підвищення ефективності діяльності підприємства, забезпечувати ресурси для реінвестування – збільшення прибутку, залучення нових інвесторів, постійне поповнення товарного асортименту новими продуктами, розширення кола покупців тощо.

На основі аналізу визначених методів оцінки конкурентоспроможності агропромислових підприємства можна зробити висновок, що застосування їх дає змогу не тільки визначити основних конкурентів і місце в конкурентній боротьбі підприємства, а й оцінити ступінь впливу системи маркетингового управління як інструмента підвищення конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Дубовик О. Формування конкурентних переваг на основі бенчмаркінгу / О. Дубовик // Регіональна економіка. – 2005. – № 3. – С. 204–212.
2. Левків Г.Я. Теоретичні засади забезпечення конкуренто-спроможності на підприємствах АПК / Г. Я. Левків, А. М. Каньоса // Науковий вісник ЛНУВМ та БТ ім. С. З. Гжицького. – 2013. – № 1(55). – Т. 15. – Ч. 5. – С. 105–110.

Марушко Н. С.,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку,
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Ключник С. М.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ В СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Загальновідомо, що контроль в системі управління підприємством є не тільки інструментом забезпечення ефективності його діяльності, а й засобом виявлення зловживань, економічним злочинам та протидії шахрайству.

В результаті оцінки 31% опитаних респондентів в Україні вживають заходів із підвищення ефективності бізнес-процесів, зокрема, механізмів внутрішнього контролю. Аналогічні заходи внутрішнього контролю організації застосовують для протидії стимулу до вчинення

шахрайських дій та виправданню таких дій: як зазначили 31% та 30% українських респондентів, відповідно [1]. Отже, механізм протидії недобросовісних дій та шахрайству повинен базуватися на основі організації діючого контролю, метою якого є своєчасне виявлення відхилення від нормального процесу діяльності суб'єкта підприємницької діяльності та здійснення адекватних управлінських заходів щодо покращення фінансового стану.

Способи виявлення шахрайства поділяються на дві категорії: випадкове виявлення і виявлення за допомогою системи контролю і систем управління ризиками. Більшість економічних злочинів було виявлено корпоративною службою безпеки або службою внутрішнього аудиту.

Аналітична оцінка виявлених випадків економічних злочинів та / або шахрайства, проведена протягом 2016–2018 років показує, що понад 40 % виявлених злочинів є за допомогою системи контролю, 30% поза його межами, 23% внаслідок сформованої корпоративної етики 7% – інше.

Вцілому, побудова механізму протидії економічним злочинам і шахрайству повинна базуватися на фундаментальних принципах (рис. 2), які, на наш погляд, доцільно систематизувати і узагальнити для системи внутрішнього контролю. Формування на підприємстві атмосфери чесності та відкритості передбачає дотримання таких основних умов: проведення спеціальної підготовки на предмет протистояння шахрайству; створення взаємовідповідальної трудової атмосфери; наявність усіма прийнятого і дотримуваного кодексу честі та морального кодексу підприємства; створення спеціальної програми допомоги співробітникам, яка дасть змогу певною мірою знизити вплив потреби у шахрайстві; тиск зовнішніх обставин; формування в колективах переконаності, що нечесність карається, а покарання невідворотне [2].

Отже, на наш погляд, сучасні вимоги до внутрішнього контролю формують нові вектори перевірки, які повинні включати механізм протидії шахрайству та зловживань на підприємстві. Таким чином, в якості основних механізмів протидії шахрайства персоналу при внутрішніх конфліктах можуть виступати: правові механізми (використання правового забезпечення для захисту майнових прав

Принципи внутрішнього контролю для механізму протидії шахрайству

Ефективності – передбачає визначення оптимальної структури матеріальних і трудових ресурсів, при яких витрати на здійснення контролю не перевищують розмір зекономлених коштів і сум передбаченої шкоди. Однак при оцінці ефективності контролю важливо врахувати окремі особливості, які значною мірою ускладнюють розрахунок ефекту від проведених заходів:

- наявність виховної функції контролю і його спрямованість на запобігання майбутніх порушень;
- оптимізація використання часового ресурсу (запобігання втрат часу).

Законності – передбачає дослідження шахрайських дій з юридичної сторони, оскільки на практиці внутрішні контрольні органи багатьох комерційних організацій не можуть довести факт протиправних дій і провини конкретного співробітника законними способами. У зв'язку з цим при проведенні контрольних заходів необхідно ретельно опрацьовувати юридичну сторону питання. При отриманні інформації та застосування заходів впливу до працівників за результатами контролю важливо врахувати, що

- використання персональних даних працівників потрібно здійснювати відповідно до вимог законодавства;
- опитування співробітників проводиться тільки з їх згоди; підставою для застосування до посадової особи заходів адміністративного впливу можуть бути тільки результати ревізії та інвентаризації, при цьому визначити провину співробітника може тільки суд;
- документи повинні бути офіційними, оскільки документи отримані з порушенням законодавства, не можуть бути прийняті до розгляду в суді.

Безперервності контролю, дотримання якого забезпечується наявністю спеціалізованих підрозділів, які здійснюють внутрішній контроль на підприємстві на постійній основі. Разом з тим, цього, застосовуються фізичні методи захисту активів, які функціонують в постійному режимі: система відео нагляду, захист, обмеження доступу до активів, застосування контрольної-вимірювальних приладів і т. д.

Незалежності і об'єктивності контролю - забезпечується наявністю в структурі організації незалежного контролюючого органу, який не підзвітний виконавчому керівництву. Об'єктивність контролю забезпечується компетенціями працівників, що виконують контрольні функції, а також обсягом інформації для формування висновків. Не допускаються неділові відносини осіб, які виконують контрольні функції, з працівниками, діяльність яких перевіряється, а також перевіряються контролери на предмет використання результатів контролю в особистих цілях.

Невідворотності контролю і покарання, що передбачає формування відповідної філософії бізнесу і внутрішньої корпоративної культури на підприємстві і усвідомлення всіма співробітниками, про за всіма сторонами діяльності підприємства і за діями кожного співробітника існує контроль з боку адміністрації і власників бізнесу, і що за будь-яке порушення автоматично слідує покарання.

Гласності – базується на досягненні гласності підсумків контролю на підприємстві. Результат контролю підлягають розголосу всередині підприємства, що особливо важливо в боротьбі зі зловживаннями топ-менеджерів. Разом з тим слід дотримуватися етики та комплаєнс (кодекс професійної етики та поведінки, прийнятий в компанії) і норми законодавства.

Рис. 1. Принципи внутрішнього контролю підприємства для формування механізму протидії шахрайству

та інтересів підприємців); організаційні механізми (впровадження внутрішньої регламентації бізнес-процесів і здійснення контролю за її дотриманням, формуванням корпоративної культури, яка пропагує професіоналізм і компетентність, засудження будь-яких проявів недобросовісних дій; організація ефективного підбору персоналу, захист інформації); економічні механізми (створення ефективної системи мотивації персоналу).

Список використаних джерел

1. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. Виведення шахрайства з тіні. URL: pwc.com/ua/gecfs/ua.
2. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту [Електронний ресурс]. – URL: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF%202013%20Ukrainian.pdf>

Марченко О. М.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Пашкевич В. А.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ВДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОСЕРВІСНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Сучасне бізнес-середовище загострює проблему економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності внаслідок посилення його нестабільності та невизначеності, загострення конкуренції на перенасичених товарами ринках.

В цих умовах, економічна безпека підприємства та його перемога у конкурентній боротьбі значною мірою залежить від ефективного

управління маркетинговою діяльністю, яка полягає у розробленні та реалізації на основі аналізу ринкової ситуації товарної, цінової, комунікаційної та збутової політики, спрямована на реалізацію його місії та досягнення цілей шляхом задоволення потреб споживачів краще, ніж конкуренти.

Оскільки вітчизняний ринок автосервісних послуг відзначається високим рівнем конкуренції (функціонує близько 12000 станцій технічного обслуговування та ремонту автомобілів [1]), успішність діяльності на ньому значною мірою залежить від ефективності маркетингової діяльності його суб'єктів.

Найбільш активною маркетингова діяльність є у авторизованих дилерських центрах (у них функціонують великі департаменти з маркетингу, яких працюють фахівців з різних його напрямів [2]); переважно достатньо активною на незалежних автосервісних підприємствах (яких більшість у галузі) та часто недостатньою або відсутньою на приватних (невеликих) автوماйстернях.

Аналіз організаційного забезпечення маркетингової діяльності автосервісних підприємств засвідчив, що чимало незалежних центрів автосервісу не мають у своєму штаті посади маркетолога; їхня маркетингова діяльність зводиться, в основному, до збутових функцій; рекламну політику передають на аутсорсинг. Недоліком також є відсутність розробленої маркетингової стратегії підприємств за усіма напрямками «4Р».

Серед усіх компонентів комплексу маркетингу автосервісних підприємств найбільше розвинена маркетингова політика комунікацій. Серед інструментів останньої найактивніше застосовуються: реклама (реklamні щити, реклама на радіо та за допомогою SMS), засоби стимулювання збуту (сезонні акції та знижки), особистий продаж (прямий маркетинг).

Маркетингова політика комунікацій станцій обслуговування автомобілів має як позитивні особливості (комплексне застосування ефективних комунікаційних інструментів, які мають різні завдання та аудиторію), так і недоліки (обмежене застосування методів стимулювання збуту та Інтернет-маркетингу).

У зв'язку з вище викладеним, маркетингова діяльність вітчизняних автосервісних підприємств потребує вдосконалення в напрямі:

- розроблення товарної, цінової, комунікаційної та збутової стратегій;
- поліпшення організаційного забезпечення управління маркетингом;
- формування та підвищення лояльності споживачів (розроблення комплексних, дисконтних та бонусних програм лояльності);
- впровадження та розвиток системи маркетингових інтернет-комунікацій.

Враховуючи специфіку послуг як товару, дуже важливо систематично моніторити та оцінювати відгуки споживачів. З цією метою доцільно розробити анкету для клієнтів автосервісних підприємств, яка б давала змогу з'ясувати рівень задоволення сервісом та результатами вирішення конфліктних ситуацій, лояльності, ефективності маркетингових комунікацій.

Вагомими компонентом системи формування лояльності споживачів має стати також розроблення правил обслуговування клієнтів відповідно до корпоративної етики.

Система маркетингових інтернет-комунікацій має бути розроблена з дотримання концепції соціально-етичного маркетингу, охоплювати присутність підприємства у соціальних мережах (Facebook та Instagram), форумах та групах автовласників), on-line опитування та конкурси, вірусний маркетинг, комунікації через e-mail, Viber, WhatsApp.

Список використаних джерел

1. Сеціалізований авторемонтний портал (автомайстерня сучасна) (2019) Автомервісні мережі – 2019. URL: <http://www.automaster.net.ua/artykuly/avtoservisni-merezhi-2019,52344?wyslij=52344>
2. Ложачевська О. М. & Григоренко Р. В. (2018) Аналіз маркетингової діяльності та комунікаційної політики підприємств автосервісу України. *Економічний аналіз*. (28(3)), 170-175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2018_28%283%29__24
3. InVenture Investment Group (2019) Автомобильный рынок Украины 2018/2019. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/avtomobilnyj-rynok-ukrainy-2018-2019>

Матляк В. В.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Михаліцька Н. Я.,

*к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Умовою розвитку економіки є конкуренція, яка спонукає підприємства змагатися між собою для того, щоб краще задовільнити потреби споживачів та забезпечити високий рівень збуту своєї продукції.

Під конкурентоспроможністю підприємства розуміють динамічну адаптацію підприємства до змін зовнішнього середовища для забезпечення ключових факторів успіху, що сприяє підвищенню конкурентних переваг та зміцненню економічної безпеки. В окремих наукових дослідженнях стверджується, що узагальнюючим показником конкурентоспроможності підприємства є прибутковість господарської діяльності та стійкі позиції на ринку. Для визначення сутності конкурентоспроможності необхідно виокремити методи оцінки конкурентоспроможності підприємства, які варто представити як аналітичні та графічні (рис. 1).

Кожна наведена методика має свої переваги та недоліки, тому підприємство самостійно визначає найбільш задовільну стратегію розвитку для підтримки рівня конкурентоспроможності. Треба мати на увазі, що основу конкурентоспроможності підприємства повинні становити чітко розроблена конкурентна стратегія та конкурентні переваги вищого рівня, котрі важко повторити чи відтворити конкурентами.

Рис. 1. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства [1]

Конкурентоспроможність підприємства використовується для визначення рівня економічної безпеки. Під економічною безпекою підприємства можна розуміти такий стан захищеності його економічних інтересів (прибутковості, платоспроможності, тощо) від внутрішніх і зовнішніх загроз, що не приводить до погіршення результативності (ефективності) його роботи або до неможливості подальшого функціонування і розвитку, як суб'єкту фінансових відносин, тобто до банкрутства [2]. Економічна безпека підприємств полягає в тому, щоб запровадити заходи протидії загрозам та сприяти реалізації економічних інтересів у виробничій, фінансовій, кадровій, маркетинговій, соціальній, інноваційній, тобто у всіх сферах та видах діяльності для підвищення конкурентоспроможності (рис. 2).

Для удосконалення конкурентоспроможності в системі економічної безпеки підприємства необхідно здійснювати заходи по забезпеченню технологічної незалежності на основі інноваційних технологій і досягнення оптимальної конкурентоспроможності виробничого потенціалу; ефективної діяльності, фінансової стійкості, незалежності

Рис. 2. Зміст економічної безпеки підприємства

та ліквідності підприємства; високої кваліфікації персоналу та зміцнення інтелектуального потенціалу; результативної діяльності менеджменту підприємства та оптимальної організаційної структури; екологічності виробничо-господарських процесів та виробництва екологічно чистої продукції; інформаційного захисту та формування позитивного іміджу підприємства.

Список використаних джерел

1. Кваско А. В. *Аналіз методів оцінки конкурентоспроможності підприємства*. Наукові записки [Української академії друкарства], 2017. № 1. С. 111–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2017_1_15
2. Михаліцька Н.Я. *Фінансова безпека підприємств та її індикатори*. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна: збірник наукових праць. Львів: ЛьвДУВС, 2012. Вип. 1. С. 67–80.

Мігус І. П.,
д. е. н., професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ТРАНСПАРЕНТНІСТЮ ТА РЕЙДЕРСТВОМ З ПОЗИЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Розвиток інформаційного суспільства вимагає транспарентності для всіх учасників економічних відносин, особливо акціонерної форми власності, яка передбачає залучення додаткового капіталу на фондових біржах. Власники компанії та її топ-менеджери прикладають максимум зусиль для зацікавлення інвесторів, максимально відкриваючи інформацію про свою діяльність.

З іншого боку, компанії, які спеціалізуються на рейдерських захопленнях використовують таку транспарентність у власних цілях. При цьому більшість інформації отримується через відкриті джерела або іншим законним способом. Так, існують способи, що дозволяють на законних підставах отримати повну і конкретну інформацію про організацію, від яких захиститися неможливо, але звести до мінімуму можна, тому треба чітко розуміти з яких джерел інформація про компанію може бути зібрана і враховувати це при здійсненні своєї діяльності.

Маючи в своєму розпорядженні таку інформацією, відкриваються великі можливості по захопленню обраного підприємства, особливо якщо воно вже займає частину потрібного ринку.

Одним із способів отримання необхідної інформації є можливість подачі запиту від міноритарного акціонера або їх представника за їх дорученням. Так, акціонер може дізнатися відомості з реєстру акціонерів, імена власників акцій, число акцій у них, а також дані про емітента, його засновників, про розмір статутного капіталу суспільства. Все це можна зажадати у реєстроутримувача, володіючи пакетом всього лише від 1% акцій.

Єдиним винятком з доступу до документів є обмеження можливості отримання бухгалтерського обліку та протоколів засідань. Така можливість надається тільки акціонерів, що мають в сукупності не менше 25% голосуючих акцій товариства.

Товариство зобов'язане забезпечити акціонерам доступ до таких документів: договір про створення товариства; статут товариства; документ про державну реєстрацію товариства; документи, що підтверджують права товариства на майно, яке перебуває на його балансі; внутрішні документи товариства; положення про філію або представництво товариства; річні звіти; документи бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності; протоколи загальних зборів акціонерів; звіти незалежних оцінювачів; списки афілійованих осіб товариства; списки осіб, які мають право на участь у загальних зборах акціонерів; проспекти емісії; щоквартальні звіти емітента; інші документи.

Другим способом збору інформації є подача запитів до органів державної влади, які зобов'язані вести інформаційні реєстри. Серед державних органів, чий реєстри доступні, найбільш цінними є такі:

- 1) органи державної фіскальної служби;
- 2) органи державної реєстрації прав на нерухомість;
- 3) митні органи;
- 4) реєстри, що мають галузевий характер.

Третій спосіб – це отримання даних від державних органів після проведення позачергових «замовних» перевірок, якщо вони були пов'язані з виїмкою документів або витребуванням копій корпоративних і фінансово-господарських документів. Отже, державні наглядові органи мають право отримувати від підприємств інформацію та документи в рамках покладених на них обов'язків, але можуть бути вилучені лише ті документи, які мають безпосереднє відношення до перевірки. Таким чином, крім документів, які уповноважують державні органи на проведення виїмки, документи, що вилучаються повинні відповідати завданням перевірки.

У відповідності з четвертим способом отримати нові документи від підприємства можна в межах судової справи. Рейдери можуть подати на організацію в суд, навіть за вигаданими підставами, та абсолютно легально вимагати через суд важливі документи та інформацію. В даному випадку їм необхідно буде довести лише те, що дані документи не можуть бути отримані позивачем по справі самостійно і що вони необхідні для розгляду справи в суді. Наприклад, в подібному процесі можна отримати повний реєстр акціонерів або останній бухгалтерський баланс.

П'ятим способом є звернення із запитом до комерційних компаній, які спеціалізуються на веденні власних інформаційних реєстрів за умови, що їх виписки будуть доказами і приймаються господарськими судами. У подібних організаціях можна отримати таку інформацію: відомості про державну реєстрацію; відомості про статутний капітал; контактну адресну інформацію; заявлені види діяльності; відомості про власників; відомості про керівництво; банківські рахунки юридичної особи; короткі відомості про податковий облік та стан сплати податкових зобов'язань; дату наявного останнього бухгалтерського балансу; вибіркові показники бухгалтерської звітності; участь юридичної особи як власника в інших юридичних особах; коротку інформацію про участь у зовнішньоекономічній діяльності; інформацію про факт наявності у провадженні у Господарському суді справи про банкрутство; інформація про нерухомість, яка знаходиться у власності або оренді.

Наступним способом є отримання інформації шляхом звернення до безпосередніх партнерів та конкурентів підприємства-мішені, які можуть надати як усну інформацію, так і копії документів: договорів, рахунків, платіжних доручень тощо про його діяльність.

Отже, не дивлячись на важливість транспарентності в діяльності акціонерних товариств, велика увага повинна приділятися запитам на отримання інформації, що може призвести до зниження рівня економічної безпеки та бути початком рейдерського захоплення.

Список використаних джерел

1. Мігус І. П. Корпоративне управління в системі економічної безпеки акціонерних товариств України: монографія. Черкаси: ТОВ «Маклаут». 2012. 274 с.

Огірко О. І.,

*к. т. н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Дуняк Н. О.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах підприємства майже всіх галузей економіки, змушені були швидко перебудувати свої бізнес-процеси. Необхідність дотримання жорстких умов карантину змусило їх цифровізувати свою діяльність та перевести людей на дистанційну роботу.

Використання інформаційних технологій з одної сторони, значно підвищує ефективність процесів, зменшує затрати на їх проведення, проте потребує додаткового навантаження на електронні канали обміну та доступу до інформації, що, в свою чергу, збільшують загрози кібератак та шахрайських дій з боку третіх осіб. Тому забезпечення інформаційної безпеки потрібно розглядати як невід'ємний елемент процесу управління підприємством.

Систему управління інформаційною безпекою розуміють як частину загальної системи управління, яка ґрунтується на підході, що враховує ризики інформаційної безпеки, як бізнес-ризик, яка призначена для створення, функціонування, моніторингу, підтримування та вдосконалення заходів у сфері інформаційної безпеки [1, 2].

Управління інформаційною безпекою є невід'ємною частиною корпоративного управління підприємством, що мають як загальні фактори: об'єкти, предмети, зв'язки, так і відмінності. Необхідності застосування міжнародних модельних стандартів формування системи

менеджменту інформаційної безпеки для вітчизняних підприємств, має базуватися на ризик-орієнтованому підході управління інформаційними технологіями [3–5].

Модель управління інформаційною безпекою показано на рис. 1.

Рис. 1. Модель управління інформаційною безпекою
(Складено автором на основі [3–5])

Після впровадження всіх етапів управління інформаційною безпекою підприємства може отримати такі вигоди як:

- загрози та вразливості безпеки регулярно виявляються;
- ризики прораховуються і рішення приймаються на основі бізнес-цілей підприємства;

- ефективне управління інформаційними активами в критичних ситуаціях.

Таким чином на підприємстві захищеність активів може зрости на 48%, а рівень ризику зменшився на 16% (дані отримані при побудові порівняльних діаграм за допомогою MSAT) [5, 6].

В сучасних умовах управління інформаційно безпекою потребують всі сфери суспільства – виробництво, фінанси, логістика, державний сектор. Зараз з'являються нові напрямки міжнародного консалтингу з питань цифрової трансформації бізнес, які анонсували представники великої четвірки KPMG, DTT, Ernst&Young, PWC, тому необхідним стає створення ефективної системи управління інформаційною безпекою.

Управління інформаційно безпекою є основою розвитку підприємства його конкурентоспроможності на ринку. Без відповідного захисту інформації неможлива економічна безпека підприємства.

Список використаних джерел

1. Русіна Ю. О. Удосконалення системи управління інформаційною безпекою на підприємстві *International Scientific Journal «Internauka»* <http://www.inter-nauka.com>
2. Журавель М. М. Проблеми захисту інформації [Електронний ресурс] *Режим доступу:* http://informatika.udpu.org.ua/?page_id=1173
3. Маркіна І. А., Дячков Д. В. Основи формування системи менеджменту інформаційної безпеки підприємства *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва* 2016. № 3(1). С. 80–88.
4. Методичні рекомендації щодо впровадження системи управління інформаційною безпекою та оцінки ризиків відповідно до Національного банку України від 01.03.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365500-11>
5. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції. Київ, КНТ. 2006.
6. Боднар І. С., Лозова І. Л. Система менеджменту інформаційної безпеки приватного підприємства. *Перспективні напрями захисту інформації: матеріали 3 Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 2–6 вер. 2017 р.)*. Одеса. 2017 С. 7–9.

Подра О. П.,

*к. е. н, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Скариш В. В.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах динамічних економічних змін та посилення впливу розвитку цифрових технологій і їх впровадження всі сфери діяльності виникає необхідність удосконалення маркетингової діяльності підприємства з метою забезпечення високого рівня конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, а також рівня економічної безпеки як узагальненого індикатора оцінки ефективності господарської діяльності. Для успішного застосування системи управління маркетингом будь-якого підприємства необхідно її правильно організувати. Реалізація заздалегідь розроблених програм вимагає постійного та повного виконання. Для реалізації програм існує чимало методів управління маркетингом.

Слід констатувати, що в сучасних умовах ведення економічної діяльності більшість підприємств вибирають концепцію орієнтації на споживача і досліджують те, які товари та послуги його цікавлять, а також що для задоволення виявлених потреб споживачів роблять конкуренти.

В таких умовах необхідно проаналізувати можливості, які підприємства для реалізації маркетингової стратегії, а також проблеми, які можуть виникнути. Під час управління маркетинговою діяльністю підприємства необхідно проаналізувати такі можливості підприємства:

1. Можливість зміни асортименту продукції чи послуг дає уявлення про те, наскільки гнучка асортиментна політика підприємства та як швидко воно буде реагувати на ринкові зміни.

2. Можливість створення нових конкурентних переваг, які можуть бути ціновими, або якісними – пов’язаними із певними особливостями продукту, що мають перевагу продуктами конкурентів та дозволяють займати лідерські позиції на ринку, прихильність споживачів,.

3. Підвищення ефективності наявних ресурсів, що використовуються у виробництві з метою зменшення їх витрат, на онові використання досягнень НТП, що дасть змогу підприємству зменшити виробничі витрати та собівартість продукції.

4. Можливість створити товар-замінник чи товар-аналог. Багато підприємств не досліджують цю можливість, оскільки не хочуть втрачати індивідуальність та імідж на ринку, однак, в умовах високої конкуренції чимало підприємств користуються такою можливістю, пропонуючи аналогічний товар за меншою ціною.

З метою забезпечення ефективності реалізації маркетингової діяльності підприємства необхідно сформулювати та вибрати маркетингову стратегію, в процесі впровадження якої підприємство може досягнути скорочення витрат, отримання конкурентних переваг, максимальної ефективності збутової та рекламної діяльності. Пропонуємо дослідити 4 основних маркетингових стратегії (табл. 1).

Слід зазначити, що всі наведені маркетингові стратегії мають свої особливості, а їх ефективність залежить від виконання низки умов. Однак, як свідчить практика, кожна із стратегій може привести підприємство до успіху та посилити його позиції на ринку.

Таблиця 1

Маркетингові стратегії розвитку

Стратегія	Заходи реалізації
<i>1</i>	<i>2</i>
Посилення позиції продукту на ринку	Розробка нової рекламної компанії, залучення споживачів на основі посилення наявних конкурентних переваг, ребрендинг
Розвитку ринку	Вихід на нові ринки на основі розширення збутової політики та мережі

1	2
Блискавичне реагування на запити ринку	Створення продукту/послуги актуального в даний момент часу для споживача, впровадження інновацій
Диференціація	Надання продукту чи послугі особливих характеристик у порівнянні із продуктом конкурента, орієнтація на вузький цільовий сегмент

Реалізація концепції маркетингу та управління маркетинговою діяльністю вимагає створення відділу маркетингу, основні завдання та обов'язки якого полягають у дослідженні ринку, споживачів, попиту та інших елементів.

Кінцевим завданням маркетингового відділу чи маркетингової служби підприємства є підпорядкування господарської та комерційної діяльності підприємства законам існування та розвитку ринку, в чому зацікавлені як виробники, так і споживачі.

Список використаних джерел

1. Селезньова О. О. Методичне забезпечення оцінки ефективності маркетингової діяльності підприємств. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: «Економіка»*. 2014. Вип. 25. С. 56–59.
2. Штучка Т. В. Методичні підходи до оцінки маркетингової діяльності підприємств агропродовольчого сектору. *Економічний аналіз*. 2014. № 3. С. 96–102.

Подра О. П.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Струк Л. М.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В сучасних умовах господарювання будь-який суб'єкт економічної діяльності стикається із невизначеністю та ризиками. Логічно, що в таких умовах запорукою зниження ризику є забезпечення управління ним в реальному часі, що досягається на основі використання інформаційних систем та інформаційних технологій, що здатні опрацьовувати, нагромаджувати, зберігати величезні масиви інформації. Будь-яка інформаційна система, яка працює ефективно, здатна знизити ступінь невизначеності, а отже і ступінь ризику.

Для страхових компаній доречно визначати методи управління ризиками по кожному з основних страхових продуктів. Наприклад, в автострахованні – це контроль витрат на ремонт, в страхуванні майна – контроль за преміями і перестрахованням, в страхуванні від нещасних випадків – контроль за преміями, в медичному страхуванні – перевага корпоративним клієнтам. Управління небажаною концентрацією ризиків доречно здійснювати відповідними процедурами андеррайтингу і перестраховання.

Оцінку ризиків та оцінку ефективності управління ризиками доречно проводити в п'ять етапів:

1. Етап. Аналіз законодавства, внутрішніх документів, фінансових звітів та проведення інтерв'ю з метою виявлення можливих ризиків,

які властиві сфері, що перевіряється, а також заходів, передбачених для управління цими ризиками.

2. Етап. Перевірка первинних документів, фінансових звітів та проведення інтерв'ю з метою підтвердження фактичної наявності ризиків і реальності здійснення заходів для управління ними.

3. Етап. Оцінка виявленого ризику з урахуванням заходів, що вживаються для його мінімізації (залишковий ризик).

4. Етап. Оцінка ефективності управління ризиками, що були виявлені в результаті проведеної перевірки, а також заходів з підтримки рівня ризиків, які не становлять загрози фінансової стійкості і платоспроможності (зіставлення залишкового ризику з рівнем ризику, що не загрожує фінансовій стійкості і платоспроможності).

5. Етап. Відображення результатів оцінки ризиків та оцінки ефективності управління ризиками в звіті за результатами перевірок.

Отже страхові компанії самі розробляють системи управління ризиками з метою недопущення можливості появи збитків господарської діяльності. Крім основних систем управління ризиками страхових компаній, доречно розглянути методи аналізу ризиків страхових компаній. Одним із таких методів є метод стрес-тестування ризиків.

Стрес-тестування як метод управління ризиками повинен використовуватися страховою компанією для визначення малоїмовірних ризиків або подій, пов'язаних з фінансовою ситуацією, цей метод допомагає визначити суму збитків, пов'язаних із настанням таких ризиків чи подій, та оцінити, чи зможе компанія покрити їх зі своїх власних коштів.

Крім того, на сьогоднішній день існують інноваційні методи управління ризиками, засновані на використанні EVA та RAROC [43].

Показник EVA (економічна додана вартість) – це фінансовий показник, який показує додану вартість або прибуток страхової компанії за певний період, а також може бути використаний для визначення ринкової вартості та ефективного функціонування компанії, філії, юридичної особи чи агентства. Збільшення значення показника вказує на збільшення вартості компанії, а значить збільшення прибутковості її діяльності, а тому може бути використаний для розробки та впровадження системи ризик-менеджменту з метою забезпечення довгострокової діяльності підприємства.

Показник RAROC (рентабельність власного капіталу скоригована на ризик) – це фінансовий показник, який показує відсоток чистого доходу, який був одержаний і був вище, ніж очікуваний прибуток компанії. Цей показник дає можливість здійснити аналіз результатів діяльності та управління страхової компанії. Крім того даний показник дозволяє оцінити прибутковість компанії або частини компанії за певний період, його доцільно використовувати для обчислення прибутковості на основі наявних даних про фінансові результати та аналізу фінансових витрат за ризиками компанії.

Незважаючи на існування різних систем управління ризиками, вони не забезпечують повністю ефективного захисту страховика від різних фінансових загроз. На страховому ринку не встановлені необхідні стандарти управління ризиками для страховиків, саме тому його розвиток відбувається дуже повільно.

Список використаних джерел

1. Приказюк Н. В., Білокінь Л. О. Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2017. Том 27. № 1. С. 139–149.

Пушак Я. Я.,

*д. е. н, професор,
завідувач кафедри економіки та економічної безпеки,
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Завербний С. А.,

*здобувач вищої освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»*

МОТИВИ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАНЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Одним із стратегічних пріоритетів успішного розвитку переважної більшості суб'єктів господарювання є не лише отримання достатнього обсягу прибутку, утримання завойованих позицій на певному виді ринку

чи у його сегменті, але й пошук дієвих механізмів щодо забезпечення зростання власного бізнесу. Такого роду стратегічне завдання може бути вирішене через застосування двох принципово різних підходів. Забезпечення зростання на основі активізації інвестування в основний капітал, розширення виробництва, реалізації заходів, спрямованих на модернізацію та реконструкцію основних засобів – це перший шлях, або так зване внутрішнє зростання. Другий шлях, так зване зовнішнє зростання, передбачає досягнення даної мети не стільки за рахунок процесів розбудови вже існуючого бізнесу, а передусім через набуття у власність вже «готового чужого» бізнесу. Таким чином за своєю суттю злиття та поглинання виступають механізмами безперервного прибуткового зростання суб'єкта господарювання.

У господарській практиці доволі часто другий спосіб є навіть дешевшим, однозначним швидшим та більш дієвим для досягнення поставленої мети.

До спонукальних мотивів підприємців щодо обрання власне цього способу можливо віднести [1].

- набуття додаткових вигод не лише від так би мовити розширення виробничої бази суб'єкта господарювання та можливості використання його виробничого потенціалу, але й набуття власності стосовно самостійного активу, який володіє певним ім'ям (можливо популярним брендом) на ринку, репутацією, кваліфікованим персоналом, розгалуженими логістичними зв'язками, певним колом орієнтованих на нього споживачів та постачальників;

- отримання економічного ефекту завдяки економії, зумовленої відсутністю потреби у навчанні нових або ж перепідготовки існуючих працівників, зменшенням транспортно-накладних (суб'єкт придбання в іншому регіоні, ближче до основних ринків збуту), можливо й митних та податкових платежів (розташовано в іншій країні з нижчими ставками оподаткування);

- за умови збереження виробничого профілю залученого до злиття/поглинання суб'єкта, отримання ефектів від зростання концентрації, або ж масштабів виробництва, здешевлення вартості робочої сили, що розміщена в надлишку в окремих регіонах.

Впродовж останніх років ступінь політичної нестабільності та зумовлених нею економічних ризиків завдають практично однакового

негативного впливу на економічні системи як розвинених країн світу, так і тих, що розвиваються.

До основних секторів, що викликають інвестиційний інтерес у суб'єктів господарювання іноземних країн доцільно віднести передусім аграрну, інноваційну та фармацевтичну індустрію. За підсумками 2018 року саме у цих секторах мало місце найбільш динамічне економічне зростання. Якщо динаміка розвитку аграрного сектору є цілком прогнозованою, то IT-індустрія та фармацевтична галузь є приємною несподіванкою. Україна сьогодні є одним з лідерів експорту IT-послуг у Європі, адже даний сектор впродовж останніх п'яти років демонструє зростання на рівні 11–26%. Вітчизняні IT-компанії впродовж 2019 року стали активними учасниками M&A угод. Українські фармацевтичні компанії впродовж останніх років демонструють впевнену тенденцію до зростання, для прикладу за 9 місяців 2018 року вони експортували продукції на 152 млн. дол. США, що на 20% більше аналогічного періоду попереднього року. Незважаючи на загрози, зумовлені перспективою дефолту, негативні наслідки війни на Донбасі, український ринок M&A демонструє певні успіхи, хоча й є ще далеким від повного одужання [2].

В основі мотивації суб'єктів господарювання до злиттів та поглинань закладено різні за своєю суттю мотиви, очевидно, що ключовими серед них є економічні, пов'язані із: здобуттям кращого, а іноді й домінантного становища на ринку, бажанням оптимізувати різного роду витрати (виробничі, кредитні, управлінські тощо), проникнути у нові сфери виробництва товарів чи надання послуг, вихід на нові ринки, отримати більший обсяг винагороди, що уособлюється у прибутку; набуттям здатності до створення сучасних інноваційних продуктів; набуттям топ-керівниками суб'єкта господарювання вагомішого статусу як у бізнес-середовищі, так і у суспільстві загалом.

Список використаних джерел

1. Побурко Я. О., Пушак Я. Я., Ковний Ю. Є. Тенденції економічного поглинання суб'єктів господарювання у промислових системах регіону.: монографія / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; за наук. ред. С. О. Іщук. – Львів, 2008. – 96 с.
2. Ковбель А. Інвестиційні потоки: що спрямує їх в Україну? URL: <https://kreston-gcg.com/ua/investicijni-potoki-shho-spryamu%D1%94-%D1%97h-v-ukra%D1%97nu/> (дата звернення : 06.05.2020).

Роженко О. В.,
*к. е. н., доцент кафедри
господарсько-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг)*

АЛГОРИТМ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР НА ОСНОВІ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ

Розробка стратегії управління забезпеченням економічної безпеки підприємницьких структур є процесно-орієнтованим ланцюгом управлінських рішень та основою для розробки системи заходів забезпечення їх економічної безпеки на тактичному рівні.

Стратегія управління економічної безпеки виступає об'єктом досліджень багатьох вітчизняних та закордонних вчених, таких як: Линник О. І., Артеменко Н. В. [1], Макаруч О. В. [2], Олексюк Т. В. [3], Фишберн П. [4], Роженко О. В. [5] та багатьох інших. Але, не зменшуючи теоретико-практичної значущості наявних наукових здобутків в даному напрямку досліджень, є потреба їх удосконалення та вважається за необхідне здійснювати стратегічне управління забезпеченням економічної безпеки підприємницьких структур на основі комплексу інструментарію бізнес-моделювання та запропонувати наступний алгоритм цього процесу (рис. 1).

Запропонований алгоритм стратегічного управління забезпеченням економічної безпеки підприємницьких структур на основі бізнес-моделювання відрізняється від існуючих тим, що дає змогу підприємницьким структурам комплексно та всеосяжно проаналізувати, спрогнозувати та реалізувати свої можливості та потенціал, під впливом існуючих макро- та мікрочинників, одночасно з виконанням критерію їх ефективності, досягненням їх цілей забезпечують зростання ефективності та сталості їх господарської діяльності.

Ураховуючи сутність бізнес-моделювання, класику ієрархії етапів стратегічного управління, даний алгоритм сприяє адаптації до існуючих умов підприємницьких структур, що відбувається завдяки

розвитку його інструментальної бази. Формування даної низки бізнес-моделей дозволяє за всіма складовими системи стратегічного управління досягти узгодження всіх компонентів господарювання та досягнення його головної мети.

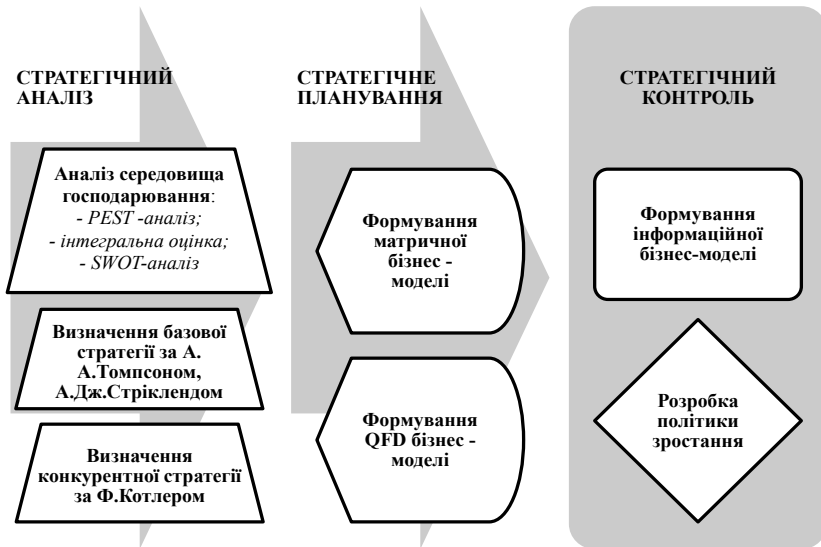

Рис. 1. Алгоритм стратегічного управління забезпеченням економічної безпеки підприємницьких структур на основі бізнес-моделювання

В умовах ринку підприємницькі структури наділені характеристиками унікальності, тому єдиної стратегії забезпечення їх економічної безпеки не може існувати. Запропонований алгоритм стратегічного управління забезпеченням економічної безпеки підприємницьких структур на основі бізнес-моделювання є універсальним науковим підґрунтям формування та реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Линник О. І., Артеменко Н. В. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Вісник НТУ «ХПІ». 2013. № 67 (1040). С. 159–169.

2. Макаrchук О. В. Стратегія економічної безпеки підприємства: обґрунтування та окремі методичні засади формування. Наукові записки. 2013. № 3 (44). С. 63–67
3. Олексюк Т. В Стратегія управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування: теоретичний аспект. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №7. С. 438–442.
4. Фишберн П. Теория полезности для принятия решений. М.: Наука, 1978. 352 с.
5. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. ОНПУ. 2016. 241 с.

Рудий Т. В.,

*к. т. н., доцент,
доцент кафедри інформаційного
та аналітичного забезпечення
діяльності правоохоронних органів
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ПІДПРИЄМСТВ

Безпека інформаційного і кіберпростору, запровадження цифровізації процесів управління, гарантування безпеки й сталого функціонування національної критичної інфраструктури, інформаційних систем (ІС) повинні стати не тільки складовими державної політики у сфері розвитку кіберпростору та становлення інформаційного суспільства в Україні, а також включення цих чинників у сферу політичних пріоритетів держави.

Сучасні загрози обумовлені впливом комплексу політичних, соціально-демографічних, економічних, правових, соціоінженерних, технологічних чинників вимагають системного реагування, адекватної трансформації секторів інформаційної безпеки (ІБ) та кібербезпеки [1].

Політика інформаційної безпеки (ПІБ) документально описує і регламентує систему управління інформаційною безпекою (СУІБ) в ІС підприємств, відповідає вимогам чинного законодавства України та міжнародних угод, базується на рекомендаціях міжнародних стандартів [2].

Метою ПІБ є впровадження та ефективне управління системою забезпечення інформаційної безпеки (ІБ), спрямованої на захист інформаційних активів, забезпечення безперервного функціонування сервісів ІС, мінімізування ризиків.

ПІБ розповсюджується на всі аспекти діяльності ІС та застосовується до всіх інформаційних активів, які можуть справляти матеріальний інтерес для зловмисних діянь у разі несанкціонованого доступу.

Аналіз матеріалів стосовно проблеми безпеки інформаційних активів ІС дає змогу виявити недоліки у методології розроблення ПІБ систем захисту, які суттєво впливають на ефективність їх функціонування [2, 3]. Відзначимо основні з цих недоліків: ПІБ системи захисту інформаційних активів ІС не враховує динаміки зміни загроз; недостатній рівень стійкості системи захисту ІС до відмов та відновлення після збоїв; необхідність зосередження ресурсів підтримки систем безпеки інформаційних активів ІС на найбільш критичних напрямках; відсутність ефективних методик попереднього оцінювання ефективності системи безпеки інформаційних активів ІС; ігнорування нормативно-правовими аспектами та вимогами міжнародних стандартів у галузі ІБ при проектуванні надійної системи захисту.

Для зменшення ризиків виникнення інцидентів ІБ, пов'язаних з зовнішніми і внутрішніми впливами, елементарною необхідністю працівників у галузі інформаційних технологій (ІТ) необхідно розробити та запровадити систему управління інцидентами інформаційної безпеки (СУІБ), яка є базовою частиною загальної СУІБ. СУІБ дозволяє виявляти, враховувати, реагувати і аналізувати події та інциденти ІБ. Без реалізування цих процесів неможливо забезпечити рівень захищеності, який є адекватним до вимог міжнародних стандартів і галузевих норм [3].

Для реалізування СУІБ необхідно виконати такі роботи [4]: надати ресурси для розроблення та впровадження системи СУІБ; здійснити

фахову підготованість працівників; визначити область функціонування СУІБ; розробити комплекс процесів СУІБ; впровадити процеси СУІБ та інтегрувати їх з уже функціонуючими процесами, такими як інвентаризування активів, аналіз ризиків та оцінювання ефективності; розробити архітектуру і комплекс програмно-технічних засобів з автоматизації процесів СУІБ і моніторингу подій.

Для оброблення подій та інцидентів ІБ необхідно організувати процес реагування на інциденти [3, 4]. Основними задачами процесу реагування на інциденти інформаційної безпеки є: забезпечення координування реагування на інцидент; підтвердження/спростування факту виникнення інциденту; забезпечення збереження і цілісності доказів виникнення інциденту, створення умов для накопичення і зберігання точної інформації про інциденти, що мали місце; мінімізування порушень порядку роботи і пошкодження даних, відновлення в найкоротші терміни працездатності ІС при її порушенні у результаті інциденту; мінімізування наслідків порушення конфіденційності, цілісності і доступності інформації у ІС; створення умов для порушення цивільної або кримінальної справи проти зловмисників; захист активів ІС; швидке виявлення та/або попередження подібних інцидентів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Рудий Т. В. Організаційно-правові, криміналістичні та технічні аспекти протидії кіберзлочинності в Україні / Т. В. Рудий, В. В. Сенік, А. Т. Рудий, С. В. Сенік / Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична / головний редактор Р. І. Благути. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – Вип. 1. – С. 283–301.
2. Рудий Т. В. Захист спеціалізованих комп'ютерних мереж підрозділів Національної поліції України на основі адаптивного підходу / Т. В. Рудий, Я. Ф. Кулешник, І. С. Піщора // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС та навчальному процесі : збірник наукових статей за матеріалами доповідей науково-практичної конференції 23 грудня 2016 року. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – С. 101–108.
3. Середя В. В. Нормативно-правові аспекти застосування міжнародних стандартів в системі управління безпекою підприємств / В. В. Середя, З. Б. Живко, Т. В. Рудий / Сучасні проблеми інформатики в управлінні,

економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи: [Матеріали XVI міжнародного наукового семінару] / за наук. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка, д.е.н., доц. І. Ю. Штулер. – К.: Національна академія управління, 2017. – С. 69–73.

4. Sereda, V., Zhyvko, Z., Balynska, O., Rudyi, T. (2019, July 15). The Organizational Principles of Information Protection Management System Realization. (Z. Cekerevac, Ed.) MEST Journal, 7(2), 73–78. doi:10.12709/mest.07.07.02.09.

Сеник В. В.,

*к. т. н., доцент,
завідувач кафедри інформаційного
та аналітичного забезпечення діяльності
правоохоронних органів
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ДЕЯКІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УСТАНОВ І ПІДПРИЄМСТВ

На нинішньому етапі розвитку суспільних відносин напрям забезпечення безпеки установ і підприємств визнається одним з головних пріоритетів у політиці національної безпеки. Це підтверджується активною розбудовою національної системи забезпечення захисту (безпеки) та стійкості критичної інфраструктури, ухвалюються нові нормативно-правові акти, що регламентують цю діяльність, проводиться підготовка відповідних кадрів, здійснюються роз'яснювальні заходи серед населення тощо.

Звичайно, під впливом низки специфічних особливостей діяльності установ і підприємств підходи до створення систем захисту критичної інфраструктури можуть різнитися за організаційними засадами, до того ж ці системи захисту можуть перебувати різних стадіях. Такий стан речей зумовив появу ряду варіантів створення систем захисту, наприклад, описаних у роботах [1–3].

Враховуючи результати аналізу нинішнього стану забезпечення безпеки установ, підприємств та організацій, можна сформулювати

наступні фундаментальні засади стосовно побудови систем захисту їх інфраструктури, забезпечення безпеки та стійкості, зокрема:

- дотримання системності підходів до створення необхідної системи забезпечення безпеки установи, підприємства чи організації;
- завдання щодо створення необхідної системи забезпечення безпеки установи, підприємства чи організації зумовлює потребу залучення відповідних спеціалістів з різних безпекових напрямів, забезпечення необхідного рівня координації взаємодії між ними;
- проведення розподілу функцій, повноважень та сфер відповідальності між суб'єктами діяльності з метою забезпечення відповідного рівня координації, взаємодії та обміну інформацією у даній галузі;
- утворення на національному рівні органу, який координуватиме дії, сприятиме взаємодії та обміну інформацією між суб'єктами, що забезпечуватимуть відповідну діяльність
- підготовка менеджерів нового типу, які здатні забезпечувати якісно новий рівень управління. Для цього слід створити відповідну систему підготовки кадрів для захисту критичної інфраструктури;
- створення на основі національної мережі інформаційно-аналітичних і ситуаційно кризових центрів системи підтримки рішень щодо безпеки критичної інфраструктури тощо.

Результати аналізу світового досвіду створення систем забезпечення безпеки критичної інфраструктури [4] дозволяють сформулювати ряд висновків, які доцільно врахувати під час побудови безпекових систем підприємств, установ чи організацій в Україні.

Насамперед слід зазначити, що забезпечення безпеки установ, підприємств та організацій, стійкості їх критичної інфраструктури мають стати пріоритетним завданням сектору національної безпеки, а відповідна діяльність має урегульовуватися цілою низкою нормативно-правових актів, як національного, так і міжнародного рівня. При цьому дані нормативно-правові акти мають прийматися вчасно і відповідати стану існуючих загроз. Як правило, загрози безпеці установ, підприємств та організацій швидко змінюються. Тому нормативно-правові акти в безпековій сфері мають переглядатися та оновлюватися не рідше ніж раз на два роки.

Наступне, забезпечення безпеки установ, підприємств та організацій має здійснюватися системно, тобто шляхом створення відповідних

національних (державних) систем та стандартів. При цьому створювані системи безпеки підприємств, установ та організацій, мають забезпечувати безпеку та стійкість стосовно всіх видів фізичних, економічних (фінансових), інформаційних та кібернетичних загроз.

І нарешті, системи забезпечення безпеки установ, підприємств та організацій з метою забезпечення виконання поставлених перед ними цілей мають удосконалювати механізми взаємодії обміну інформацією на всіх рівнях управління, функціонувати на основі ризик-орієнтованих підходів, чіткого розподілу повноважень і відповідальності щодо критичної інфраструктури; налагоджувати ефективний обмін інформацією між усіма суб'єктами процесу забезпечення безпеки критичної інфраструктури; забезпечувати виконання функцій інтегрування та аналізу даних для підтримки процесів планування та прийняття рішень безпеки стосовно установ, підприємств та організацій; забезпечувати підготовку кадрів на необхідному рівні.

Список використаних джерел

1. Організаційно-правовий супровід захисту інформаційних систем підрозділів Національної поліції України на основі міжнародних стандартів / Т. В. Рудий, О. В. Захарова, В. В. Сенік, С. В. Сенік, М. І. Ізю. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2017. Вип. 2. С. 213–225.
2. Сенік С. В. Дослідження організаційних основ побудови комплексних систем захисту інформації з обмеженим доступом у підрозділах Національної поліції України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 4. С. 180–189.
3. Сенік В. В., Рудий Т. В., Сенік С. В., Магеровська Т. В. Основи технологій захисту інформації в комп'ютерних системах : навч.-метод. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 192 с.
4. Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України : аналіт. доп. / Бобро Д. Г., Іванюта С. П., Кондратов С. І., Суходоля О. М. / за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2019. 224 с.

Сімак В. Р.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Пантелесєв М. М.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Законодавці та практики під недобросовісною конкуренцією розуміють конкуренцію, що суперечить чесній поведінці в промисловості та торгівлі. Деякі автори кваліфікують як недобросовісну конкуренцію будь-які дії, що складаються у використанні обманних засобів в економічному суперництві [1]. В Україні недобросовісна конкуренція є специфічним різновидом недотримання конкурентного законодавства.

Відповідно до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» відносять будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності [2]. Недобросовісна конкуренція заподіює шкоди як споживачам, так і ринку. На конкурентному ринку покупці бачать переваги та недоліки товарів, що продаються, і відбирають ті, що тямлять абсолютно вгамувати їхні вимоги. Ідеальний стан на ринку — це присутність популяризації та шанс для покупця безпристрасно описати товар та підхопити усвідомлений вирок щодо покупки.

На рис. 1 зображено форми недобросовісної конкуренції.

Система захисту від недобросовісної конкуренції на сьогодні є достатньо розвинутою, включає в себе відповідну нормативно-правову базу – конкурентне законодавство, контрольну діяльність у цій сфері державного органу із спеціальним статусом Антимонопольного комітету України, а також діяльність державних органів, суб'єктів господарювання, їх об'єднань, споживачів та громадськості, що

регулюється законодавством. Тому одним із головних методів боротьби з недобросовісною конкуренцією є захист інтересів споживачів [1].

Рис. 1. Форми недобросовісної конкуренції [3, 4]

Дія суб'єктів господарювання стосовно уведення в обман найперше цілеспрямована на споживача, тому що у даному інциденті дозволене прийняття споживачами таких рішень (щодо здобутку товарів та послуг), що заподіюють шкоди їх особистим інтересам. Покупець має право потребувати від торгівця (виробника, виконавця) належної відзнаки придбаного ним товару (готової роботи, наданої послуги), що відгукується правилам нормативних документів, домовленостям договору, а також інформування про товари (роботи, послуги), яку надає торгівець (виробник, виконавець) [5].

Набутий товар (робота, послуга) має бути високоякісним і незагрозливим для життя і здоров'я будь-якої людини.

Забезпечення економічної безпеки в роботі підприємства залишається вельми болючим питанням на сьогоднішній день в Україні. Для

оперативного захисту інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції потрібно не елементарно боротись з нею нормативними та управлінськими методами, а витворювати подібні вмови, за яких фігурувало б не вигідно баламутити вимоги доброчесної конкуренції.

Список використаних джерел

1. Руденко Т. В. Захист інтересів споживачів від проявів недобросовісної конкуренції [Текст] / Т. В. Руденко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 2. – С. 62–67.
2. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>
3. Рубин Ю. Б. Теория и практика предпринимательской конкуренции: [учеб. для студ. вузов] / Рубин Ю. Б. – [7-е изд.]. – М.: Маркет ДС, 2010. – 608 с.
4. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. / [Клименко С. М., Омеляненко Т. В., Барабась Д. О. та ін.]. – К.: КНЕУ, 2008. – 520 с.
5. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки [Текст] / Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. // Актуальні проблеми економіки. – № 1((91)). – 2009. – С. 98–103.

Сумець О. М.,

*д. е. н., доцент,
професор кафедри менеджменту і адміністрування
Національного фармацевтичного університету*

ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Побудова чіткої системи управління економічною безпекою підприємств здійснюється шляхом створення її спеціалізованих служб. Крім того, важливим є те, що формування системи управління економічною безпекою підприємства вимагає від керівництва розробки

чіткого плану. Цей процес є поступовим та складається із декількох основних етапів. З погляду автора, такими етапами процесу побудови ефективної системи управління економічною безпекою (СУЕБ) вітчизняних підприємств повинні стати: етап підготовки, діагностичний етап, організаційний етап і етап формування безпосередньо системи управління економічною безпекою.

Етап підготовки до створення системи управління економічною безпекою в себе включатиме такі види робіт:

- збір інформації щодо загроз, які надходять із зовнішнього і внутрішнього середовищ, та можливих ризиків діяльності підприємства;

- моніторинг зовнішнього, проміжного і внутрішнього середовищ.

Діагностичний етап спрямований на:

- аналіз зібраної інформації про загрози і ризики;
- встановлення основних загроз і ризиків для підприємства, що породжує в основному зовнішнє середовище;

- оцінку економічної безпеки підприємства за встановленим набором показників.

Організаційний етап спрямований на вибір напрямів зміцнення економічної безпеки підприємства та визначення повноважень та центрів відповідальності.

Останній етап має своїм завданням безпосередньо створення системи управління економічною безпекою підприємства.

Схематичне зображення описаного вище підходу до формування СУЕБ підприємства представимо у вигляді схеми (див. рис. 1).

Значущими властивостями системи управління економічною безпекою підприємства є її гнучкість, адаптивність, оперативність. Її організаційна структура покликана забезпечувати оперативне реагування на зміни економічного середовища та здатність швидко адаптуватись до нових його умов. Це можливо тільки за умови створення відповідної служби безпеки з відповідною організаційною структурою.

Служба (відділ) економічної безпеки (СЕБ) підприємства – це спеціалізований підрозділ, що входить до складу його організаційної структури, діяльність якого спрямована на формування належ-

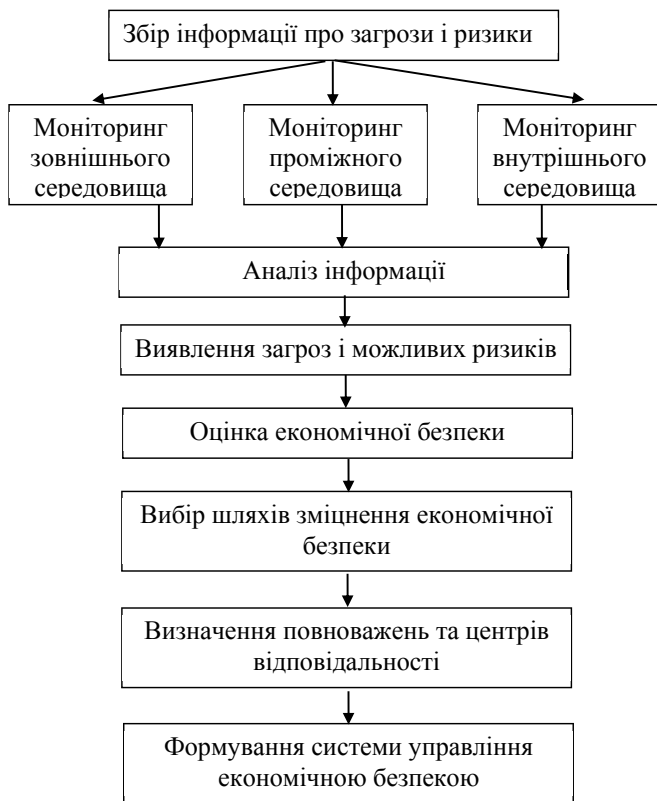

Рис. 1. Алгоритм формування системи управління економічною безпекою фармацевтичного підприємства

ного рівня економічної безпеки та нейтралізацію основних загроз і ризиків, що можуть очікувати на підприємство в процесі здійснення його господарської діяльності у визначений проміжок часу.

Важливим в аспекті розглядуваного питання є те, що ефективна діяльність служби економічної безпеки підприємства вимагає належного її кадрового забезпечення. Фахівці цієї служби повинні мати достатньо високий кваліфікаційний рівень за визначеним напрямом діяльності й відповідати конкретним професійним та особистісним вимогам (рис. 2).

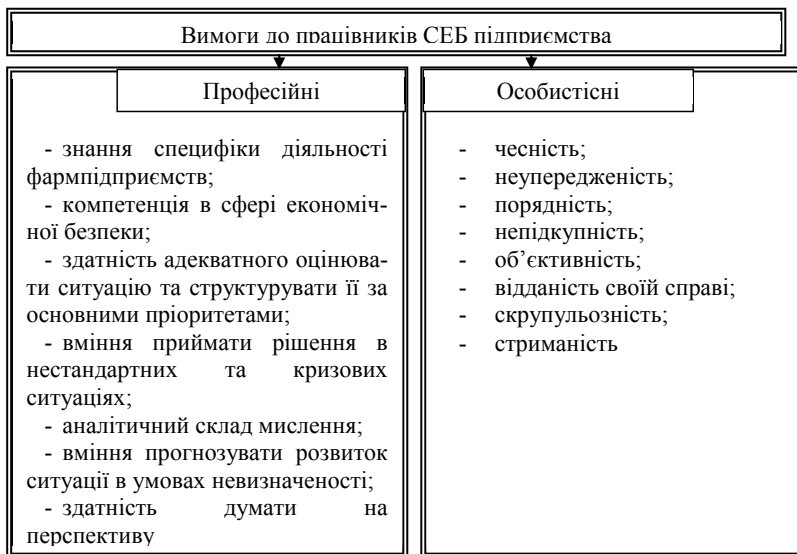

Рис. 2. Вимоги до працівників СЕБ підприємства

У висновку слід зазначити, що створення служби безпеки підприємства може бути ускладнено відсутністю спеціалістів з економічної безпеки зі знаннями специфіки функціонування і галузі, і відповідних підприємств. Вельми значущім моментом формування служби економічної безпеки підприємства є вибір її оптимального чисельного складу, який може варіювати в залежності від розмірів та масштабів виробництва.

Хомин О. Й.,
*к. е. н., доцент,
професор кафедри соціальних дисциплін
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

КЕРІВНИК ТА ЛІДЕР В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

Коли мова заходить про управління чи то державою, партією, галуззю, містом чи підприємством, то ми звертаємо увагу не тільки на ефективність, але й на стиль керівництва. Управління, а тим більше ефективне управління неможливе без ефективної управлінської діяльності, оскільки від неї залежить функціонування відповідної сфери. Актуальність розгляду цього питання не викликає сумнівів. На керівника покладають багато різноманітних обов'язків. Сюди зараховують створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, а також зацікавлення роботою працівників, правильність застосування мотиваційних та управлінських методів, вміння вирішувати конфліктні ситуації. Для ефективної реалізації управлінських рішень керівнику необхідно використовувати специфічні і притаманні тій чи іншій сфері міжособистісні зв'язки. Від характеру цих зав'язків та рівня відповідальності до поставлених завдань можна визначати і рівень кваліфікації та ефективності особи, яка й займається прийняттям управлінських рішень. Оцінюючи особу керівника від якого залежить прийняття управлінських рішень, можемо з впевненістю говорити про те, чи ця особа є лише керівником, чи вона стає лідером певної структури.

Керівник, у більшості випадків, це та людина, яка в своїй роботі використовує сукупність методів керівництва за допомогою яких вона впливає на підлеглих, стимулюючи їх діяльність для реалізації поставлених цілей. Кожен керівник має свій і тільки йому притаманний стиль діяльності. Як правило, кожен керівник вибирає свою комбінацію різних стилів керівництва. В основу цих стилів покладено використання позитивних рис того чи іншого стилю з послабленням чи

нейтралізацією його негативних сторін. Проте, у кожному конкретному випадку домінуючим залишається певний стиль керівництва.

Лідер має свій стиль поведінки в управлінській діяльності - стиль лідерства, що передбачає його поведінку під час визначення цілей структури (організації) та пошуку механізмів реалізації поставлених завдань в управлінській діяльності враховуючи індивідуальні особливості особистості лідера, його харизми, які визначають чи випромінюють певні і специфічні саме для нього морально-етичні норми, що є основою для рекрутування змотивованих однодумців до реалізації поставлених цілей.

Види цілей і способи їх реалізації, які визначені для лідера та його команди дозволяють виокремлювати особливості лідерства. Лідер вибирає лише йому притаманний стиль управління і таким чином впливає на ефективність та результативність своєї команди.

Головним для лідера є комунікація з його командою, яка впливає на моральний стан колективу. Завдяки йому виокремлюють такі стилі лідерства як: авторитарний, демократичний, ліберальний та прихований або анонімний. Сюди можна додати багато різних стилів лідерства, що вже визначені знаними науковцями [1, 2, 3]. Згадаємо також про формального та реального лідера, лідера послідовника і т.ін.

Лідерство це взаємозалежна діяльність, що направлена зусиллями лідера на об'єднання колективу за допомогою його зусиль та творчих здібностей кожного члена колективу для реалізації завдання, що допоможе досягнути визначеної цілі.

Важливим є той факт, що стиль лідерства повинен розвивати кожен керівник у своїй діяльності. Лідерство це не вроджена якість, за допомогою якої визначають управлінця, це той тип поведінки, завдяки якому формується особистість в процесі своєї діяльності, та завдяки якому вона змінюється, що дозволяє викристалізовувати стиль лідерства.

Аналізуючи класифікацію стилів керівництва, так і лідерства ми не зустрічали жодної класифікації чи виділення стилів за безпековою ознакою. Отже, пропонуємо розглядати «безпековий стиль керівництва або лідерства» та «небезпечний стиль керівництва або лідерства», де б визначалася позиція управлінця до загроз та небезпек, а саме: державної, національної, демографічної, військової, політичної,

економічної, фінансової, екологічної, інформаційної та інших видів безпеки.

Важливість включення безпекової складової не може викликати сумнівів лише тому, що будь який вид управління має базуватися на основі безпекового стилю керівництва або лідерства на макро- і на мікрорівні.

Події останніх років та останніх місяців дозволяють стверджувати, що виділення саме такого стилю керівництва або лідерства, а саме з урахуванням безпекової складової як базису із накладанням на нього різних видів керівництва або лідерства для досягнення управлінських рішень має величезне значення в забезпеченні безпеки на державному, регіональному та локальному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Керівництво організації: Навч. посібник / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, І. С. Процик. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – 50 с.
2. Пушкар Р. М., Тарнавська Н. П. Менеджмент: теорія та практика: Підручник. – 2-ге вид., перероб і доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003.- 490 с.
3. Дідковська Л. Г., Гордієнко П. Г. Менеджмент: Навч. посібник. – К.: Алерта, КНТ, 2007. – 516 с.

Цепінь П. І.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Воронка О. З.,

*к. е. н., викладач кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ФУНКЦІОНУВАННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВПЛИВУ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

В умовах динамічного розвитку підприємств України надзвичайно актуально постають питання забезпечення процесу управління підприємства з огляду виявлення, запобігання та нейтралізації небезпек і загроз, які потенційно можуть виникнути. Саме кадрова безпека відіграє домінуючу роль у системі безпеки підприємства, і тільки вона здатна вирішити питання ефективного функціонування підприємства під впливом внутрішніх і зовнішніх загроз.

Питання забезпечення кадрової безпеки підприємств в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз досліджені у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених: Абалкіна Л., Ареф'єва О., Геєця В., Грунін О., Губського В., Єрмошенко М., Жарікова Є., Живко З., Кірієнка О., Козаченко Г., Колосова А., Кузенка Т., Олейнікова Є., Пономарьова В., Рісіна Д., Сенчагов В., Тамбовцева В., Швець І., Шликов та інших.

Кадрова безпека – це процес запобігання негативних впливів на економічну безпеку підприємства за рахунок ліквідації або зниження ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому [2, с. 116]. Кадрова безпека відіграє ключову роль у системі безпеки підприємства в цілому, оскільки це робота з персоналом, кадрами, а вони в будь-якій організації є основними одиницями, які впливають на ефективність

роботи підприємства. Згідно статистичних досліджень близько 51% випадків економічних злочинів здійснюють співробітники компаній, а ефективна організація роботи щодо забезпечення кадрової безпеки може на 60% знизити прямі та передбачити непрямі збитки фірми, пов'язані з людським фактором [3, с. 26].

Діяльність будь-якого підприємства залежить від багатьох факторів. Основними факторами, які перешкоджають ефективній роботі підприємства є внутрішні та зовнішні загрози, що виникають під впливом як об'єктивних так і суб'єктивних чинників з боку власного персоналу.

Зовнішні загрози кадровій безпеці підприємства – це дії, явища або процеси, які не залежать від волі чи свідомих дій співробітників підприємства, але призводять до нанесення збитків організації. До зовнішніх небезпек відносять: умови праці та мотивації у конкурентів кращі; установка конкурентів на переманювання; тиск на співробітників ззовні; зміни у зовнішньому економічному середовищі; потрапляння співробітників в різні види залежності; інфляційні процеси, які неможливо не враховувати при розрахунку заробітної плати і прогнозуванні її динаміки.

Внутрішні загрози кадровій безпеці – це умисні чи необережні дії співробітників підприємства, що призводять до нанесення збитків підприємства. До внутрішніх небезпек відносять: невідповідність кваліфікації співробітників займаних посад; недостатній освітній рівень співробітників; слабка організація системи управління персоналом; слабка організація системи навчання; не ефективна система мотивації; Економіка підприємства помилки в плануванні ресурсів персоналу; зниження кількості раціоналізаторських пропозицій та ініціатив; звільнення кваліфікованих співробітників; співробітники орієнтовані на вирішення внутрішніх тактичних завдань; співробітники орієнтовані на дотримання інтересів підрозділу; відсутність корпоративної політики; неякісні перевірки кандидатів при прийомі на роботу [1, с. 28].

Для виявлення та вирішення проблем виникнення ризиків та загроз підприємству та його оптимального функціонування необхідно впровадити ефективну систему кадрової політики яка передбачає: ефективну мотивацію співробітників фірми; прискорену адаптацію (за

рахунок наставництва); своєчасне запобігання конфліктним ситуаціям, атестацію; грошову компенсацію; розумну політику звільнення; пропаганду корпоративності.

Отже, кадрова безпека, як домінуючий елемент системи економічної безпеки організації побудована на трудових та етичних відносинах, які складаються між працівниками підприємства. Від взаємодії працівників залежить яким курсом ітиме підприємство, чи виникатимуть внутрішні та зовнішні загрози, і якщо так, чи зможе керівництво успішно їх подолати. Подолання всіх небезпек і загроз на підприємстві можливе шляхом впровадження сучасних підприємницьких технологій. Їхне запровадження дасть змогу ефективно функціонувати підприємству незважаючи на негативні впливи внутрішніх та зовнішніх чинників.

Список використаних джерел

1. Кириченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2002. 384 с.
2. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення. К: Лібра, 2003. 280 с.
3. Швець Н. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або як перемогти зловживання персоналу. *Персонал*. 2006. № 5. URL: www.personal.in.ua.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Верещак А. Р.,

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 073 «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Верещак І. Р.,

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 073 «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Живко З. Б.,

*д. е. н., проф., професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ФУНКЦІЙ ЛІДЕРА

Теоретичні підходи до пояснення лідерства змінюються із змінами в економічній дійсності, відображають ці зміни і пояснюють їх в контексті зміцнення позицій лідерства в управлінні різними соціально-економічними процесами. Виокремлюють три класичні підходи до аналізу лідерства, зокрема, ситуативний, поведінковий, особистісний. Теорія лідерства розвивалася від найпростішої до сучасної складної теорії і пройшла такі етапи: теорії великої людини; теорії особистих якостей; поведінкові теорії, ситуаційні теорії, теорії впливу, теорії взаємовідносин та сучасні теорії лідерства.

Сучасні концепції лідерства, зокрема теорія лідерства як управління парадоксами, теорія внутрішнього стимулювання лідерства, концепція первинного лідерства, концепція «трубопроводу лідерства» обґрунтовують лідерство як вищий рівень управління. Теоретичні підходи до розуміння функцій лідера подані в табл. 1.

Таблиця 1

Теоретичні підходи до розуміння функцій лідера

Автор	Функції лідера
Дж. Каузес, Б. Познер [1]	1) шукати нові можливості; 2) спонукати людей до спільного бачення, орієнтувати на перспективу, залучати послідовників; 3) надавати можливість іншим проявити себе; заохочувати співпрацю та допомогу в індивідуальному розвитку; 4) моделювати образ життя та розвитку; захоплювати людей власним прикладом та концентрувати спільні зусилля на результатах; 5) надихати людей; високо оцінювати досягнення та гідно заохочувати послідовників
А. Мамфрод, Д. Голд [2, с. 126]	1) керувати людьми; 2) мислити стратегічно; 3) керувати напрямом і культурою; 4) управляти собою; 5) управляти ресурсами; 6) управляти інформацією; 7) управляти діяльністю та якістю; 8) управляти відносинами
М.А. Роберто [3, с. 185]	1) мотивувати людей; 2) управляти змінами в організації; 3) вести різнопланові групи до однієї спільної мети
С. Спенсер [4, с. 64-65]	1) інформування людей: щоб ті, на яких впливає рішення, були в курсі того, що відбувається; 2) особисто робить зусилля для справедливого ставлення до всіх членів групи; 3) застосовує комплексні стратегії для посилення командного духу та підвищення продуктивності; 4) впевнюється в тому, що практичні потреби групи задоволені; 5) гарантує, що інші виграють від місії, цілей, планів, клімату, тону та політики лідера»
К. Бланшар [5, с. 304-308]	1) бачити майбутнє (See the future), виконувати роль творця картини майбутнього; 2) займатися людьми та розвивати їх (Engage and develop people); 3) постійно розвиватися (Reinvent continuously) у трьох вимірах – власний розвиток, розвиток процесів, удосконалення структури; 4) цінувати як результати, так і відносини (Value results and relationships); 5) втілювати цінності в життя (Embody the values)

В науковій літературі є різноманітні підходи до стилів лідерства. Зокрема, в цілому стилі керівництва можна класифікувати на:

- 1) функціональні, які сприяють економічному розвитку підприємства, вміло управляють ним, забезпечуючи виконання поставлених перед підприємством завдань, сюди відноситься харизматичне лідерство;
- 2) деструктивні, які перешкоджають розвитку підприємства, загрожують

створенням несприятливого мікроклімату, що унеможливило поступальний розвиток і загрожує невиконанням виробничих програм, зниженням конкурентоспроможності підприємства [6].

Існують різноманітні теоретичні підходи, як до пояснення суті лідерства, так і пояснення суті лідера. Це відображає, по-перше, про складність цих термінів, по-друге, постійно розвивається теорія лідерства, по-третє, ці поняття стосуються практично всіх соціально-економічних сторін функціонування суспільства. Лідерство є одним з центральних організаційних факторів, зміст якого розкривається через характеристики здібностей керівників – активність, творчі риси, здатність сприймати нові ідеї та створити команду однодумців.

Ефективний лідер повинен володіти інтелектуальними, психологічними, вольовими, професійними та соціальними якостями, а також характеризуватися незалежним характером, бути привабливим, енергійним, адекватно сприймати похвалу, вміти спілкуватися, мати гідні манери у поведінці і спілкуванні. За критерієм компетенцій виділяють п'ять видів керівників-лідерів – консерватор, організатор, реформатор, популіст та творець.

Отже, основними компетенціями лідера є системне мислення, високий рівень кваліфікації, емоційний інтелект, орієнтованість на результати, навички формування команди, висока моральність, гнучкість, навички та знання. Стили лідерства, тобто способи, за допомогою яких лідер впливає на колектив з метою реалізації намічених цілей, поділяють: (1) на функціональні та деструктивні; (2) на відкритий, ситуаційний та контролюючий; (3) на авторитарний, демократичний і ліберальний, розуміння яких є покращенням результативності діяльності колективу підприємства і підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Каузес Дж., Познер Б. Обучение лидерству. [Электронный ресурс]. – URL: www.ubo.ru/articles.
2. Мамфорд А., Голд Д. Managment Development. Как усовершенствовать работу менеджеров. Стратегии действия. М.: Hippo Publishing LTD, 2006. 360 с.
3. Роберто М. А. Почему великие лидеры не принимают ответ «да»: управление конфликтом ради консенсуса; пер. с англ. Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2006. 226 с.

4. Спенсер Л., Спенсер С. Компенсации на работе. М.: Hippo Publishing LTD, 2005. 384 с.
5. Бланшар К. К вершинам успеха; пер. с англ. СПб.: Питер, 2008. 368 с.
6. Manepatil, U. R. Situational Leadership Model. *Monthly Multidisciplinary Research Journal*. Review of Research Journal. Vol II, Issue VI, March 2013., 2013. p.7 [Electronic resource]. Mode of access : [http : // www.ror.isrj.net/UploadedData/260.pdf](http://www.ror.isrj.net/UploadedData/260.pdf).

Вінічук М. В.,

к. е. н., доцент,

*доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Ефективність реалізації фінансової політики держави залежить від її законодавчої регламентації та правового регулювання фінансової діяльності в країні. Суспільні відносини у фінансовій сфері, які пов'язані із формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регулюються фінансовим правом, яке у розумінні науковців є структурною складовою національного права та складається із правових норм щодо мобілізації грошових ресурсів держави, їх розподілу, використання, а також встановлення контролю й відповідальності за невиконання або порушення регламентованих нормативно-правових положень.

Оспіщева В. І. [1] у понятті фінансового права розуміє сукупність правових норм, що регулюють економічні відносини у сфері мобілізації, розподілу централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів держави й органів місцевого самоврядування, необхідних для їх безперервного функціонування.

Фінансове право, як інструмент законодавчого оформлення й практичної реалізації фінансової політики держави, а також як самостійну галузь публічного права, яка містить сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у створення, розподілу і використання фондів грошових коштів держава органів

місцевого самоврядування, необхідних для реалізації їхніх завдань та функцій, трактують Волощук М. Г. та Менджул М. В. [2, с. 10].

Сукупність фінансово-правових норм, що регулюються фінансовим правом, становлять систему фінансового права, під якою розуміють об'єктивно обумовлену внутрішню його побудову, об'єднання й розміщення фінансово-правових норм у певному встановленому порядку, що приймаються державою для регулювання конкретних видів фінансових відносин. Зауважимо, що сучасний поділ фінансового права розглядає його як загальну та особливу частину. Загальна частина визначає поняття фінансів, фінансової діяльності, норм і відносин, їх видів й особливостей, а особливу – конкретні групи правових норм, які регулюють однорідні фінансові відносини, пов'язані між собою, тобто фінансові інститути. При цьому, загальна і особлива частина фінансового права є єдиним цілим, а положення загальної застосовуються до всіх інститутів особливої. Систему фінансового права вважаємо за доцільне відобразити на рис. 1 у контексті її взаємовідносин із системою фінансового законодавства, так як фінансове право складається з правових норм, які включаються в акти різної правової форми з фінансових питань, а в сукупності складають фінансове законодавство.

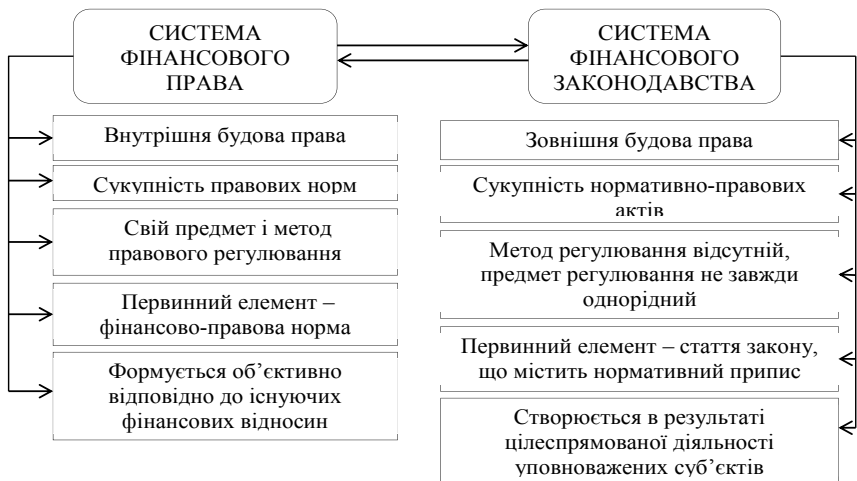

Рис. 1. Система фінансового права

Нормативно-правові акти, які регулюють відносини у фінансовій сфері називаються джерелами фінансового права.

Ключову роль у правовому регулюванні фінансової діяльності держави відіграє Конституція України [3], яка визначає основоположні принципи та вихідні положення нормативної регламентації фінансових відносин й, водночас, є базою для фінансового законодавства.

Не менш важливими є наступні Кодекси й Закони України: (1) Бюджетний Кодекс України [4]; (2) Податковий кодекс України [5]; (3) Закон України «Про державний бюджет України на 2020 рік» [6]; (4) Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [7]; (5) Закон України «Про публічні закупівлі» [8];

Крім того, до фінансового законодавства включаються також підзаконні акти, а саме: нормативні укази Президента з фінансових питань, постанови Уряду України, накази й інструкції міністерств, відомств та органів місцевого самоврядування, які закріплюють високий рівень нормативно-правового регулювання у фінансовій сфері.

Таким чином, систематизувавши вищезазначене, можна стверджувати, що фінансове права відіграє важливу роль у системі фінансових правовідносин, визначає нормативно-правові норми та встановлює відповідальність за вчинення протиправних дій. Встановлено, що система фінансового права перебуває у тісному взаємозв'язку із фінансовим законодавством.

Список використаних джерел

1. Оспіщева В. І. Фінанси: курс для фінансистів. Навчальний посібник. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/675-fnansi-kurs-dlya-fnansistv-ospsheva-v.html>. (дата звернення 06.05.2020 р.).
2. Волощук М. Г., Менджул М. В. Фінансове право. Навчальний посібник. Ужгород Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. 216 с.
3. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 06.05.2020 р.).
4. Бюджетний Кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20130101/E8>. (дата звернення 06.05.2020 р.).

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 06.05.2020 р.).
6. Про державний бюджет України на 2020 рік: Закон України № 294-IX від 14.11.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>. (дата звернення 06.05.2020 р.).
7. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII зі змінами від 27.01.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>. (дата звернення 06.05.2020 р.).
8. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>. (дата звернення 06.05.2020 р.).

Дужак О. В.,

*інспектор Костянтинівського відділення поліції
Бахмутського відділу поліції
Головного Управління Національної поліції
в Донецькій області, капітан поліції*

Недяк Т. О.,

*учениця школи № 3 м. Костянтинівка
учасниця громадської організації
«Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських»*

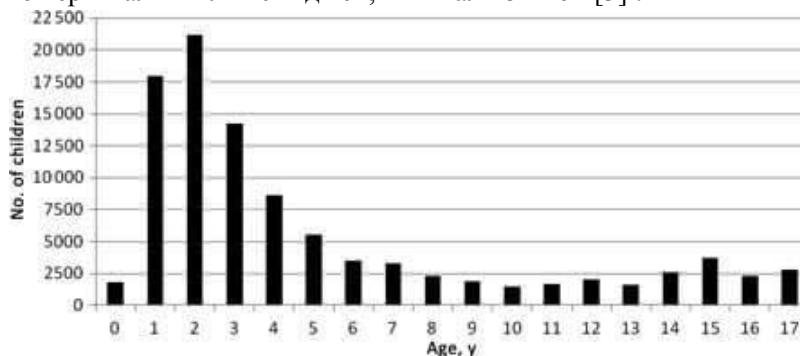
ПРОФІЛАКТИКА ПАДІННЯ МАЛЮКІВ З ВІКОН БАГАТОПОВЕРХІВОК

У нашій доповіді ми хочемо привернути увагу до однієї проблеми, яка є важливим аспектом дитячої безпеки. Це – небезпека падіння малюків з вікон багатоповерхівок. Ця проблема не є проблемою однієї якоїсь країни, бо вона займає великий сегмент безпекової діяльності в усьому світі. В нашій доповіді ми хочемо також поділитися досвідом, який мають учасники «Молодіжної Ліги майбутніх поліцейських» у проведенні разом з поліцією профілактичних заходів із запобігання падінням малюків з вікон.

Для кожної країни питання безпеки маленької дитини стосовно відчиненого вікна в висотній квартирі, де проживає родина з малюком,

постає актуальним, особливо в умовах урбанізації. Так, урбанізація з її швидким ростом кількості міського населення, ставить перед людством питання розташування населення, ден є обмаль міської території. І саме тому, в умовах урбанізації з метою економії міської території, міста, як-то кажуть, ростуть вгору, тобто міське населення розселяється в багатоповерхівки. Родини, в яких є малі діти та які проживають на верхніх поверхах, стикаються з проблемою безпеки малюків біля вікон багатоповерхівок. Таким чином, вікно в багатоповерхівці являє собою фактор небезпеки для дітей в містах всього світу, тобто зазначена у доповіді проблема є глобалізаційним викликом сучасності.

На жаль, ситуації, коли діти травмуються або гинуть, випадаючи з вікон – не рідкість. Найвідповідальніші батьки можуть не встежити за малюком або просто не припускають, що мала дитина зможе відкрити самотійно вікно. Ця ситуація може стосуватися не лише тих родин, які мешкають на високих поверхах; насправді травматичні падіння відбуваються з досить скромних висот: наприклад, з 2-го або 3-го поверху. Насправді 4 та навіть 3 секунди достатньо малій дитині, щоб залізти на підвіконня по стільцям або по тумбочці чи комоду тощо, що стоять біля вікон, та повернути віконну ручку, і вікно відкриється. За статистикою Всесвітньої Організації охорони здоров'я, з вікон висотних будинків найчастіше випадають діти віком від 1 року до 5 років [2]. Сумна статистика таких трагічних випадків є в кожній країні, навіть у країнах з розвиненою економікою. Ось, наприклад, якою є загальна статистика падіння дітей в Сполучених Штатах Америки за період 1990–2008 рр. По горизонталі наведено рік дітей, а по вертикалі – кількість дітей, які впали з вікон [3] :

Така жахлива статистика випадіння дітей з вікон стала рушійним фактором в США для запровадження соціальної програми з назвою «Kids can not fly» («Діти не вміють літати») та прийняття закону на захист безпеки малюків. Суть цієї програми : якщо у вашому будинку є дитина, вам необхідно встановити на вікно захисну решітку. А, наприклад, в Австралії рекомендують ставити решітки на вікна, які знаходяться на висоті 2 метри над землею. Уряд Австралії вирішив, що до серйозних травм (перелом, струс мозку) може привести падіння навіть з першого поверху [3]. Так, переломи, розриви внутрішніх органів, струси мозку – це лише частина того, що діагностують у дітей після падіння з відкритих вікон висотних будинків. Якщо падіння дитини відбулося на асфальт чи бетон, ймовірність летального випадку зростає. На сьогодні в Україні немає законів або нормативно-правових актів, які б врегулювали цю проблему. Саме тому українські поліцейські проводять заходи превентивного характеру, інформуючи населення про потенційну небезпеку відкритого вікна для дитини. В даному напрямку діяльності поліцейським Донецчини допомагають учасники громадської організації «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських», діючи у відповідності до Статуту нашої громадської організації і не залишаючись байдужими до цієї проблеми [1]. Ми щороку в період з ранньої весни та до глибокої осені, тобто в період «відкритих вікон», допомагаємо поліції проводити профілактичні рейди, розміщуємо інформаційні листівки біля під'їздів багатоповерхівок та роздаємо такі пам'ятки перехожим. Також з поліцією ми приймаємо участь в радіоефірах для охоплення цією інформацією великої кількості громадян. Мета цих заходів – інформування населення, щоб зберегти дитячі життя від травматизму. Батькам потрібно знати декілька правил, щоб вберегти малюка від падіння з вікон:

- 1) Не відчиняти вікно в присутності дитини;
- 2) Відсунути будь-які меблі від вікна;
- 3) Не захочувати інтерес дитини до вікон;
- 4) Встановити на вікна замки.

Також слід пам'ятати, що москітні сітки ніколи не захистять дитину від падіння. Експерти проаналізували: сітка не може витримати навантаження навіть в 1 кілограм. Тобто, сітка випаде, навіть якщо на неї стрибне кішка, яка у рази легша за немовля [2]. Тому батькам

не слід зволікати таку небезпеку для малечі, яким є відчинене вікно, та треба задіяти у даному напрямку безпеки усі заходи : блокувальні замки, заглушки, обмежувальні тросики та інші механізми блокади відкриття вікон. І звичайно ж : батькам мати постійну увагу до дітей.

Список використаних джерел

1. Статут громадської організації «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga-police.com.ua/about>
2. «У вашого янгола немає крил, щоб літати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2019/08/12/237834/>
3. «Почему дети выпадают из окон?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dropstop.com.ua/blog/post-4.html>

Дунець Л. М.,

*к. психол. н., доцент,
доцент кафедри права та правоохоронної діяльності
Державного університету «Житомирська політехніка»*

КОМУНІКАТИВНА БЕЗПЕКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Дослідження психологічних аспектів безпечної професійної діяльності започатковано у другому десятиріччі ХХ століття американськими та англійськими науковцями.

Останнім часом розпочато дослідження різних психолого-педагогічних аспектів безпеки службової діяльності працівників поліції, а саме: поняття професійної захищеності працівників органів внутрішніх справ та її складових (А.В. Буданов, А.І. Папкін); особливості забезпечення безпеки в екстремальних умовах діяльності (В.Г. Андросюк); вплив на особисту безпеку професійної деформації (В.С. Медведєв); професійна підготовка як засіб забезпечення особистої безпеки (В.В. Кожевников, С.А. Пономарьова); психологічні чинники безпечної переговорної діяльності (Н. Андрєєв) та деякі інші.

Однак, слід зазначити, що публікацій з питань безпечної професійної діяльності працівників поліції та особливо її комунікативної складової

як предмета вивчення зустрічається вкрай мало. У зв'язку з цим теоретичний та прикладний психологічний аналіз комунікативної складової безпечної професійної діяльності працівників поліції є, на думку автора, одним із найважливіших завдань сучасної професійно-психологічної підготовки працівників поліції.

Характерною службовою ситуацією для працівників поліції є затримання злочинців чи правопорушників, яких запідозрили у вчиненні злочинів чи правопорушень, а також перевірка документів у підозрілих осіб. Ця діяльність є найнебезпечнішою для працівників поліції під час несення служби. Іноді до виникнення надзвичайних подій у службовій ситуації призводить комплекс психологічних і тактичних помилок. Відсутність комунікативної підготовки у працівників поліції призводить до активної чи пасивної перешкоди збоку сторонніх осіб щодо виконання службових обов'язків.

В умовах виконання завдань, які характеризуються підвищеним рівнем стресу та ризику, існує безліч ситуацій, котрі можна вважати загрозливими як для життя і фізичного здоров'я працівників правоохоронних органів, так і для їх особистісної цілісності, інтегрованості та стабільності. Мова йде про особистісну безпеку професійної діяльності працівників поліції [1, с. 5].

Професійна діяльність працівників правоохоронних органів здійснюється в системі «людина-людина». Тому вкрай актуальним є питання щодо забезпечення працівниками поліції власної комунікативної безпеки, що передбачає збереження таємниці, захист від маніпулювання та прихованого впливу, конфлікту тощо.

Професійне спілкування правоохоронця є одним із найважливіших засобів, завдяки якому він вирішує низку службових завдань. Постійно працівнику поліції доводиться вступати в контакти з різними посадовими особами такими, як керівники місцевих органів влади, представники підприємств і установ, а також із пересічними громадянами. Спілкування з ними певною мірою опосередковано впливає на прийняття рішень організаційного, процесуального та непроцесуального характеру.

Професійне спілкування працівника поліції – це не тільки процесуальні його форми (допит, очна ставка тощо), але й непроцесуальні, які ґрунтуються на прийнятих у суспільстві правилах мовленнєвої по-

ведінки, усталених нормах етикету, формах звертання тощо. Комунікативні знання, вміння та навички забезпечують психологічний контакт з особою і з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей здійснюють психологічний вплив на особистість в професійних обставинах. Тому роль спілкування у професійній діяльності працівника правоохоронних органів буває настільки великою, що воно часто є визначальним і виконує провідну службову функцію.

Це актуалізує необхідність аналізу питання комунікативної безпеки та її забезпечення як під час виконання службових завдань, так і в процесі проведення дозвілля.

Поняття «особистісна безпека» розглядається в широкому сенсі як стан повного фізичного, соціального й психічного благополуччя, який зумовлюється як внутрішніми (психологічними), так і зовнішніми (соціальними) чинниками. Важливими критеріями особистісної безпеки закономірно розглядати як відсутність небезпек, так і потенційну можливість уникання таких небезпек [2, с. 34].

Комунікативна безпека особистості вкрай важлива для працівника поліції, оскільки він вступає в контакти з різними громадянами (в тому числі особами із злочинного середовища) для виконання своїх повноважень, де важливо отримати інформацію, зберегти таємницю, не потрапити під маніпулятивний вплив, психологічно грамотно вийти із загрозливої комунікативної ситуації, яка може бути пов'язана з проявами агресії тощо [3, с. 56].

Отже, комунікативна безпека професійної діяльності працівника поліції – це комплекс правових, адміністративних, оперативно-розшукових, профілактичних, психологічних, навчально-виховних та інших заходів. Але ці заходи можуть бути недостатньо ефективними без власної свідомої комунікативно-компетентної поведінки із забезпечення особистісної та корпоративної безпеки. Насамперед, це – діяльність із підвищення індивідуального професійно-психологічного рівня, професійно грамотних та адекватних дій в умовах різноманітних комунікативних ризиків оперативно-службової діяльності, а також це – захист від прямих і прихованих деструктивних впливів у процесі безпосереднього та опосередкованого контакту з джерелом впливу.

Список використаних джерел

1. Дунець Л. М., Павліченко А. П. Особливості професійного спілкування майбутніх працівників поліції. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2019. – Том I: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 54. – С. 3–8.
2. Дунець Л.М. Психологія спілкування. Навчальний посібник для студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Практична психологія» / Л.М. Дунець. – Хмельницький: ТУП, 2003. – 142 с.
3. Розов В. І. Комунікативна підготовка співробітників правоохоронних органів: навч. посіб. / В. І. Розов. – К.: ЦУЛ, 2015. – 160 с.

Зачосова Н. В.,

*д. е. н., професор,
професор кафедри менеджменту
та економічної безпеки
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

РИЗИКИ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проблеми кадрової безпеки суб'єктів господарської діяльності активно обговорюються представниками сучасної наукової спільноти, зокрема, такими дослідниками безпекознавства, як Живко З. Б. [1], Занора В. О. [2], Герасименко О. М. [3]. Водночас, хоча у фаховій літературі починають з'являтися публікації, присвячені кадровій безпеці саме закладів вищої освіти, з врахуванням їх специфічних рис і якісних етичних ознак основної діяльності, ця тематика не набула широкого розголосу в науковій площині, але, зважаючи на реформування вітчизняної освіти, є досить актуальною та такою, що саме назріла на часі.

Спершу потрібно ще раз наголосити на тому, що ризик – це явище, що може мати для закладу вищої освіти та будь-якого іншого суб'єкта господарської діяльності як негативний, так і позитивний наслідок. Тобто, брати на себе кадрові ризики керівництво ЗВО може та повинно

у тому випадку, коли очікує отримати позитивний економічний, соціальний або репутаційний ефект, або ж у випадку, коли існування ризику та його потенційний вплив ніяк не можна попередити або нівелювати.

У контексті забезпечення кадрової безпеки закладів вищої освіти ризиками можуть вважатись:

- орієнтація на наукові показники та публікаційну активність науково-педагогічного персоналу (основним завданням закладу вищої освіти є надання якісних освітніх послуг; не завжди ефективний професійний педагог є активним науковцем з великою кількістю публікацій, тому негативним наслідком такого ризику може стати зниження рівня якості освіти через перерозподіл часу викладачів із площини підготовки та проведення занять у площину написання статей і монографій), водночас, позитивним наслідком може бути віднайдений баланс між освітньою та науковою діяльністю, що дасть змогу науково-педагогічним працівникам не лише якісно виконувати свою освітню роботу, але і презентувати власні напрацювання широкому загалу як в Україні, так і за кордоном;

- вимоги до «мультифункціональності» викладача – ситуація, коли викладач, доцент або професор не лише займається освітньою і науковою діяльністю, але і примусово долучається до виховної, профорієнтаційної, культмасової роботи (на перший погляд, такий розподіл обов'язків не є чимось винятковим, і для багатьох викладачів розширення можливостей і напрямів комунікації зі студентами є приємною роботою, а не обтяжливою необхідністю, а інститут кураторства – усталеною традицією для закладу вищої освіти. Однак, якщо ми звернемось до досвіду зарубіжних країн, де освіта та наука набули не лише високого рівня розвитку, але і є «виробником» освітніх послуг, якість яких визнається в усьому світі (наприклад, Англія, США, Канада, Німеччина), то обов'язків щодо комунікації із батьками студентів, постійних нагадувань про необхідність виконання певних завдань (своєчасної оплати за навчання, участі в іміджевих заходах, відвідування занять за розкладом і виявлення причин відсутності у випадку їх виникнення) у цих ефективних освітніх системах для педагогічних працівників на тому рівні, що є характерним для вітчизняних ЗВО, не спостерігається (науковець не перетворюється на «транслятор новин для студентів», він залишається дослідником і

педагогом, і у ряді випадків (які не є характерними для провідних вчених ЗВО зі званням професорів) – стає тьютором – порадиником студента, а не наглядачем за результативністю його навчання. Тобто, негативним аспектом мультифункціональності викладача є беззаперечне зниження показників його ефективності за усіма видами переданих йому робіт, оскільки не потребує підтвердження аксіома про те, що людина усе встигати та досконало робити не може; тому потрібно визначати мейнстрим для професійної діяльності кожного науково-педагогічного працівника у залежності з його статусом, роллю для ЗВО, здібностями, талантами, тощо. Позитивним наслідком цього ризику є розвиток у викладачів soft-skills, посилення зв'язку у контексті викладач-студент, розвиток комунікації між професурою та студентством, що дозволяє ефективно реалізовувати концепцію студентоцентризму на практиці;

- мультидисциплінарність викладача – ситуація, коли перегляд, модернізація та оновлення освітніх програм і навчальних планів призводять до необхідності викладання нових дисциплін або кількох споріднених курсів, однак, все-таки відмінних дисциплін одним викладачем (негативним наслідком ризику у такому випадку є низька якість надання освітньої послуги, не зважаючи на рівень старань освітянина, що просто не може стрімко стати фахівцем у тих дисциплінах, які були щойно запроваджені у відповідь на актуальні виклики ринку праці або для задоволення інтересів стейкхолдерів), а позитивними наслідками можуть вважатись самовдосконалення і професійний розвиток викладача, що опинився у ситуації необхідності трансформації власних компетенцій і, звісно, посилення конкурентних переваг ЗВО, який намагається оперативно задовольняти потребу економіки у сучасних фахівцях, що володіють необхідними знаннями та навиками.

Список використаних джерел

1. Живко З. Б. Концептуальні основи управління кадровою безпекою підприємства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*, 2013. № 2 (1). С. 103–111.
2. Занора В. О., Драч С. В. Управління кадрами: узагальнення методичного інструментарію відбору працівників. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 2016. № 5(1). С. 89.

3. Герасименко О.М. Моделювання системи забезпечення кадрової безпеки суб'єкта господарювання. *Актуальні проблеми економіки*, 2012. № 2. С. 118–124.

Кобилаш А. С.,

*здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
центру післядипломної освіти,
заочного та дистанційного навчання,
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Верескля М. Р.,

*к. пед. н., доц., доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

Серед сучасних і найважливіших чинників забезпечення успішності бізнесу виокремлюють надійність персоналу. Персонал є достатньо складним елементом господарювання, який розглядається з точки зору як управління, так і безпеки.

«Надійність людини – це вірогідність того, що робота або завдання буде успішно виконана персоналом на будь-якому необхідному рівні роботи системи протягом потрібного проміжку часу» [1, с. 32].

«Надійність персоналу – це здатність зберігати високу працездатність, дисциплінованість, принциповість й морально-психологічну стійкість, відданість справі, працювати ефективно, лояльно ставитися до колег та керівництва» [2, с. 206].

«Надійність персоналу є однією з важливих складових професійної придатності співробітників як державних так і недержавних підприємств. Працівники, що володіють такою якістю, зберігають моральну стійкість і лояльність до підприємства, відчувають себе «прив'язаними» до нього, сама робота являє для них високу мотиваційну значущість, а її втрата оцінюється як серйозна життєва невдача.» [3, с. 78].

Методами побудови системи управління персоналом прийнято вважати [4, с. 148]:

1) метод декомпозиції – розчленування складних явища на більш прості (наприклад, система управління персоналом може розподілятися на підсистеми, підсистеми – на функції, функції – на процедури, процедури – на операції);

2) метод послідовної підстановки – дослідження впливу на формування системи управління персоналом окремо кожного фактору, нівелюючи вплив інших факторів; ранжування факторів та вибір найбільш суттєвих;

3) метод порівнянь – порівняння існуючої системи управління персоналом з подібною системою провідного підприємства, з нормативним станом або станом у минулому періоді;

4) динамічний метод – передбачає спосіб розташування даних в динамічному ряду та виокремлення з нього випадкових відхилень (для відображення стійких тенденцій). Метод застосовують при дослідженні характеристики системи управління персоналом за кількісним показником;

5) метод структуризації цілей – виражається у кількісному та якісному обґрунтуванні цілей підприємства в цілому та цілей системи управління персоналом з точки зору їх відповідності до цілей підприємства; забезпечення взаємозв'язків, повноти, співставності цілей різних рівнів управління персоналом;

6) експертно-аналітичний метод – залучення висококваліфікованих спеціалістів з управління персоналом та управлінського персоналу підприємства до зазначеного процесу; врахування форм систематизації, запису та чіткого уявлення експертних поглядів та висновків. Застосування цього методу забезпечує основні напрямки удосконалення управління персоналом, оцінки результатів аналізу та причини недоліків;

7) нормативний метод – полягає в застосуванні системи нормативів, що визначають склад та зміст функцій з управління персоналом, чисельний показник працівників за функціями, тип організаційної структури, критерії, за якими будується структура апарату управління підприємства в цілому та системи управління персоналом;

8) параметричний метод – виявляється у встановленні функціональних взаємозв'язків у сфері ступеню відповідальності між

параметрами елементів виробничої системи та системи управління персоналом;

9) досвідний метод – врахування досвіду попереднього періоду даної системи управління персоналом та досвіду іншої подібної системи;

Виходячи з вище вказаного можна зробити висновок, що надійність персоналу в першу чергу залежить від керівництва і його методів в роботі. При застосуванні звичних для керівництва, але застарілих методів управління загрожує відсутністю систематичності, ігноруванню переваг комплексного підходу до процесу управління і можливостей технології управління персоналом під час вирішення проблем виробничо-господарської діяльності підприємства. Від так, нагальною є потреба впровадження нових технологій управління персоналом, які дозволять якісно змінити, істотно вдосконалити і стандартизувати процедуру професійного відбору працівників, оперативного моніторингу надійності людського фактора.

Список використаних джерел

1. Журавель П.В. Сучасна парадигма в управлінні персоналом. 2005. № 5. С. 32–36.
2. Чернишова Л. І., Тропанець М. В., Гайтанжий В. В. / IV Міжнародна інтернет-конференція «Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту» (Одеський національний політехнічний університет. Одеса, 21–22 травня 2015). Одеса: ОНПУ, 2015. С. 205–208.
3. Тяннікова К. П., Березюк С. В. Соціально-економічна сутність персоналу підприємства / *Економічні проблеми розвитку аграрного виробництва в регіоні*. 2010. Вип. 6. С. 78–82.
4. Райсс М. Оптимальна складність управлінських структур / *Проблеми теорії і практики управління*. 2014. №5. С. 14–16.

Кухарська Л. В.,

*аспірант Львівського державного університету
внутрішніх справ,
викладач кафедри іноземних мов
та військового перекладу
Національної академії сухопутних військ
імені Петра Сагайдачного*

Вольних А. І.,

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

МОТИВАЦІЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сьогодні питання мотивування працівників на підприємствах, учнів в освітніх закладах, здобувачів вищої освіти постійно знаходиться на слуху. Адже мотивація – це спонукання до дії, це підстава і причина саме тих дій, які вчиняє людина. Серед науково-педагогічних працівників термін «мотивація» є часто вживаним як у нашій щоденній роботі, так і в навчанні. Особливо, на нашу думку мотивація є важливим фактором, який сильно впливає на вивчення та оволодіння іноземною мовою. Вплив мотивації чітко прослідковується при формуванні світогляду особистості, її поведінкових реакцій та емоційного стану, від яких залежать сприйняття людиною умов внутрішнього та зовнішнього середовища.

Завдяки низці сучасних досліджень щодо застосування мотивації у навчанні та викладанні ми можемо побачити, наскільки ефективною є система мотивації, яка просувається в кооперативних ситуаціях, хоча існує ряд різних мотиваційних аспектів. Мотивація в вивченні іноземної мови є складним психологічним явищем, і одночасно є найвпливовішим фактором у цьому процесі. Науковці вважають, що роль мотивації у вивченні мови дуже важлива, і є нарівні з такими елементами як здатність, інтелект та ставлення, та може сильно вплинути на досягнення в оволодінні іноземною мовою. Зокрема, що мотивація є другим найсильнішим провісником успіху, відстаючи лише від здатності [1, 2].

Як зазначають психологи, мотивація – це стан людини, сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають її направити свою

діяльність на досягнення поставленої мети. Іншими словами, коли наявна мотивація на вчинення якоїсь дії, то людина отримує спонукання виконати цю дію, коли ж мотивація відсутня, то людина не прагне щось робити, або ж ця робота не приносить їй задоволення [3].

Особливо питання мотивації актуальне при вивченні іноземної мови, адже як радять філологи: щоденне вивчення мови невеликими частинами дає більш позитивний результат ніж довгі та непослідовні блоки вивчення мови. Проте і тут є певні нюанси, іноді важко знайти час для щоденної роботи над нашою цільовою мовою, йдеться не просто про пошук часу, а про пошук мотивації. Є дні, коли не хочеться вивчати мову, можливо через перевантаження, не цікавість викладання, великі обсяги матеріалу, громіздкість граматики тощо.

Отже, мотивація – це теоретична концепція, яка використовується для пояснення ініціативності, інтенсивності, цілеспрямованості напрямку поведінки людини. Звідси, мотивація здобувача вищої освіти вивчити іноземну мову – це не лише бажання досягнути академічної успішності з дисципліни, брати участь у процесі навчання, але й майбутнього професійного росту завдяки знання мови.

Мотиви навчання класифікують на групи [4] (рис. 1).

Державна модель стандартизованого тестування зобов'язана відповідати національним реаліям, з урахуванням специфіки української військової освіти згідно стандартизованих мовленнєвих рівнів: 1 рівень – елементарний (СМР-1), визначається як загальна мовна обізнаність, здатність розпізнавати знайомі фрази та використовувати їх у спілкуванні з носієм мови; 2 – функціональний (СМР-2) задано спроможність розпізнавати та використовувати загальноповсякденну лексику; 3 – професійний (СМР-3) передбачає, що його представник вловлює зміст розмови при наявності побічного шуму, іншої розмови, розуміє розмову носіїв мови та мову засобів масової інформації, розпізнає та користується стилістичними засобами; 4 – експертний (СМР-4) передбачає здатність повного розуміння та користування всіма мовними засобами, стилями у чотирьох видах діяльності; 5 – досконалий – це рівень освіченого носія мови (СМР-5), котрий володіє її культурними нормами у повному обсязі, знає і правильно користується стилістикою, його мова багата мовленнєвими засобами, образна і гнучка. І мотивація тут багато важить, адже знання мови для військового – це перепустка у майбутнє.

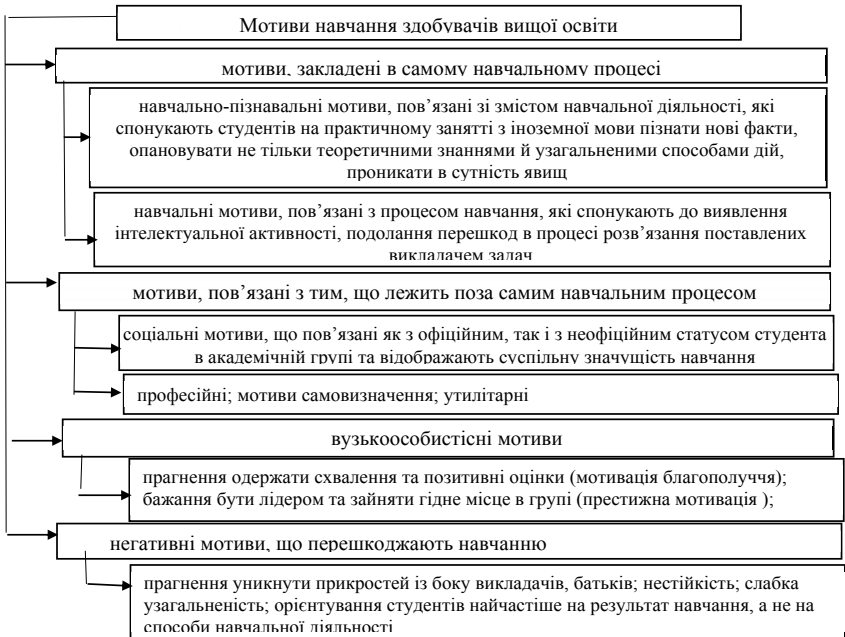

Рис. 1 . Мотиви навчання здобувачів вищої освіти

Список використаних джерел

1. Khan Mubbsheer Munawar, Ramzan Muhammad, Ahmed Ishfaq., 2011, – Transformational, Transactional, and Laissez-Faire Styles of Teaching faculty as a predictor of satisfaction, and extra effort among the students: evidence from higher education institutes\ Interdisciplinary.
2. ZENITH International Journal of Business Economics & Management Research. ZIJBEMR, Vol. 3 (12), December (2013). Online available at zenithresearch.org.in . URL: Pp. 275–284.
3. Матеріали сайту. Розвиток дитини. Навчання. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/edu/276/>.
4. Тригуб І. П. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/motyvatsiya-studentiv-yak-odyn-iz-osnovnyh-faktoriv-uspishnoji-profesijnoji-pidhotovky/>.

Малишевська О. М.,

*учениця Костянтинівського ліцею,
учасниця громадської організації
«Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських»*

Кузьменко Т. К.,

*учениця Костянтинівського ліцею,
учасниця громадської організації
«Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських»*

Дужак О. В.,

*інспектор Костянтинівського відділення поліції
Бахмутського відділу поліції
Головного Управління Національної поліції
в Донецькій області, капітан поліції,
координатор громадської організації
«Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських»*

ПРОФІЛАКТИКА ТРАВМУВАННЯ ГРОМАДЯН В ЗООПАРКАХ

В своїй доповіді ми хотіли б розглянути питання про фактори ризику, які можуть спіткати відвідувачів зоопарків. Також ми хочемо поділитися досвідом про ті заходи, які ми, учасники громадської організації «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських», разом з поліцейськими Костянтинівського відділення поліції –координатором «Ліги» проводимо для дітей.

Зазвичай, зоопарк – це місце, де кожен з людей може ознайомитися з представниками дикої природи, з цікавістю та науковою допитливістю дізнатися про поведки тварин. І, начебто, це місце – зоопарк – може викликати лише добре враження та щасливі посмішки від його відвідування. Проте нерідко зоопарки у всьому світі стають місцем серйозних травмувань людей, і зокрема дітей, бо в зоопарках світу відбуваються напади хижаків на людей. Такі випадки були і Україні за кілька останніх років, коли ведмеді калічили дітей. Такі випадки травмування були у Полтавській області, в Запоріжжі, в Дніпрі. У

ЗМІ та в Інтернет-мережі є такі публікації, коли ведмеді, лютуючи від близьких фотоспалахів, хапають дорослих і дітей та заподіюють їм каліцтва. Наприклад, в Менському зоопарку в Чернігівській області ведмідь в клітці розлютувався від фотоспалахів та відірвав обидві руки юнаку, який через клітку годував цього ведмедя сухариками [3]. Слід зазначити, що напади тварин на людей відбуваються, як правило – через нехтування людьми елементарними правилами поведінки в стаціонарних зоопарках або в пересувних звіринцях. Так, в одному із найвідоміших зоопарків світу відвідувач переліз через огорожу, підійшов впритул до клітки з тиграми і просунув крізь ґрати руку з булкою [2]. До руки з булкою підійшов однорічний амурський тигр. Хижак затиснув в пащі булку разом з рукою чоловіка. Постраждалий одразу покликав на допомогу, охоронцям вдалося витягнути руку людини з «живого капкану». Проте тигр встиг пошкодити людині плече, передпліччя та спотворив кисть руки. Або ось який випадок трапився в м. Біла Церква, де група підлітків в пересувному звіринці близько підійшли до кліток з ведмедем і левами. Одна дівчинка стала в безпосередній близькості біля клітки, і коли вона стала нахилитися, щоб підняти свою випавшу з рук сумку, то ведмідь завдав важкі травми по її голові, знявши скальп волосся [2]. Тож, напади тварин на людей в зоопарках відбуваються через нехтування елементарними правилами безпеки. Ці правила безпеки в зоопарках загальновідомі та й прості:

- небезпечно протягувати руки і ноги в клітини до хижаків;
- не можна залишати дітей в зоопарку без нагляду;
- заборонено садити дітей на клітини, бар'єри і огорожі з тваринами;
- не можна перелазити через бар'єри і огорожі, де знаходяться тварини;
- не можна наближатися до кліток з тваринами під час фотозйомок, тому що близькі фотоспалахи можуть налякати хижаків, і звір розлютиться;
- не рекомендується дивитися тваринам «очі в очі», тому що хижак такий погляд інстинктивно сприймає як заклик до нападу і, зазвичай, нападає;
- контактне спілкування з тваринами можна здійснювати лише у присутності спеціального фахівця – інструктора по годуванню тварин.

Ці нескладні правила допоможуть помилюватися представниками дикої природи без заподіяння шкоди собі та тваринам. Список таких правил зазвичай вивішений при вході в зоопарки, але часто відвідувачі їх або не читають, або ними нехтують. Всі ці правила стають для дітей дуже актуальними напередодні канікул, коли школярі на канікулах, мандруючи, відвідують зоопарки. Радіючи спостереженнями за представниками дикої природи, діти та й дорослі нерідко забувають, що хижакі відрізняються від пухнастих іграшкових ведмедиків хижими поведками та могутніми лапами, озброєними великими кігтями. Тому треба дотримуватися дистанції у наближенні до кліток з хижаками. Оскільки громадська організація «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських» є спільнотою небайдужих підлітків, які допомагають діючим поліцейським у проведенні профілактичних заходів, то згідно до Статуту нашої громадської організації, ми допомагаємо поліцейським складати цікаві повчальні сценарії та проводити з дітьми різні заходи із запобігання травматизму [1]. Такі заходи ми проводимо з урахуванням віку наших слухачів: це дитячі вистави про тварин, якщо ми проводимо заходи в дитячих садках; або дискусії для старшокласників та студентської молоді; або вікторини для учнів середніх класів; розповсюдження листівок в дитячих садках на інформаційних стендах «Для батьків». Ми роз'яснюємо дітям, що треба дотримуватися дистанції від кліток з хижаками та не дратувати тварин. Такі превентивні заходи не мають на меті залякати людей або відштовхнувши їх від вивчення і захоплення дикою природою, представники якої є в зоопарках. Навпаки – під час профілактичних заходів поліцейські разом з учасниками «Ліги майбутніх поліцейських» намагаються нагадати дітям, що хижакі не є іграшками, і намагатися нав'язувати їм свій жартівливий тон в реальному спілкуванні – травмонебезпечно.

Список використаних джерел

1. Статут громадської організації «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liga-police.com.ua/about>
2. «Этот опасный зоопарк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vzglyadzagran.ua/news/etot-opasnyj-zoopark>
3. Мальчик разозлил медведя фотовспышкой [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://korrespondent.net/ukraine/events/142119-v-chernigovskom>

4. «На базі відпочинку у Карпатах бурий ведмідь роздер жінці руку і переламав кістки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=DgZo55-umBU>

Михайлів М. М.,

*здобувач вищої освіти спеціальності «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Янчик І. В.,

*здобувач вищої освіти спеціальності «Менеджмент»
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Живко З. Б.,

*д. е. н., проф., професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ

Механізм управління фірмою не зводиться лише до цільового керуючого впливу, але і включає в себе процеси організації та самоорганізації.

Як було вже зазначено, цільовий управлінський вплив виступає в двох різновидах: «зовнішнє» управління та самоуправління; в організаційному порядку воно об'єктивується «минулою» управлінською працею та доповнюється неформалізованими соціальними нормами; самоорганізація проявляється як процеси колективного регулювання.

В управлінні борються дві тенденції: підвищення ефективності через деталізацію, ускладнення цільового управління і через розвиток самоорганізації.

Так, традиційні структури управління будуються на прямому контролі вищого керівництва організації за діяльністю її частин. Сучасні ж структури передбачають створення так званих центрів фінансової відповідальності, бізнес-одиниць всюди, де це можливо.

Власним фінансовим рахунком та правом внутрішньої самостійності можуть наділятися різні підрозділи підприємств. Фірма перетворюється в сильно децентралізовану систему, іноді в холдинг, який контролює свої частини тільки за вихідними параметрами: прибуток, виконання конкретних завдань [1, с. 41].

Використання стимулу замість завдання, зацікавленості замість контролю в багатьох випадках навіть підвищує керованість об'єкта з точки зору досягнення результатів. Отже, розглянувши складові управління системою організації, сформуємо основні висновки щодо менеджменту: більше правил, менше завдань, використання самоорганізації – шляхи до посилення синергії системи завдяки економії на управлінні. Таким чином, оптимально вибудований менеджмент інтегрує різні його складові з тим, щоби максимально використовувати можливості та усунути обмеження, які властиві цільовому впливу, організаційному порядку та самоорганізації. Грамотне керування зацікавлене максимально економити свою працю завдяки використанню не лише цільового впливу, але і самоорганізації та організаційного порядку.

Самоорганізація – це природне, постійно оновлюване джерело організаційної енергії. Керівник втомлюється, зношується на роботі, а спонтанні процеси відтворюються самою природою організації. Розвиток та постійне оновлення організаційного порядку дає керівництву можливість більше займатися перспективами організації.

Щодо висновків про менеджмент систем фірм, можна сформулювати три правила управління: 1) керівник повинен робити тільки те, чого не може робити колектив; 2) більше правил, менше завдань; 3) функція керівника – управлінське обслуговування підлеглих (давати їм якісні цілі, засоби, умови та заохочення).

Щодо синергії від взаємодії цінностей організації. В працях про управління системами підприємства є твердження про те, що фірма має три генеральні цінності (рис. 1), які взаємопов'язані між собою [1, с. 44].

Рис. 1. Співвідношення управлінських цінностей

Нами вжито слово «генеральні» в тому сенсі, що всі інші управлінські цінності організації покриваються цими трьома.

Розглянемо їх детальніше. Керованість означає певну міру в співвідношенні керуючої та керованої підсистем організації, ту степінь контролю, яку перша з них може поширити на другу. Фактично орган управління системою постійно порівнює зовнішні умови та результат дій. Якщо задана ціль виконується, орган управління системи не здійснює жодних дій. Якщо ж невідповідність між заданою ціллю та результатом дії системи, то орган управління впливає на елементи виконання таким чином, щоб цю невідповідність усунути [2, с. 59].

Керованість оцінюють за двома параметрами [1, с. 44]: 1) узгодженість цілей та дій підрозділів та працівників фірми, яка визначається якістю цілей; 2) досяжність рішень.

Інноваційність – це здатність організації породжувати та втілювати нововведення. В певній мірі вона є протилежністю керованості, так як нововведення нерідко знижують керованість, але і без них керованість стає дисфункціональною. Інноваційність організації проявляється у відкритості до змін, проактивності управління, тобто орієнтації не стільки на слідування за попитом, як на вплив на попит; не просто чутливість до сигналів ринку, а виробництво нових сигналів для нього; якості управлінської волі, тобто вміння менеджменту доводити інноваційні процеси до повного завершення.

Клієнтність організації є її відповідність потребам, тенденціям ринку, привабливість її продуктів для клієнтури.

Щодо ефекту синергії, то роль правильного поєднання всіх трьох управлінських цінностей – у створенні можливості системі працювати з мінімальною затратою ресурсів на операційний менеджмент. Щодо впливу середовища функціонування фірми на ефект синергії, на поведінку організації чинять вплив різні мікро- і мікрофактори її середовища: соціокультурні, правові, політичні, природні, науково-технічний прогрес, клієнтське середовище та мережі збуту, партнери, конкуренти.

Відповідно до принципів менеджменту, максимізація ефекту синергії буде мати місце при суміщенні активностей (та тенденцій) системи фірми із системами вищих порядків та з іншими системами одного рівня. Тому менеджменту фірми доцільно спрямовувати

організацію, враховуючи картину спрямування активностей систем, з якими взаємодіє організація.

Список використаних джерел

1. Пригожин А.И. Методы развития организаций. М. МЦФЭР, 2003. 864 с.
2. Макаров В.М. Теория менеджмента: Учеб. пособие. Спб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2012. 125 с.

Окопський С. А.,

*здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
центру післядипломної освіти, заочного та дистанційного навчання,
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Верескля М. Р.,

*к. пед. н., доц., доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах швидкої зміни ринкового середовища саме персонал часто стає вирішальним фактором, який і забезпечує підприємству успішне, довготривале функціонування та гарну репутацію. Сьогодні керівництво багатьох підприємств стикається з проблемами неефективного використання різних видів ресурсів, що є наслідком зниження продуктивності праці персоналу, зменшення рівня його відповідальності та зацікавленості в результатах своєї діяльності.

Абрагам Маслоу зазначає, що будь-яка поведінка є полідетермінованою, тобто має складну мотивацію. У загальному трактуванні сутність мотивації можна виразити так: мотивація – це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукання особи до діяльності, спрямованої на досягнення особистих цілей чи цілей організації [1].

Мотивація персоналу на кожному з рівнів пов'язана з напрямками

впливу на персонал. Встановлена мета мотивації всього колективу впливає на такі напрямки як умови роботи і визнання. Встановлена мета мотивації груп працівників окремих підрозділів впливає на такі напрямки як ресурси і взаємини. Встановлена мета мотивації окремого працівника впливає на такі напрямки як відповідальність, визнання і взаємини. Якщо розглядати мотивацію з точки зору одержуваних благ, то мотивація персоналу буває двох видів: матеріальна і нематеріальна. Обидва ці види мотивації застосовуються для успішного функціонування підприємства та його розвитку. Як правило, ці види мотивації застосовуються спільно [2].

Матеріальна мотивація передбачає отримання певних матеріальних благ, які можуть бути виражені в грошовому вираженні, матеріальних об'єктах або послуги. Цей вид мотивації персоналу застосовується на рівні мотивації окремого працівника або групи працівників. На рівні мотивації всього колективу організації він застосовується рідше, так як є малоефективним. Нематеріальна мотивація спрямована на отримання співробітниками емоційних вигод. Вигоди можуть проявлятися у різних формах, наприклад, підвищення самооцінки, психологічний комфорт, гордість за працю тощо. Цей вид мотивації застосовується на всіх рівнях мотивації персоналу. Найбільш часто його застосовують на рівні мотивації всього колективу організації, тому що дозволяє «сформувати» причетність кожного працівника до організації [3].

Мотивація персоналу є основою і кінцевою мірою успіху як організації в цілому, так і системи якості. Щоб досягти успіху, мотивація персоналу повинна застосовуватися на всіх рівнях управління організацією і впливати на всі види організаційних одиниць: кожного співробітника, локальні колективи окремих підрозділів і колектив всієї організації.

Кожне підприємство має свободу вибору засобів мотивації, базуючись на досвіді інших компаній, розробляючи власні ідеї або беручи за основу праці класиків. Незмінним лишається основне призначення мотивації – змусити людину працювати краще, відповідальніше ставитися до своїх обов'язків, докладати до виконання роботи більше зусиль [4].

Список використаних джерел

1. Колот А. М., Цимбалюк С. О. Мотивація персоналу: підручник. К.: КНЕУ, 2012. 397 с.
2. Устіловська А. С. Мотивація персоналу як один з основних інструментів успішного управління персоналом. *«Молодий вчений»*. 2017. № 4.4 (44.4). С. 112–115.
3. Іляш О. І. Посилення мотивації праці в системі управління трудовим потенціалом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. № 12.2. С. 167–171.
4. Зеленько Г. І., Ганжурова Л. Ю. Мотивація як чинник підвищення ефективності праці персоналу підприємства. *Наукові записки НаУКМА. Том 133. Економічні науки*. 2012. С. 65–70.

Олександров А. В.,

*студент Дружківського професійного технікуму
учасник громадської організації
«Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських»*

Дужак О. В.,

*капітан поліції, інспектор Костянтинівського відділення поліції
Бахмутського відділу поліції
Головного Управління Національної поліції
в Донецькій області*

БЕЗПЕКОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ТРИМАННЯ СОБАК ТА ВИГУЛУ ЇХ В ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ

Для багатьох людей собаки завжди асоціюються лише з позитивом. Ці тварини справедливо заслугували своє почесне місце в історії спілкування з людством. Відданість, активність, вірне служіння завданням людини – ці якості вплинули на те, щоб вважати собаку вірним другом людини. Проте проживання собаки в людському соціумі накладає на власників собак певні обов'язки. Дійсно, тримання собак – це велика відповідальність як перед суспільством, так і перед самим собакою. У нашій доповіді ми хочемо проаналізувати деякі питання щодо того, яких вимог треба дотримуватися власникам собак, щоб

існування такої домашньої тварини, як собака, було гармонійним у людському соціумі. Також ми хочемо поділитися досвідом стосовно превентивних заходів, які проводять учасники косянтинівської ланки громадської організації «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських» з дітьми на виховання культури поводження з собаками. Найважливішим правилом щодо тримання собаки в домашніх умовах є те, що треба визначити свої наміри щодо собаки ще до того, коли пес у тебе з'явиться. Тобто, перед тим, як людина візьме собі на утримання собаку, треба ретельно усе обміркувати та зважити : чи зможеш, та й чи захочеш ти щоденно вигулювати свого собаку, чи є в тобі завзяття витримувати деякі примхи тварини, на кшталт розірваного та погризеного взуття, предметів меблів тощо. Ми вважаємо, що ці питання, поставлені своєму сумлінню, є найголовнішими, щоб не прийшлося потім викидати тварину, бо тварина та догляд за нею набридлі. Саме з цього питання розпочинається відповідальність за взяту додому собаку /та й кішку/. Ми, учасники «Молодіжної Ліги майбутніх поліцейських» допомагаємо діючим поліцейським проводити з школярами такі бесіди, під час яких намагаємося дітям прищепити почуття відповідальності за прийняте рішення щодо взятого додому песика чи котика. Адже загальновідомо, що бувають такі недобросовісні власники домашніх тварин, які беруть собі додому цуценя чи кошеня, бавляться цією маленькою тваринкою, а потім, коли тварина виростає, то викидають її напризволяще, поповнюючи тим самим зграї безпритульних собак. Коли ми проводимо з дітьми профілактичні зустрічі, то ми розповідаємо, що викидати домашню тварину напризволяще є правопорушенням, яке підпадає під юридичне поняття «жорстоке поводження з тваринами» [1]. Тому треба перед тим, як заводити собі додому собаку, розрахувати свої бажання та можливості по догляду за собакою. Відповідальне ставлення передбачає також необхідність для власника собаки дотримуватися правил вихулу собак. Так, у відповідності до ст. 154 Кодексу про адміністративні правопорушення, виводити собак за межі території її проживання можна лише на повідку [2]. Стосовно собак бійцівських порід законодавством визначено, що такі собаки повинні бути в громадських місцях на короткому повідку та в наморднику. Без повідка та намордника собаки можуть наражати на небезпеку перехожих та інших тварин. За порушення цієї вимоги українським

законодавством передбачено адміністративну відповідальність у вигляді штрафу 51 грн. [2]. Ми вважаємо, що через цю невелику суму штрафу дане покарання не несе виховної функції для правопорушника. Дійсно, в українських містах часто можна побачити, що за бажанням своїх хазяїв собаки бійцівських порід гуляють без намордника та навіть без повідка, тим самим представляючи небезпеку для оточуючих людей в громадських місцях. Для співставлення : в європейських країнах передбачено суворі штрафи за вигул собак без повідка. Так, в Німеччині – штраф 600 євро [3]. Господар собаки повинен забезпечити безпеку своєї тварини, оточуючих людей та інших тварин, а також майна від заподіяння шкоди, дотримання безпеки дорожнього руху при проходженні з твариною біля транспортних шляхів. Тварин, зазвичай, можна супроводжувати з 14 років. Проте небезпечних собак дозволено супроводжувати особами від 16 років [1]. Тобто малолітнім дітям вигулювати тварин законом не дозволяється. З нашого досвіду проведення профілактичних бесід з дітьми ми можемо сказати, що питання стосовно віку, з якого дітям дозволяється вигулювати собак, викликає найбільш жваву дискусію. Школярі запитують, чому їм, 10–13-літнім дітям, не дозволяється вигулювати собак? І під час дискусій школярі самі приходять до висновку, що дійсно, дитина віком до 14-ти років фізично неспроможна керувати собакою, особливо бійцівських порід. Потенційно небезпечними породами собак є такі породи, що володіють генетично обумовленими якостями агресії та сили. До них відносяться: Акіта-іну, Американський бульдог, Американський стафордширський тер'єр, Англійський мастиф, Аргентинський дог, Бельгійська вівчарка, Бернський зенненхунд, Бордоський дог, Бразильський філа, Бульмастиф, Бультер'єр, Доберман, Кавказька вівчарка, Кане корсо, Мастіно-наполетано, Мастиф тибетський, Московська сторожова, Німецька вівчарка, Німецький дог, Перо преса канаріо, Південноруська вівчарка, Пітбультер'єр, Різеншнауцер, Родезійський ріджбек, Ротвейлер, Середньоазійська вівчарка, Тосаіну, Чорний тер'єр, Німецький боксер, Фокстер'єр, Ягтер'єр німецький та метиси цих порід [3]. Цей список не є вичерпним. Тож, тримання собаки та вигул їх в громадських місцях потребує від власників собак правової культури, людського сумління та відповідальності як перед самим собакою, так і перед суспільством. Саме у цьому

напрямку проводять багато заходів костянтинівські поліцейські разом з учасниками «Молодіжної Ліги майбутніх поліцейських».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження». К.: Паливода, 2019. 3 с.
2. Кодекс України про адмінправопорушення. Х.: Одиссей, 2020. 102 с.
3. «Правила вихулу собак у громадських місцях» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://patrul.in.ua/gromadyanyn/inshe/pravyly-vygulodomashnih-tvaryn-u-gromadskyh-mistsyah/>

Саф'яник Ю. І.,

*здобувач освітнього ступеня магістр
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Копитко М. І.,

*д. е. н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Забезпечення економічної безпеки підприємства є об'єктом уваги не лише в Україні, але й у світі. В сучасних умовах швидких та глобальних змін економічних відносин та економіки в цілому, гостро постає питання забезпечення належного рівня економічної безпеки не тільки на макрорівні, а й для підприємств в цілому [1, с. 125].

Варто зазначити, що проблема економічної безпеки є досить важливою на сьогодні, адже підприємства виконують роботу в умовах всіляких зовнішніх і внутрішніх ризиків, а середовище економічної конкуренції приховує низку загроз. Цей феномен вимагає від суб'єктів управління підприємством створення комплексної системи, націленої на підняття ступеня економічної безпеки. Питання аналізу економічної

безпеки регіону, держави, підприємства останнім часом отримало особливу значущість. Проте, незважаючи на велике зацікавлення до неї вітчизняних та світових вчених і практиків, слід замітити, що існуючі розробки в загальному віддані різним аспектам національної і регіональної безпеки, і меншою мірою - питань економічної безпеки підприємств.

Проаналізувавши твердження різних науковців, авторів, поміж проблем економічної безпеки підприємства, які потребують нагального вирішення, можна виокремити:

- відсутність ясності в обранні компонентів економічної безпеки підприємств;
- наявність труднощів формалізованого опису динамічних властивостей підприємства з огляду забезпечення його економічної безпеки у спільному зв'язку з впливом дестабілізуючих факторів;
- труднощі з визначенням складу критеріїв, які оцінюють складову економічної безпеки;
- нестача загально визнаних внутрішньо державних методологій оцінки рівня складових економічної безпеки підприємства, так як, підходи, котрі здобули визнання в міжнародній практиці, не завжди можна застосувати в умовах національної економіки [2, с. 160].

Актуальність проблеми способів забезпечення економічної безпеки підприємств дозволяє сформулювати наукове запитання «Які існують шляхи забезпечення економічної безпеки підприємств?»

Розвиток ідеї безпеки на основі співробітництва зв'язане із тим, що сьогодні чимало держав занепокоєні не стільки проблемою захисту від військової загрози, а скільки у забезпеченні внутрішньої стабільності в державі та регіону, де вони розміщені, та зацікавлені в врівноваженому економічному процвітанні. Розвиток соціального та економічного параметру й наповнення новим змістом соціальної та економічної політики призвели до нових взаємин у сфері безпеки. Мова іде не лише про запобігання військових конфліктів, які в даний час набули локальних форм, але й про створення та розширення добре організованих безпечних зон, де не маючи перешкод може розвиватися різностороннє співробітництво. Це підтверджується результатами еволюції організації, покликаних врегулювати міжнародні взаємовідносини [3, с. 759].

Пристосування будь-якого зарубіжного досвіду до умов України досить довготривале і характеризує не повторювання всієї системи регулювання, а лише поетапне впровадження деяких елементів, інструментів, засобів та моделей. Потрібно враховувати рівень економічного розвитку, розвитку інститутів управління, забезпечення та контролю над безпекою, використовуючи системний підхід та порівняльний аналіз. Головною умовою нової якості економічного зростання, як зазначено в Стратегії національної безпеки України полягає у забезпеченні економічної безпеки шляхом, зокрема, систематичної протидії організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки на основі переваг легальної економічної діяльності та одночасно консолідації інституційної спроможності фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів груп організованої злочинності та їх конфіскація [4, с.423].

Ми можемо чітко стверджувати, що економічна безпека відіграє важливу роль у будь-якому підприємстві, адже саме вона забезпечує захист інтересів від певних зовнішніх і внутрішніх загроз. Саме вона є підґрунтям міцного функціонування. Тобто важливим для підприємства є захист економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Список використаних джерел

1. Кузенкова Ю. О., Надтока Т. Б. Економічна безпека енергетичних підприємств. *Економіка і маркетинг в умовах всесвітньої інтеграції: проблеми, досвід, передмова думка*: Всеукраїнська науково-практична конференція, 2011 р., м. Донецьк. Д. : ДРУК, 2011. 125 с.
2. Грунін О. А., Грунін С. О. *Економічна безпека організації*. навч. посібник. К.: Освіта, 2012. 160 с.
3. Барановський О.І. *Фінансова безпека в Україні* (методологія оцінки та механізми забезпечення). Київ, нац. торг.-екон. ун-т. К.: 2004. 759 с.
4. Кириченко О. А. *Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання*: монографія / О. А. Кириченко, В. С. Сідак, С.М. Лаптев та інші. К.: УЕП «Крок», 2008. 423 с.

Сеник С. В.,

*науковий співробітник відділу організації наукової роботи
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

До економічної діяльності держави слід віднести діяльність, що закріплена ст. 10 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. №436-IV і названа напрямками економічної політики держави, за винятком положень, які стосуються бюджетної, податкової, грошово-кредитної, валютної політики. Відтак до економічної діяльності держави належить діяльність щодо реалізації структурно-галузевої, інвестиційної, амортизаційної політики, політики інституційних перетворень, антимонопольноконкурентної, зовнішньоекономічної політики [1]. Відносини у сфері економіки регулюються нормами багатьох галузей права, однак тільки адміністративне право притаманними йому правовими засобами впорядковує певну частину відносин у сфері економіки. Публічне адміністрування у сфері економіки здійснюється за декількома напрямками, що виділені, виходячи з ознаки єдності мети його здійснення [2].

1. Забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку економіки – структурних змін, зокрема стимулювання розвитку окремих галузей та виробництва, сфер економічного розвитку (наприклад, малого підприємництва); інвестування, інновації, ціноутворення тощо.

2. Визначення сфер економіки, які можуть складати об'єкт державної власності та механізм її набуття, – наприклад, через приватизацію, антимонопольне регулювання (створення конкурентного середовища) та чітке закріплення статусу суб'єктів державної власності (наприклад, казенних підприємств).

3. Публічне адміністрування у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до ст. 18 Конституції України зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки через підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними

принципами і нормами міжнародного права. П. 9 ст. 92 Конституції України визначено, що виключно законами України регулюються засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності [3].

4. Визначення підстав і меж використання імперативних та диспозитивних методів публічного правового регулювання відносин у сфері економіки. Мова йде про реєстрацію, ліцензування, квотування, надання дозволів, застосування заходів адміністративної відповідальності тощо. В економічних відносинах органічне поєднання імперативного й диспозитивного методів правового регулювання виявляється в чіткості, послідовності, однозначності законодавчого визначення напрямків розвитку вітчизняної економіки, меж діяльності державних органів щодо регулювання економічних відносин та їх відповідних повноважень, у суворому дотриманні правових норм, розвиненості системи державних гарантій реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність, у дієвому захисті економічних інтересів держави. З іншого боку, мають бути розвинені засоби й заходи, притаманні диспозитивному методу публічного правового регулювання відносин в економічній сфері, що означає встановлення правової можливості альтернативного вибору учасниками цих відносин варіантів поведінки в межах закону. Така правова можливість реалізується зокрема в дозволах, адміністративних угодах, адміністративних послугах, які забезпечують соціальну свободу й активність людини, реалізацію принципу «дозволено те, що не заборонено законом». Органи виконавчої влади як суб'єкти публічного адміністрування здійснюють організаційну, цілеспрямовану діяльність щодо розбудови демократичного суспільства, забезпечення пропорційного розвитку економіки України.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *База даних «Законодавство України» / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтєвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. *База даних «Законодавство України» / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Скуменко А. О.,
учениця школи № 8 м. Костянтинівка
учасниця громадської організації
«Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських»

Дужак О. В.,
інспектор сектору превенції
Костянтинівського відділення поліції
Бахмутського відділу поліції
Головного Управління Національної поліції
в Донецькій області, капітан поліції

ДИТЯЧЕ АВТОКРІСЛО ЯК ФАКТОР ДОРОЖНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДИТИНИ

В нашій доповіді ми хотіли б розглянути питання про важливість такого аспекту дорожньо-транспортної безпеки, як перевезення дитини в спеціальному автокріслі. Також ми розглянемо європейський досвід превентивних заходів та співставимо українські та європейські методи покарання за недотримання вимоги перевозити дитину у спеціальному автокріслі.

В Правилах дорожнього руху України у розділі 21 «Перевезення пасажирів» в пункті 21.11. «б» зазначено, що забороняється перевозити дітей, зріст яких менше 145 см або тих, що не досягли 12-річного віку, – у транспортних засобах, обладнаних ременями безпеки, без використання спеціальних засобів, що дають змогу пристебнути дитину за допомогою ременів безпеки, передбачених конструкцією цього транспортного засобу; на передньому сидінні легкового автомобіля – без використання зазначених спеціальних засобів [1]. І хоча дана заборона діє в Україні вже понад 10 років (з 2008 року), проте жодного покарання за порушення цього правила не було передбачено. Саме через недотримання водіями цієї вимоги Правил дорожнього руху Верховна Рада України у жовтні 2019 року ухвалила законопроект № 1150 про відповідальність за перевезення дітей без автокрісла. Щоправда, у самому тексті закону слова «автокрісло» нема, замість нього використовується термін «спеціальні засоби». Даним Законом

встановлено, що перевезення дитини без даного спеціального засобу тягне адміністративне покарання у вигляді штрафів. Так, Кодекс України про адміністративні правопорушення було доповнено частинами 10 і 11 про адмінвідповідальність за порушення правил перевезення дітей. Згідно до поправок до Кодексу, тепер встановлено штраф за перше перевезення дитини без даного спеціального засобу – 30 неоподатковуваних мінімумів, що становить наразі 510 грн. За друге порушення протягом року – 50 неоподатковуваних мінімумів, що становить 850 грн. [2].

Тестові автовипробування показують, що стандартні сидіння та паски безпеки в автомобілі не гарантують захист пасажирів зростом нижче 145 сантиметрів [4]. Тому й дітям, і дорослим, які мають зріст нижче 125–145 см, потрібні спеціальні автокрісла. Автокрісло, що підходить дитині за зростом і віком, фіксує її положення і захищає від можливих травм. Адже більше половини дитячих травм в ДТП – через відсутність спеціальних засобів перевезення. Саме так стверджують фахівці кампанії «За безпечні дороги» [4]. Насправді діти на штатних сидіннях, пристебнуті звичайними триточковими ременями безпеки, отримують травми у п'ять разів частіше, ніж діти, що сидять в дитячих сидіннях, підібраних за ростом та комплекцією. За даними Патрульної поліції України : за 2019 рік в Україні відбулося 4656 ДТП за участю дітей. Постраждали 3903 дітей, 164 – загинули [3]. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, правильно встановлене автокрісло знижує ризик смерті немовлят на 70%, а малолітніх дітей – на 54–80% [4]. Крісло фіксує дитину, не дозволяючи їй у разі різкого гальмування отримати травму, вдарившись о деталі автомобіля – наприклад, о переднє крісло. Крім того, автокрісло має захист по боках, завдяки чому дитина знаходиться у ньому як у капсулі, яка захистить її від серйозних аварій. Тому дитину не можна тримати на руках і не можна садити на коліна за кермом, бо дитина може вилетіти поверх керма у лобове скло, від чого отримує травмування, навіть смертельне. Автокрісло має підходити дитині за зростом і вагою. Кожного разу треба надійно пристібати дитину. Занадто велике крісло підвищує ризик травм при аварії, до того ж, маленькому пасажирові має бути в ньому комфортно. Автокрісло має бути правильно закріплено, інакше весь його сенс зникає.

За статистичними даними, до прийняття у жовтні 2019 року законопроекту № 1150, дитячими сидіннями, які захищають дитину від травм під час ДТП, в Україні користувалися лише 12% (за іншими даними – 23%) українських водіїв [4]. У той час, як в Європі водії ставляться до цієї вимоги законодавства більш дисципліновано, і такі штрафи діють в Європі з кінця 90-х років. Так, наприклад, у Німеччині рівень використання дитячих автокрісел становить 99% водіїв автівок, Чехії – 96%, Естонії – 96%, Польщі – 93%. Відповідальність порушників у разі недотримання безпечного перевезення дітей досить сувора. Дані про штрафи можна представити в такій таблиці [4].

Україна	Велика Британія	Франція	Польща	Чехія	Естонія
850 грн. (тобто 29 євро)	580 євро	135 євро	35 євро	78 євро	400 євро

Тож, підбиваємо підсумки. В доповіді ми проаналізували вимогу дотримання Правил дорожнього руху щодо перевезення дітей в спеціальних засобах «автокріслах». Застосування таких автокрісел здатно вберегти дітей від автотравмування та забезпечити безпечне перевезення маленьких пасажирів. В нашій доповіді ми дійшли висновку, що запроваджені в 90-х роках в Європі суворі штрафи сформували дисциплінованість європейських водіїв і маємо впевнену надію, що українські водії також виховують в себе дисциплінованість.

Список використаних джерел

1. Правила дорожнього руху України /Затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 1306. Х.: Укрспец-видав, 2020. 32 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Х.: Одиссей, 2020. 74 с.
3. «Статистика ДТП в Україні» Патрульна поліція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>
4. «Штрафи по-новому: небезпечна їзда без дитячих крісел» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nash.live/news/car/zakon-pro-shtrafi-za-jizdu-bez-avtokrisla-vse-shcho-potribno-znati.html> <https://nash.live/news/car/zakon-pro-shtrafi-za-jizdu-bez-avtokrisla-vse-shcho-potribno-znati.html>

Токар А. А.,

*викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ м. Дніпро, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Головні документи, які регламентують діяльність Національної поліції України є: Закон України «Про Національну поліцію»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію»; Наказ МВС України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України». В ЗУ «Про Національну поліцію» вказується повноваження та обов'язки поліцейського, рівні професійного навчання поліцейських. Згідно ст. 72 ЗУ «Про НПУ» професійне навчання поліцейських складається з:

- 1) первинної професійної підготовки;
- 2) підготовки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломної освіти;
- 4) службової підготовки [1].

На мою думку до цього переліку необхідно додати професійну психологічну підготовку, адже це дуже важливо в діяльності поліції.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» передбачено, що Національна поліція, відповідно до покладених на неї завдань, організовує систему психологічного забезпечення поліцейських та працівників Національної поліції та забезпечує її функціонування. Але на теперішній час не прийнято відповідних нормативних документів, які б закріплювали принципи організації, завдання, функції, структуру, форми і методи діяльності служби психологічного забезпечення Національної поліції.

Наказом МВС України від 26.01.16 № 50 затверджено положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. Він визначає види службової підготовки, до яких належать:

Функціональна підготовка – включає комплекс заходів спрямованих на вивчення нормативно-правової бази ОВС, для подальшого несення служби.

Загально профільна підготовка – комплекс заходів спрямованих на набуття та удосконалення практичних навичок, наприклад надання до медичної допомоги.

Тактична підготовка – комплекс заходів спрямованих на застосування практичних навичок у екстремальних ситуаціях, або в ситуаціях різних ступенів ризику.

Вогнева підготовка – комплекс заходів спрямованих на набуття основ зі стрільби з вогнепальної зброї, практичних навичок використання вогнепальної зброї, її правове застосування (використання), безпечне поводження з нею, стрільба по нерухомих цілях.

Фізична підготовка – комплекс заходів спрямованих на набуття навичок захисту від злочинців, фізичної стійкості та витривалості.

Деякі з видів підготовки включають психологічну підготовку, такі як тактична та вогнева підготовка – емоційна стійкість при використанні (застосуванні) зброї, емоційна стійкість під час різних ступенів ризику та ін. Психологічна підготовка має включатись в кожну зі складових, адже візьмемо вогневу підготовку, без психологічного сприйняття того, що ти мусиш її застосовувати, правомірно, і в ситуаціях може скластися таке, що ти можеш вбити людину. Такі ситуації порушують стресостійкість та впевненість в своїх подальших діях. В подальшому невпевнені дії приводять до каліцтва або навіть до загибелі поліцейського. Також візьмемо тактичну підготовку, в ній також є елементи психологічної підготовки, адже в цьому аспекті ми, як поліцейські, повинні бути готовими, до супротиву, агресії, до застосування до нас як службових осіб злочинцями холодної або вогнепальної зброї. В таких випадках ми повинні застосовувати заходи примусу, до котрих також можливо не кожен готовий.

Взагалі, професія поліцейського, це тяжка справа. Кожного дня стикатись з соціальною деформацією у різних її проявах, застосовувати примус, вогнепальну зброю, психічно не кожен витримує, тому на самому першому етапі відбору поліцейських потрібний жорсткий психологічний відбір. Можливо навіть запровадити жорсткий відбір з «тижнем виживання» наприкінці. Адже з огляду на курсанта ми не

зможемо сказати, чи не «поїде в нього дах» від такої психологічно не стійкої праці?

В кожному навчальному закладі є психологи, які проводять різні тренінги на різні актуальні теми, які допомагають майбутнім поліцейським зрозуміти свої потенційні загрози, і як з ними потрібно боротись, якщо таке вже трапилось, проводять тренінгові заняття в кімнаті для релаксу, що дає психоемоційне розвантаження, і натхнення працювати далі. Слід зауважити, що в Академії поліції США на психологічну дисципліну відводять 30% загального навчального часу, наприклад «тест на незворушність» [2].

Також на мою думку у відділах поліції мають бути власні психологи, та тренінг-кабінети, для проведення психологічної підготовки. Можливо для цієї роботи підійдуть капелани, праця яких позитивно зарекомендувала себе в Збройних силах та Національній гвардії України.

На сьогоднішній день кожний поліцейський стикається з десятками злочинців, котрі скоїли вбивства, пограбування, насилля. Подібні фактори не можуть не відобразитися негативно на його психіці, приводить до поступової його деформації як людини. Після служби цей поліцейських приходиться додому з багажем негативу, стресу та інших факторів, що дуже часто приводить до соціального вибуху. Боротьба з постійними стресами, комунікація з асоціальними елементами суспільства створює психологічну загрозу, з котрою потрібно боротись.

Як вже зазначалось вище, до професійної службової підготовки доцільно додати психологічну професійну підготовку, як окремий елемент, а не складова якоїсь підготовки. Адже психологічна підготовка – це тривалий процес, який потребує вивчення, постійного удосконалення, та постійного практичного використання.

Психологічна підготовка повинна вводитись з самого початку проходження навчання майбутніх поліцейських. Для цього можна використовувати різні методи, такі як психологічні тренінги, ділові ігри, проходження смуги перешкод. Такі методи допоможуть поліцейським при майбутніх задачах, несенні служби.

Особливу увагу хочеться приділити психологічній підготовці перед охороною громадського порядку, виконання службових завдання, або відправлення в зону бойових дій. Перед цим психологи повинні проводити спеціальні заняття, тренінги, як поліцейський повинен

поводитись з людиною, котра проявляє агресію, з невірноваженою особою, як поводитись в екстремальних умовах і не розгубитись, а зібратись і виконати службовий обов'язок.

Таким чином, наразі в Україні відсутня нормативно-правова база проведення професійної психологічної підготовки поліцейських. Тому видається актуальним завданням розробка низки нормативно-правових актів, якими були б урегульовані питання, пов'язані із організацією і проведенням такої підготовки поліцейських. Доцільно додати до службової підготовки професійну психологічну підготовку, як метод подолання емоційної нестійкості під час виконання службових завдань та використання нових методів психологічного розвантаження поліцейських.

Список використаних джерел

1. Напрями вдосконалення професійної психологічної підготовки поліцейських Національної поліції України / В. І. Барко, В. П. Остапович, В. В. Барко // Психологічний часопис. – 2018. – № 4. – С. 9–18. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2018_4_3 (дата звернення: 08.04.2020).
2. Скрябін О. М. Професійно-психологічна підготовка працівників Національної поліції / ДДУВС 2016 URL <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/nmm/0919/4.2.pdf> (дата звернення: 09.04.2020).

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Бондарчук В. В.,

*к. ю. н., доцент фінансових розслідувань
Університету ДФС України*

Муцко В. І.,

*студент факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників податкової міліції
Університету ДФС України*

РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У РОЗРІЗІ ЗМЕНШЕННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Особливе місце в системі економічної безпеки держави займає проблема фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Кризові тенденції на мікрорівні створюють передумови для негативних тенденцій розвитку регіональних систем і зниження рівня фінансової безпеки держави. У зв'язку з цим доцільно розробляти нові підходи до більш ефективної реалізації функцій управління, що враховують високу ступінь невизначеності умов функціонування підприємств – фактично умов їх виживання. Таким сучасним напрямом повинно виступити регулювання державою фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності.

Доречно зазначити, що фінансова безпека полягає в здатності органів державної влади забезпечити політичними, правовими та економічними методами безпечне функціонування всіх сфер економічної діяльності, де взагалі є фінанси. Забезпечення фінансової безпеки визначає також і управління ризиками у фінансовій сфері, своєчасне забезпечення фінансовими ресурсами всіх фінансових інститутів, а також безперешкодну реалізацію національно-державних інтересів у сфері фінансів.

Зазначимо, що поняття «фінансово-економічна безпека» найчастіше застосовується не до держави, а саме до суб'єктів господарювання.

Кожен суб'єкт господарської діяльності бачить перед собою завдання забезпечити стабільне функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Це сприяє необхідності постійного дотримання відповідного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, яке у свою чергу залежить від того, наскільки ефективно його керівництво буде спроможне запобігти та протистояти можливим загрозам та ліквідувати наслідки об'єктивних і суб'єктивних негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища [2, с. 103].

Українські вчені-економісти І. Мойсеєнко та О. Марченко дали визначення поняттю «фінансово-економічна безпека підприємства», де вказали, що це «такий фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах» [1, с. 28].

Саме регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання визначає стан економічної безпеки держави, а саме зменшує рівень загроз її фінансовій безпеці. Тому, важливим кроком з боку держави є здійснення контролю за фінансовим станом підприємств різних форм власності, саме через фінансові інститути.

Забезпечення фінансової безпеки держави сприяє підтримці незалежності фінансової системи від впливу геофінансів, транснаціоналізації економічних зв'язків, крім того, стан захищеності фінансів впливає на всі фінансові інститути та складові фінансової сфери. Механізми захисту національних інтересів у фінансовій сфері повинні створюватися інститутами влади з урахуванням наявних фінансових ресурсів і резервів з метою захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз [2, с. 104]. При цьому необхідно враховувати перспективу зростання економічного потенціалу держави та її можливого виходу в число країн – лідерів світової економіки.

Досвід ринкових економік найбільш високорозвинених країн (США, Франція, Німеччина, Японія та ін.) показує, що державний фінансовий контроль є складовою частиною соціально-орієнтованої економіки. Він є найважливішим фактором встановлення балансу між дією ринкових сил і державним регулюванням, що дозволяє отримати максимальну користь від їх взаємодії. В умовах переходу до ринкових

відносин контроль буде виступати в формі взаємодії ринкового і державного контролю за виробництвом, розподілом і споживанням суспільного продукту [3, с. 65].

Варто зазначити, що значення фінансового контролю в системі забезпечення фінансової безпеки є необхідним. Ефективно функціонуюча система органів фінансового контролю здатна крім виконання своєї безпосередньої контрольної функції аналізувати проблеми в сфері фінансів як на макрорівні, так і зі структурної точки зору, розробляти і застосовувати засоби і методи протидії загрозам у фінансовій сфері.

Таким чином, узагальнивши викладене вище, можемо констатувати, що під фінансовою безпекою розуміють такий фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи забезпечувати реалізацію його фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати розвиток цієї фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Мойсєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Навчальний посібник. Львів, 2011. 380 с.
2. Горячківська І. В. Регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання як засіб мінімізації загроз фінансовій безпеці держави. *Інвестиції: практика та досвід*. № 24. 2017. С. 101–105.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство. Наукова монографія. К: Національна академія управління, 2010. 232 с.

Вагіль Л. М.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Миськів Г. В.,

*д. е. н., доцент,
завідувач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЇЇ ПРОЯВИ В УКРАЇНІ

У сьогоденні використання інформаційних технологій не має меж. Віртуальний простір переймає від реального абсолютно все, зокрема і злочинність у її нових формах і проявах.

Під кіберзлочинністю слід розуміти суспільно небезпечне винне діяння, кримінальна відповідальність за яке передбачено законодавством, вчинене в кіберпросторі за допомогою електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електров'язку, яке полягає в протиправному, несанкціонованому створенні, зберіганні, обробці, підробці, блокуванні, знищенні об'єктів інформаційної інфраструктури [4]. Кримінально-правовий обсяг поняття «кіберзлочинність» складають злочини, передбачені статтями 361, 361-1, 361-2, 362, 363, 363-1 КК України, що містяться у Розділі XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку» [1].

Кіберзлочинність охоплює різні види злочинів, що здійснюються за допомогою комп'ютера та в мережі Інтернет. Об'єктом кіберзлочинів є персональні дані, банківські рахунки, паролі та інша особиста інформація як фізичних осіб, так і бізнесу та державного сектору. Кіберзлочинність є загрозою не тільки на національному, а й на глобальному рівні.

У 2018 році увагу працівників кіберполіції було зосереджено на розслідуванні злочинів, вчинених у сфері високих інформаційних

технологій. Так упродовж року працівники Департаменту кіберполіції були залучені до розслідування більше 11 тисяч кримінальних проваджень. Зокрема, упродовж року найбільша кількість злочинів була зосереджена у місті Києві (2277 од.), а також на території Одеської (1084 од.), Миколаївської (903 од) та Львівської областей (903 од). Найбільша кількість злочинів скоєна у сфері платіжних систем – 3697 од. [3]

Питання кіберзлочинності є надзвичайно важливим на державному рівні. Найчастіше під ударами кібератак опиняються гроші з банківських карток, дані з комп'ютерів, інформацію з телефонів, запускають віруси-вимагачі, шантажують компанії та перевіряють крипто-афери (рис. 1).

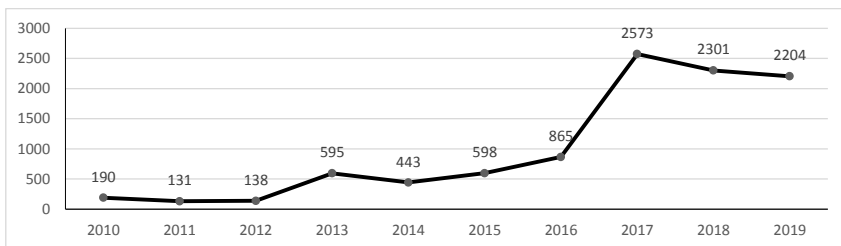

Рис. 1. Кількість облікованих кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку за 2010–2018 рр., од.
Джерело: [2]

Сьогодні українська кіберполіція розробляє і успішно впроваджує у практичну діяльність поліції сучасні методики виявлення, фіксації і дослідження цифрових доказів. Зокрема, упродовж 2018 року спеціалістами з кіберполіції оглянуто та проаналізовано 5,5 петабайтів інформації, яка у подальшому була визначена як цифрові докази.

За результатами міжнародної співпраці у 2018 році було викрито 8 транснаціональних хакерських угруповань та взято участь у понад 30 міжнародних операціях.

Для попередження злочинів слід вживати наступні заходи:

- інформаційно-аналітичну роботу;
- створення підрозділів технічного захисту інформації в органах

влади, органах внутрішніх справ, збройних силах, на підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності, діяльність яких пов'язана з інформацією, що підлягає технічному захисту;

- підготовка кадрів для роботи у сфері технічного захисту інформації.

Отже, для ефективної протидії віртуальним злочинам необхідна багаторівнева система кібербезпеки, яка б захищала і простих громадян, і державні установи. Система кібербезпеки включає в себе різноманітні компоненти, в т.ч. підвищення рівня цифрової грамотності населення, сприяння в просуванні індивідуальних засобів захисту особистої інформації, механізми з протидії та профілактики кіберзагроз, і усі ці заходи варто впроваджувати у повсякденне життя задля мінімізації ризику кіберзлочину.

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. №2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
2. Офіційний сайт. Державна служба фінансового моніторингу. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, злочинним шляхом, та фінансування тероризму. URL: <https://finmonitoring.in.ua/NRA2019.pdf>
3. Офіційний сайт. Кіберполіція України. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/results/2018/>
4. Уейлсон Д., Сенгер Л. 2001. Інформаційні злочини. (дата оновлення 28.06.2018). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96_%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8

Гірка О. Р.,
здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ

Висоцька І. Б.,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ І ФІНАНСУВАННІ ТЕРОРИЗМУ

У сучасному світі упродовж останніх двох десятиліть питання легалізації (відмивання) злочинних доходів стало однією із головних проблем масштабного характеру, на вирішення якої докладають зусилля багато країн з усього світу. Здійснення фінансового моніторингу є ефективним способом вирішення цієї проблеми. Процес узаконення «брудних» грошей характерний для всіх форм організованої злочинності, яка змінює ухвалення економічних рішень, підриває стабільність фінансових установ, посилює соціальні проблеми і, що головне, сприяє розвитку корупції.

У світовій практиці існує дві системи боротьби з легалізацією доходів злочинного походження – європейська й американська. Європейська система – більш ліберальна, за якої банки не обов'язково повідомляють спеціальні органи про всі операції, суми за якими перевищують встановлену межу. Вони інформують їх лише про ті операції, які видались їм підозрілими. Американська система значно жорсткіша. У Сполучених Штатах Америки (далі – США) банки зобов'язані повідомляти фінансову розвідку про всі операції, які перевищують суму в 10 тисяч доларів США [1, с. 70]. Вітчизняна система фінансового моніторингу має змішаний тип, але функціонує з використанням правил американської моделі.

В Україні існують значні ризики щодо відмивання коштів через корупцію та незаконну економічну діяльність, зокрема фіктивне підприємництво, ухилення від сплати податків і шахрайство. Відповідно до Закону України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму» [2], органом, уповноваженим на боротьбу з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, є Державна служба фінансового моніторингу України, яка, відповідно до Конвенції, є ключовим елементом системи в цій боротьбі (за класифікацією Financial Intelligence Unit (FATF)).

Діяльність державної служби фінансового моніторингу України можна вважати ефективною, оскільки упродовж 2019 р. Держфінмоніторингом було підготовлено 893 матеріали (з них 503 узагальнених матеріалів та 390 додаткових узагальнених матеріалів), які направлено до: органів прокуратури – 117 матеріалів; Державної фіскальної служби України – 218 матеріалів; органів внутрішніх справ – 173 матеріали; Служби безпеки України – 215 матеріалів; Національного антикорупційного бюро України – 155 матеріалів; Державного бюро розслідувань 15 матеріалів [3].

У вказаних матеріалах сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів, та з учиненням іншого злочину, визначеного Кримінальним кодексом України, становить 92,2 млрд гривень [3].

Отже, протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, вважається необхідною умовою задля гарантування економічної безпеки держави. Здійснюючи боротьбу із економічними злочинами Важливо зазначити що, ведучи таку боротьбу, сама держава захищає себе від економічних злочинів, корупції, торгівлі наркотиками, а також кримінальної економіки загалом, тих її сегментів, які працюють і на міжнародний тероризм.

Список використаних джерел

1. Буткевич С. Досвід США щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Учен. зап. Таврич. нац. ун-та им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Т. 21 (60). 2008. № 1. С. 68–74.

2. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму. Закон України від 28. 04. 2020, №361 – IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-17>
3. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України.
URL: <http://www.sdfm.gov.ua/>.

Горбан І. М.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних конкурентних умовах успішність господарювання підприємств потребує ефективного управління фінансовими потоками. У складі системного механізму управління грошовими потоками важливу роль необхідно відводити методам їх внутрішнього фінансового контролю.

Створення системи фінансового моніторингу повинно бути невід'ємною складовою побудови всієї системи управління підприємством з забезпечення ефективності його функціонування. Моніторинг слід розглядати як регулятивний фактор, який характеризується не лише «обслуговуванням» підприємства, а ще й тим, що він є певною системою взаємопов'язаних важелів управління, здатною видозмінюватися, розвиватися і вдосконалюватися. Моніторинг фінансових потоків трактується як складова частина та механізм процесу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Система моніторингу грошових потоків передбачає розроблений підприємством механізм постійного стеження за контрольними показниками їх формування, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від запланованих та виявлення причин цих відхилень.

Побудова загальної системи моніторингу функціонування фінансових потоків повинна охоплювати такі три основні етапи:

1. Створення системи інформаційно-звітних показників для контролю за кожним видом грошових потоків. Дана система являє собою сформованість первинної інформаційної бази для відстеження абсолютних і відносних фінансових показників, що характеризують результати формування грошових потоків підприємства.

2. Розробка системи узагальнюючих показників, передбачених методами контролю, які відображають фактично досягнуті результати.

3. Побудова структурних носіїв контрольної інформації за показниками (фактично досягнуте значення у зіставленні з плановим, розмір відхилення фактично досягнутого значення від планового, факторний аналіз розміру відхилення, пояснення причин негативних відхилень в цілому за показником і за окремими його складовими частинам [1].

Система моніторингу в управлінні повинна розглядатися як складний, відкритий, адаптивний і динамічно, ймовірнісний захід, який характеризує структурну складність грошових потоків з наявністю множинних елементів їх взаємозв'язків, динамічністю поведінки в цілому й окремих елементів, що розвиваються згідно з поставленими підприємством цілями.

Отже, система моніторингу управління грошовими потоками – це інформаційна система, яка об'єднує фінансовий облік, бюджетування, аналіз і контроль з метою ефективного забезпечення інформацією для прийняття управлінських рішень.

До основних положень концепції створення системи моніторингу в управлінні фінансовими потоками можна віднести:

- аналіз обліково-фінансових операцій з виявленням результатів та планування на перспективу;
- формування аналітичної бази показників за класифікаційними видами і групами грошових потоків;
- гнучкість у виявленні позитивного і негативного фінансового потоку з огляду на аспекти діяльності підприємства;
- забезпечення достатності інформації, наступності, достовірності й зіставності, ймовірності, комплексності, гнучкості реагування;

- узгодженість нормативно-правової бази на аналітичному рівні [2].

Система моніторингу в фінансовими потоками передбачає першочергове запровадження аналізу дослідження їх руху з необхідністю отримання інформації про величину грошових потоків за визначені проміжки часу, складові елементи грошових потоків, напрями руху, що генерують основні потоки, а також для розробки управлінських рішень з метою їх оптимізації.

Система моніторингу в управлінні рухом фінансових потоків дає можливість визначення обсягу за джерелами надходження та напрямками використання грошових потоків з виявленням їх надлишку та поясненням причин дефіциту коштів за етапами руху; визначення точки превалювання припливу над відпливом фінансових потоків; визначення оптимальної спроможності підприємства забезпечити, свої зобов'язання; 4) визначення достатності чистого грошового потоку для процесу стратегічного розвитку підприємства [3].

Таким чином, система моніторингу фінансових потоків підприємства забезпечує логічну інтеграцію заходів оптимізації грошових потоків у загальну систему управління фінансовими потоками, що координує і упорядковує управлінські дії, а також підвищує ефективність фінансового управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Андрієць В. С. Забезпечення економічного зростання підприємства за допомогою оптимізації грошових потоків підприємства: Економіка. Фінанси. Право. 2008. № 6. С. 16–18.
2. Олійник О. О. Система моніторингу в управлінні грошовими потоками підприємств: Фінанси України. 2009. №2. С. 35–39.
3. Лігоненко Л. О., Ситник Г. В. Управління грошовими потоками підприємства: Навч. посіб. К.: Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 255 с.

Греян А. А.,

*курсант факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції
Університету ДФС України*

Павліна М. М.,

*курсант факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції
Університету ДФС України*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На сьогодні однією з важливих умов виходу економіки України з кризи та майбутнього поступового її розвитку є відновлення прийнятного рівня фінансової безпеки, який, у свою чергу, дозволить захистити державу та її суб'єктів від різного роду загроз. У системі фінансової безпеки держави важливими є дві основні компоненти мікрорівня: фінансова безпека суб'єктів підприємницької діяльності та фінансова безпека домогосподарств. Ці компоненти є базовими для підтримання фінансової безпеки регіонів, видів діяльності та держави загалом на необхідному рівні. На даний момент, спостігається досить складна ситуація у сфері функціонування вітчизняних підприємств, яка погіршується зі зростанням ризиків і загроз їх господарській і фінансовій діяльності.

Так І. В. Багровецька та Л. С. Козак вважають, що «фінансова безпека підприємства – це важлива складова частина економічної безпеки, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта, яка відображається через систему критеріїв і показників його фінансового стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних резервів» [1, с. 98].

На думку Л. А. Некрасенко та Ю. М. Рибалки, «фінансова безпека підприємства є складовою економічної безпеки підприємства, яка полягає у наявності такого його фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, також місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; а також спрямованістю на ефективний і сталий розвиток» [2, с. 165].

О. І. Воробйова вважає, що «фінансова безпека суб'єкта господарювання виступає як узагальнююча характеристика стану фінансів відповідного суб'єкта господарювання на встановлену дату, яка свідчить про фінансові можливості та спроможність виконувати зобов'язання і ефективно функціонувати в умовах нестабільності, невизначеності та різних фінансових і господарських ризиків» [3, с. 6].

Фінансова безпека підприємства завжди піддається впливу різного роду загроз. Ідентифіковані й потенційні загрози фінансовій безпеці підприємства доречно поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні загрози не залежать від діяльності підприємства, їх можна лише враховувати при організації діяльності підприємства. Такі загрози відносяться до чинників ризику зовнішнього для підприємства середовища. Внутрішні загрози, у свою чергу, викликані діяльністю самого підприємства, а саме: системою організації такої діяльності, рівнем фінансового менеджменту, кваліфікацією його керівництва тощо [4, с. 59]. Наразі можна спостерігати активізацію багатьох з наведених вище загроз фінансовій безпеці підприємства, особливо з числа зовнішніх.

Як показує практика, підприємницька діяльність завжди пов'язана з різного роду ризиками, які викликані невизначеністю ситуації. Невизначеність, зазвичай, зростає в міру зростання періоду часу, на який розрахована дія того чи іншого рішення, прийнятого підприємцем. Тому ризики підприємницької діяльності зростають зі зростанням невизначеності ситуації та періоду часу, впродовж якого прийняте рішення впливатиме на діяльність підприємства.

Більшість науковців вважає, що поняття «ризик» і «загроза» є тотожними і фактично не відрізняються за сутністю. Однак окремі економісти з цим не погоджуються, оскільки вважають, що це все ж

таки різні поняття, хоча й зберігають зв'язок одне з одним: коли існує загроза впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, то при прийнятті певних рішень виникає ризик втрати фінансової стійкості й неможливості досягнення запланованих результатів [4, с. 61].

Фінансова безпека підприємств може розглядатися з різних точок зору: як один із складників економічної безпеки підприємства, як самостійний об'єкт управління, як певний фінансовий стан підприємства, як стан захищеності фінансових інтересів підприємства або як діяльність з управління ризиками.

Отже, можемо дійти висновку, що будь-яке підприємство зустрічає велику кількість загроз своїй фінансовій безпеці, на які має адекватно реагувати. Умовно їх можна поділити на ідентифіковані та потенційні, а також зовнішні та внутрішні. Останнього часу активізувалося багато факторів, які спричиняють загрозу та негативно впливають на рівень фінансової безпеки вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Козак Л. С. Концептуальні та методичні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Економіка і управління*. 2008. № 13. С. 97–101.
2. Некрасенко, Л. А. Складові управління фінансовою безпекою підприємств. С. 162–167. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/162.pdf>.
3. Воробйова О. І. Фінансова безпека на мікро- та макрорівнях. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2012. № 2. С. 6–10.
4. Лиса О. В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. *Економічний аналіз: збірник наукових праць*. 2016. Том 26. № 1. С. 58–64.

Григоришин Н. О.,
*аспірант кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Миськів Г. В.,
*д. е. н., доцент,
завідувач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

МІСЦЕ МОНЕТАРНОЇ БЕЗПЕКИ У ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Ріст глобалізаційних та інтеграційних процесів у сучасних реаліях розвитку економіки ставить на перше місце питання забезпечення національної безпеки держави. Фінансова безпека посідає одне із основних місць з-поміж складових національної безпеки держави, відсутність якої унеможливує вирішення завдань, які ставить перед собою держава. Проблема належної підтримки фінансової безпеки держави є вкрай актуальною, оскільки торкається інтересів усіх сфер національної економіки, приватного підприємництва, усіх верств населення та держави в цілому, а її забезпечення в умовах кризи є пріоритетним завданням.

Нормативно-правові документи трактують фінансову безпеку як «стан національної фінансової системи, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни» [2].

Монетарна безпека, у свою чергу, є основним засобом забезпечення фінансових відносин, розвитку фінансової системи держави та економіки в цілому, при якій створюються усі необхідні умови для забезпечення соціально – економічної та монетарної стабільності, єдності та цілісності фінансової системи, ефективного подолання внутрішніх та зовнішніх загроз та ризиків.

Монетарна безпека країни – це належний рівень захисту фінансових інтересів країни, рівень стабільності валюти, грошово-кредитної, податкової, банківської, інвестиційної та розрахункової системи, яка чинить опір різним негативним впливам; здатність держави ефективно використовувати свої фінансові ресурси для задоволення потреб та виконання своїх функцій, через виконання зобов'язань та забезпечення соціально-економічного розвитку [1].

Вважаємо, що монетарна безпека є комплексним поняттям, яке включає не лише стабільність грошово-кредитного ринку, а й валютного ринку, банківської, інвестиційної й розрахункової систем. Це зумовлює необхідність розгляду монетарної безпеки як базису економічної безпеки, як основу усіх процесів та взаємовідносин у державі. А тому дослідження монетарної безпеки, інструментів та засобів її досягнення є вкрай актуальним у сучасному глобальному середовищі, яке породжує щоразу нові виклики та загрози монетарній стійкості.

Монетарна безпека держави забезпечується через: якісне формування державного та місцевих бюджетів, стан платіжного балансу, співвідношення національної валюти у регульованій (офіційній) та тіньовій економіці, рівень відновлення валюти, що знаходиться в обігу, до банків, переміщення валютних коштів, тощо.

Монетарна безпека має внутрішні та зовнішні аспекти прояву стосовно національних інтересів.

Внутрішній аспект пов'язаний із забезпеченням монетарної стабільності всередині держави та створенні фінансово – безпечового механізму, який би прогнозував, попереджував, відвертав та зміг подолати у разі настання будь-які загрози, ризики та виклики національній монетарній безпеці.

Зовнішній аспект монетарної безпеки – це передусім фінансова самостійність та фінансовий суверенітет держави. У цьому контексті вагоме місце посідає обсяг зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових установ та організацій, урядів іноземних держав, розміри іноземних інвестицій у національну економіку.

Задля комплексного аналізу усіх проявів монетарної безпеки, пропонуємо зробити акцент на переліку чинників, які прямо або опосередковано можуть становити ризик чи загрозу суб'єктам

монетарної безпеки, а саме: висока інфляція та падіння курсу національної валюти; недоліки у бюджетній політиці і неефективна витрата бюджетних коштів; дієвість податкової системи та уникнення сплати податків; велика розбіжність між доходами різних верств населення та незадовільний соціальний захист населення; низький рівень банківської капіталізації та високі процентні ставки за кредитами; залежність економіки держави від міжнародних кредитів та зовнішнього фінансування; істотні розміри державного боргу та проблема його обслуговування.

Проте, останніми роками монетарна безпека України потерпає від сукупності внутрішніх та зовнішніх ризиків та загроз, таких як: інфляційні процеси, нестабільність правової системи, діяльність міжнародних організацій, фінансові кризи, геополітична ситуація та інші.

Досягнути належного рівня монетарної безпеки можливо шляхом дотримання наступних вимог:

- поступово знижувати рівень тіньової економіки;
- не перевищувати оптимальних обсягів емісії;
- знизити доларизацію грошового ринку до частки не більше 10 % валютної маси до національної валюти;
- повернення з-за кордону державних валютних коштів;
- рівновага між витратами населення та грошовими доходами;
- обсяг кредитування економіки має гарантувати фінансування обігових коштів фірм у розмірах, необхідних для їх нормальної роботи;
- обсяги обігових коштів виробничих установ усіх форм власності повинні знаходитися на рівні, який гарантує їх ефективну діяльність;
- не перевищення встановлених норм дебіторської та кредиторської заборгованості;
- збільшення обсягів безготівкових розрахунків за товари і послуги.

Задля досягнення та забезпечення монетарної безпеки в державі повинна бути сформована та реалізуватися ефективна монетарна політика центрального банку, яка фактично виступає безпековим інструментом та сприяє фінансовій стабільності в країні, забезпечує економічну й національну безпеку держави.

Розвиток економічної системи держави безпосередньо пов'язаний із станом грошово-кредитної сфери. У вразливій до глобальних впливів економіці України набули небезпечного розвитку внутрішні економічні та монетарні дисбаланси, які потребують системного вирішення з врахуванням світового досвіду.

Все це зумовлює необхідність вироблення ефективної стратегії монетарної безпеки, яка б полягала у глибокій діагностиці структурних перекосів у грошово-кредитній сфері, та спрямовувала увесь арсенал монетарних інструментів у координації з іншими органами державного регулювання на вирівнювання цих диспропорцій через ринкові механізми, що забезпечить досягнення фінансової безпеки та позитивно вплине на національну безпеку в цілому.

Список використаних джерел

1. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*, 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>
2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. НАКАЗ № 1277 від 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 24.04.2020)
3. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19 червня 2003 року N 964-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15/print1354565302839210>.

Дума Н. В.,

*курсант факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції
Університету ДФС України*

ТІНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Тінізація є одним із ключових факторів виникнення ризиків не тільки в економічній діяльності, а й стосовно реалізації прав та свобод людини і громадянина, здійснення соціального захисту вразливих

верств населення, а також прогресивному розвитку України в цілому, її вирішального становлення на міжнародній арені.

Тіньову економіку в контексті своїх наукових розробок досліджували В. Г. Боронос, С. О. Баранов, О. І. Барановський, В. М. Бородюк, З. С. Варналій, І. С. Вінничук, П. А. Дадашов, І. О. Іртищева, О. Д. Ладюк, Е. М. Лібанова, Т. І. Приходько, Р. А. Прокопенко, Я. Я. Пушак, та інші вчені.

Зазначимо, що незважаючи на концептуальні дослідження багатьох вітчизняних науковців – досі не сформовано єдиного погляду щодо тінізації, передумов її виникнення та ефективних шляхів подолання. Отже, безсумнівно дискусійність та неоднозначність питання потребує подальших напрацювань.

Комплексно глянувши на проблему тінізації економіки в Україні, можна виділити певні фактори, що об'єктивно пояснюють великий показник тіньової економіки: високі податки та нерівномірність податкового навантаження; недостатня прозорість податкового законодавства і постійне внесення змін до нього; повільні й непрозорі приватизаційні процеси; втручання владних структур усіх рівнів у діяльність суб'єктів господарювання, а також корупція в органах державної влади та місцевого самоврядування [3].

Об'єктивно, прояви тінізації економіки мають різноплановий характер, але виділити серед них потрібно сферу трудових відносин, операцій у фінансовій сфері (що провокує необхідність розвитку інституту фінансових розслідувань), а також земельній сфері.

Причинами виникнення тіньової економіки в Україні є: високий рівень оподаткування доходів населення, що мотивує громадян влаштовуватися на роботу не офіційно та приховувати свої реальні доходи, а також жорстка фіскальна політика в сфері оподаткування прибутків підприємств, бо задля зменшення свого податкового навантаження фірми та компанії намагаються встановлювати мінімальний рівень заробітної плати своїм працівникам, застосовувати різні схеми оптимізації своїх доходів і витрат [2].

Що стосується детінізації, то вона є результатом дії кількох чинників: закріплення відносної макроекономічної стабільності; поліпшення бізнес-клімату внаслідок дотримання політики дерегуляції та оптимізації функціонування державного сектору економіки з

метою підвищення його ефективності; поступового відновлення та формування нових міжгалузевих зв'язків в економіці; посилення ринкових тенденцій та поступової оптимізації процесів формування цін на внутрішніх ринках, у тому числі внаслідок демонополізації ринків поряд із впроваджуваною Національним банком України жорсткою монетарною політикою задля стримування інфляції в межах цільового діапазону; започаткування процесів детінізації на ринку праці внаслідок зниження єдиного соціального внеску.

Детінізація економіки прямо залежить від створеного державою клімату, від сприятливих умов для нарощення суб'єктами господарювання ділової активності в легальній економіці завдяки поліпшенню інвестиційного та бізнес-клімату в країні та створенню такого інституційного середовища, для якого тіньова економіка стала б неефективною [1].

Підтримуємо точку зору, що основними заходами для зниження масштабів поширення тіньової економіки в Україні повинні бути виважені, рішучі, послідовні й невідкладні дії органів державної влади щодо детінізації економіки, розвитку фінансового ринку, зокрема, банківської системи, легалізації зайнятості, зменшення рівня монополізації економіки, посилення правового захисту майнових прав населення та суб'єктів господарювання, надання податкових стимулів суб'єктам господарювання, підвищення бюджетної та податкової дисципліни, забезпечення фінансово-економічної та податкової безпеки держави [4, с. 112].

Ми вважаємо, що з метою протидії тінізації економіки, її профілактиці та зменшенню відсотка ризиків необхідно: знизити навантаження податкового спектру підприємництва; обов'язково здійснювати попереднє виявлення схем зв'язку суб'єктів, які зацікавлені у розвитку тіньової економіки; здійснити реформування правоохоронних та судових органів, а також створити концепцію державного органу, що матиме основним напрямом діяльності здійснення фінансових розслідувань в усіх сферах економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Городніченко Ю. В., Малишко В. В. Оцінка рівня тінізації української економіки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 4. URL : <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-4-23> (дата звернення: 05.05.2020).
2. Єлісеєва О. К., Хапіліна К. О. Тіньова економіка в Україні: причини та напрями подолання. 2019. URL : https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2018/30868/Ek_an_19-33.pdf?sequence=1 (дата звернення: 05.05.2020).
3. Лелека Р. В. Проблема тіньової економіки в Україні. 2019. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27597/1/P.160.pdf> (дата звернення: 05.05.2020).
4. Бойчук В. А. Подолання тіньової економіки в умовах сучасності. *Проблеми та перспективи розвитку системи безпеки життєдіяльності*: Зб. наук. праць XV Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, курсантів та студентів (20 грудня 2019 р., м. Львів). Львів: ЛДУ БЖД, 2020. 489 с.

Кадала В. В.,

*к. ю. н., доцент,
завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України*

Хайлова Т. В.,

*к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України*

Гузенко О. П.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України*

ОСУЧАСНЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Фінансова безпека діяльності суб'єктів господарювання вважається доволі пріоритетною складовою економічної безпеки. Разом з тим, більшість представників підприємницького сектору вважають, що серед різних видів безпеки діяльності недостатньо визначати лише

пріоритетність фінансової безпеки, а перш за все доцільно окреслити її зміст з позиції оцінювання та спрогнозувати межі її впливу на загальний розвиток суб'єкта.

Ми вважаємо на першому етапі кожен суб'єкт господарювання незалежно від форми, виду та масштабів діяльності має визначитися з тією межею діяльності, яка має окрас безпеки. У нашому випадку має місце прогноз величини не лише отриманого прибутку в майбутньому, а саме критерій результативності діяльності взагалі.

Науковці зазначене явище у фінансово – економічній діяльності представників підприємницького сектору вважають рівнем рентабельності (прибутковості) діяльності. Ми вважаємо даний критерій в сучасних умовах господарювання має доповнюватися процесом оцінювання визначеного критерію кількісним методом оцінювання економічного ризику. Такий підхід на нашу позицію сприятиме розробці більш реалістичного прогнозу майбутнього розвитку суб'єкта господарювання.

Перш ніж запропонувати методологічну основу для оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання звернемося до визначення критерію рентабельності та нагадаємо метод кількісної оцінки економічного ризику. Так, з позиції дефініції «рентабельність» К. Н. Параскан [1] обґрунтовує твердження стосовно того, що «...це найважливіший узагальнюючий показник оцінки економічної ефективності господарювання, що характеризує рівень його дохідності, або прибутковості, за певний період». Науковець пропонує під терміном «рентабельність» у загальному сенсі розуміти прибутковість, оскільки він виник від слова «рента», що буквально означає «дохід». В свою чергу Г. М. Вінокуров [2] вважає, що рентабельність повніше, ніж будь-який інший показник, відображає кінцеві результати діяльності і тому використовується як основний критерій визначення доцільності витрат, раціональності організації виробництва, ефективності використання трудових та матеріальних ресурсів, швидкості обороту коштів, позикової політики і т. д. [2].

Ми вважаємо даний критерій варто визначати з позиції фінансової безпеки, яка останнім часом супроводжує майже всі управлінські рішення суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим пропонуємо розуміти критерій оцінювання «рентабельність» як результативний

критерій оцінювання фінансової діяльності підприємства з урахуванням сегменту безпеки. Такий підхід розкриття змістовності показника, ми вважаємо має наступні переваги. По – перше, враховано позицію результативності оцінювання всієї фінансової діяльності суб'єкта господарювання. По – друге, підкреслюється тісний взаємозв'язок між оцінкою результативності діяльності та сегментом безпеки, який присутній у фінансовому сегменті.

Наступним кроком дослідження є метод кількісної оцінки економічного ризику. Як вважає Л. І. Донець [3] змістовність понятійної категорії «ризик» включає результат невизначеності майбутнього, потенційна загроза втрати частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат або можливість здобуття значної вигоди в результаті здійснення підприємницької діяльності в умовах невизначеності. Ми вважаємо з позиції оцінювання результативності діяльності суб'єктів з урахуванням рівня безпеки понятійна категорія «ризик» має також дещо змінити власну характеристику. У системі визначення рівня фінансової безпеки пропонуємо визначати понятійну категорію «ризик» як сегмент впливу на результативність діяльності суб'єктів господарювання у відповідності до рівня існуючої економічної безпеки.

З цього приводу І. О. Башинська, А. О. Валянська та Г. І. Гомонюк [4] звертають увагу на те, що «прибутковість компанії неможлива без ризиків, тож підприємства мають спрямовувати свої дії для їх зменшення. Це можна зробити за допомогою підходу мінімального ризику». Вчені вважають, що його сутність полягає в тому, що при мінімальному ризику з усіх існуючих можливих випадків обирається той, що дає очікуваний або максимальний прибуток.

У нашому випадку питання варто поставити не з позиції прибутку, а з позиції рентабельності (прибутковості). При цьому враховуючи той факт, що розглядається проблема оцінювання рівня фінансової безпеки виникає необхідність перегляду методичного підходу до його вирішення. На першому етапі, ми вважаємо, варто підсилити понятійний апарат даного процесу шляхом введення дефініції «оціночний сегмент фінансової безпеки». Пропонується наступна змістовність даної дефініції: критерій оцінювання результативності фінансової діяльності суб'єкта господарювання з врахуванням сегменту

економічної безпеки та існуючого рівня економічного ризику. Зазначене комплексно охоплює систему оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання так, як враховує всі елементи оцінювання.

З метою оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання пропонується наступний алгоритм:

$$K_{\tau}(\varphi\beta) = \Sigma \{ R(dcg); K_w; K_b \},$$

де

$K_{\tau}(\varphi\beta)$ – коефіцієнт фінансової безпеки суб'єкта господарювання;

$R(dcg)$ – рентабельність діяльності суб'єкта господарювання;

K_w – коефіцієнт варіації (ризик);

K_b – коефіцієнт рівня економічної безпеки.

Враховуючи вищевикладене доцільно зробити наступні висновки. По – перше, система оцінювання фінансової безпеки підприємств потребує оновлення, враховуючи мінливе середовище ведення бізнесу. По – друге, осучаснення даного процесу вимагає уточнення змістовності понятійних категорій, які є базою оцінювання. По – третє, система оцінювання повинна мати комплексний характер та спиратися на критерії рентабельності, економічного ризику та рівня визначеної економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Параскан К. Н. Рентабельность предприятия и ее значение в современной экономической практике. *Тотальные аспекты инновационных технологий*. 2014. № 4. С. 88–91.
2. Винокуров Г. М. Категория рентабельности и ее место при коммерческом расчете в сельскохозяйственном производстве. *Известия Байкальского государственного университета*. 2006. С. 43–45.
3. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навч. посіб. – URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1400_92168184.pdf.
4. Башинська І. О., Валянська А. О., Гомонюк Г. І. Управління ризиками як напрям забезпечення конкурентоспроможності підприємств. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (65). С. 413–416.

Коваль Я. С.,

*к. н. держ. упр., доцент кафедри управління
фінансово-економічною безпекою,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

ФОРМУВАННЯ ТРЬОХРІВНЕВОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Проблема економічної безпеки банку не може існувати сама по собі, адже її сутність і зміст впливають із завдань, що їх вирішує банк на кожному з етапів свого економічного розвитку. Економічну безпеку трактують як стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, соціальної спрямованості політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Конкретний обсяг завдань економічної безпеки змінюється залежно від внутрішніх та зовнішніх умов діяльності банку, які складаються у певний проміжок часу.

Сутність економічної безпеки банку реалізується в системі критеріїв і показників. Критерієм економічної безпеки є оцінка економічного стану банку з точки зору найважливіших процесів, які відображають сутність економічної безпеки. Забезпечення безпеки банку являє собою цілеспрямовану, постійно здійснювану діяльність усіх суб'єктів безпеки із захисту його життєво важливих інтересів. Гарантування економічної безпеки є важливою передумовою розвитку будь-яких соціально-економічних систем. Несвоєчасне усунення проблем у функціонуванні однієї з ланок системи здатне спричинити негативні наслідки у масштабах економіки усієї країни.

Деструктивний вплив банківської кризи на загальноекономічну активність, фінансову стійкість і безпеку банківської системи і країни в цілому визначає необхідність розробки алгоритму аналізу банківських криз як основи для моніторингу банківської системи на чутливість до зовнішніх шоків та розробки системних заходів з їх подолання. Інноваційний підхід до забезпечення безпеки банківської системи, яка враховує рівень негативного впливу на діяльність банків значної

кількості зовнішніх та внутрішніх факторів передбачає трьохрівневу систему забезпечення економічної безпеки банківських установ України (рис. 1).

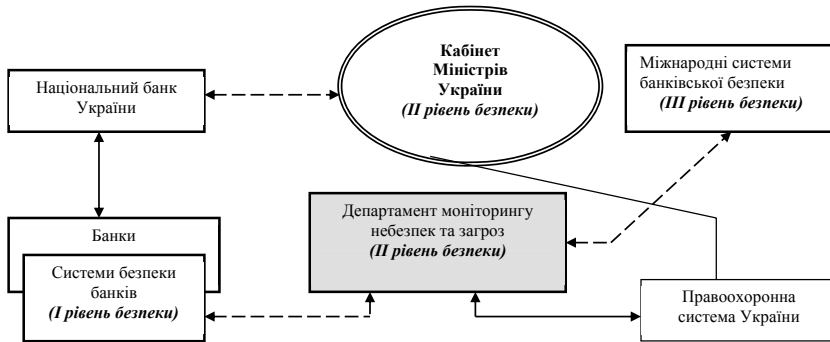

Рис. 1. Трьохрівнева система забезпечення економічної безпеки банківських установ

Джерело: сформовано автором на основі [1–3]

Перший рівень безпеки – безпосередня система безпеки банків.

Другий рівень безпеки – державна система забезпечення безпеки банківських установ. Цей рівень безпеки передбачає інноваційні підходи щодо його організації та забезпечення функціонування. Пропонується при Кабінеті Міністрів України створити Департамент моніторингу небезпек та загроз. Цей Департамент має стати координуючим органом по забезпеченню безпеки між вітчизняними банками та правоохоронною системою України. На Департамент покладені наступні завдання: організації взаємодії правоохоронних органів з суб'єктами першого рівня безпеки; підготовка рекомендацій щодо забезпеченню безпеки банків; здійснення моніторингу небезпек та загроз і своєчасне інформування банків про них; надання інформації керівникам держави про стан безпеки банківської системи; розробка пропозицій для прийняття рішень щодо забезпечення безпеки банківської системи; надання пропозицій банкам щодо мінімізації небезпек та загроз їх діяльності; розробка вимог щодо кваліфікації фахівців в галузі банківської безпеки; організація взаємодії між службами безпеки банків щодо протидії небезпекам та загрозам;

організація взаємодії в галузі безпеки з міжнародними банківськими системами та організаціями; організація підготовки законодавчого забезпечення функціонування системи банківської безпеки в Україні.

Третій рівень безпеки – міжнародна система забезпечення безпеки банківської діяльності. В основі першого рівня безпеки банків покладено процеси формування та організації функціонування штатних служб безпеки банків. Третій рівень безпеки діяльності банків передбачає через Департамент моніторингу небезпек та загроз організацію взаємодії з міжнародними системами банківської безпеки.

Таким чином, запропонована трьохрівнева система забезпечення економічної безпеки банківських установ дозволяє комплексно протидіяти небезпекам і загрозам їх діяльності в умовах високої невизначеності процесів що відбуваються в світової та вітчизняної економіки в умовах фінансово-економічної кризи. Для впровадження цієї системи безпеки необхідно в першу чергу розробити ефективні механізми взаємодії між всіма її суб'єктами, чітко визначити завдання та правові основи їх виконання різними департаментами та звернути увагу на налагодження тісних зв'язків з міжнародними системами банківської безпеки.

Список використаних джерел

1. Коваль Я.С. Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування державного механізму. *АЮГОС. Мистецтво наукової думки*. 2019. №6. С. 15–20. DOI: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.06.00.003>.
2. Буравльов Е. П., Гетьман В. В. Динаміка розвитку системи національної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2006. № 3. С. 35–41, 69.
3. Mihus I., Haman P., Andriyenko M., Koval Y. The state of economic security of Ukrainian banking institutions and the effect of economic reforms on formation of anti-crisis measures. *Financial credit activity: problems of theory and practice*. 2019. №2(29). Pp. 32–43. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i29.171997>.

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Важливу роль відіграє діяльність фінансової безпеки країни, яка полягає в захисті фінансових інтересів суб'єктів грошово-кредитної сфери та збалансованості її основних показників, які в кількісній формі відображають наявні загрози та ризики, а також напрями швидкого їх подолання.

Фінансова безпека відповідає за створення умов сталого, надійного функціонування фінансової системи держави чи регіону, яка запобігає виникненню фінансової кризи, дефолту, деструкції фінансових потоків, збоїв в забезпеченні основних учасників економічної діяльності фінансовими ресурсами, порушенню стабільності грошового обігу.

Україну, як і весь світ, очікує непростий період у розвитку економіки. Своєрідним «посилювачем» негативних тенденцій, які сколихнули світові ринки на початку березня, стала епідемія коронавірусу COVID-19. Вплив на економіку України відчутний. Розглянемо деякі моменти, які вплинули на фінансову безпеку країни за I квартал 2020 року:

1. У I кварталі 2020 року зростання споживчих цін у річному вимірі сповільнилося до 2,3%. Споживча інфляція очікувано перебувала нижче цільового діапазону 5%.

2. За оцінками НБУ, реальний ВВП у I кварталі 2020 року знизився на 0,5% р/р. Основними чинниками стали зниження інвестиційного та зовнішнього попиту, а також очікуване скорочення обсягів транзиту газу. Запровадження з середини березня 2020 року карантину із фактичною заборорою окремих видів діяльності позначилося переважно на секторах послуг (зокрема індустріях туризму та розваг), торгівлі і транспорті (за оцінками НБУ, прямий внесок у зміну реального ВВП становив -0,4 в. п.). Помірно негативним був вплив і на показники зайнятості та доходів населення в I кварталі.

3. У I кварталі 2020 року споживча інфляція очікувано перебувала нижче цільового діапазону 5%, однак сповільнилася суттєвіше (до 2,3% р/р у березні) порівняно з прогнозом.

Уповільнення інфляції зумовлене нижчими цінами на енергоносії, більшою пропозицією сирих продуктів харчування та подальшим відображенням у цінах ефектів торішнього зміцнення гривні. Ці чинники переважили тиск з боку значних темпів зростання споживчого попиту, у тому числі через ажіотаж у березні, спровокований запровадженням карантину.

4. Уповільнення дефлятора ВВП зумовлять слабкий інфляційний тиск на споживчому ринку та в більшості секторів економіки. Зокрема, відображаючи світові тенденції цін на енергоресурси, у тому числі через зниження собівартості продукції, поглибилось падіння промислових цін (до 5,6% р/р у середньому за I квартал 2020 року). Натомість стримувало сповільнення дефлятора скорочення темпів падіння цін на промислові товари, які реалізуються за межі України (насамперед на продукцію ГМК), та сільськогосподарську продукцію, а також незначне прискорення зростання вартості будівництва.

Після стійкого зростання у 2019 році, реальний ВВП у I кварталі знизився з огляду на зниження інвестиційного та зовнішнього попиту, а також очікуваним скороченням обсягів транзиту газу. Падіння стримувалося подальшим зростанням споживання.

5. У I кварталі 2020 року, за оцінками НБУ, падіння реального ВВП становило 0,5% р/р. Крім послаблення імпульсу зростання наприкінці попереднього року (зростання реального ВВП уповільнилося до 1,5% р/р у IV кварталі 2019 року), причинами падіння стали послаблення інвестиційного і зовнішнього попиту та очікуване зниження обсягів транзиту газу українською територією. Натомість на початку року зростання підтримувалося високими темпами приватного споживання, яке, втім, також сповільнилося.

6. У I кварталі сформувався значний дефіцит зведеного бюджету (17,3 млрд грн), який перевищив показники минулих років у цей період як в абсолютних показниках, так і відносно ВВП. Фіскальна політика, за оцінкою НБУ, на початку року залишалася м'якою, про що свідчило розширення від'ємного циклічно скоригованого первинного сальдо

за практично незмінного обсягу витрат на обслуговування боргу порівняно з відповідним періодом рік тому.

Слід відзначити, що навіть якби Україна була готова до чергового раунду світової фінансової кризи, слабкість вітчизняної економіки все рівно далася б взнаки. Усі відомі «хвороби» української економіки можна вже назвати хронічними, і вони нікуди не зникають ось вже понад 20 останніх років. Однак кожна криза – час не лише для випробувань, але й для нових можливостей.

Список використаних джерел

1. Венцковський Д. Ю. Актуальні виклики фінансовій безпеці України / Д. Ю. Венцковський // Фінанси України. – 2016. – № 3. – С. 37–50.
2. Національний банк України. Інфляційний звіт (квітень 2020 року). [Електронний ресурс]// Режим доступу: https://bank.gov.ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2020-rokuhttp://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
3. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. Економіка України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.
4. Полторак А. С. Архітектоніка наслідків глобалізаційних процесів у фінансовій сфері. Modern economics, 2018. № 10. С. 89–96. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15).

Маслюк Д. В.,

*студент факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції
Університету ДФС України*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення фінансової безпеки держави є особливо актуальним для країн із транзитивною економікою, в яких система державних фінансів не є досить стійкою, що, зокрема, стосується й України. Оскільки вплив світових фінансових систем на окремо взятую державу переходить на якісно інший рівень та з урахуванням панівного

становища, займаного фінансовою складовою в сучасній економіці, є підстави характеризувати останню як економіку, керовану в основі своїй фінансовим чином, через фінансові механізми, за допомогою фінансових важелів, фінансових стимулів і у фінансових цілях.

У сучасних умовах тісного переплетіння різного роду інтересів між усіма учасниками системи господарювання України її суб'єкти постійно стикаються зі значною кількістю загроз щодо стійкого функціонування їхньої фінансової системи, перебуваючи під впливом різноманітних факторів зовнішнього середовища, яке у свою чергу зумовлює необхідність формування принципово нових підходів до забезпечення фінансової безпеки [1, с. 113]. Це сприятиме налагодженню всієї системи захисту економічних інтересів країни та розробленню комплексу превентивних управлінських рішень, що дозволять забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими інститутами.

З огляду на те, що фінансова безпека суб'єктів господарювання є однією з основних складових, котра обумовлює фінансову систему держави і відповідно регіону, а фінансова безпека держави визначається фінансовими можливостями суб'єктів господарювання, вони є взаємно пов'язаними поняттями, рівень впливу яких визначається багатьма чинниками, що в кінцевому результаті складає багаторівневу систему захисту фінансових інтересів усіх рівнів ієрархії управління від зовнішніх та внутрішніх загроз на макро-, мезо- та макрорівнях [1, с. 114]. Разом з тим, кожний рівень управління має певні відмінності стосовно можливості й здатності забезпечувати власну фінансову безпеку та керувати оптимізацією її складових.

Важливим напрямом підвищення фінансової безпеки України є протидія «доларизації» грошової сфери нашої країни, яка існує поза банками, що є умовою функціонування й розвитку тіньової економіки. При цьому привертає увагу той факт, що щорічно ця сума збільшується. Це свідчить про недовіру фізичних і юридичних осіб до банківської системи країни та невпевненість власників валюти в стабільності фінансової системи України на перспективу [3, с. 91]. Виходом із цієї ситуації могло б стати прийняття не щорічних, а п'ятирічних бюджетів, які були б гарантами незмінності бюджетної політики хоча б у середньостроковій перспективі, дозволяли б реалізовувати стратегію розвитку країни.

Варто зазначити, що дестабілізує фінансову систему України і масове вивезення українського капіталу за кордон, що також опосередковано свідчить про недовіру його власників до фінансово-банківської системи нашої країни. При цьому джерелом такого капіталу переважно є перерозподіл державної власності, неповернення виручки за експортовану продукцію, ухилення від сплати податків, спекулятивні фінансові операції. Тому, з одного боку, треба посилювати відповідальність за приховування доходів за кордоном, а з іншого – створити законодавчі умови для легалізації в Україні вивезеного з неї капіталу некримінального характеру [2, с. 149].

Фінансовими інтересами держави є забезпечення належного рівня функціонування фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх загроз, зокрема: забезпечення виконання прийнятого бюджету на поточний рік, забезпечення монетарної та валютної стабільності, зміцнення банківської системи та мінімізація впливу дестабілізуючих факторів на фінансову систему держави. Головною метою фінансової безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування сьогодні й високий потенціал розвитку в майбутньому.

Таким чином, узагальнивши викладене вище, можемо констатувати, що фінансова безпека підприємства залежить від ефективності використання капіталу, якості корпоративного управління й фінансового менеджменту, оновлення технологій та інформаційної бази. Важливими умовами та елементами в забезпеченні нормального функціонування підприємства є оцінка й управління економічними ризиками та адаптація до змін ринкової кон'юнктури.

Список використаних джерел

1. Кузенко О. Л. Фінансові відносини в системі фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Економіка і регіон* № 3 (52). 2015. С. 110–115.
2. Березин І. Промислове шпигунство, конкурентна розвідка, бенчмаркінг й етика цивілізованого бізнесу. *Практичний маркетинг*. 2005. № 101. С. 140–151.
3. Лазарева А. П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрями зміцнення. *Вісник Приазовського державного технічного університету: зб. наукових праць*. Маріуполь, 2014. Вип. 27. С. 88–94.

Нагірна О. В.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

На сьогодні, однією із основних загроз фінансовій безпеці України є кіберзлочинність, оскільки збільшення кібератак призводить до значних фінансових втрат. Комп'ютеризація має ряд позитивних наслідків, але поряд із цим негативні наслідки є значно серйозніші, оскільки можуть спричинити величезну шкоду не лише на державному рівні, але й на міжнародному.

З розвитком інтернет-технологій прямо пропорційно збільшуються і види кіберзлочинів: шахрайство з пластиковими платіжними картками, фальшиві інтернет-аукціони, викуп і реєстрація доменних імен, крадіжка послуг, створення вірусів, DDos атаки, кардинг, фішинг, вішинг, онлайн-шахрайство, піратство, кард-шарінг, соціальна інженерія, мальваре і т. д. [1].

Згідно із даними Генеральної прокуратури України кількість облікованих кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку за 2010–2018 рр. збільшилась на 2 111 од. і на кінець 2018 року склала 2 301 од. (рис. 1).

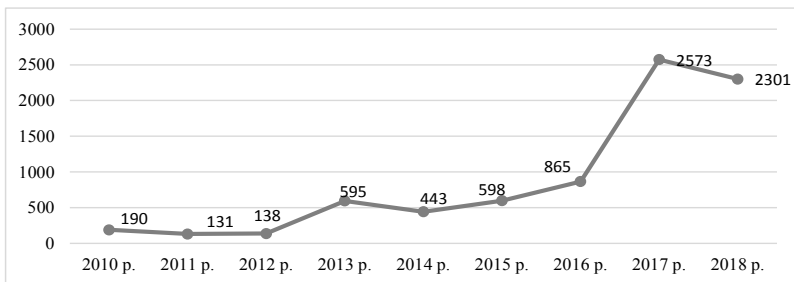

Рис. 1. Кількість облікованих кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, од.

Джерело: складено за даними [1]

Питома вага облікованих кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку за аналізований період збільшилась на 0,43% і на кінець 2018 року становить лише 0,47% від загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень (рис. 2).

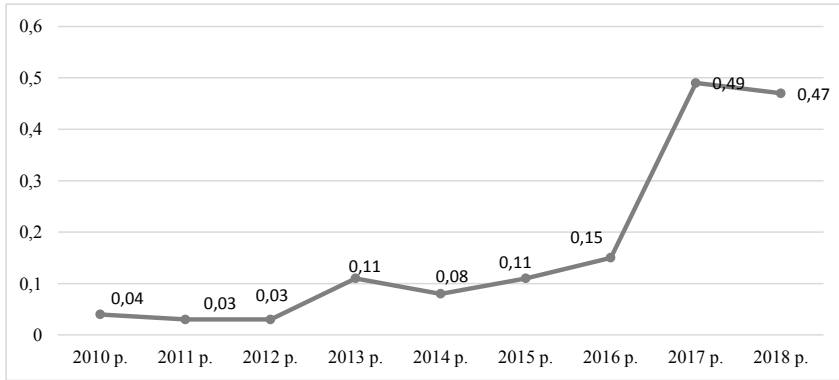

Рис. 2. Питома вага облікованих кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку у загальній кількості облікованих кримінальних правопорушень, %

Джерело: складено за даними [1]

За інформацією Департаменту кіберполіції Національної поліції України за 2018 рік попереджено чотири масових кібератаки на територію України. У 2017 році було здійснено низку кібероперацій проти України, основними з яким були: «BugDrop», «WannaCry» («Wanna Cwt»), «NotPetya» («Petya. A»), «Petya»). Протягом 2018 року припинено діяльність понад 40 піратських сайтів. Національною поліцією України у 2017 році виявлено 6 974 кіберзлочини, у 2018 році розслідувались кримінальні провадження щодо 8 559 кримінальних правопорушень, що вчинені з використанням високо інформаційних технологій [1].

Для вдосконалення системи кібербезпеки України відкрито Ситуаційний центр забезпечення кібербезпеки Служби безпеки України, основними завданнями якого є:

- запобігання, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, які вчиняються у кіберпросторі;
- здійснення контррозвідувальних та оперативно-розшукових заходів, спрямованих на боротьбу з кібертероризмом та кібершпигунством;
- негласна перевірка готовності об'єктів критичної інфраструктури до можливих кібератак та кіберінцидентів;
- протидія кіберзлочинності, наслідки якої можуть створити загрозу життєво важливим інтересам держави;
- розслідування кіберінцидентів та кібератак щодо державних електронних інформаційних ресурсів, критичної інформаційної інфраструктури;
- забезпечення реагування на кіберінциденти у сфері державної безпеки [2].

Отже, із економічним та соціальним розвитком держави загрози кіберзлочинності стають все потужнішими. Крім цього, недостатня захищеність прав споживачів та низький рівень фінансової грамотності населення ще більше збільшує ризик кіберзлочинності. Незважаючи на боротьбу правоохоронних органів із кіберзлочинами, їх кількість щорічно зростає. Враховуючи вищевикладене, Україні необхідно створити свою ефективну систему протидії кіберзлочинності із використанням міжнародного досвіду країн, які на сьогодні є найбільш захищеними завдяки відпрацьованим національним стратегіям протидії кіберзлочинам.

Список використаних джерел

1. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. URL: <https://finmonitoring.in.ua/NRA2019.pdf>.
2. Офіційний веб-сайт Служби безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/ua/pages/330> (дата звернення 15.04.2020).

Наконечна Н. В.,

к. е. н., доцент,

*доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

«АНТИКРИЗОВИЙ БЮДЖЕТ» ДЛЯ УКРАЇНИ

Коронавірус вніс корективи в головний кошторис країни. Щоб вижити, держава позичатиме 10 млрд доларів; влада урізає бюджет вздовж і впоперек; уряд скорочує видатки за дивним принципом і не визнає, що економічна криза почалася в Україні задовго до епідемії [1].

Належний рівень фінансової стабільності держави забезпечується здійсненням моніторингу і визначенням основних загроз для своєчасної розробки та здійснення практичних заходів зниження негативного впливу чи ліквідації загроз, які поділяють на внутрішні та зовнішні, існуючі та можливі. Критерієм поділу загроз на існуючі та можливі є порогове значення індикатора, який характеризує загрозу. Із перевищенням порогових значень загрози стають існуючими або наявними. Найсуттєвіші загрози фінансовій безпеці країни знаходяться у сфері грошово-кредитних відносин та банківської діяльності. Саме серйозні помилки у фінансовій та грошово-кредитній політиці спричинили фінансову кризу 1998 р. та 2008 р.

Основними загрозами в сфері забезпечення фінансової безпеки України є: 1) недостатність фінансових ресурсів у суб'єктах господарювання для забезпечення відтворювального процесу; 2) незавершеність законодавства у фінансовій сфері; 3) слабкість грошово-кредитної системи; 4) відсутність цілісної стратегії іноземного інвестування; 5) низький рівень соціально-трудових відносин, соціальної спрямованості економіки; 6) незбалансованість структури зовнішньої торгівлі, значний обсяг зовнішнього боргу.

Незавершеність бюджетної реформи, призводить до неякісного бюджетного планування, низького рівня бюджетної дисципліни, нецільового використання бюджетних коштів, неефективності міжбюджетних відносин.

Здійснення постійного моніторингу індикаторів фінансової безпеки (зокрема, таких, як: рівень монетизації ВВП; дефіцит державного бюджету; ступінь доларизації національної економіки; швидкість обігу готівки; рівень інфляції до відповідного періоду попереднього року; процентна ставка за банківський кредит; валютний курс; частка податків в обсязі ВВП та ін.) є важливим для її забезпечення.

За даними Державної казначейської служби, доходи державного бюджету у березні 2020 року становили 87,8 млрд грн, що на 10,4% менше за план і на 2,6% більше за показник березня 2019 року. В січні-березні держбюджет недовиконаний за доходами на 11,6%. За цей період надійшло 210,7 млрд грн.

В березні податкові надходження становили 51,3 млрд грн, що на 5,8% відстає від плану, але на 8,1% вище за торішній показник. Митниця в березні принесла 24,5 млрд грн – на 18,8% менше за план і на 10,8% менше за торішній показник [2].

У період карантину використовуються зовнішні кредитні ресурси зі штучним нарощуванням обсягу вітчизняної валюти. Негативні для економіки України наслідки після закінчення карантинних умов будуть включати: зростання темпів інфляції, девальвацію національної грошової одиниці, збільшення дефіциту бюджету та негативного сальдо поточного рахунку.

Процедури формування і використання державного боргу України не є прозорими. Отримані кошти від МВФ використовуються нерационально, вони спрямовуються на погашення попередніх зовнішніх зобов'язань держави, пряму підтримку бюджету, непрозору рекапіталізацію та рефінансування банківської системи України.

У змінах до держбюджету доходи бюджету зменшили на 119,7 млрд, або -11%, і тепер вони становитимуть 975,8 млрд. Водночас видатки держбюджету збільшили на 82,4 млрд (+7%).

Насамперед, на 145,4 млрд урізали податкові надходження, в основному, за рахунок зменшення внутрішніх податків на товари і послуги та ПДВ з імпорту.

Найбільше видаткова частина держбюджету зросла за рахунок створення Фонду боротьби з коронавірусом, бюджет якого становить 64,67 млрд.

Граничний обсяг дефіциту зросте при цьому більш ніж утричі і становитиме 298,4 млрд. Уряд планує покрити його переважно за рахунок чистих запозичень на суму 296,7 млрд, а також надходжень від приватизації у розмірі 0,5 млрд.

У цьому році уряд вже не планує проводити масштабну приватизацію. Надходження від приватизації зменшилися на 11,5 млрд: з 12 млрд у затвердженому бюджеті до 0,5 млрд.

Найбільше збільшили фінансування таких напрямків:

- додаткові видатки на Національну службу здоров'я у розмірі 15,8 млрд грн для реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення (видатки на екстрену медичну допомогу у розмірі 0,9 млрд грн централізували та перевели під управління Апарату МОЗ);

- збільшення на 29,7 млрд грн видатків Пенсійного фонду для виплат пенсій, надбавок та підвищень до пенсій (планується доплата у розмірі 1 тисячі гривень особам, розмір пенсії, яких менше 5 тис грн);

- зростання видатків на обслуговування державного боргу на 3,3 млрд грн;

- збільшення Резервного фонду на 3 млрд грн.

Для часткової компенсації значного зростання видаткової частини держбюджету уряд переглянув видатки за багатьма бюджетними програмами. Найбільше скоротили такі напрями: виплата пільг та житлових субсидій (-8,2 млрд грн); фінансування Державного фонду регіонального розвитку (-2,6 млрд грн); розвиток фізичної культури та спорту (-2,3 млрд грн); субвенція на розвиток об'єднаних територіальних громад (-2,1 млрд грн); функціонування Фонду енергоефективності (-1,6 млрд грн); субвенція на соціальний захист педагогічних працівників (-1,55 млрд грн); виплата допомоги багатодітним і малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю тощо (-1,3 млрд грн); статистичні спостереження, тобто перепис населення (-1,2 млрд грн); субвенція на місцеві вибори (-1,15 млрд грн); субвенція на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» (-1 млрд грн) [3].

Карантинні заходи суттєво впливають на всі соціально-економічні процеси в суспільстві, тому неврахування антикризових заходів призведе до серйозних помилок при визначенні макроекономічних

показників, до неадекватної оцінки найважливіших процесів і тенденцій, до прорахунків при прийнятті тактичних і стратегічних рішень.

Список використаних джерел

1. Державний бюджет України перерозподіляють задля боротьби з епідемією коронавірусу. URL: <https://www.5.ua/ekonomika/novyi-antykryzovyi-biudzheth-komu-zatiahnuly-pasky-ta-iak-vyzhyvatyme-kraina-213195.html> (дата звернення 23.04.2020).
2. НБУ перерахував в дербюджет майже 43 млрд грн. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/finance/nbu-dopomig-uryadu-pererahuvav-v-derbyudzheth-may-zh-43-mlrd-grn-novini-ukrajini-50079586.html> (дата звернення 23.04.2020).
3. «Антикризовий» бюджет: Фонд боротьби з коронавірусом, збільшений втричі дефіцит та скасована приватизація. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/201308-Antykryzovyi-biudzheth-Fond-borotby-z-koro-navirusom-zbilshenyi-vtrychi-defitsyt-ta-skasovana-pryvatyzatsiia> (дата звернення 23.04.2020).

Пацула О. І.,

*к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Федак О. Р.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ТА НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан економічного середовища, в якому функціонують вітчизняні підприємства вимагає дотримання певних правил для успішного функціонування. Адже ринок щодня висуває обставини, які суттєво можуть ускладнювати характер діяльності суб'єкта

господарювання та необхідності пошуку нових інструментів та методів, які б дозволили своєчасно та якісно оцінити фінансовий стан та підвищити його рівень в цілому та за такими складовими як платоспроможність, ліквідність та фінансова стійкість. Все більш чітко виникає необхідність в удосконаленні тих рішень, які на сьогодні вже є відомі, та розробці нових, для забезпечення високої ефективності аналітичної та управлінської діяльності підприємств. З цією метою важливим є запровадження системи фінансової діагностики як основоположного елементу створення системи управління джерелами фінансування та активами підприємства. Результати такої діагностики відображають різні аспекти діяльності та безпосередньо впливають на обґрунтованість та дієвість управлінських рішень тактичного, а в основному, і стратегічного характеру. Достовірна та повна оцінка стану об'єкта дослідження або окремого процесу чи напряму діяльності дає можливість «поставити діагноз» тих проблемних зон, які потребують корегування та визначити заходи, які можуть своєчасно виявити та попередити загрози функціонування господарюючого суб'єкта.

Питанню фінансової діагностики приділено увагу в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: З. Варналія [1], Гостяєва Д. [2], Єрмошенко М. [3], Ковальчук Н. [4], Костецького В. [5], Мігуса І. [6], Плісецького Д. [7] та ін. Але проблема розробки інструментарію та вдосконалення методики діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства ще не набула закінченого вигляду.

Діагностика фінансового стану підприємства покликана забезпечувати комплексне виявлення, аналіз, прогнозування та усунення проблем в його діяльності з метою забезпечення прийняття своєчасних ефективних управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних та тактичних цілей. Використання методичного інструментарію діагностики дає змогу точно поставити діагноз та виявити причини будь-яких негативних або позитивних показників та тенденцій у ринкових умовах, що характеризується високою невизначеністю й нестабільністю зовнішнього середовища.

Основне значення в системі забезпечення фінансової стійкості та пошуку напрямів її посилення надається широкому використанню внутрішніх механізмів фінансової стабілізації, успішне застосування

яких дозволяє не тільки уникнути загрози банкрутства, але і в значній мірі позбавити підприємство від залежності використання позикового капіталу, стимулювати темпи його економічного розвитку.

Для фінансової стабілізації суб'єкта господарювання в умовах загрози банкрутства необхідно поетапно працювати за такими напрямками:

1. Усунення неплатоспроможності.
2. Відновлення фінансової стійкості, яке дозволить знизити загрозу банкрутства не лише в короткому, але і відносно довгому періоді часу.
3. Забезпечення фінансової рівноваги в довгостроковому періоді. Якщо підприємство зуміє забезпечити тривалу фінансову рівновагу в процесі свого потенційного розвитку, іншими словами створити умови стабільного зниження середньозваженої вартості використання капіталу і зростання своєї ринкової вартості, то воно зможе досягти повної фінансової стабілізації.

Кожному етапу відповідають певні часові орієнтири та механізми. При цьому, безумовно, найскладнішим є третій етап, який покликаний забезпечити фінансову рівновагу на довгострокову перспективу. Стратегічний підхід до пошуку шляхів фінансової стабілізації передбачає розробку і реалізацію комплексу взаємопов'язаних завдань, їх досягнення, в напрямках, що забезпечують насамперед досягнення оптимального використання фінансового потенціалу підприємства. Стратегія в антикризовому управлінні – це свого роду гарантія стабільного розвитку підприємства. Звичайно, не можна говорити про те, що просто наявність стратегії дозволяє повністю уникнути кризових ситуацій. Вона лише дозволяє знизити відсоток їх виникнення, а в разі настання кризових ситуацій – забезпечити їх якнайшвидше і безболісне подолання. Головна особливість антикризової стратегії управління – жорстке обмеження термінів виходу з кризи. В одних випадках це загроза процедури банкрутства, в інших – терміни, передбачені процедурою банкрутства. З огляду на це антикризовий керівник повинен швидко ухвалювати рішення і діяти відповідно до них. Основна мета антикризового управління – забезпечити рентабельність виробництва. Для досягнення цієї мети у стратегію повинен бути закладені такі завдання, як реструктуризація заборгованості, скорочення витрат і т. п. [5].

Підсумовуючи, зазначимо, що у випадку, якщо внутрішні механізми виходу підприємства з кризового стану вже вичерпані і немає інших можливостей для відновлення платоспроможності та фінансової стійкості в достатньому обсязі, то підприємство, змушене вдаватися до фінансової допомоги зі сторони. Мова йде про, так званий процес структурних змін ресурсів підприємства, їх співвідношення для підвищення ефективності використання та стійкості суб'єкта в ринкових умовах, які склалися.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Економічна безпека: навч. посіб. К.: Знання, 2009. 647 с.
2. Гостяев Д. В. Экономическая диагностика и экономический анализ: сходства и различия // URL: <http://www.gosbook.ru/node/39968>. (дата звернення 10.03.2020).
3. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : [наукова монографія] / М. М., Єрмошенко, К. С. Горячева ; Нац. академія управління. К. : НАУ, 2010. 232 с.
4. Ковальчук Н. О. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування / Н. О. Ковальчук, Т. В. Руснак // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 368–371.
5. Костецький В. В. Особливості здійснення фінансового оздоровлення підприємства // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 26. № 1. С. 50–57. ISSN 1993-0259.
6. Мігус І.П., Лаптев С.М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=821> (дата звернення 07.04.2020)
7. Плисецкий Д. Е. Система мониторинга финансового сектора экономики / Д. Е. Плисецкий // Банковское дело. 2014. № 9. С. 6–11.

Подра О. П.,

*к. е. н., доцент
доцент кафедри менеджменту,
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Шведа О. Б.,

*здобувач вищої освіти
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Сталий розвиток підприємства неможливий без надійної системи його фінансової безпеки. Здатність компанії стабільно рости, ефективно та активно вести бізнес визначається його стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних факторів (загроз), які впливають на його потенціал, що характеризує фінансову безпеку підприємства.

Під загрозою фінансовій безпеці підприємства слід розуміти форми небезпеки і чинники, що ускладнюють ведення або перешкоджають господарській діяльності, можуть призвести до порушення стійкості та стабільності, і в складних випадках до припинення економічної діяльності в результаті втрати платоспроможності та рентабельності.

На основі аналізу наукових джерел всі загрози фінансовій безпеці підприємства можна класифікувати за певними ознаками, серед яких:

- Джерело виникнення;
- Ступінь передбачуваності;
- За ступенем складності та важкості наслідків;
- За суб'єктами;
- За об'єктами;
- За можливістю здійснення;
- За тривалістю дії;
- За частотою дії;
- За формою та обсягами збитків.

До зовнішніх загроз фінансової безпеки підприємства можна віднести наступні:

- спекулятивні операції з корпоративними цінними паперами (агресивне придбання акцій);
- високий рівень фінансових зобов'язань підприємства;
- низький рівень розвитку ринку капіталу та недосконалість правової бази щодо регулювання господарської діяльності підприємств;
- економічна нестабільність та фінансова криза;
- недосконалість економічної політики держави;
- цінова та нецінова конкуренція;
- незаконні дії конкурентів;
- вплив конкурентів на органи державної влади та можливість лобіювання власних інтересів;
- промислове шпигунство;
- рейдерство та незаконні дії з боку кримінальних структур.

До внутрішніх загроз фінансовій безпеці найчастіше відносять наступні:

- розголошення чи витік комерційної таємниці;
- низький рівень кваліфікації працівників;
- проблеми у діяльності служби економічної безпеки на підприємстві;
- неефективне планування фінансових ресурсів та управління ними.
- неефективне управління акціями підприємства.

Найбільший вплив на діяльність мають зовнішні загрози, оскільки для підприємства вони є практично неконтрольованими, їх доречно класифікувати за ступенем непередбачуваності:

- форс-мажорні обставини (стихійні лиха, техногенні катастрофи і т.п.), та обставини до них наближені, наприклад ембарго, блокада, різка зміна курсу валю;
- обставини, які можна передбачити.

Під об'єктивними загрозами фінансовій безпеці прийнято розуміти ті, що спричиненні чинниками зовнішнього середовища та не залежать від прийнятих управлінських рішень на підприємстві, тобто ті, які мають зовнішній характер: економічний, політичний, релігійний.

До суб'єктивних загроз найчастіше відносять ті, котрі пов'язані із усвідомленими чи неусвідомленими шкідливими діями персоналу, партнерів, постачальників, конкурентів.

За тривалістю дії загрози поділять на тимчасові – ті, які діють протягом певного обмеженого або незначного періоду; постійні – діють протягом всього періоду існування фінансової безпеки підприємства.

Науковці виділяють сучасні види загроз фінансовій безпеці підприємства які набувають форм грінмейлу, рейдерства, конкурентної розвідки кардерства.

Список використаних джерел

1. Давидюк Т. В. Фінансово-економічна безпека чи фінансова складова економічної безпеки : епістемологічний підхід. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2013. Вип. 1 (25). С. 39–52.
2. Костюк Ж. С. Шляхи попередження та нейтралізації ризиків та загроз економічній безпеці підприємств залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 45. С. 88–92

Тарановський П. І.,

*викладач ДУ «Криворізька академія патрульної поліції»,
старший лейтенант поліції*

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК ГАРАНТ СУСПІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

На сьогодні, в непрості для нашої держави часи, надзвичайно важливими є публічна безпека та порядок у суспільстві, тому що це є запорукою успішного та сталого розвитку не лише соціуму, але й держави. Поняття «публічна безпека» вченими-правниками тлумачиться як стан захищеності життєво важливих інтересів об'єктів безпеки (особистості, суспільства, держави) від загроз соціального, техногенного або природнього походження, а також можливість суб'єктів забезпечення безпеки приймати заходи щодо попередження їх виникнення та усунення негативних наслідків шляхом встановлення, реалізації та дотримання правових норм.

Безпека суспільного середовища визначається як вільний від різного характеру загроз стан, що сприяє задоволенню основних потреб людей у процесі їх життєдіяльності.

Якщо говорити про протилежне явище «суспільна небезпека» варто розпочати з того, що являє собою більш широке поняття «небезпека». Загальновідомо, що небезпека – це певна загроза нормальному порядку речей; як об’єктивне явище – це статистична ймовірність настання певних негативних наслідків та як суб’єктивне явище – це уявлення людини про ймовірність настання небажаних для неї наслідків. У науковій юридичній літературі має місце така думка щодо несподіваної особливості небезпеки як системності, оскільки небезпечний стан можливо уявити як визначену систему, що складається з потенційних жертв та загроз для них.

Які виклики постають для суспільства на сьогодні? У контексті вказаної теми варто виокремити злочинність як найбільшу загрозу для нормального співіснування людей. Взагалі, праця поліцейських апіорі містить у собі елемент небезпеки, ризику. Оскільки специфіка роботи поліції, зокрема патрульних поліцейських, передбачає спілкування та взаємодію з різноманітними верствами населення, й досить часто з неблагодійними представниками соціуму, які провокують та створюють небезпечні ситуації як на дорозі, так і у громадських місцях тощо. Проблема злочинності є достатньо гострою й важливою для суспільства та перебуває у полі дослідження для декількох наук: кримінології, кримінального права, психології тощо. Охорони публічної безпеки та порядку, охорона законних прав та інтересів від неправомірних посягань є базовими завданнями правоохоронних органів, зокрема поліції.

Згідно з Рішенням ради Національної безпеки і оборони України від 04 березня 2016 року Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України, що введено в дію Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016 підтримання публічної безпеки і порядку Міністерством внутрішніх справ України та Національною поліцією України визнано одним з основних напрямів розвитку складових сектору безпеки і порядку в державі. Безсумнівно, що суспільна безпека сприймається як бажане явище та є найвищою цінністю для соціуму. Особливе завдання щодо забезпечення публічної

безпеки покладено на органи поліції. Відповідно до законодавства Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Варто відмітити, що ефективність діяльності органів поліції визначається саме здатністю поліцейських забезпечувати належний та необхідний рівень публічної безпеки.

Аналізуючи закон України «Про Національну поліцію», можна помітити певну тотожність понять «публічна безпека», «публічний порядок», «громадська безпека і порядок». Взагалі, відповідно до п.10 ст. 23 вказаного закону поліція, згідно з покладеними на неї завданнями, вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях. Забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, відповідно до законодавства, покладено на Міністра внутрішніх справ України. Керівник поліції має право вносити на розгляд Міністра пропозиції щодо формування такої політики. Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Саме органи поліції вживають заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб),

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно акцентувати увагу на основних моментах: по-перше, публічна безпека і порядок є важливими сферами суспільного життя, які вимагають «силової» підтримки; по-друге, Національна поліція України виступає гарантом забезпечення публічної безпеки та порядку в суспільстві, це є основним її завданням, що й закріплено у законодавстві України.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 №580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 02.04.2020).

2. О. В. Горбачова, О. В. Платковська. Національна поліція як суб'єкт забезпечення публічної безпеки і конференції: психологічний вимір. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017): зб.матер. конференції*. Харків. 2017. С. 95–96.
3. А. Є. Крищенко. Забезпечення публічної безпеки і порядку як завдання Національної поліції України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. № 1 (13). 2017. С. 120–129.

Турбін Д. О.,

*курсант Донецького юридичного інституту
МВС України*

Нуждов В. В.,

*викладач кафедри спеціальних дисциплін
та професійної підготовки
Донецького юридичного інституту МВС України*

ЩОДО СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ОРГАНУ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Фінансова безпека держави – це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [1].

На фінансову безпеку держави, серед іншого, впливає: неефективність податкової системи; ухилення від сплати податків, що відбувається наразі в Україні; зростання «тіньової» економіки в період кризи викликаної епідемією коронавірусу в Україні і світі, посилення її криміналізації; нелегальний відплив валютних коштів за кордон тощо.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та оподаткування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Олена Івашко вважає що, з позицій різностороннього

підходу фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізаційних факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи й стале економічне зростання [2].

Саме для посилення захисту фінансової безпеки держави та боротьби з зазначеними вище факторами, вважаємо за доцільне приділити увагу важливості створення єдиного органу фінансових розслідувань та забезпечення фінансової безпеки, а саме Бюро фінансових розслідувань.

2 жовтня 2019 року Верховна Рада схвалила у першому читанні Законопроект №1208-2 «Про Бюро фінансових розслідувань», згідно з яким Бюро фінансових розслідувань – це центральний орган виконавчої влади, що утворюється Кабінетом Міністрів України та здійснює діяльність з метою запобігання, попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності [3].

У пояснювальній записці до проекту Закону України про Бюро фінансових розслідувань зазначено що, законопроект розроблено з метою розділення сервісної та правоохоронної функцій податкової служби, ліквідація податкової міліції, оптимізація структури та чисельності органів, які ведуть боротьбу зі злочинами у сфері фінансів, усунення дублювання їх функцій. Прийняття законопроекту сприятиме:

- 1) покращенню загального стану підприємницького середовища шляхом переходу ДФС України від наглядово-каральної функції до обслуговуючої функції;

- 2) налагодженню партнерських відносин між бізнесом та контролюючими органами;

- 3) ефективності дій правоохоронних органів в боротьбі зі злочинами у сфері фінансів;

- 4) підвищенню позиції України в рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business, що здійснюється експертами Світового банку [4].

Президент ВГО АППУ, віце-президент Європейської асоціації платників податків, Надзвичайний і Повноважний Посол Грігол

Катамадзе зазначає що твердо переконаний, що наразі серед великої кількості законодавчих «антикризових» ініціатив є одна, яка має бути розглянута найближчим часом – це створення нового єдиного органу, який буде розслідувати фінансові та економічні злочини – Служби фінансових розслідувань. І зволікати владі з цим питанням не потрібно. Пандемія коронавірусу – це дуже серйозний виклик для всього світу. Міжнародний досвід свідчить про те, що зменшення кількості державних органів фінансового контролю і фінансових розслідувань тільки підвищує ефективність їх діяльності [5].

Список використаних джерел

1. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В. І. Оспіщева. Київ: Знання, 2008. 567 с.
2. Івашко О. А. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. №2. С. 61–66.
3. Про Бюро фінансових розслідувань: Проект Закону від 18.09.2019 № 1208-2. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66887 (дата звернення: 05.05.2020).
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України про Бюро фінансових розслідувань. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=66887&pf35401=500859> (дата звернення: 05.05.2020).
5. Г. Катамадзе. Якщо негайно не створити Службу фінансових розслідувань, можуть настати лихі 90-ті. *Інтерфакс-Україна*: веб-сайт. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/blog/654469.html> (дата звернення: 05.05.2020).

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТА РЕЄСТРАЦІЙНІ НОМЕРИ СЕРТИФІКАТІВ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

ДЛЯ ВСІХ СЕРТИФІКАТІВ

Серія НППК № буде зазначений в таблиці / 12.05.2020

АДАМСЬКА ІРИНА	042	АНШОВСЬКА ГАННА	044	БАБЕЦЬ ІРИНА	010
БАЙДА БОГДАНА	011	БЕРЕЗА ІРИНА	039	БЛАГА НАТАЛІЯ	045
БОГДАНОВ ВІТАЛІЙ	022	БОЙКО ІГОР	047	БОНДАРЧУК ВІТАЛІЙ	094
БУЛА ВОЛОДИМИР	037	ВАГІЛЬ ЛІДІЯ	096	ВЕРЕСКЛЯ МАР'ЯНА	054
ВЕРЕЩАК АНДРІЙ	074	ВЕРЕЩАК ІГОР	075	ВИВРОЦЬКИЙ НАЗАР	049
ВИСОЦЬКА ІННА	012	ВІНЧУК МАРІЯ	076	ВОВЧУК ХРИСТИНА	050
ВОЛОШИН ОЛЕСЯ	013	ВОЛЬНИХ АНАСТАСІЯ	083	ВОРОНКА ОЛЬГА	015
ГАЛАЙКО НАТАЛІЯ	014	ГАЧАК-ВЕЛИЧКО ЛІЛІЯ	025	ГЕЛЬЖИНСЬКА ІРИНА	018
ГЕЛЬЖИНСЬКИЙ ІВАН	019	ГРКА ОЛЕГ	097	ГОБЕЛА ВОЛОДИМИР	020
ГОРБАН ІРИНА	098	ГРЕЯН АНІ	099	ГРИГОРИШИН НАЗАРІЙ	101
ГУЗЕНКО ОЛЕНА	104	ДОЛИНСЬКИЙ СЕРГІЙ	021	ДУЖАК ОЛЕНА	077
ДУНЕЦЬ ЛІЛІЯ	079	ДУНЯК НАЗАРІЙ	065	ЖИВКО ЗІНАІДА	023
ЗАВЕРБНИЙ АНДРІЙ	024	ЗАЙЛО ОСТАП	053	ЗАЧОСОВА НАТАЛІЯ	080
ЗОСЬ-КОР МИКОЛА	116	ІЛЬКІВ ЮЛІЯ	056	КАДАЛА ВІТАЛІЙ	102
КАПІТАНЕЦЬ ОКСАНА	005	КІНАХ РОМАН	055	КІСІЛЕВСЬКА МАР'ЯНА	028
КІСІЛЬ АННА-НАДІЯ	029	КЛЮЧНИК СВІТЛАНА	060	КОБИЛАШ АРТЕМ	081
КОВАЛЬ ГАННА	031	КОВАЛЬ ЯНА	105	КОЗІЙ ІРИНА	106
КОПИТКО МАРТА	052	КРИЛОВА СОЛОМІЯ	046	КУЗЬМЕНКО ТЕТЯНА	085

КУХАРСЬКА ЛІЛІЯ	082	ЛЕВКІВ ГАЛІНА	006	ЛЕМІШКО ГАЛІНА	003
ЛІТВІН НАТАЛІЯ	048	ЛУКАЩУК ЮРІЙ	058	ЛЯШЕНКО ОЛЕКСАНДРА	033
ЛЯШЕНКО ПАВЛО	034	МАЛИШЕВСЬКА ОРІНА	084	МАЛІЙ ПАВЛО	035
МАРУШКО НАДІЯ	059	МАРЧЕНКО ОЛЬГА	061	МАСЛЮК ДЕНИС	107
МАТЛЯК ВОЛОДИМИР	063	МИХАЙЛІВ МИКОЛА	086	МИХАЛІЦЬКА НАТАЛІЯ	030
МУЦКО ВЛАДИСЛАВ	095	НАГІРНА ОКСАНА	108	НАКОНЕЧНА НАТАЛІЯ	109
НЕДІЯК ТЕТЬЯНА	078	НУЖДОВ ВІТАЛІЙ	115	ОГІРКО ОЛЬГА	064
ОКОПСЬКИЙ СТЕПАН	088	ОЛЕКСАНДРОВ АНТОН	089	ОРОБЧУК МИХАЙЛО	036
ПАВЛІВНА МАРИНА	100	ПАНТЕЛЕЄВ МИКИТА	071	ПАСІЧНИК НАЗАРІЙ	057
ПАЦУЛА ОЛЬГА	110	ПАШКЕВИЧ ВАДИМ	062	ПОДРА ОЛЬГА	007
РУДИЙ ТАРАС	068	РУДИК ВІКТОРІЯ	027	САВЧИН ГАЛІНА	008
САФ'ЯНИК ЮРІЙ	090	СЕНИК ВОЛОДИМИР	069	СЕНИК СВЯТОСЛАВ	091
СІМАК ВІКТОРІЯ	070	СКАРИШ ВІКТОРІЯ	066	СКУМЕНКО АНІТА	092
СТРУК ЛІЛІЯ	067	СУМЕЦЬ ОЛЕКСАНДР	072	СЬОМА БОГДАН	040
ТАРАНОВСЬКИЙ ПЕТРО	113	ТОКАР АНДРІЙ	093	ТУРБІН ДАНИЛО	114
ФЕДАК ОЛЕНА	111	ХАЙЛОВА ТЕТЬЯНА	103	ХІЦЬЯК МАРІЯ	051
ХОМІВ ОЛЕНА	041	ЦЕЛЮХ ІГОР	017	ЦЕПНЬ ПАВЛО	073
ЧЕХ МАР'ЯНА	043	ЧОРНИШ ЮРІЙ	032	ШВЕДА ОЛЕГ	112
ЯНЧИК ІГОР	087	АРТЕМЕНКО ГАЛІНА	116	МИСЬКІВ ГАЛІНА	118
ЛЕСЬКІВ ГАЛІНА	119	СТОЛЯРЕНКО ОЛЕНА	120	ДМИТРЕНКО ВАСИЛЬ	121
МІГУС ІРИНА	122	ПАПІ ВАСИЛЬ	123	ПУШАК ЯРОСЛАВ	124
КАСИНЕЦЬ ОТОКАР	125	ЗАПЛАТИНСЬКИЙ ВАСИЛЬ	126	РОЖЕНКО ОЛЕКСАНДРА	127
ХОМИН ОКСАНА	128	ДУМА НАДІЯ	129		

Наукове видання

МЕНЕДЖМЕНТ І БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

12 травня 2020 року

Опубліковано в авторській редакції

Формат 60×84/16. Умовн. друк арк. 15,3.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.